

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**TÜKETİCİYİ KORUYUCU NİTELİKLİ
GERİ ALMA HAKKI VE KONU OLDUĞU
SÖZLEŞMELER**

**Emine Aslı KÜÇÜKAYDIN
2501130773**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Emrehan İNAL**

İstanbul, 2016

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : EMİNE ASLI KÜÇÜKAYDIN Numarası : 2501130773
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK Danışmanı : DOÇ.DR.EMREHAN İNAL
Tez Savunma Tarihi : 15.06.2016 Saati : 11:00
Tez Başlığı : TÜKETİCİYİ KORUYUCU NİTELİKLİ GERİ ALMA HAKKI VE KONU OLDUĞU SÖZLEŞMELER

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.HALİL AKKANAT		KABUL
2--DOÇ.DR.EMREHAN İNAL		KABUL
3- DOÇ.DR.BİLGEHAN ÇETİNER		KABUL
4-YRD.DOÇ.DR.MESUT SERDAR ÇEKİN		KABUL
5-YRD.DOÇ.DR.MURAT ORUÇ		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ.DR.İPEK SAĞLAM		
2- DOÇ.DR.M. SERKAN ERGÜNE		

ÖZ

Tüketiciyi Koruyucu Nitelikli Geri Alma Hakkı ve Konu Olduğu Sözleşmeler

Emine Aslı KÜÇÜKAYDIN

Bu çalışmada, tüketiciyi koruyucu nitelikli geri alma hakkı ve konu olduğu sözleşmeler incelenmiştir. Birinci bölümde, ilk olarak geri alma hakkının hukuki niteliği ve kavramsal çerçevesi belirlenmiştir. Kavramsal çerçevenin belirlenmesine, benzer kavramlardan ayırt edilmeyi sağlamak amacıyla yapılan açıklamalar da etkiye bulunmuştur. Ayrıca, geri alma hakkının Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmeden önceki görünümü ele alınmıştır.

İkinci bölümde, geri alma hakkının konu olduğu sözleşmeler irdelenmiştir. Her bir sözleşme başlığı altında, kademeli bir yöntem takip edilerek açıklamalarda bulunulmuştur. İlk kademeyi, sözleşmenin kapsamı, unsurları ve hukuki niteliği; ikinci kademeyi sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, şekil ve zorunlu içerik oluşturmuştur. Ve nihayet üçüncü kademeyi ise, geri alma hakkının tanınma amacı, işlemeye başladığı süre ve özellik arz eden hukuki düzenlemeler oluşturmuştur.

Üçüncü bölümde ise, sözleşmeler yönünden geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları incelenmiştir. Kanun geri alma hakkının kullanılmasının sonuçlarını sözleşmeler yönünden farklı hükümlere bağlamıştır. Bu sebeple, her bir sözleşme ayrı başlıklar altında değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Son olarak da, geri alma hakkının etkinliğine ilişkin var olan yaklaşımlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tüketicinin Korunması, Tüketici, Girişimci, Tüketici Sözleşmeleri, Geri Alma Hakkı, Bozucu Yenilik Doğuran Hak, Hak Düşürücü Süre, Gereksiz, Bedelsiz, İade.

ABSTRACT

Rights Of Withdrawal From Consumer Protection View Point And The Contracts Which Are Included In These Rights

Emine Aslı KÜÇÜKAYDIN

In this paper, the right of withdrawal with qualification of consumer protection and contracts which are subject to this right have been examined. In the first chapter, the legal concept and conceptual framework of the right of withdrawal have been determined. Descriptions, which aim to distinguish notions that are similar to each other, were also in effect for the identification of the conception framework. In addition, the perspective of the right to withdrawal before the Consumer Protection Law came into force, was considered.

In the second chapter, contracts which are subject to the right of withdrawal, have been examined using a step-by-step method to provide descriptions under the title of each contract. First step includes scope, elements and legal nature of the contract; the second step contains obligations of pre-contract disclosure of information, form and mandatory provisions. Finally, in the third step, purpose of the right of withdrawal, the eligibility period and the formation of specific legal regulations were discussed.

In the third chapter, the outcome of using the right of withdrawal in term of contracts have been examined. Because the statute provides for different outcomes from using the right of withdrawal in terms of contracts, each contract has been assessed under separate titles. Lastly, approaches concerning the effectiveness of the existence of the right of the withdrawal were taken into account.

Key Words: Consumer Protection, Consumer, Entrepreneur, Consumer Contracts, Rights Of Withdrawal, Corruptive Innovation Rights, Warranty Periods of Withdrawal, Unjustified, Reimburse.

ÖNSÖZ

Elinizdeki bu çalışma “Tüketiciyi Koruyucu Nitelikli Geri Alma Hakkı ve Konu Olduğu Sözleşmeleri” inceleme amacından hareketle kaleme alınmıştır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un yürürlüğe girmesiyle, neredeyse özel olarak düzenlenen bütün sözleşmelerde tüketiciler geri alma hakkına kavuşmuştur. Tüketiciler, geri alma hakkı sayesinde sözleşmenin kurulmasından itibaren belirli sürelerle riayet ederek ilişkiyi gereksiz olarak sonlandırma yetkisine sahip olmaktadır. Ne var ki, bu yetki Kanun’da “cayma hakkı” olarak anılmaktadır. Söz konusu yetkinin “cayma hakkı” olmadığı düşüncesine sahip olmamız, bizi Kanun’un terim tercihine sadık kalmamaya sevk etmektedir. Bu sebeple “geri alma hakkı” terimini tercih etmekteyiz. Bunun yanı sıra, tüketicinin geri alma hakkını kullandığı çoğu sözleşmede muhatapı hem satıcı hem de sağlayıcı olarak ifade edilmektedir. Biz, bu iki kavramı birlikte karşılamak üzere “girişimci” terimini kullanmaktayız. Sadece satıcı ya da sadece sağlayıcının muhatap olabildiği sözleşmelerde ise bu terimler kullanılmaktadır.

Yenilik doğuran haklar son tahlilde hep bir sebep dâhilinde kullanılmaktadır. Bu sebepler bir anlamda hakların varlık gayesini yansıtmaktadır. Geri alma hakkı ise “keyfilik” mertebesi üzerine kurulu bir hak olunca, tanınma temelleri üzerine düşünülmesi zorunluluk arz etmektedir. Geri alma hakkının tanınmasındaki ortak amaç, acele ile karar vermiş olabilecek tüketiciye düşünmesi için son bir fırsat daha tanımaktır. Ancak her bir sözleşmede bu amaca farklı dinamikler eklenmektedir. İşte bu dinamikleri de içeren açıklamalar, hakkın gerekliliğini ispatlayacaktır.

Bu çalışmada, konu bağlamında çeşitli soru ve sorunlara yanıt aranmaktadır. Ancak, bu amaçla hareket eden kişi henüz akademik hayatının başında olunca, kimi zaman uçsuz bucaksız deryalara daldığını da hissetmiştir. Bu anlamda, çalışmanın bütün sorunlara cevap verme gibi bir kaygısı bulunmadığı belirtilmelidir.

Bu vesileyle tez serüvenim boyunca yardımlarını gördüğüm ve desteklerini hissettiğim herkese canıgönülden teşekkür etmek isterim. Ancak bazı kişiler de var ki, onlara duyduğum gönül borcunu dillendirmek ve ebedileştirmek isterim. Bu

süreçte, ilk günden tezi nihayete erdirdiğim en son güne kadar desteğini üzerimden esirgemeyen, her görüşmemiz sonrasında ne kadar şanslı olduğumu hissettiren, bana ufuk olan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Emrehan İNAL'a en derin şükranlarımı sunarım. Ayrıca, değerli görüşleriyle çalışmamı geliştirmemi sağlayan kıymetli hocam Doç. Dr. Başak Zeynep BAYSAL'a çok teşekkür ederim.

Uzarlarda olsalar da her daim yanı başımdaymış gibi desteklerini gördüğüm varlık sebebim anneme ve babama, yol arkadaşlığımıza ara vermek zorunda kaldığımız biricik ablama ve cânım kardeşlerime sonsuz teşekkürler. Ve elbette başladığım bu süreci birlikte tamamladığım anneanneme... Ben kütüphanedeyken geç saatlere kadar yolumu gözlediği, benimle birlikte heyecanlandığı, varlığıyla hayatıma huzur kattığı için... Kendisine duyduğum şükran hislerini anlatmak için kelimeler kifayetsiz kalmaktadır. Tezimi anneanneme ithaf etmek belki de en anlamlı teşekkürüm olabilir.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK GERİ ALMA HAKKI, DÜZENLENME SİSTEMATIĞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ, BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

I. Genel Olarak Geri Alma Hakkı	3
A. Kavram	3
B. Konunun Sınırlandırılması	4
C. Sözleşmelerin Geri Alma Süresi İçinde Hüküm ve Sonuçlarını Doğurma Durumu	5
D. Hukuki Niteliği	9
1. İradi Şart Niteliği	10
2. Yenilik Doğuran Hak Niteliği	11
a. Bozucu Yenilik Doğuran Karakterde Olma	12
b. Kanun ve Sözleşme Kaynaklı Olma	14
c. Varması Gerekli İrade Beyanıyla Kullanılma	15
d. Kullanılmakla Tükenme ve Geri Alınamama	21
e. Feragat Edilememe	24
f. Hak Düşürücü Süreye Tabi Olma	25
II. Geri Alma Hakkının Mevzuatımızdaki Tarihsel Gelişimi	26
A. Kapıdan Sözleşmeler	27
B. Mesafeli Sözleşmeler	29
C. Kampanyalı Satışlar	30

D.	Devre Tatil Sözleşmeleri.....	32
III.	Geri Alma Hakkının Benzer Kavramlardan Ayırt Edilmesi.....	35
A.	Dönme	35
B.	Fesih	39
C.	Cayma	41
D.	İptal	46

İKİNCİ BÖLÜM

GERİ ALMA HAKKININ KONU OLDUĞU SÖZLEŞMELER

I.	Kısmi Ödemeli Satışlar	51
A.	Taksitle Satış Sözleşmesi	52
1.	Genel Olarak	52
2.	Hukuki Niteliği	52
3.	Türk Borçlar Kanunu'na Göre Taksitle Satış Sözleşmeleri.....	54
a.	Tanımı ve Unsurları	54
b.	Şekil ve Zorunlu İçerik	55
c.	Geri Alma Hakkı	56
1)	Hakkın Tanınma Amacı	56
2)	Hukuki Düzenleme.....	58
4.	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi	61
a.	Tanım ve Unsurları	61
b.	Kapsam.....	64
c.	Şekil ve Zorunlu İçerik	65
d.	Geri Alma Hakkı	68
B.	Ön Ödemeli Satış Sözleşmesi	71
1.	Genel Olarak	71
2.	Türk Borçlar Kanunu'na Göre Ön Ödemeli Satış Sözleşmeleri.....	72
a.	Tanım	72
b.	Hukuki Niteliği	73

c.	Şekil ve Zorunlu İçerik	74
d.	Ortak Hükümler	74
e.	Cayma Hakkı.....	76
II.	Tüketici Kredisi Sözleşmeleri.....	77
A.	Tanım	77
B.	Hukuki Niteliği.....	78
C.	Kapsam.....	79
1.	Serbest (Nakdi) Tüketici Kredisi	80
a.	Nakit Kredi Sözleşmesi.....	81
b.	Kredili Mevduat Hesabı Sözleşmesi	81
c.	Kredi Kartı Sözleşmesi	83
2.	Bağlı Kredi.....	85
D.	Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü	86
E.	Şekil ve Zorunlu İçerik	90
F.	Geri Alma Hakkı	91
1.	Hakkın Tanınma Amacı	91
2.	Hukuki Düzenleme	91
III.	Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmeleri	94
A.	Tanım	94
B.	Kapsam ve Hukuki Nitelendirme	94
C.	Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü.....	97
D.	Şekil ve Zorunlu İçerik.....	99
E.	Geri Alma Hakkı	103
1.	Hakkın Tanınma Amacı	103
2.	Hukuki Düzenleme	104
F.	Dönme Hakkı	105
IV.	İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler	106
A.	Genel Olarak	106
B.	Tanım	107
C.	Kapsam.....	110
D.	Hukuki Niteliği.....	112
E.	Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü.....	112

F. Şekil ve Zorunlu İçerik	115
G. Geri Alma Hakkı	117
1. Hakkın Tanınma Amacı	117
2. Hukuki Düzenleme	119
V. Mesafeli Sözleşmeler	121
A. Genel Olarak	121
B. Tanım ve Unsurları	121
C. Kapsam	125
D. Hukuki Niteliği	126
E. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü	127
F. Geri Alma Hakkı	130
1. Hakkın Tanınma Amacı	130
2. Hukuki Düzenleme	131
G. Sözleşmeye Yabancılık Unsurunun Dâhil Olması	131
VI. Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler	132
A. Genel Olarak	132
B. Tanım	134
C. Kapsam	135
D. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü	135
E. Geri Alma Hakkı	137
1. Hakkın Tanınma Amacı	137
2. Hukuki Düzenleme	137
VII. Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri	140
A. Genel Olarak	140
B. Tanım ve Kapsam	141
C. Hukuki Niteliği	143
D. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü	144
E. Şekil	145
F. Geri Alma Hakkı	146
1. Hakkın Tanınma Amacı	146
2. Hukuki Düzenleme	147

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GERİ ALMA HAKKININ KULLANILMASININ SONUÇLARI

I. Genel Olarak	149
II. Taksitle Satış Sözleşmeleri	150
III. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri	150
IV. Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmeleri	154
V. İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler	156
A. Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları	156
B. Geri Alma Hakkının Kullanılamayacağı Hâller	161
VI. Mesafeli Sözleşmeler	162
A. Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları	162
B. Geri Alma Hakkının Kullanılamayacağı Hâller	164
VII. Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler	166
A. Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları	166
B. Geri Alma Hakkının Kullanılamayacağı Hâller	167
VIII. Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri	167
IX. Geri Alma Hakkının Etkinliğine İlişkin Yaklaşımlar	169
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	173
KAYNAKÇA	177

KISALTMALAR LİSTESİ

AB.	: Avrupa Birliği
ABD.	: Ankara Barosu Dergisi
a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
ALJ.	: Austrian Law Journal
AÜEHFD.	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFY.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
aş.	: Aşağıda
BATİDER.	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BATİHAE.	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
BESHY.	: Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik
BFHD.	: Banka ve Finans Hukuku Dergisi
BGE.	: Entscheidungen des schweizerischen Bundesgerichts
BK.	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
bs.	: Bası
c.	: Cümle
C.	: Cilt
CISG.	: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması
ev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
DEÜHFD.	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DTY.	: Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri Yönetmeliği
E.	: Esas
Ed.	: Editör

ERCL.	: European Review of Contract Law
E.T.	: Erişim Tarihi
ETKHK.	: 4077 Sayılı Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
ERÜHFD.	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
FHY.	: Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği
FSEK.	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
FÜHFD.	: Fatih Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD.	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK.	: İsviçre Borçlar Kanunu
İHİD.	: İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İDKSY.	: İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler Yönetmeliği
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
KMK.	: Kat Mülkiyeti Kanunu
LHD.	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: Madde
MHAD.	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MHB.	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MSY.	: Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği
MÖHUK.	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜHF-HAD.	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
M-EPLI.	: Maastricht European Private Law Institute
nakl.	: Naklen
NK.	: Noterlik Kanunu
No.	: Numara

ÖÖKY.	: Ön Ödemeli Konut Satışları Hakkında Yönetmelik
özl.	: Özellikle
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
Sa.	: Sayı
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SFB.	: Sonderforschungsbereich
T.	: Tarih
TAAD.	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBBD.	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK.	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
THD.	: Terazi Hukuk Dergisi
THY.	: Tüketici Hakları Yönergesi
TK.	: Tapu Kanunu
TKHK.	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TKY.	: Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
TSY.	: Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
TükoDer.	: Tüketiciyi Koruma Derneği
t.y.	: Tarih yok
vd.	: Ve devamı
Vol.	: Volume
v.d.	: Ve diğerleri
Y.	: Yıl
YD.	: Yargıtay Dergisi
YHD.	: Yasa Hukuk Dergisi
Yrg.	: Yargıtay
yuk.	: Yukarıda
y.y.	: Yayımcı yok

GİRİŞ

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 28 Kasım 2013 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmasının ardından 28 Mayıs 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Kanun’un hazırlanmasında Avrupa Birliği Yönergelerine uyum sağlamak asli amaçlardan biri olmuştur. Bu amaç, tüketici sözleşmeleri alanında birtakım yenilikleri ve değişiklikleri beraberinde getirmiştir. İşte çalışma konumuzu da Kanun ile birlikte kapsamı genişleyen tüketiciyi koruyucu nitelikli geri alma hakkı ve konu olduğu sözleşmeler oluşturmaktadır.

Sözleşmelerin kuruluş aşamasında etkinliğini gösteren geri alma hakkı, en genel ifadesiyle, tüketicilerin iradesini gerektiği gibi yansıtamadığı varsayımı üzerine kuruludur. Bu varsayım, tüketiciye sözleşme kurmaya yönelik irade beyanını Kanun’da belirlenen süreler içinde, herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin geri alma imkânı sunmaktadır. Hakkın bu özel yapısı, diğer hukuki kurumlara göre alışılmamış bir görünüm oluşturmaktadır. Ancak bu görünümün ahde vefa ilkesine ters düşen bir yönü bulunmamaktadır. Zira geri alma hakkının tanınmasıyla ahde vefa ilkesinin mutlak katı görünümü tüketici lehine sözleşme adaletini gerçekleştirme amacıyla yumuşatılmaktadır¹.

Çalışmamızın birinci bölümünde, ilk olarak geri alma hakkının hukuki niteliğinin belirlenmesi yoluna gidilecektir. Bu amaçla, çeşitli kriterlerden yararlanılması uygun görünmektedir. Geri alma hakkının nasıl kullanılması gerektiği konusu da bu kısımda değerlendirilecektir. Hemen sonrasında, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun öncesinde geri alma hakkının görünümü ele alınacaktır. Akabinde, geri alma hakkının benzer kavramlardan ayırt edilmesi amacına yönelik açıklamalarda bulunulacaktır.

İkinci bölümde, geri alma hakkının konu olduğu tüketici sözleşmeleri inceleme konusu yapılacaktır. Bu bağlamda, ilk olarak kapsam tayini, hukuki nitelik belirlenmesi ve unsurların ele alınması amaçlanmaktadır ki, bu açıklamaların yol

---

¹ Mehmet Demir, **Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004, s. 51.

göstericiliği çalışmanın devamına ışık tutabilsin. Sonrasında geri alma hakkına koruyuculukta eşlik eden; sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, şekil ve zorunlu içerik kurumları değerlendirilecektir. Bu kurumların birçoğu her bir sözleşme açısından öngörülmüş olsa da, bağlanan kimi hükümlerin farklı olması, belirli ölçüde ilgili ilk başlığa atıf yapmayı ve fakat özellik arz eden hususları ayrıca vurgulamayı gerektirecektir. Bu gereklilik çalışmanın devam eden kısımlarında da etkisini gösterecektir. Ayrıca, her bir sözleşme açısından öngörülen ayırıcı hükümlerin de incelenmesi gerekecektir.

Üçüncü bölümün konusunu ise geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları oluşturmaktadır. Hakkın kullanılmasının sonuçları yönünden, kanunda çok renkli bir görünüm bulunmaktadır. Her bir sözleşmenin yapısının gerektirdiği farklılıklar bu renkliliği artırmaktadır.

Genel olarak geri alma hakkının dogmatik temellerinin incelenmesi ve konu olduğu sözleşmelere dair hükümlerin değerlendirilmesi konulu çalışmanın bir tamamlayıcıya daha ihtiyacı bulunmaktadır. İşte bu aşamada, hakkın etkinliğine ilişkin var olan güncel yaklaşımların çalışmaya dâhil edilmesi gerekecektir. Bu yaklaşımlardan, genel itibarıyla “olan” ın yanında “olması gereken”i esas alanlara işaret edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK GERİ ALMA HAKKI, DÜZENLENME SİSTEMATIĞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ, BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

I. Genel Olarak Geri Alma Hakkı

A. Kavram

Geri alma hakkı, hukukumuzda düzenleniş şekli itibariyle çeşitli hukuki ilişkilerde farklı işlevleri haiz bir hak görünümündedir. Çalışmamızın konusu belirlenirken, bu hakkın tüketici sözleşmelerindeki görünümü esas alınmıştır. Tüketiciyi koruyucu nitelikli geri alma hakkının incelenmesine geçmeden önce, genel olarak geri alma hakkının içeriğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Geri alma hakkı; bozucu yenilik doğuran haklar kategorisinde yer almakta ve tıpkı aynı kategoride yer alan dönme, fesih, cayma ve iptal haklarıyla sıklıkla karıştırılmaktadır. Öyle ki, bu hakların hangi anlamda kullanıldığı kimi zaman anlaşılabilir olmamaktadır¹. Bu sebeple, çalışmamızda geri alma hakkının hukuki niteliği belirlendikten sonra benzer kavramlardan ayırt edilmesi yoluna gidilecektir. Bu suretle geri alma hakkının kavramsal çerçevesi belirlenmiş olacaktır.

Geri alma hakkı tanımlanırken yapılacak ilk vurgu, hakkın çok yönlü bozucu yenilik doğuran işlevine dair olmalıdır². Şöyle ki: Bu hak sayesinde irade beyanının

---

¹ Rona Serozan, **Sözleşmeden Dönme**, Gözden Geçirilmiş 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 113. Serozan, bu durumu “sağrılar diyalogu hüküm sürmekte” şeklinde ifade etmektedir. Bkz. Serozan, **Dönme**, s. 113.

Buz, uzun yıllar gelişigüzel birbirlerinin yerine kullanılmış olan bu kavramların son yıllarda daha titiz bir değerlendirmeye tabi tutulduğunu ve bu sayede hakların kavramsal çerçevesi, kullanılması için gerekli şartlar ve doğrudukları hukuki sonuçlar bakımından daha kesin çizgilerle ayrılmayı sağladığını belirtmiştir. Bkz. Vedat Buz, **Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme**, Tıpkı Basım, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 80.

² Serozan, **Dönme**, s. 124.

hukuki sonuç doğurması önlenabilir³, verilen temsil yetkisi geri alınabilir⁴. Ayrıca Türk Borçlar Kanunu'nda birtakım sözleşmeler ve havale açısından da geri alma hakkı düzenlenmiştir. Bu hâllerde geri almanın işlevi kimi zaman geçmişe etkili, kimi zamansa geleceğe etkili olmaktadır. Ancak her durumda sözleşmenin sona ermesi için geçerli bir hukuki ilişkinin varlığı aranmaktadır⁵.

B. Konunun Sınırlandırılması

Geri alma hakkı geniş ve dar anlamda tanımlanarak kavramın içeriği belirlenmelidir. Bu belirleme, konunun sınırlandırılması adına yol gösterici olacaktır. Geniş anlamda geri alma, kanun tarafından doğrudan geri alma tabiriyle düzenlenen hâllere ilaveten, başka terim kullanılmasına rağmen geri alma niteliğini taşıyan durumları da kapsamaktadır. Bu anlamda geri almanın mutlaka hukuki işlem niteliğinde irade beyanı olması da gerekmemektedir. Ayrıca özel hukuk ya da kamu hukuku kaynaklı kanunlarda farklı görünümde ortaya çıkan geri alma hâlleri de geniş anlamın şemsiyesine dâhildir⁶. Dar ve teknik anlamda geri alma ise, özel hukuk terminolojisine tabidir. Bu hâlde, kişi tek taraflı irade beyanıyla bir hukuki işlemi

³ TBK m. 10'da yer alan önerinin ve kabulün geri alınması, TBK. m. 9/ f. 2'de ilan yoluyla ödül sözü verenin, sonucun gerçekleşmesinden önce sözünü geri alması bu durumun kanuni düzenlemelerindedir.

Bunların yanı sıra, TMK. m. 542, mirasbırakanın vasiyetname için öngörülen şekillerden birine uyarak yeni bir vasiyet yapmasını "dönme" olarak ifade etmiştir. Ancak burada, mirasbırakanın vasiyetnamesini ölümüne kadar geçecek süre zarfında serbestçe geri alma imkânından bahsedilmek gerekir. Bkz. Halil Akkanat, "El Yazısı İle Vasiyetnamede Vasiyetname Metninin Özellikleri", **Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı**, C.2 , Yayına Hazırlayan Doç. Dr. Abuzer Kendigelen, İstanbul, 2001, s. 799-815, s. 799.

Ayrıca BK. m. 3 hükmü "icaptan dönme" ye dair bir ibare içermekteydi. Ancak süreli önerinin süre sonuna kadar geri alınamamasını düzenleyen bu hâlin, dönme değil geri alma hakkı olduğu doktrinde belirtiliyordu. Ayrıca kanunda yer alan yegâne "dönme" ibaresinin de yanlış kullanıldığı vurgulanmaktaydı. Bkz. M. Turgut Öz, **İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi**, Bayındırlık İşleri Şartnamesinin İlgili Hükümleri ile Birlikte, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları No: 66, 1989, s. 27 dn. 27; Buz, **Dönme**, s. 79; Abdülkerim Yıldırım, **Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2009, s. 213.

TBK. m. 3, sürenin sona ermesine kadar önerenin önerisiyle bağlı olduğunu düzenleyerek, dönme şeklindeki yanlış tercihi sürdürmemiş, ancak geri alma olarak kabul gören bildirimde değinme gereği duymamıştır.

⁴ TBK. m. 42 uyarınca, temsil olunan hukuki bir işlemde doğan temsil yetkisini her zaman geri alabilecektir.

⁵ Serozan, **Dönme**, s. 124; Buz, **Dönme**, s. 89 vd.; Bağışlama, kefalet, vekâlet, üçüncü kişi yararına sözleşmeler ve havalenin geri alınması hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. Serozan, **Dönme**, s. 126 vd.

⁶ Mehmet Demir, **Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001 Aralık birinci basıya değişiklikler eklenmiş bası, Ocak 2003, 263-264.

sona erdirebilir, irade beyanının hukuki sonuç doğurmasını önleyebilir⁷. Çalışma konumuz tüketiciyi koruyucu nitelikli geri alma hakkı olduğundan, dar ve teknik anlamda geri alma hakkının da bir anlamda sınırlandırılması gerekmektedir. Bu sebeple de, özel hukuk terminolojisine dâhil olan sair düzenlemelerin çalışma kapsamına dâhil olmadığı belirtilmelidir.

C. Sözleşmelerin Geri Alma Süresi İçinde Hüküm ve Sonuçlarını Doğurma Durumu

Tüketiciye sözleşmeden sıyrılma imkânı veren geri alma hakkı, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca belirli sözleşmeler⁸ açısından öngörülmektedir. Kanun tüketicinin geri alma hakkını kullanabilmesi için bir süre⁹ tayin etmektedir. Bu süre içinde tüketici herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeyi sona erdirebilme imkânına sahiptir. İşte taraflar arasında kurulan sözleşmenin bu süre içinde nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerin incelenmesine Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un¹⁰ ilk hâlimden başlanması uygun olacaktır.

ETKHK. m. 8, “*Kapıdan satışlar tecrübe ve muayene şartıyla satımdır*” şeklindeki düzenlemesiyle sözleşmenin geciktirici şarta bağlı olarak kurulduğunu kabul etmekteydi. Tüketicinin geri alma hakkını kullanmaması geciktirici şartı

---

⁷ Demir, a.e., s. 264 vd.; Geri almanın geniş ve dar anlamda tanımlanması adına takip edeceğimiz anlamlandırma bu şekilde olmaktadır. Ancak doktrinde bu tanımların farklı şekilde yapıldığıyla da karşılaşmaktayız. *Özel*, önerinin ve kabulün geri alınmasını dar anlamda geri alma olarak tarif etmekte; diğer geri alma hâllerini ise geniş anlamda geri alma kapsamında değerlendirmektedir. Bkz. Çağlar Özel, **Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyucu Geri Alma Hakkı**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1999, s. 74-75.

⁸ Bu sözleşmeler taksitle satış sözleşmeleri, tüketici kredisi sözleşmeleri, ön ödemeli konut satış sözleşmeleri, iş yeri dışında kurulan sözleşmeler, mesafeli sözleşmeler, finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler, devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleridir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ilgili sözleşmelere ilişkin hükümlerde hakkı düzenlerken “cayma” ibaresini tercih etmektedir. Her ne kadar kanunkoyucu önceki kanun döneminden gelen yanlışlığı sürdürmekte ısrar etse de, biz cayma hakkının farklı bir hukuki kurumu karşılamasından ve tüketiciye sözleşmeden sıyrılma imkânı tanıyan hakkın da esasen “geri alma hakkı” olmasından ötürü kanunun terim tercihine sadık kalmayacağız.

⁹ Geri alma hakkının kullanabileceği süre taksitle satış sözleşmeleri açısından yedi gün, diğer sözleşmeler açısından on dört gün olarak öngörülmektedir.

¹⁰ 4077 sayılı Kanun, RG. Yayın Tarihi, 08 Mart 1995, Sa. 22221.

oluşturmakta, bu süre içinde sözleşme hükümlerini doğurmamaktaydı¹¹. 4822 sayılı Kanun¹² değişikliğiyle “*tecrübe ve muayene şartıyla satım*” ibaresi kaldırılmış, böylelikle geri alma hakkının niteliğini açıklamakta tercih edilen ve özel bir anlam taşımayan durum kanundan ayıklanmıştır. Zira, kapıdan sözleşmeler açısından tecrübe veya muayene şartına bağlı olmak bu sözleşmenin niteliğine uygun değildir¹³. Bu değişiklik ile birlikte, kapıdan sözleşmelerin geciktirici şartla kuruluyor olduğuna dair yapılan yanlış değerlendirmelerin dayanak noktası kalmamıştır. Dolayısıyla, geri alma süresi içinde sözleşmelerin askıda hükümsüz olduğuna dair savunulan görüşlerin ileri sürülemeyeceğine vurgu yapılmıştır¹⁴.

Ne var ki, sonrasında farklı argümanların askıda hükümsüzlüğe dayanak gösterilmesiyle karşılaşmaktayız. Şöyle ki: Kanun’un kapıdan sözleşmeler ve mesafeli sözleşmeler bakımından geri alma hakkını düzenleme tekniğindeki farklılıkların, farklı askı hâllerine yol açtığını belirten bir görüş, tarafların askı sürecinde ifa talebinde bulunma haklılıklarına göre askı hâllerini, askıda hükümlülük ve askıda hükümsüzlük olarak nitelendirmiştir¹⁵.

Bu nitelendirmenin daha iyi anlaşılabilmesi adına Kanun’un mesafeli sözleşmeleri düzenleyen 9/A maddesinde yer alan 5. fıkranın incelenmesi gerekmektedir: “*Geri alma hakkı süresince sözleşmeye konu olan mal veya hizmet karşılığında tüketiciden herhangi bir isim altında ödeme yapmasının veya borç altına*

---

¹¹ Yılmaz Aslan, Kapıdan Satış Sözleşmesinin Hukuki Mahiyeti ve Hükümleri, **YD**, C. 23, Ocak-Nisan 1997, Sa: 1-2, 329-340, s. 335-336; **Özel**, a.g.e., s. 169 vd.; Murat Aydoğdu, **4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Kapıdan Satışlar**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 85, 1998, s. 97-99.

Bu şekilde getirilen düzenlemeyle tanınan sözde geri alma hakkının aslında, Borçlar Kanunu’nun “*yetmiş yıllık*” düzenlemesinde fazlasıyla mevcut olan bir hak olduğuyla ilgili değerlendirme için bkz. Rona Serozan, “Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirisi”, **YHD**, C. XV, Sa. 173/4, Y. 1996, s 579-598, s. 583 vd.

¹² RG. Yayımlı Tarihi, 14 Mart 2003, Cuma, Sa. 25048.

¹³ Metin İkizler, “4822 Sayılı Kanun’la Değişik Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Işığında Kapıdan Satışların Unsurları”, **DEÜHFD**, s. 77-108, s. 99. Kapıdan sözleşmelerin tecrübe veya muayene şartıyla satım niteliğinde olmadığını anlayan kanunkoyucunun bu nitelmeden vazgeçtiğiyle ilgili ayrıca bkz. Mehmet Demir, “4822 Sayılı Kanun İle Tüketici Sözleşmeleri Alanında Getirilen Yenilikler”, **BATİDER**, Haziran 2003, C. XXII, Sa. 1, s. 203-236, s. 221.

¹⁴ Emrehan İnal, **E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 186, dn. 81.

¹⁵ Demir, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 48-49.

sokan herhangi bir belge vermesinin istenemeyeceğine ilişkin hükümler dışında kapıdan satışlara ilişkin hükümler mesafeli sözleşmelere de uygulanır.”

Görüldüğü üzere, hüküm tüketicinin mesafeli sözleşmelerin kurulmasından itibaren kararlaştırılan bedeli ödemesi gerektiğini dolaylı olarak ifade etmektedir. İşte bu sebeple de, mesafeli sözleşmeler “askıda hükümlü”¹⁶ olarak nitelendirilirken kapıdan sözleşmeler “askıda hükümsüz”¹⁷ olarak nitelendirilmiştir.

Geri alma süresi içinde sözleşmelerin askıda hükümlü olarak nitelendirilmesi, hüküm ve sonuçlarını doğuran bir ilişkiye işaret etmektedir. Yani, taraflar sözleşmede kararlaştırılan edimleri ifa ile yükümlü olmaktadır. Bu bağlamda, geri alma hakkı bozucu şartı oluşturmakta, kullanılması ile de sözleşme ilişkisi sona ermektedir¹⁸.

Geri alma süresi içinde sözleşmeleri askıda hükümsüz olarak nitelendiren görüş sahipleri bir noktada ayrılmaktadır. İlk görüş, sözleşmenin her iki tarafı için de hükümsüz olduğunu kabul etmektedir. Bu sebeple tarafların ifa yükümlülükleri henüz bulunmamaktadır¹⁹. İkinci görüş ise, sözleşmenin bu süre içinde sadece

¹⁶ Demir, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 54-56; Erten, **a.g.e.** , s. 206

¹⁷ Özel, **Geri Alma**, s. 198; Demir, **Geri Alma**, s. 297; İ. Yılmaz Aslan, **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, Bursa, Ekin Yayınevi, 5. Baskı, 2015, s. 542; Leyla Müjde Kurt, “TKHK Açısından Kapıdan Sözleşmelerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı”, **ABD**, 2011/2, s. 44-68, s. 55.

¹⁸ Demir, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 49; Savaş Bozbel, Murat Atalı, “Mesafeli Sözleşmelerde Cayma Hakkının Kullanılması ve Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar”, **AÜEHFD**, C. IX, S. 1-2 (2005), s. 451-474, s. 455; Necla Akdağ-Güney, “Tüketicinin Cayma Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler” , **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007**, s. 609-629, 612; Davut Gürses, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Cayma Hakkı” , **LHD**, Y. 2014, C. 12 /Sa. 140, s. 265-304, s. 274; Başak Bak, “The Right Of Withdrawal In Distance Contracts Under Law On Consumer Protection Numbered 6502”, **Law & Justice Review**, Year 6, Issue: 11, December 2015, s. 129-143. (Çevrimiçi), <http://www.taa.gov.tr/yayin/law-justice-review-sayi-11/> E.T. 05 Nisan 2016, s. 137.

¹⁹ Özel, **a.g.e.**, s. 198. Reşat Atabek, “Cayma Hakkı” , **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65 inci Yaş Armağanı**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Olgaç Matbaası, 1988, s. 487-495, s. 492-493; Aydın Zevkliler, Murat Aydoğdu, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Örnek Yargıtay Kararları-İlgili Kanun Yönetmelikler ve Tebliğler Avrupa Birliği Direktifleri, 3. bs., Ankara, Seçkin, 2004, s. 250; Nihat Yavuz, **Öğretinin ve Uygulamanın Işığında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s. 717.

Ahde vefa ilkesinin bu görüşü desteklediği belirtilmektedir. Çünkü bu görüşe göre ortada hükümlerini doğuran bir sözleşme bulunmamaktadır, bu sebeple de sözleşme bağlayıcı etkisini

tüketici yönünden hükümsüz olduğunu, girişimci yönünden ise hükümlerini doğurduğunu kabul etmektedir²⁰. Yani, bir anlamda tek taraflı bağlamazlık hâlinin varlığı söz konusudur²¹. Nitekim, girişimcinin üstlendiği edimi ifa ediyor olması, ancak tüketiciden herhangi bir isim altında ödeme yapmasını isteyememesi de bu nitelendirmeyi teyit etmektedir²². Her iki hâlde de geri alma hakkı geciktirici şartı oluşturmaktadır.

Kanaatimizce geri alma hakkının konu olduğu tüketici sözleşmelerinde, taraf iradelerinin karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklanmasıyla kurulan sözleşme, hüküm ve sonuçlarını da doğurmaktadır. Sözleşmeler arasında hüküm doğurma yönünden herhangi bir ayırım yapılmamalıdır²³. Bu aşamada, değerlendirmenin neden Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminden alınarak hâlihazırdaki duruma getirildiğini belirterek açıklamalarımıza devam etmeliyiz. Öncelikle her ne kadar 4822 sayılı Kanun değişikliğiyle kapıdan sözleşmeler “tecrübe veya muayene şartıyla satım” olmaktan çıkarılmışsa da Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un iş yeri dışında kurulan sözleşmeleri düzenleyen hükmünün gerekçesinde, “tecrübe veya muayene şartıyla satım” olarak anılmaktadır (TKHK. m. 47 madde gerekçesi). Dolayısıyla yanlış nitelendirme kılık değiştirerek etkisini sürdürmektedir.

---

göstermemektedir. Tüketicinin geri alma hakkını kullanması da ahde vefa ilkesinin ihlali anlamına gelmeyecektir. Bkz. Burak Özen, “Tüketici Kredilerinde Cayma Hakkının Kullanılması”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, s. 82-90, s. 83. Ayrıca bkz. Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 196.

²⁰ Demir, **Geri Alma**, s. 262; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 225; Kurt, **a.g.m.**, s. 56.

²¹ Demir, **Geri Alma**, s. 261 vd.

²² Kurt, **a.g.m.**, s. 55.

²³ TBK. m. 255’in öngördüğü istisnai düzenlemeye, taksitle satış sözleşmeleri incelenirken yer verilecektir. Bkz. aş. s. 58 vd.

Draft Common Frame of Reference’ın geri alma hakkına ilişkin 5:103 hükmü de tereddüde yer bırakmayacak şekilde sözleşmelerin hükümlerini doğurduğuna vurgu yapar tarzda kaleme alınmıştır. “ (1) *A right to withdraw may be exercised at any time after the conclusion of the contract and before the end of the withdrawal period.*” (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfp_outline_edition_en.pdf E.T. 19 Nisan 2016.

Geri alma hakkının konu olduğu bütün sözleşmelerin başlangıçtan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurduğu, ancak tüketici tarafından hakkın kullanılması suretiyle sözleşmelerin hükümsüz hâle getirilebileceğiyle ilgili ayrıca bkz. Peter Rott, “Harmonising Different Rights Of Withdrawal: can German Law Serve as an Example for EC Consumer Law?” **German Law Journal**, Vol. 07 No. 12, 2006, E.T. 09 Mayıs 2016. <https://researchgate.net/publication/46727371> , s. 1109-1136, s. 1114.

Bundan başka, asıl ele almak istediğimiz husus peşin ödeme ve belge verme yasağıyla²⁴ ilintili olmaktadır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun iş yeri dışında kurulan sözleşmeler ve devre tatil sözleşmeleri (devre mülk hakkı verenler hariç olmak üzere) açısından tüketicinin geri alma süresi içinde herhangi bir isim altında ödeme yapmasını veya kendisini borç altına sokan herhangi bir belge vermesini yasaklamaktadır. Dolayısıyla yukarıda incelediğimiz gibi, askıda hükümsüzlüğe bu yasağı dayanak gösteren görüşler açısından argüman hâlen varlığını sürdürmektedir. Ancak bizce peşin ödeme ve belge verme yasağına ilişkin düzenlemeler, tüketiciyi koruma amacının diğer sözleşmelere nazaran bir adım daha ileri götürülmesi şeklinde anlaşılmalıdır. Çünkü tüketici sözleşmelerinde, her bir sözleşme açısından korumaya dair farklı amaçlar ve ihtiyaçlar bulunmaktadır. Nitekim, bazı sözleşmelerin özel konumu ilave önlemleri zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla bu düzenlemelerin dayanak gösterilmek suretiyle ilgili sözleşmelerin askıda hükümsüz olarak nitelendirilmesini isabetli görmüyoruz. Bir geçiş, bekleme süresinin varlığı aşikârdır. Hatta bunun askı hâli olarak nitelendirilmesinde de bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak hükümsüzlük ağır bir yaptırımdır ve buradaki durumu yansıtmamaktadır.

D. Hukuki Niteliği

Bir hak açısından hukuki nitelik belirlemesi, o hakkın hukuk düzeninde hangi anlama geldiğinin ve hangi değeri ifade ettiğinin göstergelerinden olmaktadır. Geri alma hakkının hukuki niteliğine ilişkin değerlendirmeler bir anlamda kanaat ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, sözleşmelerin hüküm ve sonuçlarını doğurması konusunda sahip olunan görüşlerin hukuki nitelendirme konusunda etkili olacağı belirtilmelidir.

---

²⁴ Bu isimlendirme için bkz. Zevkliler, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 247; Murat Aydoğdu, **Tüketici Hukuku Dersleri**, 28.11.2013 Tarih ve 6502 sayılı (Yeni) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile İlgili Açıklamalar Mevzuat ve Tablolar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 285.

4822 Sayılı Kanun değişikliğiyle mesafeli sözleşmeler yönünden peşin ödeme yasağının öngörülmemiş olması ve fakat kapıdan sözleşmeler yönünden geçerli olması, tüketicinin korunması açısından ince amaç farkının tezahürü olarak yorumlanmıştır. Bkz. Alev Erten, **Türk ve Alman Hukukunda Mesafeli Sözleşmeler**, (Avrupa Topluluğu Mesafeli Sözleşmeler Direktifi İle Karşılaştırmalı Olarak), Ankara, BATİHAE, t.y., s. 205-206.

1. İradi Şart Niteliği

Geri alma hakkı açısından karakteristik özellik, tüketicinin hakkını herhangi bir gerekçe göstermeksizin kullanabilmesi olmaktadır. Bu anlamda geri alma hakkı tamamen tüketicinin özgür iradesine dayalı olarak kullanıldığından nitelendirme iradi şart²⁵ yönünde yapılmalıdır. Öyle ki, geri alma hakkını kullanan tüketicinin tam bir serbestiyet içinde bulunması, hakkı “*sırf ya da tam iradi şart*”²⁶ olarak anılan dereceye çıkartmaktadır.

İradi şart niteliğinin getirdiği bir özellik, tüketicinin hakkını kullanırken bir gerekçe ileri sürmüş olması hâlinde ortaya çıkmaktadır. Bu takdirde, tüketici ileri sürdüğü hususu ispat külfeti altında olmamaktadır²⁷.

Sözleşmelerin geri alma süresi içinde ne şekilde nitelendirildiği konusu iradi şartın görünümünü de belirlemektedir. Şayet sözleşmeler geri alma süresi içinde askıda hükümsüz olarak nitelendirilirse, geciktirici iradi şartın varlığından bahsedilmelidir²⁸. Ancak, sözleşmelerin hüküm ve sonuçlarını doğurduğu ve fakat bu

²⁵ Lale Sirmen, **Türk Özel Hukukunda Şart**, Ankara, BATİHAE, 1992, s. 67; Geri alma olgusunun tüketicinin hâkimiyetinde ve inisiyatifinde bulunması, şartın iradi olduğunu göstermektedir. Bkz. O. Gökhan Antalya, **Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe veya Muayene (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, No:126, 1993, s. 47.

²⁶ Sirmen, **a.g.e.**, s. 68.

Sırf iradi şart, sözleşme taraflarından birinin hukuki işlemin akıbetiyle ilgili yapacağı irade beyanını ifade etmektedir. Bu şekilde, taraf hukuki işlemin sonuç doğurmasını sağlayabileceği gibi, doğurduğu sonuçların ortadan kalkmasını da sağlayabilir. Bkz. Sirmen, **a.g.e.**, s. 67-73.

²⁷ Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 195; Kurt, **a.g.m.**, s. 58 vd. Aslında kimi hâllerde tüketicinin belirli bir gerekçe ileri sürmesi lehine olabilir. Söz gelimi, ayıplı malın verdiği bir zarar yüzünden tüketicinin geri alma hakkını kullanmak istediği düşünülün. Bu hâlde geri alma hakkının uğranılan zararları tazmin ettirici bir işlevi söz konusu olmaz. Ancak tüketici ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine dayanırsa zararını da tazmin ettirme imkânına kavuşur. Bu açıklamalar için bkz. Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 195, dn. 40.

²⁸ *Akipek*, geciktirici şarta bağlı olarak kurulan sözleşmelerin “askıda hükümsüz” olarak nitelendirilmesi yerine, “askı” hâlinin mevcudiyetine vurgu yapılması gerektiğini belirtmektedir. Zira, sözleşmelerde bu dönemde dahi kimi hüküm ve sonuçlar doğmaktadır. Aksi nitelendirme hüküm ve sonuçların doğmasına engel olur. Bkz. Şebnem Akipek, “Tamamlayıcı Olgunun Hukuki İşleme Etkisi”, **AÜHFD**, Y. 1995, C. 44, Sa. 1-4, s. 269-291, s. 282.

süre içinde bir askı hâlinin varlığı kabul edilirse, bozucu iradi şartın varlığından bahsedilmelidir²⁹.

Bozucu şartın şöyle bir özelliği de bulunmaktadır: Bu olgu her ne kadar şart kategorisinde düzenleniyor olsa da, teknik anlamda şartı sadece geciktirici şart karşılamaktadır³⁰. Bozucu şart ise, yapısı gereği sadece kurucu irade beyanları yanında yer alan irade beyanı olarak anlaşılmalıdır. Oysa, şarta teknik anlamını veren unsur, geçerliliği gelecekte gerçekleşmesi şüpheli bir duruma bağlanıyor olma hâlidir. Bu unsur da bozucu şartta bulunmamaktadır³¹.

2. Yenilik Doğuran Hak Niteliği

Geri alma hakkı, doktrinde hâkim görüş tarafından kabul edildiği üzere yenilik doğuran haklardandır, tek taraflı varması gerekli irade beyanıyla kullanılır³². Geri alma hakkının yenilik doğuran nitelikte olduğunu kabul eden kimi yazarlar, sözleşmelerin düzenleniş tekniğindeki farklılıkları göz önüne alarak ulaştıkları sonuçlardan bağımsız hareket etme yoluna gitmişlerdir³³. Başka bir deyişle, geri alma hakkının konu olduğu sözleşmenin geciktirici iradi şarta ya da bozucu iradi şarta bağlı olarak kurulmasına dair sahip oldukları görüşleri bir kenara bırakarak her hâlde yenilik doğuran hak nitelendirmesine gitmişlerdir. Ancak bu nitelendirme pek tutarlı görünmemektedir. Şöyle ki; geciktirici şarta bağlı olarak kurulan sözleşmeler askıda hükümsüz oldukları için zaten herhangi bir sonuç doğurmazlar. Dolayısıyla yenilik doğuran hak ile ortadan kalkacak ya da değişime uğrayacak geçerlilikte bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sebeple de şayet sözleşmeler, geri alma süresi içinde

²⁹ Geciktirici şart ve bozucu şart için bkz. Sirmen, **a.g.e.**, s. 53-60; Emrehan İnal, “Koşullar”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları**, 26-27 Mayıs 2012, İstanbul, C. III, İstanbul Barosu Yayınları, Ekim 2014, s. 77-83.

³⁰ Sirmen, **a.g.e.**, s. 60.

³¹ Sirmen, **a.e.**, s. 54-60 ve s. 77; Antalya, **a.g.e.**, s. 38 vd. Bu anlamda sırf iradi şartın meşruiyetiyle ilgili tartışmalar için bkz. Sirmen, **a.g.e.**, s. 69-73.

³² Özel, **a.g.e.**, s. 74; Nihat Yavuz, “Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısı (TBT) İle Karşılaştırmalı Olarak İsviçre Borçlar Kanunu (OR) Ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki (TKHK) Geri Alma Hakkı Üzerine Genel Açıklamalar”, **Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008, s. 757-765, s. 758; Mustafa Ünlütepe, **Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi**, İstanbul, Legal Kitabevi, 2011, s. 146; Yahya Deryal, Yakup Korkmaz, **Yeni Tüketici Hukuku Ders Kitabı**, Yeni Kanuna Göre Yeniden Yazılmış ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 168.

³³ Akdağ Güney, **a.g.m.**, s. 610 vd.

askıda hükümsüz olarak kabul ediliyorsa, bu takdirde yenilik doğuran hak nitelendirmesine gidilememesi gerekmektedir. Hâlihazırda kurulmuş fakat henüz hükümlerini doğurmayan bir sözleşmeden yola çıkılmasını da yeterli görmemek gerektir. Bu anlamda askıda hükümsüzlük hâli ile yenilik doğuran hak nitelendirmesinin birbirini dışlayan kavramlar olduğu sonucuna varmaktayız.

Nitekim, Alman Yüksek Mahkemesi'nin bir kararında, kapıdan sözleşmeler ve tüketici kredisi sözleşmeleri yönünden yapılan değerlendirmede geri alma kurumu, hakkı engelleyen nitelikte geciktirici türden bir defî olarak nitelendirilmektedir³⁴. Bu kararın dayanak noktasını da zaten sözleşmelerin hükümlerini doğurmaması oluşturmaktadır. Dolayısıyla, geri alma bildiriminde bulunulmasıyla hukuki işlemin hükümlerini doğurması arasında geciktirici yönde bir bağlantı kurulmaktadır³⁵.

Geri alma hakkının, yenilik doğuran hak niteliğini taşımasından gelen birtakım özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerden bizce vurgulanması gerekenler ayrı başlıklar altında değerlendirmeye tabi tutulacaktır:

a. Bozucu Yenilik Doğuran Karakterde Olma

Yenilik doğuran haklar, muhatabın hukuki alanında onun katılımına ihtiyaç duymadan etki gösteren haklardır³⁶. Doktrinde bu haklar farklı tasniflere tabi tutularak incelenmektedir. Kullanılmalarıyla meydana getirdikleri etkiye göre yapılan tasnifte; yenilik doğuran haklar, bir hak veya hukuki ilişkinin kurulmasını, söz konusu hak veya hukuki ilişkinin değişmesini veya sona ermesini sağlamalarına göre üç biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar kurucu, değiştirici ve bozucu yenilik

---

³⁴ Demir, **Geri Alma**, s. 301 vd. ayrıca dn. 131. (BGH'nin 16.10.1995 tarihli kararı için bkz. NJW 1996, s. 57-58.)

³⁵ Demir, **a.e.**, s.301-304 özl. s. 304, dn. 138'deki yazarlar.; Demir, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 47 vd. Bir başka görüş ise geri alma hakkını yasal tamamlayıcı olgu olarak nitelendirmektedir. Böylelikle, hakkın kullanılması için tayin edilen sürenin geçmesiyle sözleşme ileriye etkili olarak hüküm doğuracaktır. Bu görüş için bkz. Demir, **Geri Alma**, s.304 vd., dn. 140'daki yazarlar.

³⁶ Vedat Buz, **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 57; Mustafa Dural, Suat Sarı, **Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri**, 10. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015, s. 179.

doğuran haklar olarak anılmaktadır³⁷. İşte bu açıdan geri alma hakkının hangi etkide bulunduğu saptanması gerekmektedir. Bu konuda yeknesak bir görüş mevcut değildir. Doktrinde ağırlıklı olarak savunulan görüş, hakkın sözleşmeyi sona erdirici etkisinden yola çıkarak, bozucu yenilik doğuran hak nitelendirmesine gitmektedir³⁸. İkinci bir görüş ise geri almanın, sözleşmenin hüküm doğurmasına doğrudan kurucu ya da bozucu yönde bir etkide bulunmadığını ileri sürerek bu hakkın değiştirici yenilik doğuran haklar kategorisinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Burada yeni dönme teorisiyle uyumlu bir bakış açısının benimsendiği belirtilmektedir³⁹.

Yenilik doğuran haklar açısından etki yönünden yapılan bu tasnif doktrinde bir kısım yazarlarca eleştirilmektedir. Çünkü gerçekten bu yazarlarca da belirtildiği gibi birtakım haklar bu etkilerin birden fazlasını gerçekleştirmekte, dolayısıyla hakları salt birinin ya da ötekini ait olduğu kategoride tasavvur etmek pek mümkün olmamaktadır⁴⁰. Söz gelimi, iptal ve dönme haklarının, bir yandan sözleşme ilişkisini sona erdirmesi; öbür yandan ise önceden yerine getirilmiş edimlerin iadesini

³⁷ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 191; Harun Demirbaş, **Yenilik Doğuran Haklar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 16.

³⁸ Metin İkizler, “**Kapıdan Satım Sözleşmeleri**”, Marmara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998, s. 162; Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 186; Cemal Oğuz, “Kapıdan Satışlarda Tüketiciye Tanınan Cayma Hakkının Kullanılmasının Şartları ve Caymanın Sonuçları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII, Sa. 1-2, Haziran-Aralık 2004, Baskı Nisan 2005, s. 33-47, s. 35; Akdağ Güney, **a.g.m.**, s. 615; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 226; Demirbaş, **a.g.e.**, s. 61; Emrehan İnal, “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması ve Buna İlişkin Güncel Gelişmeler”, **24-25 Kasım 2011 Uluslararası Tüketici Hukuku Sempozyumu, Metinler Kitabı**, 2. Oturum/1. Gün, s. 118-131, s. 127 dn. 30; Nedim Meriç, “Mesafeli Sözleşmelerin Kurulması ile Cayma Hakkının Kullanılmasına İlişkin 4077 Sayılı Kanunun Hükümlerinin TBK ve HMK Bakımından Değerlendirilmesi”, www.kazanci.com E.T.: 23 Mayıs 2015 / dn. 96 çevresi, Mustafa Alper Gümüş, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Cilt 1 (Madde 1-46), İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 164; Sezer Çabri, “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Ön Ödemeli Konut Satışı Sözleşmesi”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 205-240, s. 225.

Geri almanın da; iptal, mirasın reddi, takas, mirastan ıskat, dönme, fesih gibi tipik bozucu yenilik doğuran haklar arasında yer aldığıyla ilgili bkz. Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 193.

³⁹ Demir, **Geri Alma**, s. 276 ve 307. Mehmet Demir, “Mesafeli Sözleşmelerle İlgili AB Yönergesine Göre Tüketicinin Geri Alma Hakkı”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2003, C. 7, Sa. 1-2, s. 61-90, s. 84.

⁴⁰ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 194 ve dn. 51’deki yazarlar, bkz. Buz, **a.e.**, s. 194

Serozan, hakların hukuki ilişkiye etkide bulunma görünümünden ötürü, tek bir kategoriye dâhil edilme çabasının soyut kalacağını belirtmiştir. Dolayısıyla bu durumun renksiz bir nitelendirme olarak somut gerçekliği yansıtmada anlamında uygun bir araç olmadığına dikkat çekmiştir. Bkz. *Serozan*, **Dönme**, s. 48.

gerektirmesi yönünden taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi değiştirmesi, bu hakların kurucu, değiştirici ve bozucu etkilerin tümünü içerdikleri görüşünü pekiştirmektedir⁴¹. Geri alma hakkı açısından da aynı durumun varlığını savunmak pekâlâ mümkündür. Sözleşmenin geri alma beyanıyla sonlanması bu etkilerden bozucu yenilik doğuran karakterin görünümüyken, taraflarca ifa edilmiş edimlerin iadesinin gerekmesi de değiştirici yenilik doğuran hakkın görünümüdür. Çünkü taraflar arasındaki sözleşmesel ilişki tasfiye ilişkisine dönüşmüş olmaktadır.

Böyle bir durumda hakkın niteliği yönünden bir farklılığa gidilip gidilmeyeceği sorunsalı akla gelebilir, başka bir deyişle bu etkilerden birinin tercih edilmesi gerekliliği savunulabilir. Doktrinde birden fazla etkinin olduğu bu durumlarda esas etkinin referans alınmak suretiyle değerlendirme yapılmasının uygun olacağına dair bir görüşe⁴² rastlanmaktadır. Ancak esas etkinin tespitinin bir hayli zor olması bu görüşün temel sorunudur ve bu sorunun da önemi yadsınamaz⁴³. Bu konuda ikinci bir görüş⁴⁴ hakkın kullanılmasıyla meydana gelen ilk etkiden hareket edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Kanaatimizce bu görüşe üstünlük tanınmalıdır. Böylece geri alma hakkı yönünden ilk etkinin taraflar arasındaki sözleşmeyi sonlandırıyor olması nitelendirmenin bozucu yenilik doğuran hak yönünde yapılmasını gerektirmektedir. Taraflar arasında iadeye ilişkin doğan değiştirici yenilik doğuran durum ise bu ilk etkinin sonucu olarak kabul görmelidir⁴⁵.

b. Kanun ve Sözleşme Kaynaklı Olma

Yenilik doğuran haklar açısından yapacağımız ikinci tasnif hakların kaynaklarına ilişkindir. Bu haklar ya kanundan ya hukuki işlemde ya da her ikisinden kaynaklanır⁴⁶. Geri alma hakkının Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olması, bu hakkın kanun kaynaklı olduğunda herhangi bir tereddüt oluşmamasını temin eder. Bizim açımızdan önemli

⁴¹ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 195.

⁴² Nakl. Tils, W: Zur Abtretbarkeit von Gestaltungsrechten, Köln, 1933, Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 195.

⁴³ Buz, **a.e.**, s. 195.

⁴⁴ Buz, **a.e.**, s. 195.

⁴⁵ İptal ve dönme hakları açısından aynı değerlendirme için bkz. Buz, **a.e.**, s. 195.

⁴⁶ Buz, **a.e.**, s. 188

olan bu hakkın sözleşme ile kararlaştırılabilen bir hak olup olmamasıdır. Kanaatimizce bu imkânı önleyecek herhangi bir gereklilik bulunmamaktadır. Taraflar sözleşme özgürlüğü prensibi çerçevesinde diledikleri surette hakkı öngörebilirler.

Sözleşme ile tüketiciye geri alma hakkı kullanma yetkisinin tanınmasını, bu hakkın kanunda öngörülmediği sözleşme tipleriyle sınırlı olarak düşünmek gerekmektedir. Bu durumda girişimci, sözleşmenin kurulmasından itibaren tüketicinin geri alma süresi içinde öneri ya da kabule ilişkin irade beyanını geri almasına katlanmayı taahhüt etmektedir. Bir başka deyişle girişimci yenilik doğuran hak sebebiyle kendi hukuki alanına müdahalede bulunulma yetkisini tüketiciye tanımaktadır.

Sözleşme ile geri alma hakkı kararlaştırılması hâlinin diğer görünümünü, Kanun'un öngördüğü geri alma süresinden uzun bir sürenin tüketiciye tanınmasına dair anlaşma oluşturmaktadır. Bu durumun geri alma hakkının Kanun tarafından tanındığı sözleşmeleri de kapsayıcı nitelikte olduğunu belirtelim. Bu sayede girişimciler ek fırsatlar sunmak suretiyle, tüketicilerin gönül rahatlığıyla mal ve hizmetlere ulaşmalarını da sağlamaktadır⁴⁷.

c. Varması Gerekli İrade Beyanıyla Kullanılma

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ilgili hükümlerinde, geri alma hakkının kullanıldığına dair bildirim bu süre içinde girişimciye “yöneltmiş” olmasını aramaktadır. Geri alma hakkı, yenilik doğuran hak niteliğinde olduğu için

---

⁴⁷ *Buz*, geri alma hakkının sadece kanun kaynaklı olabileceğini belirtmiştir. Bkz. *Buz*, **a.e.**, s. 189. Ancak hemen sonrasında hem kanun hem de sözleşme kaynaklı olabileceğine işaret etmiştir. Bkz. *Buz*, **a.e.**, 190.

Sözleşme kaynaklı olma bağlamında, iktisat literatüründe esnek iade politikaları olarak anılan durumdan bahsedilmelidir. Bu durumda, nitelendirme geri alma hakkı şeklinde yapılmasa da tüketici herhangi bir gerekçe göstermeden malı iade etmektedir. Sürelerin ise daha elverişli olacak şekilde belirlendiği gözlenmektedir. Bu politikanın birçok etkisi bulunmaktadır. Ancak tüketiciler nezdinde bıraktığı olumlu etkilerden bahsedilmesi, konumuz bakımından yeterli olacaktır. İlk olarak, tüketicilerin fikirlerini değiştirme olanağına sahip olduklarını hissetmeleri pişmanlık hissi yaşamamalarını sağlar. Bu da, mal satın alma eğilimlerini artırır. Ayrıca, girişimci tüketiciye malının arkasında durduğu sinyalini vermiş olur ve tüketici açısından bu sinyal malın yüksek kaliteli olduğuna dair de bir gösterge olur. Bkz. M. Büşra Engin Öztürk, **Tüketici Davranışları**, Bursa, Ekin Yayınevi, Şubat 2015.

“yöneltme” ile kastedilen, varması gerekli irade beyanıyla kullanılması olmaktadır. Bu bağlamda, hakkın nasıl kullanılması gerektiği bu başlığın kapsamına girmektedir. İlgili yönetmeliklerde yöneltmenin çoğunlukla, “...yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile” bazen de “...noterlikler aracılığıyla” gerçekleştirilmesi aranmaktadır⁴⁸. Biz, ilk olarak “varması gerekmesi” bağlamında geri alma hakkının kullanılma biçimlerini incelemek, sonraki aşamada ise yönetmelik hükümleri ile oluşan görünümü değerlendirmemize dâhil etmek istiyoruz.

İlk durumu, tüketicinin hazır olan muhatabına geri alma bildirimini yöneltmesi oluşturmaktadır. Bu takdirde; bildirim yapılması, muhatabına varması ve öğrenilmesi eş zamanlı olmaktadır⁴⁹. Tüketici, hazır olan muhatabına yöneltme işlemini çeşitli biçimlerde gerçekleştirebilir. İradesini yansıtan yazılı bildirim sunabilir, sadece bildirim göstermekle yetinebilir ya da sözlü olarak açıklayabilir. Bunların yanı sıra telefon ile ya da internetten doğrudan iletişim içindeyken de yöneltebilir.

İkinci durumu ise, tüketiciyle girişimcinin hazır olmadıkları, yani eş zamanlı fiziksel varlıklarının bulunmadığı sırada bildirim yöneltmesi oluşturmaktadır. Bu hâlde tüketici, yöneltme işlemini ancak göndermek suretiyle gerçekleştirebilir. İşte bu durum açısından gönderilen bildirim ne zaman tamamlanmış sayılacağı sorusuna yanıt aranmalıdır.

Hukukumuzda hazır olmayanlar yönünden varması gerekli irade beyanlarının ne zaman tamamlanmış sayılacağı konusunda normatif bir düzenleme bulunmamaktadır. Ağırlıklı olarak savunulan görüşe göre, irade beyanı muhatabına varmakla tamamlanmış olur. Yani, bu andan itibaren hüküm doğurmaya başlar⁵⁰.

---

⁴⁸ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun geçerlilik şekli aramadığı için “yöneltmekle yeterli olma”nın anlamlı bir karşılığı bulunmamaktadır. Ancak yönetmeliklerde de tekrar edilen bu ifadenin herhangi bir anlamı olmadığı görülmektedir. Bu ifadede çıkan tek anlam belirtilen şekillerle yetinildiği, daha nitelikli bir şekil aranmadığı olmaktadır. Oysa noterliklerden öte bir şeklin hukukumuzda bulunmadığını açıklamak ise malumu ilam mahiyetinde olacaktır.

⁴⁹ Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 2010 Tarihli 5. Bası’dan 6. Tıpkı Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014, s. 156.

⁵⁰ Andreas von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım**, Cilt 1-2, Çev. Cevat Edege, Ankara, Yargıtay Yayınları No: 15, Olgaç Matbaası, 1983, s. 161 vd. AYTEKİN ATAAY, **Borçlar**

İkinci bir görüşe göre, işlemin niteliği ve tarafların menfaatinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Böylelikle; kimi zaman gönderme yeterli sayılabilirken, kimi zaman varma ya da öğrenme esas alınabilir⁵¹. Tüketicinin geri alma bildirimini hazır olmayan girişimciye belirlenen süreler içinde göndermesinin yeterli görülmesi tüketicinin menfaatinin gözetilmesinden ileri gelmektedir⁵². Ancak bu aşamada akla takılan asıl soru, acaba geri alma bildirimini sonuç doğurması açısından yöneltmeyi yeterli görmek gerekecek midir şeklinde olmaktadır. Bu sorunun doktrinde iki farklı şekilde de yanıtlandığı görülmektedir. İlk görüş, sonuç doğurma yönünden bildirim varmasını gerekli görmektedir. Zira, hükmün geri alma bildirimini girişimciye varmasını ortadan kaldırıcı bir niteliği ve amacı bulunmamaktadır. Burada sadece bildirim geç varma rizikosunu tüketiciye yüklenmeyerek girişimcide bırakılmaktadır⁵³. Bir başka deyişle, sürenin muhafazası adına Kanun bildirim gönderilmesini yeterli görmektedir. Ancak hukuki etkinin doğması için her hâlde bildirim varması gerekmektedir⁵⁴.

Sonuç doğurma yönünden geri alma bildirimini gönderilmesini esas alan görüş ise, tüketicinin süresi içinde gönderdiği bildirim yeterli görmektedir⁵⁵. Bu durumda tüketici kendi üzerine düşeni sonuna kadar yerine getirdiğine göre, varmama rizikosunun Kanun tarafından tüketicinin üzerinden bütünüyle alındığı kabul edilmelidir⁵⁶. Ancak bu görüşün kabul edilmesi, girişimcinin, geri alma

---

Hukukunun Genel Teorisi, Birinci Yarı, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Der Yayınları, 1986, s. 127 vd.; Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 155 vd.; Dural,Sarı, **(Sarı)**, s. 183.

Kocayusufpaşaoğlu, kanunda aksine hüküm bulunmayan bütün hâllerde varmanın esas alınması gerektiğini belirtmektedir. Zira, beyanın kimin menfaatine olduğu ile tamamlanma anı farklı hususlar olmaktadır. Kanunun beyan sahibinin menfaatinin koruduğu durumlarda dahi, karşı tarafın kendi hâkimiyet alanına dahi girmeyen, dolayısıyla öğrenme ihtimali de bulunmayan beyanın hukuki sonuçlarına katlanmasını beklemek adil olmaz. Bu değerlendirmeler için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 155 vd.

⁵¹ M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medeni Hukuk, Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 21. bs., 2015, s. 200.

⁵² Burak Özen, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Çerçevesinde Tüketici Kredileri”, **Yürürlüğe 5 Kala 6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, Ed: Hakan Topbaş, İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 31-44, s. 41.

⁵³ Gümüş, **a.g.e.**, s. 165 ve s. 187.

⁵⁴ Görüşlerin değerlendirilmesi için bkz. Özen, **Cayma Hakkı**, s. 85.

⁵⁵ Özen, **a.e.**, s. 85.

⁵⁶ Özen, **a.e.**, s. 85.

bildirimi kendisine hiç varmasa da, sanki varmışçasına sorumlu tutulması anlamına gelmektedir.

Tüketicinin bildirimi göndermesi ve fakat girişimciye varmaması durumlarına genel itibariyle nakliyeden kaynaklı problemler sebep olmaktadır. Esasında bu problemlerin oluşturduğu irtibatsızlıkları da ortadan kaldırma amacına yönelik bir çözüm sunulabilir. Şöyle ki: Girişimci bu konuda bir sistem kurar ve bildirim kendisine vardığına ilişkin bilgiden tüketiciyi haberdar edebilir. Böylelikle iki taraf da hakimiyetlerinden kaynaklı olmayan durumdan haberdar olmuş olur⁵⁷.

Biraz evvel geri alma bildirimiminin hangi biçimlerde yöneltilebileceği konusu incelenirken yönetmelik hükümlerinin aradığı şekil şartı incelenmemiştir. Bu sayede, doktrinde geri alma hakkının kullanılmasının yönetmelikler aracılığıyla zorlaştırılmaması gerektiğine dair görüşün⁵⁸ bildirim hangi biçimlerde kullanılabilirliğine dair görünümü belirlenmiş olmaktadır. Şimdi ise, yönetmelik hükümlerinin de dâhil edilerek hâlihazırdaki durumun değerlendirilmesi gerekmektedir.

Değerlendirmeye, idare hukukundaki “ihmal” yöntemi⁵⁹ de etkiye bulunacaktır. Bu yöntem, üst norma aykırı olan düzenleyici işlemlerin, mahkemeler tarafından ihmal edilerek doğrudan üst normun uygulanmasını ifade etmektedir⁶⁰. Böylelikle, düzenleyici işlemler hukuken varlıklarını devam ettirmekte, ancak fiilen uygulanmadıklarından etkisizleşmiş olmaktadır⁶¹. Bu durumun bizim konumuzla

⁵⁷ Bu sistemin kimi girişimciler tarafından uygulandığı görülmektedir. Söz gelimi, “iadeniz bize ulaştı” bilgilendirmelerinin e-posta yoluyla iletilmesi gibi. <https://www.beymen.com/Content/iade-kosullari-ve-sureci>

⁵⁸ Başak Baysal, “Tüketici Kredisi (TKHK m. 22-31)”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Makaleler-Tartışmalar, Derleyen: Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 273-325, s. 276 ve 309; Ömer Çınar, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna ve İlgili Yönetmeliğe Göre Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, **5. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2015-2016, Ankara, Bilge Yayınevi, Haziran 2016, s. 299-328, s. 318. Çınar, devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri açısından yaptığı değerlendirmesinde, aynı hakka konu olan sözleşmeler açısından öngörülen “noter” ibaresinin ispata ilişkin kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Çınar, **Devre Tatil**, s. 318.

⁵⁹ Melikşah Yasin, “İdari Yargılama Usulünde Düzenleyici İdari İşlemlerin İhmali Meselesi”, **İHİD**, C. 16, Sa. 1-2, 2013, İstanbul, 2015, s. 9-27.

⁶⁰ Yasin, **a.g.m.**, s. 12.

⁶¹ Yasin, **a.e.**, s. 13.

bağlantısını ise, yönetmelik hükümleriyle getirilen geçerlilik şekline dair hükümlerin de “ihmal” yöntemine konu edilip edilemeyeceği sorusu oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, ilk görüş hakkın kullanılmasını zorlaştıran bir düzenlemenin yönetmeliklerle getirilmesinin kabul edilemeyeceğinden hareket etmektedir. Dolayısıyla çözüm, kanuna uygun olmayan ilgili hükümlerin kişisel işlemlere uygulanmaması şeklinde sunulmaktadır⁶². Kişisel işlemlere uygulanmaması, geçerlilik şekli getiren yönetmelik hükümlerinin “ihmal” edilmesi anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda, yeni tarihli sayılabilecek bir Yargıtay kararında, tüketicinin geri alma hakkını yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı ile kullanmadığı bir olayda, ürünün “sırf iade edilmiş olması” olgusu hakkın kullanılması için yeterli kabul edilmiştir⁶³.

Ancak ihmal yönteminin, ilk bakışta kişilerin lehineymiş gibi bir izlenim uyandırdığı, ancak, idari yargılama usulünün kimi kurum ve prensipleriyle çatıştığı da ikinci bir görüştür⁶⁴. Gerçekten, başta uygulanma sınırlarının belirsiz olması, yargı kararlarının yeknesaklığını bozması gibi önemli sorunları beraberinde getirmektedir⁶⁵. Ancak bu sorunların ötesinde bizim açımızdan asıl vurgulanması gereken, adli yargı mahkemelerinin düzenleyici işlemler hakkında ihmal kararı verememeleri gerektiğine dair saptama⁶⁶ olmaktadır. Aksi kabulün, idari yargının bağımsızlık ve özgürlüğünü kaybetmesine neden olacağı belirtilmektedir⁶⁷. Bu görüş esas alınır, tüketici mahkemeleri ihmal kararı veremeyecektir. Bu sebeple de,

⁶² Turgut Candan, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 6. bs., Haziran 2015, s. 386 vd.; Başak Baysal, “Tüketici Kredisi (TKHK m. 22-31)”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Makaleler-Tartışmalar, Derleyen: Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 273-325, s. 276 ve 309.

Kişisel işlemin dayanağı düzenleyici işleme uygun, fakat üst norma aykırı olması hâlinde iptalinin gerekeceği hakkında ayrıca bkz. Çınar Can Evren, “İdari Yargıda Uygulama İşlemi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, Y. 2013, Sa. 1-2, s. 1405-1422, s. 1419. (Çevrimiçi), E.T. 05 Nisan 2016, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_1-2_46.pdf

⁶³ Meriç, **a.g.m.**, dn. 101 ve civarı. Karar 2012 tarihli olup o dönem de yönetmelik hükmü, geri alma hakkının kullanıldığına dair bildirim yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısıyla bildirilmesini aramaktaydı (6 Mart 2011 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Mesafeli Sözleşmelere Dair Yönetmelik m. 7).

⁶⁴ Yasin, **a.g.m.**, s. 13 vd.

⁶⁵ Yasin, **a.e.**, s. 13 vd.

⁶⁶ Yasin, **a.e.**, s. 17, dn. 15.

⁶⁷ Yasin, **a.e.**, s. 17, dn. 15.

tüketicilerin geri alma bildirimlerini ön ödemeli konut satış sözleşmeleri ve devre mülk hakkı veren sözleşmeler açısından “*noterlikler*” aracılığıyla; sair sözleşmeler açısından ise “*yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile*”, göndermeleri zorunlu görünmektedir.

Bütün bu açıklamalardan sonra olması gereken durum yönünde şöyle bir değerlendirme yapılmalıdır. Tüketicilerin geri alma hakkını ne şekilde kullanması gerektiğini içeren hükümlerin hiç şüphesiz kanun ile düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesinden yola çıkarak kanunların “temel esaslar”ı içermesi gerektiğini, ancak “uzmanlık” gerektiren konuların idareye bırakabileceğini belirlemektedir⁶⁸. TBK. m. 255/ f. 1’in geri alma hakkının yazılı olarak kullanılması gerektiğini düzenleyen hükmü, bu anlamda olması gerekeni yansıtmaktadır. Tüketici mevzuatı açısından da arzu edilen, yönetmeliklerde hakkın kullanılması için öngörülen geçerlilik şekillerinin yapılacak bir değişiklik sonrası Kanun’a aktarılması olmaktadır. Ya da geçerlilik şekli Kanun’da öngörülmeyecekse yönetmeliklerden de çıkarılması olmaktadır. Bu takdirde uyuşmazlık hâlinde ispat hukuku kurallarına başvurulacaktır⁶⁹.

---

⁶⁸ Cengiz Arıkan, **Türk Anayasa Hukukunda Yasama Yetkisinin Devredilmezliği İlkesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s. 148.

Yönetmelikler idarenin düzenleyici işlemleri olarak türev nitelik taşımaktadır. AY. m. 114 ve 115 bu düzenlemelerin “*kanunlara aykırı olmamak şartıyla*” tesis edileceklerini öngörse de, yürütme görev ve yetkisi AY. m. 8 uyarınca “*kanunlara uygun olarak*” kullanılmalıdır. Bu sebeple anayasa hukuku bağlamında “bağdaşırılık ilişkisi”nin ötesinde “uygunluk ilişkisi”nin arandığı belirtilmelidir. Bu açıklamalar için bkz. K. Burak Öztürk, **Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 154 vd.

⁶⁹ Konuyla irtibatlı olan bir Yargıtay kararına Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde rastlansa da, değişen bir şey olmadığı için yer vermeyi uygun görüyoruz. “...*Kanun koyucu cayma bildirimini için herhangi bir şekli şartı veya usul belirlememiştir. Mahkemece, davacının telefon kayıtlarından malın teslimi tarihinden sonraki 7 gün içerisinde 2 kez davalının çalıştığı şirkete ait telefonun arandığı anlaşılacakla, bu durumun davacı iddiasını doğrular şekilde cayma bildiriminin telefonla yapıldığına ilişkin yeterli delil olduğu kabul edilerek hüküm kurulmuş ise de, telefon arama kayıtları, konuşmaların içeriğine ilişkin bilgi vermediğinden cayma hakkının kullanıldığını kabul etmeye yeterli delil sayılamaz. Cayma hakkının süresinde satıcıya bildirildiğini ispat külfeti davacı tüketicidedir...*” Yrg. 13. HD., E. 2012/ 11225, K. 2012/14730, T. 05.06.2012 Bkz. Mehmet Akif Tutumlu, “Kapıdan Satışta Caymanın İspatı-Telefon Kayıtlarının İspat Gücü”, **THD**, Y. 7, Sa: 75, Kasım 2012, s. 64-66, s. 64.

Tutumlu, kanaatimizde de son derece isabetli argümanlarla Yargıtay’ın kararını değerlendirmiştir. İlk olarak, tüketicinin telefon görüşmesinin içeriğini tespit etmesi kendisinden beklenen ispat yükünün devamı mahiyetinde kabul edilemez. Zira kişinin mahkemeye böyle bir taleple başvurmasına imkân veren bir sistem bulunmamaktadır. Ayrıca gizlice görüşmenin kaydedilmesi durumunda hukuka aykırı delil tartışmaları gündeme gelmektedir. İkinci olarak, kişinin geri alma

Ancak her şekilde geri alma hakkının kullanılması için yeknesak kuralların öngörülmesi önem arz etmektedir⁷⁰. Tüketici Hakları Yönergesi'nde, geri alma hakkının kullanılması için zorunlu bir şekil şartı öngörülmemektedir. Sadece model geri alma formu ek olarak sunulmakta, ancak bu form alternatif niteliğinde olduğundan⁷¹ tüketici açıklık taşımak kaydıyla hakkını dilediği surette kullanabilmektedir (AB 2011/83 m. 11). Bununla beraber, tüketicinin şekle riayet etmeden hakkını kullanması veya beyanın açıklık açısından yoruma muhtaç olduğu durumlarda aleyhe doğacak sonuçlara da katlanması gerekmektedir⁷².

d. Kullanılmakla Tükenme ve Geri Alınamama

Geri alma hakkının yenilik doğuran hak niteliğinden gelen bir özelliği kullanılmakla tükenmesi ve geri alınamaması olmaktadır. Geri alınamamanın temelinde; hakkın belirli bir sonucun elde edilmesi amacıyla kullanılması, hukuki sonucun meydana gelmesi ile hakkın varlık amacının ortadan kalkması ve muhatabın kendi alanına müdahalede bulunulan bir hak dolayısıyla korunması sebepleri yatmaktadır⁷³. Ancak, genel itibariyle muhatabı korumayı amaçlayan bu özelliğin katı olarak uygulanmasına imkân tanınmamalıdır. Çünkü geri alınmanın önündeki engel fiili olmaktan ziyade muhatabın menfaatlerini korumayı amaçlayan hukuki bir engeldir. Bu engelin de amaca uygun yorum metoduyla aşılması mümkündür⁷⁴. Bu anlamda tüketici, geri alma hakkını kullandığına dair bildirim girişimciye vardıktan sonra bu bildirim geri almak isterse, girişimcinin muvafakati ile bu işlemi

---

süresi içinde girişimciyi birden çok kez araması hayatın olağan akışı prensibi gereğince geri alma bildirimini kullandığını göstermektedir. Tutumlu, **a.e.**, s. 66.

⁷⁰ Genel olarak Alman Medeni Kanunu'ndaki düzenlemeleri eşsiz kılan şeyin, yönergelerde dahi hakkın kullanımına dair tam uyumlaştırma getirilmeden geri alma hakkının söz konusu olduğu bütün sözleşmelerde hakkın kullanımını yeknesak kurallara bağlamak olduğu belirtilmekteydi. Bkz. Sophie van der Hulst, "Right Of withdrawal. Analysis of the provisions of Dutch and German Law in the light of the proposed Consumer Rights Directive, (Çevrimiçi), <http://dare.uva.nl/cgi/arno/show.cgi?fid=336727> E.T. 05 Nisan 2016, s. 1-48, s. 5.

⁷¹ Hacı Can, **Avrupa Birliği Sözleşme Hukuku**, Ankara, Adalet Yayınevi, Aralık 2015, s. 253. Örnek geri alma formuna, iş yeri dışında kurulan sözleşmeler, mesafeli sözleşmeler, devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri yönetmeliklerinin eklerinde yer verildiği görülmektedir.

⁷² Can, **a.e.**, s. 253.

⁷³ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 256-257.

⁷⁴ Buz, **a.e.**, s. 447.

gerçekleştirecektir. Bu sayede sözleşmenin geçerliliği akamete uğramamış olacaktır⁷⁵.

Geri alma bildiriminin TBK. m. 10 uyarınca da geri alınması mümkündür. Bu hüküm öneri ve kabulün geri alınmasını düzenlemektedir⁷⁶. Ancak tek taraflı diğer

⁷⁵ *Buz*, iptal ve fesih haklarının geri alınması kapsamında yaptığı değerlendirmesinde, muhatabın muvafakati sayesinde sözleşmenin geçerliliğini kaybetmediğini belirttikten sonra, tekrar sözleşme yapmaya gerek kalmaması durumunun pratik faydalarının olduğunu da belirtmiştir. Bu pratik faydaların masrafları aşar tarzda düşünülmesi gerektiğini belirterek, bu hâle yeni fesih sürelerinin tayin gerekliliği, kıdem tazminatı hesabında oluşacak farklılıklar gibi çeşitli örnekler vermektedir. Bkz. *Buz*, a.e., s. 448 vd.

⁷⁶ TBK. m. 10'a ilişkin birtakım açıklamaların yapılması gerekmektedir. Bu hüküm önerinin ve kabulün geri alınmasını düzenlemektedir.

Hukuk sistemlerinin, öneri ve kabule verdikleri bağlayıcılık düzeyi geri alınmanın sınırlarını belirlemektedir. Hukukumuzda asıl olan muhatabın korunması olduğu için, önerinin ve kabulün hüküm ifade etmesi ile birlikte bağlayıcılık başlar ve bu ana kadar geri almanın mümkün olduğu kabul edilir. Bkz. Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku I. Cilt Genel Hükümler**, İstanbul, Sermet Matbaası, Üzerinde Çalışılmış ve Geliştirilmiş Altıncı Bası, 1976, s. 188 vd.

TBK. m. 10 öneri ve kabulün geri alınmasını düzenlerken, varma ve öğrenme teorilerinden hareket etmektedir. Varma teorisinin görünümü; geri alma haberinin öneri ya da kabulden önce veya aynı zamanda karşı tarafa varması şeklinde olmaktadır. Öğrenme teorisinin görünümü ise; geri alma haberinin, karşı tarafa daha sonra varmasına rağmen; öneri ve kabulden daha önce öğrenilmesi şeklinde olmaktadır. Bkz. Fikret Eren, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 19. Baskı, 2015, 259 vd. Bu ikinci hâl, Türk Hukuku'nda benimsenmiş olan varma teorisinin bir istisnası olarak değerlendirilmektedir. Tunçomağ, a.g.e., s. 189. Hükümün saydığı hâlleri somutlaştırmak faydalı olabilir. İlk durum önce varmaya dair olmaktadır. Mektupla yapılan öneri yoldayken, beyan sahibinin telefon veya telgraf ile beyanını geri aldığını belirtmesi bu hâle örnektir. Bkz. Kocayusufoğlu, a.g.e., s. 208; Aydın Zevkliler, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001, s. 70.

İkinci durumda, söz gelimi, telgraf ile yapılan geri alma beyanı mektupla aynı anda vardığında, karşı taraf önce öneriye ilişkin mektubu ardından geri alma beyanını okusa dahi geri alma etkisini gösterecektir. Zira, kanun burada varmaya sonuç bağlamıştır ki, bu da muhatabın hakimiyet alanına girmesiyle gerçekleşmiş olmaktadır. Bkz. Selâhattin Sulhi Tekinay v.d., **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 92.

Son durum olan sonra varmaya rağmen önce öğrenilme ise, şu şekilde gerçekleşebilir. Söz gelimi, seyahatte olan ve öneriden haberi bulunmayan kişi dönüşünde, ilk olarak sonra varan geri alma haberini, sonra öneriyi okuduğunda önerinin herhangi bir anlamı kalmamış olur. Bkz. Seza Reisoğlu, **Bankacılık Yönünden Borçlar Hukuku Kuralları**, Türkiye Bankalar Birliği, s. 13.

Doktrinde aynı anda öğrenme faraziyesi olarak adlandırılan durumdan da bahsedilmek gerektir. Her ne kadar kanunkoyucu bu durumu özel olarak öngörmese de, kesintisizlik koşulunun gerçekleşmesi hâlinde TBK. m. 10'un koruyucu amacının bu durumu da kapsamaya gerektiği belirtilmiştir. Zira, kişinin iki mektuptan tesadüfen birini önce ötekini sonra açması durumuna farklı sonuçların bağlanması yerinde bir çözüm olmamaktadır. Bkz. Kocayusufoğlu, a.g.e., s. 209; Özel, a.g.e., s. 88.

Kanun geri alınmanın etkisini, öneri ve kabulün yapılmamış sayılması şeklinde ifade etmiştir. Doktrinde, öneri ve kabulün yapılmamış sayılmasının, diğer bir deyişle yok sayılmasının şöyle temellendirildiğine rastlamaktayız. Kanunkoyucu, muhatabın öğrenmesini bir anlamda kurucu unsur olarak kabul edince, öneri ve kabulün muhatap tarafından öğrenilmeden geri alınmasını da kurucu unsurun gerçekleşmemesi olarak kabul etmiş olur. Bu bağlamda Borçlar Kanunu'nda

hukuki işlemlere bu hükmü uygulamanın önünde bir engel bulunmamaktadır⁷⁷. Dolayısıyla TBK. m. 10 anlamında tüketicinin geri alma açıklaması, girişimciye geri alma bildiriminden önce veya aynı anda varmışsa ya da daha sonra varmakla birlikte geri alma bildiriminden önce öğrenilmişse, geri alma bildirimini yapılmamış sayılacaktır.

Hatta hükmün çerçevesiyle sınırlı kalınmaksızın tüketicinin sözleşmeyi kurmaya yönelik önerisini geri alabileceği belirtilmektedir. Bir başka deyişle, tüketicinin önerisi girişimciye ulaşsa ve girişimci bu öneriyi öğrenmiş olsa dahi, tüketici sözleşme kurmaya yönelik önerisini geri alabilecektir. Zira sözleşme kurulduktan sonraki safhada tüketicinin beyanını geri almasına imkân tanımak, kurulmadan önceki aşamada bu imkânın evleviyetle tanınmasını gerekli kılmaktadır⁷⁸.

---

geçen “keenlemyekün” ibaresinin şimdikine nazaran daha güçlü olduğu da belirtilmiştir. Bu açıklamalar için bkz. Herdem Belen, “Sözleşmenin Kurulması”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları**, 24-25 Mart 2012, İstanbul, C. I, İstanbul Barosu Yayınları, 2014, s. 48-79, s. 68 vd.

⁷⁷ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 452.

⁷⁸ Özen, **Cayma Hakkı**, s. 553. Bu imkânın Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması’ndaki görünümüne değinmek istiyoruz. Öncelikle, CISG m. 15 ve 16’nın orijinal çevirisinde her ne kadar önerinin geri alınması şeklinde aynı ibare tercih edilmiş olsa da bu kavramların birbirinden ayrılması gerekmektedir. CISG m. 15 önerinin geri alınmasını (*withdrawal of offer*), m. 16 ise öneriden vazgeçilmesini (*revocation*) düzenlemek suretiyle bir ayrıma gitmiş, bu terimleri titizlikle anlamlandırmıştır. Önerinin geri alınması kavramı TBK m. 10 ile örtüşmektedir. Ancak öneriden vazgeçilmesi kavramının bizde ulusal düzeyde normatif bir karşılığı bulunmamaktadır. Zira, bu hâlde öneren önerisinden, muhatabın kabul beyanını göndermesine kadar vazgeçebilmektedir. Geri alınma ve vazgeçmenin hukuksal sonuçları aynı olup farklılık zamansal olarak bu imkânlardan yararlanmakta kendini göstermektedir. Bu açıklamalar için bkz. Ingeborg Schwenzer, Florian Mohs, “Sözleşmenin Kurulması”, **Milletlerarası Satım Hukuku**, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Ed. Yeşim Atamer, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, Mayıs 2012, 83-105, özl. s. 90-92; İpek Sağlam, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması (CISG m. 14-24)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 100 vd. dn. 7; Schlechtriem, Schwenzer, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, Commentary On The UN Convention On Contracts For The International Sale Of Goods (CISG)**, Ed.: Ingeborg Schwenzer ve Pınar Çağlayan Aksoy, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Mart 2015, s. 452.

e. Feragat Edilememe

Geri alma hakkının yenilik doğuran hak niteliğinde olmasıyla bağlantılı bir husus da feragate ilişkin olmaktadır. Feragat, yenilik doğuran hakkı sona erdiren sebeplerden biridir.

Öncelikle, hukuk düzeni tarafından öngörülen herhangi bir yasak olmadığı sürece bütün haklardan feragat edilmesinin mümkün olduğu saptanmalıdır. Hukuki işlem yoluyla gerçekleştirilen feragat, ya hakkın tamamen ya da kısmen sona erdirilmesi şeklinde olabilir⁷⁹. Acaba tüketicilere sözleşmeden sıyrılmaya imkânı veren geri alma hakkından feragate ilişkin bir yasak söz konusu mudur? Yoksa tüketicilerin bu haklarından feragat etmelerini kabul etmek mi gerekecektir? Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun bu konuda bir hüküm öngörmemiştir⁸⁰. Ancak açıkça bir hüküm öngörülmemiş olsa da, tüketicilerin bu haklarından feragat edememeleri

⁷⁹ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 413-414. *Serozan*, feragati sahip olunan hakkın tek taraflı bir irade beyanı ile feda edilmesi, gözden çıkarılması olarak tanımlamakta ve bir hakkın batırılıp sönmeye sebep olan bu işlemin asli yurt alanlarından birinin de yenilik doğuran haklar olduğunu belirtmektedir. Bkz. *Serozan*, **Dönme**, s. 405 ve 406.

Hukuk düzenince feragate ilişkin yasaklamalar, emredici nitelikte hükümler öngörülme suretiyle getirilebileceği gibi; bu nitelikte ayırıcı hükümler bulunmadığı durumlarda; kamu düzeni, kişilik hakkı ve genel ahlak gibi mevzuatımızda yer alan diğer hükümler vasıtasıyla temin edilmektedir. Bkz. Suat Sarı, **Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2004, s. 111-116. Azil ve istifa hakları özelinde yapılan feragate ilişkin bu değerlendirmelerin konumuz bakımından da geçerli olduğu belirtilmelidir. Ayrıca Türk Borçlar Kanunu'nda her zaman sözleşmeyi tek taraflı sona erdirmeye hakkı şeklinde ifade edilen bu hakların, aslında geri alma hakkı olduğu belirtilmişti. Bu konu hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz. *Serozan*, **Dönme**, s. 130-133.

⁸⁰ Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da geri alma hakkından feragate ilişkin kanuni bir düzenlemeye yine rastlanmamaktadır. Ancak Devre Tatil Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (Yayımlandığı Resmi Gazete: 13.6.2003- 25137) m. 9 tüketicinin sahip olduğu haklarını kullanmaktan feragat edemeyeceğine ilişkin düzenleme içermektedir. Sorumsuzluk kaydı kenar başlıklı hüküm uyarınca tüketicinin geri alma hakkından feragat etmesinin yaptırımını "geçersiz" lik olarak kabul edilmektedir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca çıkarılan yönetmeliklerde ise bu ya da benzeri bir hüküm bulunmamaktadır.

"Öte yandan, devre tatil sözleşmeleri 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında düzenlenmiş olup, kamu düzeni ile ilgilidir. Kaldı ki, devre tatil sözleşmeleri iki taraflı sözleşmeler olup, her iki tarafa da edimler yüklemiştir. Bu nevi sözleşmelerin karşı taraf temerrüde düşürülmeden tek taraflı olarak askıya alınması veya feshi mümkün değildir. (BK. M. 106.) Devre Tatil Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik'in 9. maddesinde, tüketicinin bu yönetmelikte yer alan haklarından peşinen feragat etmesine ilişkin sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğu açıkça hüküm altına alınmıştır. Sözleşmede yer alan bu tür hükümlerin geçersizliği veya haksız şart niteliğinde olduğu hiçbir süreye tabi olmadan her zaman ileri sürülebilir." Yrg. 13. HD., 26.5.2010, T. 2009/15052 -2010/7146. Bkz. Mustafa Kırmızı, **Tüketici Hukuku, Açıklamalı – İctihatlı Dilekçe Örneklili**, Ankara, Bilge Yayınevi, 2011, s. 155 vd. Türk Borçlar Kanunu için ayrıca bkz. a.ş. s. 58 vd.

gerektiği kabul edilmektedir⁸¹. Aslında bu gerekliliği şöyle açıklamak uygun olacaktır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un amacı zayıfı korumaktır ve bu amacı en etkin biçimde gerçekleştirmeye matuf araçlardan biri geri alma hakkı olmaktadır. Dolayısıyla hakkın tanındığı düzenlemelerin görünümü emredici niteliktedir. Bu nitelendirmeye hem lafız hem de öz itibariyle varıyoruz. Herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin ve cezai şart ödenmeksizin hakkın kullanımını temin eden durum lafzi değerlendirmeyi, hükmün konuluş gayesi de dâhil olmak üzere Kanun'un genel anlamda *ratio legis*inin göz önünde bulundurulması da öze ilişkin değerlendirmeyi teşkil etmektedir⁸².

f. Hak Düşürücü Süreye Tabi Olma

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, geri alma hakkının kullanılmasını belirli sürelerle tabi tutmaktadır. Bu süre genel itibariyle on dört gün, taksitle satış sözleşmeleri bakımından ise yedi gün olarak belirlenmektedir. Tüketicinin bu süre içinde hakkını kullanmaması hakkın ortadan kalkmasına sebep olduğundan, nitelendirme hak düşürücü süre⁸³ yönünde yapılmalıdır.

Kanun'un geri alma hakkının kullanılması için belirlediği süreleri taraflar sözleşmeyle kısaltamazlar. Ancak, nisbi emredicilik karakteri bu sürelerin sözleşmeyle uzatılmasını mümkün kılar⁸⁴. Ayrıca sürenin uzaması bağlamında, Kanun bazı sözleşmeler yönünden bilgilendirme yükümlülüğünün yerine

⁸¹ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 419. Buz, tüketici sözleşmeleri bakımından haksız şartlara ilişkin kanunun koruyucu hükümlerinin feragate ilişkin sağlayacağı kısmi korumadan söz etmekle birlikte; bu korumanın yetersizliğine de işaret etmektedir. Zira haksız şart koruması sözleşmenin kuruluş safhasıyla sınırlı olmaktadır. Oysa usta pazarlama teknikleriyle donatılmış girişimciler sözleşme kurulduktan sonra tüketicilerle yapacakları ek bir feragat anlaşması ya da bu yönde alacakları tek taraflı feragat beyanıyla tüketicilerin haklarını kaybetmelerine yol açabilirler. Bu tehlikelerin ortadan kaldırılmasını sağlayacak husus da feragat yasağı olmaktadır. Aksi takdirde tüketiciyi koruma amacı gerçekleştirilememiş olur. Bkz. Buz, **a.e.**, s. 419.

Tüketicilerin sahip oldukları haklardan feragatin geçersiz olacağına ilişkin kanunun yasaklayıcı hüküm öngörmemesine yönelik eleştiri için bkz. Rona Serozan, "Tüketiciyi Koruma Kanunu Değişikliğinin Artıları ve Eksileri", **İÜHFİM**, C. LXI, Sa. 1-2, Y. 2003, S. 339-356, s. 352. Geri alma hakkından feragatin belirli şartların varlığı hâlinde caiz olduğuna dair görüş için bkz. Demir, **Geri Alma**, s. 294.

⁸² Kanun hükümlerinin sözü ve özü itibariyle uygulanması gerekliliği için ayrıca bkz. Dural, Sarı **(Dural)**, s. 120 vd.

⁸³ Dural, Sarı **(Sarı)**, s. 187.

⁸⁴ Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 194.

getirilmemesine, sürenin uzaması yaptırımını bağlamaktadır. Bu hâllerde tüketici on dört günlük süre ile bağlı olmamakta, on dört günlük sürenin bitiminden itibaren bir yıllık süreye sahip olmaktadır⁸⁵.

Son olarak süreler bağlamında, gerek Kanun'da belirlenen yedi ve on dört günlük sürelerin gerekse de daha elverişli süre tekliflerinin girişimciler tarafından reklam vasıtası olarak kullanıldığı hususuna yer verilmelidir⁸⁶.

II. Geri Alma Hakkının Mevzuatımızdaki Tarihsel Gelişimi

Geri alma hakkını düzenlenme sistematığı ve tarihsel gelişim olarak ele alış amacımız, hakkın Kanun'un ilk hâlinde tanındığı duruma ilişkin belirlemelerde bulunabilmek, Kanun değişikliğiyle uğradığı değişimleri ve gelişmeleri saptayabilmektir. İkinci bölümde hâlihazırdaki durum değerlendirilirken, hakkın gelişim serüvenini gösterir bu inceleme yol gösterici olacaktır.

Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 08.03.1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak, 08.09.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihe kadar hukukumuzda tüketici haklarını düzenleyen özel bir kanun bulunmamaktaydı. 4077 sayılı bu kanun, ilki 1997 yılında 4226 sayılı Kanun ile; ikincisi de 2003 yılında 4822 sayılı Kanun ile olmak üzere değişikliklere uğramıştır. Nihayet 28.11.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak 28.04.2014'te yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile de yeni tüketici kanunu dönemi başlamıştır.

---

⁸⁵ Bkz. aş. s. 113 vd.

⁸⁶ *"Tüketici memnuniyeti esaslı hizmet anlayışımız sebebiyle, sadece satış yapana kadar değil, sonrasında da sürekli müşterimizin yanındayız. Bu sebeple, satın aldığınız ürünü beğenmez, fikrinizi değiştirir veya memnun kalmazsanız, satın alma tarihinden itibaren 14 gün içinde, ürününüzü Türkiye genelindeki tüm Media Markt mağazalarına iade edebilirsiniz. Bunun için ürünü, "kullanılmamış" olarak, "zarar görmemiş ambalajlı, tüm aksesuarları eksiksiz" ve "ürün faturasıyla" birlikte mağazalarımıza getirmeniz yeterlidir."*

<http://www.mediamarkt.com.tr/tr/shop/neden-mediemarkt.html>

"Türkiye'de bir ilk! Arzum'da bütün ürünler 90 gün içinde para iadeli. Tabii ayrılabilirseniz. Arzum, ürünlerine o kadar güveniyor ki tüm Arzum'lar 90 gün boyunca para iadesi garantili.

<http://www.arzum.com.tr/Listing/CustomListDetail/150>

A. Kapıdan Sözleşmeler

Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun tüketici sözleşmelerine günümüze kıyasla daha sınırlı bir düzlemde yer vermiş, geri alma hakkını da sadece *kapıdan satışlar*⁸⁷ için tanımıştı. Sonrasında, geri alma hakkı uzunca bir dönem kapıdan sözleşmelerle birlikte anılmıştır. Hatta hakkın âdeta sözleşme ile karakterize olduğunu söylersek yanlış bir tespitte bulunmuş olmayız. Bu durumun temelinde yatan birden çok sebep bulunmaktadır: Hakkın kapıdan sözleşmeler yönünden etkin koruma sağlamaya elverişli yapısı, bir dönem⁸⁸ birtakım sözleşmelerin sırf tüketiciyi haktan yararlandırmak gayesiyle kapıdan sözleşme olarak nitelendirilmesi başı çeken sebeplerdir. Sonrasında ise ilgili sözleşmeler açısından tüketiciye geri alma hakkı tanınmasına rağmen eski anlayışa göre değerlendirmeler devam etmiştir.

⁸⁷ Kanun'un kapıdan satışlar başlıklı m. 8/ f. 2 hükmü tüketicinin tecrübe ve muayene süresi sonuna kadar malı kabul veya reddetmekte serbest olduğunu düzenlemekteydi. Tüketicilere sözleşmeden sıyrılma imkânı tanımak gayesiyle getirilen bu hakkın tesis ediliş biçiminde bir aksaklık olduğu fark edilmekteydi. Şöyle ki: Hükmün tecrübe ve muayeneden bahsederek beğenme koşuluyla satışa yaptığı atf, bizi geciktirici şarta bağlı olarak kurulan sözleşme nitelemesine götürür ki bu hâlde de sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmuş olmaz. Dolayısıyla alıcı beğenmeme iradesini ortaya koyduğunda askıda hükümsüz olan sözleşme baştan itibaren hükümsüz hâl gelir. Bu imkân da Borçlar Kanunu'nda zaten mevcuttur. Oysa tüketicilere gereksiz iadeyi temin eden hak, hükümlerini ve sonuçlarını doğuran bir sözleşmeden sıyrılma amacına matuftur. İşte bu durum da 2003 tarihli değişiklikle kapıdan satışların, tecrübe ve muayene şartlı satım olduklarına dair ibarenin kaldırılmasına kadar eleştirilere neden olmuştu. Bu konu hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz. yuk. s. 5 vd.

⁸⁸ Kapıdan Satışlara İlişkin Uygulama Usul ve Esaslarına Dair Tebliğ (Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü, RG 21.12.1995 tarih ve 22500 sayılı) m. 2 "*bu tebliğin uygulanması bakımından; toplantılı satışlar, katalogdan seçim yoluyla sonuçlandırılan satışlar ve mesafeli satışlar, kapıdan olarak değerlendirilir.*" uyarınca aslında kapıdan sözleşme niteliğinde bulunmayan sözleşmeler bu kapsamda görülmüştür. Bu durum 13.06.2003 tarih ve 25137 sayılı RG'de yayımlanan Kapıdan Satışlara İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik m. 15 ile yürürlükten kaldırılana kadar devam etmiştir.

Ancak doktrinde kanunda düzenlenmemiş bir hususun, tebliğ aracılığıyla düzenlenmesinin hukuk tekniği açısından isabetli bir yöntem olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca asli unsurlarıyla kapıdan sözleşmelerden ayrılan sözleşmelerin onun bir türüymüşçesine aynı çatı altına alınmasının da kabul edilemez niteliğine vurgu yapılmıştır. Bkz. Şebnem Akipek, "Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması Hakkında Avrupa Birliği Direktifi ve Türkiye'nin Durumu", **BATİDER**, BATİHAE, C. XXI, Sa: 4, Aralık 2002, s. 45-66, s. 63; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 101. vd.

Aslında gecikmeden yapılması gereken, sözleşmeleri yanlış nitelendirerek koruma kapsamına almaya çalışmak yerine; kanunda ilgili sözleşmelerin düzenlenmesi ve koruyucu hükümlerin ihdas edilmesi şeklinde olmalıydı. Ancak yaklaşık yedi buçuk sene geçerliliğini sürdüren bu hüküm açısından en zorlama yorum bile, belirtilen sözleşmelerin kapıdan sözleşmelerin hukuki rejimine tabi tutulduğuna ilişkin olabilirdi. Bu sayede hiç olmazsa sözleşmelerin kapıdan sözleşme niteliğinde olmadığı kalın çizgilerle belirlenmiş olurdu. Böyle yanlış hükümlerin varlığında, koruyucu hükümden faydalandırma yönündeki aracın doğru tesis edilmesine olan ihtiyaç daha özel bir anlam ifade etmektedir.

Geri alma hakkının, 2003 yılında 4822 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle uygulanma çevresi genişletilmiştir. Kapıdan sözleşmeler bakımından da hakka ilişkin değişiklikler ve iyileştirmeler yapıldığı görülmektedir. Kanunun ilk hâlinde girişimci, tüketicinin geri alma hakkını kullanmasından sonra aldığı bedel ve sair borç altına sokan belgeleri iade ile yükümlü iken; değişiklikle birlikte peşin ödeme ve belge verme yasağı getirilmiş; bu da tüketiciden geri alma süresi içinde herhangi bir talepte bulunulmasını haksız hâle getirmiştir.

Tüketicinin, sahip olduğu haklarının yazılı bulunduğu sözleşmeyi imzalaması ve kendi el yazısı ile de tarihini yazması (m. 9 / f. 3) iyileştirmelerden biridir. Bu sayede kanun girişimcinin tarihe yönelik çarpıtmalarının da önüne geçmiş olmaktadır⁸⁹. Ayrıca kanunun ilk hâlinde tüketici tarafından geri alma bildirimini ya bizzat teslim edilmeli ya da iadeli taahhütlü mektup veya noter kanalıyla ulaştırılmalıydı. Değişiklikle birlikte hakkın kullanılması yazılı şekle bağlı olmaktan çıkarılmış, böylece sözlü bildirimde bulunma imkânı da tanınarak tüketicilerin daha rahat hareket etmeleri temin edilmiştir⁹⁰.

Son olarak bedel ve mutabakat ile ilgili değişikliğe vurgu yapılmalıdır. Kanunun ilk hâlinde, sözleşme konusu şeyin bedelinin belirli bir miktarın altında olması, onun kapıdan sözleşmelerin kapsamı dışında olmasına yol açmaktaydı. Keza, taraflar arasında önceden mutabakatın bulunması da hakkın kullanılmasına engel olmaktaydı. Değişiklikle birlikte bu olumsuz şartlar kaldırılmıştır. Bu sayede herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın her değerden edimin kapsama alınması daha geniş korumayı temin etmiştir. Benzer şekilde mutabakat bulunmaması şartının

---

⁸⁹ Serozan, **Değişiklik** s. 346 (*Serozan*, bu yeniliğin övgüyü hak ettiğini vurgulamıştır). Yargıtay bir kararında, şayet sözleşmenin yapıldığı yer iş yeri olarak gösterilmişse tüketicinin de yazılı olan bu delile aynı güçte karşılık vermesi gerektiğini belirlemiştir. Bkz. Yrg. 13. HD., 2000/E9516 – K. 10184. Bkz. Aslan, **a.g.e.**, s. 544 ve dn. 8. Ancak, bu durumda kanuna karşı hile nitelendirilmesi yapılarak tüketiciye her türlü delille ispat kolaylığı sağlanması gerektiği savunulmaktaydı. Bkz. Aslan, **a.e.**, s. 544.

⁹⁰ Oğuz, **a.g.m.**, s. 46.

kaldırılmasıyla da girişimcilerin kanun hükümlerini dolanmalarına fırsat tanıyan bu hükmün olumsuzluğu bertaraf edilmiştir⁹¹.

B. Mesafeli Sözleşmeler

Geri alma hakkının 4822 sayılı Kanun değişikliğinden sonra kavuştuğu görünüm mesafeli sözleşmelerden başlanmak suretiyle incelenmelidir. Mesafeli sözleşmeler, m. 9/A ile düzenlenmiştir. Geri alma hakkını ihtiva eden beşinci fıkra hükmünü referans almak suretiyle belirlemelerde bulunabiliriz: “*Geri alma hakkı süresince sözleşmeye konu olan mal veya hizmet karşılığında tüketiciden herhangi bir isim altında ödeme yapmasının veya borç altına sokan herhangi bir belge vermesinin istenemeyeceğine ilişkin hükümler dışında kapıdan satışlara ilişkin hükümler mesafeli sözleşmelere de uygulanır.*”

Burada kanunkoyucu hükmü şekillendirirken belirli ölçüde kapıdan sözleşmelerle benzerlik kurma yoluna gitmiştir. Böyle bir tercihte bulunulması, sözleşmeler yönünden ortak birtakım özelliklerin bulunduğu⁹² sanısını uyandırmaktadır. Ancak benzerlik ve farklılık bağlamında bir belirleme yapılarak sonuca gidilmeye çalışıldığında vurgulanması gereken, ağır basan kritere ilişkin olmalıdır. İki sözleşme açısından korumanın temelinde yatan sebebin sözleşmelerin kurulması yöntemiyle ilintili olması, bu hâllerde iradenin oluşmasında bir sorun bulunduğunun kabul edilmesi benzerliğe ilişkindir ve aslında benzerlik burada sonlanmaktadır⁹³. İşte bu noktada esaslı farklılıklar belirlemektedir. Bu sözleşmelerin işleyişinin birbirinin tamamıyla zıddı olması, bir başka deyişle; kapıdan sözleşmeler yönünden yüz yüze gelmek esas iken, mesafeli sözleşmeler yönünden iletişim araçları vasıtasıyla kurulmanın esas olması ve ilk aktif davranışın tüketiciden geliyor

⁹¹ Oğuz, **a.g.m.**, s. 43-44. *İkizler*, mutabakat bağlamındaki değişiklik ile tüketicinin korunması amacı arasında bağlantı kurulmasının son derece güç olduğunu belirtmektedir. Yazara göre mutabakat bulunması hâlinde tüketici girişimci ile görüşmeye hazırlıklı olduğu gibi piyasa koşulları hakkında araştırma yapabilme imkânına da sahiptir. Bu sebeple de korunmaya ihtiyacı bulunmamaktadır. Bu değerlendirme için bkz. *İkizler*, **a.g.m.**, s. 90-91.

⁹² Demir, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 101.

⁹³ Yeşim Atamer, “Tüketici Hukukunun Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını”, **Tüketicilerin Korunması Semineri**, Editör Ebru Ceylan, , Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2-4 Kasım 2006, s. 21-33, s. 26.

olması bu kurumların farklılığını gösteren başlıca belirleyicilerdir⁹⁴. Dolayısıyla, hakkın tanınmasının temelinde yatan sebeplerin ve koruma işlevlerinin farklı olması mesafeli sözleşmelere de kapıdan sözleşmelere ilişkin hükümlerin uygulanacağına ilişkin hükme şüphe ile bakılmasını gerektirmekteydi. Bu anlamda, doktrinde aslında böyle bir atfın anlam ve gerekliliğinin bulunmadığı belirtilmiştir⁹⁵. Zira kanun değişikliğiyle ihdas edilen hüküm ve ilgili yönetmelik sayesinde hakkın içeriği kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu sebeple, dikkatsizlik ve özensizlik eseri olarak ortaya çıkmış bu hükmün yok sayılması gerekmektedir⁹⁶.

C. Kampanyalı Satışlar

Kampanyalı satışlar⁹⁷ bakımından 4822 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle m. 7 / f. 4 uyarınca, tüketiciye kampanyadan ayrılma hakkı tanınmıştır. Kampanyalı Satışlara İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile de tüketicinin bu hakkını teslim kadar kullanabileceği temin edilmiştir. İncelemek istediğimiz husus değişiklikle tanınan bu hakkın hukuki niteliğine ilişkindir. Kanun'da “ayrılma”

⁹⁴ İnal, **a.g.e.**, s. 171.

⁹⁵ İnal, **a.e.**, s. 171.

⁹⁶ İnal, **a.e.**, s. 171-172. Hükmün ilgili fıkrasının geri alma hakkına ilişkin olmasından yola çıkan bir görüş, kapıdan sözleşmelerin geri alma hakkını düzenleyen hükümlerinin mesafeli sözleşmelere de uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Ancak geniş bir kabulde dahi, hükümlerin ancak mesafeli sözleşmelerin bünyesine uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulduğu kabul edilmeliydi. Aksi takdirde mesafeli sözleşmelerin kapıdan sözleşme olarak kabul edilmesi zorunluluğu doğardı. Oysa buradaki amaç, geri alma hakkına ilişkin hükmün mesafeli sözleşmelere de teşmil edilmesinden ibarettir. Bkz. Ümit Gezder, **Mukayeseli Hukuk Açısından İnternet'te Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması**, “Consumer Protection in Contracts Concluded on the Internet from the Angle of Comparative Law”, İstanbul, Beta Basım, Mart 2004, s. 205; Ümit Gezder, **Erzurumlu Şerhi Mesafeli Sözleşmeler** (Erzurumer Commentary of Distance Contracts) İstanbul, Beta Basım, Mart 2006, s. 166 vd.; Bu görüşe katılmadığımızı belirtelim. Zira geri alma hakkının içeriği mesafeli sözleşmelere ilişkin yönetmelikte düzenlenmişti. Teşmil edilmeyi gerektirecek bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla hükmün yok sayılması gerektiğine dair görüş üstün tutulmalıydı.

⁹⁷ 4822 sayılı Kanun ile değişik 7. madde, sözleşmeyi “*Gazete, radyo, televizyon ilanı ve benzeri yollarla tüketiciye duyurularak düzenlenen kampanyalara iştirakçi kabul edilmesi ve malın veya hizmetin daha sonra teslim veya ifa edilmesi suretiyle yapılan satımdır.*” şeklinde tanımlamıştır. Kanun, bedelin tamamının veya bir kısmının ödenmesinden sonra malın teslim edilmesinden hareket ederek ön ödemeli satış sözleşmesini esas almıştır. Ancak bu durum, kampanyalı satışların; peşin ve taksitli satış şeklinde de yapılabilmesi gerçekliğini değiştirmemektedir. Zira sözleşme açısından belirleyici kriteri, ödemenin yapıldığı zaman değil, çeşitli vasıtalarla halka duyurularak kampanya ile yapılma kriteri oluşturmaktadır. Kanun'un tanımda ön ödemeli satış sözleşmesini esas alması, kampanyalı satışlarda karşılaşılan problemlerin daha çok bu sözleşme çeşidiyle ilintili olması ve bu hüküm dışında ön ödemeli satışlara ilişkin o dönemki mevzuatta herhangi bir düzenlemenin bulunmamasındandı. Bu açıklamalar için bkz. Aslı Makaracı, **Taşınır Mallara İlişkin Kampanyalı Satım Sözleşmesi**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007, s. 24-25.

ibaresiyle düzenlenen bu hak Yönetmelik m. 14'te cayma olarak ifade edilmiştir. Cayma yönünden terim yanlışlığını bir kenara bırakırsak, burada aslında hüküm tesis edilirken amacın tüketiciye gerekçesiz bir iade hakkı tanımak olduğu kanaatindeyiz. Doktrindeki nitelemelere bakılacak olursa, hakkın dönme olarak, girişimcinin izninin alınmak suretiyle kullanılabilen bir hak ya da daha radikal addedilen *cayma* olarak nitelendirilmesi fikirlerine rastlamaktayız⁹⁸. Ayrıca aslında hakkın dönmenin özel bir hâli olduğu⁹⁹ görüşüyle de karşılaşmaktayız. Ancak biraz evvel belirttiğimiz gibi, bu hak herhangi bir gerekçeye ihtiyaç duyulmaksızın ve tazminat ödenmeksizin kullanılabilen tüketiciyi koruyucu nitelikli geri alma hakkı kategorisine girmektedir. Klasik anlamda geri almadan farklılaşan yönü ise hakkın teslimetme kadar kullanılabilmesi olmaktadır.

Bu anlamda, her ne kadar kampanyalı satış sözleşmesinin kapsamının ön ödemeli sözleşmelere hasredilemeyeceği fikri benimsenmiş olsa da, ilgili hükümler gereği geri alma hakkının teslimetme kadar kullanılabilmesinin gerektirdiği tabii sonuç, bu hakkın sadece ön ödemeli satışlar ve teslimin vadeye bağlandığı kampanyalı satışlar bakımından kullanılabilmesi olmaktadır¹⁰⁰.

---

⁹⁸ Zevkliler, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 224, *Makaracı*, geri alma hakkı süresince kapıdan sözleşmelerin hüküm ve sonuçlarını doğurmadığını, bu sebeple hakkın geciktirici şart niteliğinde olduğunu belirtmektedir. Akabinde bu belirlemeden hareketle, kampanyalı sözleşmelerin hüküm ve sonuçlarını doğurduğunu, dolayısıyla geciktirici şartın varlığının söz konusu olmadığı sonucuna varmaktadır. Yazara göre bu sebeple, yönetmelikteki "*cayma hakkı*" ibaresi isabetli değildir. Kanun'un düzenlediği ayrılma hakkı ise bozucu yenilik doğuran bir karakter taşımaktadır. Bkz. Makaracı, **a.g.e.**, s. 159. Ancak, kapıdan sözleşmelerin hüküm ve sonuçlarını doğurduğu kanaatinde olduğumuzdan, bu hakkın belirleyici kriteri geciktirici şart olamaz. Bilakis hakkın tanındığı sözleşmeler bozucu şarta bağlı olarak kurulduğundan; hakkın kullanılması ile hüküm ve sonuçlarını doğuran sözleşme üzerinde bozucu yenilik doğuran etki gerçekleşir.

⁹⁹ Makaracı, **a.g.e.**, s. 159 (Yazar hakkı açıklarken *geri alım hakkı* ibaresini kullanmakta ısrarcı davranmış, eşya hukukuna ilişkin bir kavram olan *geri alım hakkı* ile karışabileceği için de isabetli bir terim olmadığını belirtmiştir.) Ancak tüketiciye tanınan hakkın geri alım hakkı olmayıp, geri alma hakkı olması ve terimin de bu şekilde yerleşik olması karışıklığa mahal verecek bir durum olmadığını göstermektedir.

Geri alım hakkı, Medeni Kanun deyimiyile vefa hakkı, hak sahibine tek taraflı irade beyanı ile satmış olduğu malı geri alabilme imkânı sağlar. Türk doktrin ve uygulamasında geri alım hakkı kurucu yenilik doğuran haklar kategorisinde değerlendirilmektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Haluk N. Nomer, **Vefa Hakkı**, İstanbul, Beta Basım, Ocak 1992, özl. s. 1-4 ve s. 45-46.

¹⁰⁰ Makaracı, **a.g.e.**, s. 160.

D. Devre Tatil Sözleşmeleri

Devre tatil sözleşmeleri Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un ilk hâlinde düzenlenmemiştir. Fakat ilgili tebliğ ile¹⁰¹ kapıdan sözleşme olarak kabul edilmiş, bu şekilde tüketicilerin geri alma hakkı kullanmaları temin edilmeye çalışılmıştır. Yargıtay da yerel mahkemenin tebliğ hükmüne istinaden vermiş olduğu kararı¹⁰² onayarak, devre tatil sözleşmeleri bakımından tüketicileri haktan yararlandırmayı amaçlamış ve bu yönde müstakar kararlar verdiği uzunca bir döneme imza atmıştır. Bu kararların yerindeliği tartışmaya açıktır. Yargıtay'ın bu değerlendirmeyi yaparken sözleşmenin teknik anlamda hukuki niteliğinden yola çıkmadığını ve tüketiciyi sırf haktan yararlandırmak gayesiyle hareket ettiğini belirtenler olmuştur¹⁰³. Doktrinde bu genişletici yorum tüketici lehine sonuç doğurmasından yola çıkılarak Yargıtay'ın görüşünü yerinde bulanlara da rastlanmaktadır¹⁰⁴. Ne var ki, Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından duruma bakıldığında taşınmazların Kanun'un kapsamına dâhil edilmediği¹⁰⁵ görülmektedir. Başka bir deyişle, taşınmazlar kanunun uygulama alanını daraltan maddi bir ölçüt olarak belirlenmişti. Dolayısıyla bu durum Yargıtay'ın benimsediği şekliyle karar vermesini engelleyici nitelikteydi. Her ne kadar bu tespit tüketiciyi koruyan düzenlemelerin ruhuyla çelişse de, o dönem açısından bu gerçekliğin göz ardı edilerek farklı bir değerlendirmenin yapılması mümkün olmamalıydı¹⁰⁶. Almanya'da ise, taşınmazların, kapıdan sözleşmeleri

¹⁰¹ Bkz. yuk. s. 27 dn. 88.

¹⁰² Antalya 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E. 1996/318, K. 1996/569, T. 01.07.1996, "*Davalının devre tatili propagandalı ve kampanyalı ilanlar yolu ile satışa arz ettiği, aynı zamanda müşterilerle toplantı yaparak, ... Davalı satışı yaparken bu maddeye riayet etmede, cayma hakkı yönünden davalıya belge vermeksizin sözleşme yapmıştır. Bu nedenle davacının cayma hakkı olduğu, sözleşmenin iptali ve bonoların iadesi talebi kabul edilmiştir.*" içtihadını Yargıtay 13. HD.'si 10816 sayılı karar ile onamıştır. Bkz. Uğur Yetimoğlu, "Devreli Tatil Sistemleri ve Tüketici Hukuku", **TBBD**, Sa. 55, Y. 2004, s. 364-382, s. 374 vd.

¹⁰³ Ahmet Köse, "**Devre Tatil Sözleşmesi**", Selçuk Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2009, Çevrimiçi kaynak, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> E.T. : 11 Ocak 2016, s. 31.

¹⁰⁴ Burcu Yağcıoğlu, "Periyodik Süreli Tatil Sözleşmeleri", **DEÜHFD**, C. 16, Sa. 1, 2014, 193-250, s. 197, (Çevrimiçi) <http://webb.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz-16-1/burcuyagcioglu.pdf> E.T. 10 Ocak 2016

¹⁰⁵ Tanımlar başlıklı m. 3 malı, ticaret konusu taşınır eşya olarak tanımlamıştır.

¹⁰⁶ Hasan Seçkin Ozanoğlu, "Yargıtay Uygulamasında TKHK'nun Uygulanma Alanı Bakımından İsimsiz Sözleşmeler", **ABD**, 2000-3, s. 53-69, s. 66.

düzenleyen kanunun kapsamında olması farklı değerlendirmeye kapı aralamakta, devre tatil sözleşmeleri bakımından mahkemeler tüketicilere geri alma hakkı tanırken zorlanmamaktaydı. Mahkemelerin değerlendirmesi devre tatil sözleşmesinin, kapıdan sözleşmeler açısından kanunda öngörülen koşullarla yapılıp yapılmadığıyla sınırlı olmaktadır¹⁰⁷.

4822 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte devre tatil sözleşmeleri özel olarak düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemeyi içeren hüküm tanımdan ibarettir ve tüketicilere geri alma hakkı tanınmamıştır. Bu eksikliği giderebilmek adına Devre Tatil Sözleşmesi Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik m. 6 ile tüketicilere geri alma hakkı tanınmıştır. Bu hakkın yönetmelikle düzenlenmesinin hukuka aykırı olduğuna vurgu yapılarak, olması gerekenin kanunda düzenleme olduğuna dikkat çekilmiştir¹⁰⁸. Bu hükmün ciddi sorunları beraberinde getirdiğine işaret etmek istiyoruz. Öncelikle, hakkın kullanılması için on günlük bir sürenin öngörülmesi, kapıdan sözleşmelere nazaran daha uzun bir sürenin var olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Ancak sürenin “*sözleşmenin her iki tarafça imzalanmasından itibaren*” başlıyor olması tüketicinin aleyhinedir.

Yargıtay’ın 4822 sayılı Kanun değişikliği ve yönetmelik sonrasında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun dönemine gelene kadar devre tatilleri, çoğu

---

Doktrinde bir görüş, devre tatil sözleşmesinin karma yapıda bulunmasından yola çıkarak, mallara ilişkin yapılan klasik ayırımın burada bir karşılığının olmadığını belirlemektedir. Zira burada taşınmazın cismani varlığından sıyrılmış olduğu kabul edilmelidir. Taşınmaz, sözleşme bakımından payanda görevi görmektedir. Bu sebeple de, tüketicinin sahip olduğu devre tatilden yararlanma hakkının geniş anlamda hizmet sunumu olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Ancak, devre mülk açısından aynı değerlendirme yapılamaz. Zira paylı mülkiyet payına bağlı irtifak hakkının, hizmet edimleri potasında eritilmesi mümkün değildir. Bkz. Ayşe Havutcu, “Devre Mülk Konusunda Avrupa Hukukundaki Gelişmeler”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, GÜHFD**, İstanbul, Ocak 2002, Y. 1, Sa. 1, s. 347-401, s. 396 vd. ayrıca dn.110’daki yazar. *Havutcu*, devre tatil sözleşmeleri bakımından hizmet sunumu nitelendirmesi sayesinde tüketicileri faydalandırıcı görüşünden, hukuki yapısı gereği devre mülk tüketicilerini faydalandıramıyor olmasının olumsuzluğuna dikkat çekmektedir. Aynı koruma ihtiyacına rağmen farklı uygulamalara yol açıcı bu durumun ayırıcı ve belirleyici özel düzenlemeler yapılmak suretiyle iyileştirilebileceğine vurgu yapmıştır. bkz. Havutcu, **a.e.**, s. 397.

¹⁰⁷ Havutcu, **a.e.**, s. 376 vd.

¹⁰⁸ Yetimoğlu, **a.g.m.**, s. 380; Funda Çelebi, “**Devre Tatil Sözleşmesi**”, Marmara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s. 162. (Çevrimiçi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> E.T. : 11 Ocak 2016.

kararında kapıdan sözleşme olarak nitelendirmeye devam ettiğini¹⁰⁹; bu sayede, devre tatile konu taşınmazdan istifade edilmesini, hakkın kullanılması bakımından sürenin başlangıcı olarak kabul ettiği görülmektedir¹¹⁰. Ne var ki, Yargıtay'ın tüketici lehine böyle bir sonuca giderken kapıdan sözleşmeleri tecrübe ve muayene şartıyla satım olarak nitelendirme yönündeki yanlış değerlendirmeden kurtulamadığını belirtelim.

İncelemek istediğimiz diğer bir husus, aynı hükmün devamına ilişkin olmaktadır. Sözleşmenin devre tatil sözleşmesine konu tesiste kurulması hâlinde “*bu hüküm*” uygulanmaz şeklindeki ibareyi mündemiç m. 6 / f. 2 muğlaştırdı. Bu hâlde maddenin tamamının uygulanmayacağı¹¹¹, sadece belirtilen ibareyi mündemiç ikinci

¹⁰⁹ Bu yönde kararlar için bkz. Yrg. 13. HD., E. 2004/5531, K. 2004/ 14707, T. 18.10.2004; Yrg. 13. HD., E. 2011/ 716, K. 2011/ 14368, T. 13.10.2011; Yrg. 13. HD., E. 2013/32725, K. 2014/14789, T. 08.05.2014; Yrg. 13. HD., E. 2014/ 373, K. 2014/12790, T. 22.04.2014, (Çevrimiçi) <http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet> , E.T. 04 Kasım 2015.

Yargıtay'ın böyle bir nitelendirmeye gitmeksizin, tüketiciyi geri alma hakkından yararlandığı kararlara az rastlanmaktadır. Bu sebeple doğru argümanların kullanılarak sonuca gidildiğini düşündüğümüz bir karara yer vermek istiyoruz. Kararda, devre tatil sözleşmesine ait ilgili yönetmelik hükmünden yola çıkılarak ve fakat aleyhe olan kısım ihmal edilerek sonuca gidilmiştir. Zira, hakkın başlangıcı için yönetmeliğin öngördüğü imza tarihinin esas alınması söz konusu olsaydı tüketicinin hakkına erişmesi mümkün olmazdı. Burada kapıdan sözleşmeler açısından öngörülmüş başlangıç vaktinin esas alınarak lehe şekilde terkip yapıldığı görülmektedir. “...davacılar ile davalı şirket arasında 07.11.2010 tarihinde devre tatil sözleşmesi yapıldığı, davacıların 25.07.2012 tarihli ihtarnâme ile cayma haklarını kullandıkları ve bu süreye kadar davacıların tatil haklarını kullanmadıkları kapsamı ile sabittir. ... devre tatil sözleşmelerinde cayma süresi on gündür. Bu süre hizmet ediminin tüketiciye ifa edildiği tarihte işlemeye başlayacaktır. Bu tarihe kadar sözleşme askıdadır. Davacılar devre tatil hakkını kullanmadıklarına göre, sözleşmeden cayabilirler.” Yrg. 13. HD., E. 2013/24893, K. 2014/14118, T. 30.04.2014, (Çevrimiçi)

<http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet> , E.T. 04 Kasım 2015.

¹¹⁰ “...Davacı, davalı şirketin sahibi olduğu Yalova devretatil tesislerine davet edildiklerini, davalı şirket elemanlarınca devre tatil sözleşmesi yapma hususunda baskı yapmaları üzerine sözleşme imzaladığını, ancak firmaya güveni olmadığından cayma bildirimini gönderdiğini ileri sürerek sözleşmenin iptalini... ..Mahkemece cayma hakkının süresinde kullanılmadığı, uzun süre sonra fesih hakkının kullanılmasının geçerli olmayacağı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir... ..yapılan tanıtımlar üzerine hazırlıksız bulunduğu bir sırada imzalamış olduğu 23/09/2011 tarihli sözleşmenin, kapıdan satış şeklinde yapıldığının kabulü gerekir. Bu tip satışlar, tecrübe ve muayene koşullu satışlardan olduğundan cayma hakkı ancak hizmetin ifasından sonra, başka bir ifade ile tatil hakkı kullanıldıktan sonra işlemeye başlayacak olup, bu süre içinde sözleşme askıdadır...”

Yrg. 13.HD. E.2014/9887, K.2014/30971, (Çevrimiçi) <http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet> , E.T. 04.11.2015.

¹¹¹ Zevkliler, Aydoğdu, a.g.e. , s. 194.

fikranın uygulanmayacağına dair¹¹² doktrinde farklı görüşler belirtilmişse de, her hâlde bu hükmü anlamlandırabilmek mümkün değildir. Burada aksaklığın temelinde yatan sebebin, hüküm tesis edilirken kapıdan sözleşmelere benzetilmeye çalışılmasında yattığı kanaatindeyiz. Zira iş yeri, kapıdan sözleşmeler açısından sözleşme kapsamı dışında tutulan mekânlardandır. Bir başka deyişle, tesiste kurulan bir sözleşmenin varlığı kapıdan sözleşme hükümlerinin uygulanmasına imkân vermez¹¹³. Ancak kapıdan sözleşmelerin mekânsal sınırlaması kapsamında anlam ifade eden bu hükmün devre tatil sözleşmelerinin yapısı düşünüldüğünde bir değeri ve anlamı bulunmamalıydı. Aksi kabul, tesiste kurulan birçok devre tatil sözleşmesindeki tüketicilerin hükmün koruması dışına itilmesine sebep olacak niteliktedir.

III. Geri Alma Hakkının Benzer Kavramlardan Ayırt Edilmesi

Geri alma hakkının benzer kavramlardan ayırt edilmesi başlığına konu olacak bozucu yenilik doğuran hakların öncelikle kavramsal çerçevesi belirlenmelidir. Sonrasında, geri alma hakkı ile olan ilişkileri, özellikle birbirinden ayırt edici hususlara vurgu yapılmak suretiyle ele alınmalıdır.

A. Dönme

Geri alma hakkının, caymaya yönelik anlamlandırılmayan ısrarı görmezden gelirse, en çok dönme hakkının¹¹⁴ kavramsal çerçevesine yerleştirilmeye çalışılması bizi önce dönme hakkı ile olan ilişkisini incelemeye sevk etmektedir.

¹¹² Çağlar Özel, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara, Gazi Kitabevi, Kolay Hukuk Serisi: 16, 2005, s.162; Çelebi, **a.g.t.**, s. 160; Yavuz, **Şerh**, s. 663; Köse, **a.g.t.**, s. 112.

¹¹³ Nitekim bu uygulamanın da etkisiyle, şayet devre tatil sözleşmeleri girişimcinin iş yerinde kuruluyorsa geri alma hakkının tanınmasına ihtiyaç bulunmadığı şeklinde görüşler paylaşılmaktaydı. Bkz. Hayriye Şen Doğramacı, “Devre Tatil Sözleşmesinin Kapıdan İşlem Niteliği”, **THD**, Y. 3, Sa. 21, Mayıs 2008, s. 25-48, s. 43.

¹¹⁴ *Buz*, dönme hakkının yeni işlevinin tüketiciyi sözleşmeden kurtarmak olduğunu belirterek, geri alma hakkının isabetsiz bir seçim olduğunu söyler. Bkz. *Buz*, **Dönme**, s. 69-71. Ancak hemen sonrasında geri alma teriminin tercih edilmesindeki yegâne gerekçenin, hakkın gerekçesiz olarak kullanılabilmesinde yattığını belirtir. Zira dönmenin muhakkak bir sebebe dayanması gerekmektedir. *Buz*, **a.e.**, s. 71 dn. 25.

Erten, tüketiciye tanınan hakkın AB Yönergesi'nde *geri alma* şeklinde düzenlenmesine rağmen, hukuki niteliğinin *dönme* olarak tercihi zorunlu kıldığını belirtmiştir. Bkz. *Erten*, **a.g.e.**, s. 16 dn. 63 ve 48 vd.

Dönme, ani edimli sözleşmelerde geçmişe etkili olarak sona erdirmeyi sağlayan, tek taraflı varması gerekli irade beyanıyla kullanılan yenilik doğuran haklardandır¹¹⁵. Dönme açısından geçmişe etkiye yüklenen anlam, hakkın yenilik doğuran karakterini belirlemektedir¹¹⁶. Şöyle ki: Doktrinde ağırlıklı olarak savunulan klasik görüşe göre, dönme ile sözleşmenin hiç kurulmadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu kabul ifa edilmiş edimlerin iadesinin sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca gerçekleştirilmesini, ifa edilmemiş edimlerin ise kendiliğinden sona ermesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, dönme bozucu yenilik doğuran karakterde olmaktadır¹¹⁷. Yeni dönme teorisi olarak anılan ikinci görüş ise, dönme ile sözleşmenin ortadan kalkmadığını, içerik değiştirdiğini kabul etmektedir. Bir başka deyişle, sözleşmenin konusu ters düz olmaktadır. Bu şekliyle sözleşmeden doğan borçların tersine dönerek devam etmesi nitelendirmenin değiştirici yenilik doğuran karakterde olmasını gerektirmektedir¹¹⁸. Bu anlamda girilen çözümler ilişkisi iki

---

Bazı istisnai hâllerde kanun, borca aykırılık veya ifayı tehlikeye sokan bir durum olmasa da sözleşmenin bir tarafına bağlılıktan kurtulma hakkı tanımaktadır. İş yeri dışında kurulan sözleşmeler, mesafeli sözleşmeler ve abonelik sözleşmelerinde tanınan bu hakkın keyfi dönme olarak nitelendirilmesi için bkz. M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1, Gözden Geçirilmiş 13. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 435. Çalışmamızda savunduğumuz görüş uyarınca, tüketicinin iş yeri dışında kurulan sözleşmeler ve mesafeli sözleşmelerde sahip olduğu hak, geri alma olarak nitelendirilmelidir. Ancak, aynı nitelendirme abonelik sözleşmeleri açısından mümkün görünmemektedir. Zira, abonelik sözleşmelerine bağlanan koruyucu hükümler ve sözleşmenin yapısı, nitelendirmenin fesih yönünde yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Belirsiz süreli veya süresi bir yıldan daha uzun olan belirli süreli abonelik sözleşmelerinde, “*süresiz cayma (fesih)*”, süresi bir yıldan az olan belirli süreli abonelik sözleşmelerinde ise, “*cayma hakkına benzer*” şekilde on dört gün içinde fesih hakkının kullanılacağına ilişkin değerlendirme için bkz. Aydoğdu, **Tüketici**, s. 319 vd.

¹¹⁵ Serozan, **Dönme**, s. 58 vd.; Öz, **Eser**, s. 26 vd.; Buz, **Dönme**, s. 65; Demir, **Geri Alma**, s. 269.

¹¹⁶ Yenilik doğuran hakların birden fazla etkide bulunmasına ilişkin inceleme ve geri alma hakkı yönünden bozucu yenilik doğuran hak yönünde yapılan nitelendirme için bkz. yuk. s. 13 vd.

¹¹⁷ Öz, **Eser**, s. 39 vd.; Buz, **Dönme**, s. 65; Makaracı, **a.g.e.**, s. 143; Nalan Kahveci, **Taşınır Satımında Ayrılmış Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 167; Yasal borç ilişkisi olarak ifade edilen üçüncü teoriyi incelediğimiz kıstas yönünden farklılık oluşturmadığı için ayrıca ele almayacağız. Bu görüşün kendi içinde alt türleri bulunmaktadır. Asli gayesi ise klasik teorinin iadeyi sebepsiz zenginleşme uyarınca gerçekleştirilmesini önlemektir. Zira ancak bu sayede zamanasımı yönünden oluşacak olumsuz durum bertaraf edilebilir. Ayrıntılı bilgi için Öz, **Eser**, s. 35 vd.

¹¹⁸ Serozan, **Dönme**, s. 73 vd.; Özer Seliçi, **Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976, s. 210; Demirbaş, **a.g.e.**, s. 67

Bu görüşlerin ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. Turgut Öz, “Borçlu Temerrüdünde Sözleşmeden Dönmenin Bu Sözleşme Gereğince Kazanılmış Aynı Haklara Etkisi ve Klasik Dönme Kuramı İle Yeni Dönme Kuramının Kısa Bir Karşılaştırmalı Eleştirisi”, **MHAD**, Y. 1985, S. 16, s. 131-172, özl. 134 vd.; Buz, **Dönme**, s. 118-152.

yönlü olmaktadır. İlki, dönmenin geri sağlayıcı etkisi olup ifa edilen edimin alacaklısının borçlu konumuna gelmesini ifade etmektedir. İkincisi dönmenin kurtarıcı etkisi olup, edimi yerine getirmekten sürekli olarak kaçınmayı ifade etmektedir¹¹⁹. Bu görüşlerin bir benzetmeden yararlanılmak suretiyle somutlaştırılması faydalı olabilir. Hâlihazırda gösterimde olan bir film düşünülün ve dönmenin bu filme etkisi tasavvur edilsin. Klasik görüş, dönme ile filmin koptuğunu ve makaranın makineden çıkarıldığını kabul etmektedir. Bu kabul ile aslında sözleşmenin hiç kurulmamış olduğu varsayımına gidilmiş olur ve iadenin kaynağı sözleşme olmaz. Yeni dönme teorisi ise, dönme ile birlikte makaranın tersine çevrildiğini ve geriye sarıldığını kabul etmektedir. Böylelikle henüz ifa edilmemiş borçların silineceğini, ifa edilmiş borçların ise sözleşme ilişkisi dâhilinde geri verileceğini kabul etmektedir. Zira, burada sözleşme içeriğini değiştirerek devam etmektedir¹²⁰. Hakkın çerçevesinin incelenmesine, geri alma hakkı ile farklarına vurgu yapmak suretiyle devam etmeyi uygun görüyoruz.

İki hak arasındaki bütün ayrımları belirleyen temel kriter hakların işlevlerine dair olmaktadır¹²¹. Dönme hakkının işlevi, sözleşenlerin eşdeğerde olan menfaatlerini dengelemek, edimler arasındaki görevsel bağılılığı korumak, sözleşenleri ifa engelleri karşısında akdi ilişkiden kurtarmak şeklindedir¹²². Geri alma hakkının işlevi ise daha baştan korunmaya layık görülen kişilerin akdi ilişkiden özel olarak sıyrılmasına imkân tanımak şeklinde belirmektedir¹²³. Bu bağlamda dönme, sözleşmenin her iki tarafının sahip olduğu bir hak iken; geri alma korunmaya layık görülen tarafın sahip olduğu bir haktır¹²⁴.

Dönme hakkı kanun ve sözleşme kaynaklı olabilir. Kanuni dönme hakkının kullanılması daima hukuki bir sebebin¹²⁵ varlığını gerektirmektedir. İlgili hukuki

---

¹¹⁹ Serozan, **Dönme**, 505 vd.

¹²⁰ Öz, **Kuram**, s. 136-138.

¹²¹ Serozan, **Dönme**, s. 124.

¹²² Serozan, **a.e.**, s. 124.

¹²³ Serozan, **a.e.**, s. 124.

¹²⁴ Serozan, **a.e.**, s. 125.

¹²⁵ Bu hukuki sebeplerin sistematik görünümü için bkz. Kerem Cem Sanlı, **Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden Sözleşme Hukuku ve Sözleşme Yaptırımlarının Ekonomik Analizi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2015, s. 564 vd. dn. 1837.

sebebin gerçekleşmesi üzerine hakkın kullanılması için ihtarda bulunulması, ek süre verilmesi gibi birtakım koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir¹²⁶. Sözleşmesel dönme hakkında ise, taraflar hakkın kullanılmasına ilişkin koşulları diledikleri gibi belirleyebilirler. Hatta, herhangi bir sebep belirtmeksizin keyfi olarak kullanabilecekleri bir dönme hakkı da öngörebilirler¹²⁷. Bu bağlamda, önce benzerliğe değinip sonra farklılığa vurgu yapalım: Sözleşmesel dönme hakkı yapısı gereği, kanuni dönme hakkının kuralcılığından çıkıp; kimi durumlarda geri almanın serbest alanına yakınlaşmaktadır. Geri alma hakkının kanuni dönme hakkından ayrılan yönü ise; zikredilen formalitelerden arı olması, sebep belirtmeksizin, herhangi bir süre beklemeksizin kullanılabilir olmasıdır¹²⁸.

Geri alma hakkından feragat edilmesinin mümkün olmadığı incelenmişti. Dönme hakkından feragat ise kural olarak mümkündür. Hak sahibi, açık veya örtülü biçimde hakkından feragat edebilir¹²⁹. Ancak, bu kural, özellikle ekonomik açıdan güçlü taraf yararına gerçekleştirilen feragatler yönünden geçerli olmamaktadır. Nitekim bu takdirde feragatler genel işlem koşulları aracılığıyla gerçekleştirildiğinden geçersiz kabul edilmektedir¹³⁰.

¹²⁶ Serozan, **Dönme**, s. 125; Demir, **Geri Alma**, s. 269. Son yıllarda çağdaş sözleşme hukuku düzenlemeleri ile ifa engelinin türünü esas alan yaklaşımın terk edilerek, yerine yaptırım odaklı yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Bu durumun dönmeye bakan yönü ise, hakkın kullanımının zikredilen koşullardan ayrı olarak kimi durumlarda sınırlandırılmış olması şeklindedir. Bir anlamda hak son çare hâline getirilmektedir. Bu yaklaşımın tipik ürünü olan Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması, her ne kadar kanunkoyucu tarafından Türk Borçlar Kanunu'nun yapımında göz ardı edilmişse de dönmeye ilişkin kimi benzer sınırlamalara Kanunumuzda da rastlamaktayız. Bu açıklamalar ve karşılaştırmalı inceleme için bkz. Rona Serozan, "CISG'a ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları", **İÜHFİM**, C. LXX, Y. 2012, Sa. 2, s. 207-220, s. 207 vd.

Türk Borçlar Kanunu'nda sınırlandırmada tercih edilen yöntemler için bkz. Yeşim Atamer, "Taşınır Satımı Sözleşmesi", **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu Makaleler-Tebliğler**, Derleyen: Murat İnceoğlu, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2012, 187-221, s. 209 vd.

Bu bağlamda, geri alma ve dönme hakları yönünden izlenen hukuk politikalarının da farklı olduğu kanaatine erişmekteyiz. Zira bir yandan geri alma hakkının konu olduğu sözleşmelerin çevresinin genişletilip hakkın kullanım elverişliliğini artırıcı iyileştirmeler yapılmakta; öte yandan da dönme hakkının kullanımına sınırlamalar getirilerek, kimi durumlarda hakkın diğer haklardan sonra kullanılması temin edilmektedir.

¹²⁷ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 210.

¹²⁸ Serozan, **Dönme**, s. 125; Buz, **Dönme**, s. 91.

¹²⁹ Serozan, **Dönme**, s. 407 vd. Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 420.

¹³⁰ Serozan, **Dönme**, s. 410 vd. *Serozan*, bu geçersizliğin hukuki gerekçesini BK. m. 20 şeklinde belirlemekteydi. Zira Borçlar Kanunu zamanında genel işlem koşullarını düzenleyen normatif kurallar olmadığı için, bu genel nitelikli kurallar kurtarıcı vazife görmekteydiler. Bkz. Serozan,

B. Fesih

Fesih, sürekli borç doğuran sözleşmelerde geleceğe etkili olarak sona erdirmeyi sağlayan, tek taraflı varması gerekli irade beyanıyla kullanılan yenilik doğuran haklardandır¹³¹. Sona erdirmenin geleceğe etkili olmasının anlamı iki yönlü olmaktadır. İlki, feshin geçerli olduğu ana kadar yapılan edimlerin varlıklarını sürdürmesi olmaktadır. İkincisi de, fesih ile sonrası için doğmakta olan edim yükümlülüklerinin doğmasına engel olunmasıdır¹³².

Fesih hakkının olağan ve olağanüstü olmak üzere iki farklı görünümü bulunmaktadır. Olağan fesih, belirsiz süreli bir borç ilişkisinde sözleşenlerin herhangi bir sebebe dayanmalarına gerek olmaksızın kullanabildikleri yetkiyi ifade etmektedir¹³³. Olağanüstü fesih ise belirli veya belirsiz süreli borç ilişkilerinde ancak haklı sebeplerin varlığı ya da özel bir ifa engelini gerçekleştirilmesi üzerine kullanılabilen yetkiyi ifade etmektedir¹³⁴.

Fesih bildirimini etkilerini gösterme anına göre, süreli ve süresiz fesih olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹³⁵. Süreli fesihte, kanunda belirlenen veya sözleşmede kararlaştırılan sürenin tamamlanması ile; süresiz fesihte ise fesih bildirimini karşı tarafa varması ile borç ilişkisi sona ermektedir¹³⁶.

Feshin genel anlamda kavramsal çerçevesini belirleyen bu açıklamalarımızdan sonra, geri alma hakkıyla olan ilişkisinden bahsedilmek gerekir. İlk özellik, hakların kullanılması üzerine etkinin gerçekleşme durumuna dair

---

Dönme, s. 411 vd.; Rona Serozan, “Darda Kalmış Kişinin Sözleşmeden Dönme Hakkından Feragatinin Geçersizliği”, **MHAD**, İstanbul, No: 19, 1993, s. 9-12, s. 12.

Bu geçersizliğin nitelendirilmesinin artık TBK m. 21 ve TKHK. m. 6 sayesinde; genel işlem koşullarının yazılmamış sayılması ve haksız şartların kesin olarak hükümsüz kabul edilmesi suretiyle yapıldığını görmekteyiz. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Tiftik, Zeynep Özcan, “Türk Borçlar Kanunu’na Göre Standart Sözleşmelerde İçerik Denetimi”, **BATİDER**, Y. 2015, C. XXXI, Sa. 1, s. 23-58; Lale Sirmen, “Tüketici Sözleşmelerindeki Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi”, **Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu**, Ed. Başak Şit, Ankara, Sözkesen Matbaacılık, 2011, s. 109-134.

¹³¹ Seliçi, **a.g.e.**, s. 115; Serozan, **Dönme**, s. 115; Demir, **Geri Alma**, s. 272

¹³² Seliçi, **a.g.e.**, s. 118 vd.

¹³³ Seliçi, **a.e.**, s. 132 vd.; Demir, **Geri Alma**, s. 272

¹³⁴ Seliçi, **a.g.e.**, s. 156; Serozan, **Dönme**, s. 116; Demir, **Geri Alma**, s. 273.

¹³⁵ Buz, **Dönme**, s. 81; Demir, **Geri Alma**, s. 273.

¹³⁶ Seliçi, **a.g.e.**, s. 118; Buz, **Dönme**, s. 81.

olmaktadır. Fesih her durumda sürekli borç doğuran sözleşmeleri sonlandırdığından geleceğe etkili; geri alma ise kural olarak ani edimli sözleşmeleri sonlandırdığından geçmişe etkili sonuçlar doğurmaktadır¹³⁷.

Feshin geleceğe etkili olması, ifa edilmiş edimler yönünden iadeye ilişkin bir yükümlülüğün doğmayacağını göstermektedir. Ancak bu durum birtakım akdi iade yükümlülüklerinin bulunduğu gerçeğini de değiştirmemektedir. Söz gelimi, kira sözleşmesinin feshedilmesi üzerine, kiracının kiralananı iade etmesi, kiraya verenin ise güvence parasını iade etmesi gerekmektedir¹³⁸. Bu bağlamda iadenin kaynağına ilişkin farklılık olduğu belirlenmelidir. Fesihte iadenin kaynağı sözleşme iken; geri almada iadenin kaynağı kural olarak sebepsiz zenginleşme olmaktadır¹³⁹.

Bir diğer farklılık, hakların söz konusu olduğu sözleşme alanına ilişkin olmaktadır. Bu anlamda fesih hakkının çerçevesi daha geniştir. Zira, hem tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerde hem de tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde fesih söz konusu olmaktadır. Ancak geri alma hakkı yönünden tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerin varlığı zorunlu olmaktadır¹⁴⁰. Tüketici sözleşmeleri yönünden bedelin asli unsur olması bu zorunluluğun sebebini teşkil etmektedir¹⁴¹.

Son olarak hakların kullanım şekline dair bir durumun incelenmesi gerekmektedir. Olağan fesih hakkının herhangi bir sebep gösterilmeksizin kullanılabilirdiği incelendi. Geri alma hakkı da herhangi bir sebep gösterilmeksizin kullanılıyor olunca, acaba bu durumu benzerlik olarak mı kabul etmek gerekecektir? Geri alma hakkının sebep gösterilmeksizin kullanımının temin edilmesi, tüketiciye koparmak istediği ilişki yönünden elverişli araçları sağlamaktadır. Ancak olağan fesih ile belirsiz süreli sözleşmelerin sonlandırılması durumunda, aynı elverişlilikten

---

¹³⁷ Demir, **Geri Alma**, s. 273.

¹³⁸ Serozan, **Dönme**, s. 118 vd.; Buz, **Dönme**, s. 83.

¹³⁹ Özel, **a.g.e.**, s. 113; Demir, **Geri Alma**, s. 273.

¹⁴⁰ Dönme ve fesih hakları yönünden yapılan aynı ayırım için bkz. Serozan, **Dönme**, s. 120; Buz, **Dönme**, s.83 vd.

Fesih hakkının çerçevesini daha geniş niteleyebilmemiz, çalışma konumuzun tüketiciyi koruyucu nitelikli geri alma hakkı ile sınırlı olmasındandır. Dar ve teknik anlamda geri alma hakkının dahi kabul edilme ihtimalinde, değerlendirme yön değiştirir. Zira bu hâlde tek taraflı hukuki işlemler de kapsama dâhil olurlar. Bkz. Demir, **Geri Alma**, s. 273.

¹⁴¹ Hasan Seçkin Ozanoğlu, “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı” (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı), **AÜHFD**, Y. 2001, C. 50, Sa. 1, s. 55-90, s. 70 vd.

bahsedilemez. Zira, sürekli borç ilişkilerinde istikrar unsuru önem arz etmektedir. Hâliyle sebepsiz kullanılan fesih hakkı da keyfilik mertebesine çıkararak menfaati korunması gereken zayıf tarafın aleyhine bir görünüme girer¹⁴². İşte bu nedenlerle, olağan feshin sınırlandırılması¹⁴³ hukuk düzenlerince tercihi zorunlu bir yöntem olmaktadır. Bu sınırlamaların zayıf tarafı korumaya matuf olduğu belirtilmelidir. Hâl böyle olunca, sebep göstermeme şeklinde tabir edilen aynı hukuki argümanın, zıt şekilde konumlandırıldığı görülmektedir. İlk hâlde sebep gösterilmeme tüketici lehine kavileştirilmekte; ikinci hâlde ise kiracı, işçi gibi kişiler açısından yumuşatılmaktadır. Ancak, amacın aynı doğrultuda, zayıfı korumak olduğu görülmektedir.

C. Cayma

Cayma hakkının, mevzuatımızda kullanım sahasının geniş olduğunu, hakkın farklı kanunlar içinde farklı içeriklerle düzenlendiğini görmekteyiz. Bu durum kavramın içeriğinin doğru belirlenerek sınırlandırılmasına olan ihtiyacı göstermektedir. Öncelikle, çalışmamızda savunduğumuz görüş uyarınca Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un tüketiciye tanıdığı gerekçesiz bağittan kurtulma yetkisini, geri alma hakkı olarak kabul ettiğimizi hatırlatalım. Kanun ve yönetmeliklerde öteden beri ısrarla kullanılan caymanın ise galat hâline geldiğini, bu galata vurgu yapan yazarların bir kısmının da sanıyoruz, galat-ı meşhur lügati fasihten evladır fehvasınca ya da kanunla uyumlu şekilde incelemelerini sürdürebilmek adına cayma kullanımına iştirak ettiklerini görmekteyiz.

Doktrinde caymanın kendine özgü etkiler oluşturabilen bağımsız bir kurum oluşturmadığını ve dolayısıyla dönme hakkının kavramsal çerçevesi içerisinde değerlendirilmesinin mümkün olduğunu belirten¹⁴⁴ görüşlere rastlanmaktadır. Ancak,

---

¹⁴² Seliçi, **a.g.e.**, s. 146.

¹⁴³ Sınırlandırma; hakkın ortadan kaldırılması, kötüye kullanılma yasağı ile sınırlama, süre ve dönemlere ilişkin getirilen düzenlemeler vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu tasnif ve ayrıntılı bilgi için bkz. Seliçi, **a.g.e.**, s. 146-156.

¹⁴⁴ Buz, **Dönme**, s. 80 dn. 75; Demir, **Geri Alma**, s. 275.

Dönme ve cayma haklarının farklı anlam içeriklerine sahip olduklarına dair, mukayeseli hukuk doktrinindeki durumdan esinlenerek yola çıkan şu anlatımın, bizce can alıcı olan kısmına aynen yer vermeyi gerekli görüyoruz. "...Bundan başka, 1932 Alman FSK. Tasarısı, § 29 da "...vom Verträge zurücktreten" (sözleşmeden dönme), "Rücktritt" terimi borçlanma işleminden dönme

caymanın kendine mahsus özellikleriyle incelenmeye layık bir mertebede bulunduğu kanaatindeyiz.

Cayma hakkı, bozucu yenilik doğuran haklardandır. Hakkın karakteristik özelliği, kullanılmasıyla tasarrufi etkinin gerçekleşiyor olmasıdır. Bu sayede herhangi ilave bir işleme ihtiyaç olmadan sözleşmeden cayan kişi hakkına kavuşmuş olmaktadır¹⁴⁵. Hakkı bu şekilde tanımlayarak, mevzuatta¹⁴⁶ caymaya ilişkin yer alan diğer düzenlemeleri hakkın kapsamından dışladığımızı belirtelim.

Cayma hakkıyla birlikte anılan, âdeta onunla özdeşleşen sözleşme, yayım sözleşmesi; bu hakka esas teşkil eden düzenlemeler de FSEK. m. 58 ve TBK. m. 491/ f. 3 hükümleri olunca açıklamalarımızı bu çerçevede gerçekleştireceğiz. TBK. m. 487 yayım sözleşmesini; bir fikir ve sanat eseri sahibinin veya halefinin, o eseri yayımlanmak üzere yayımcıya bırakmayı, yayımcının da onu çoğaltarak yayımlamayı üstlendiği sözleşme şeklinde tanımlamıştır.

Yayım sözleşmesi, borçlandırıcı niteliğinin yanı sıra tasarruf sözleşmesi niteliğini de havidir. Zira, sözleşmenin kuruluş safhasında, eser sahibinin yayım hakkı dolaysız şekilde yayımlayana geçmektedir. Bu şekliyle, yayım sözleşmesi borçlanma ve tasarruf sözleşmelerinin bütünleştirilerek aynı anda geçirildiği sözleşme olarak belirlemektedir¹⁴⁷.

Yayım sözleşmesinin konusu mali haklardır. Dolayısıyla cayma hakkının mali haklar kategorisine girdiği belirtilmekte, fakat manevi yönünün de ağır bastığına

---

için kullanılageldiğinden burada harcama işleminden, harcama işlemiyle tanınan haktan dönmenin, daha doğrusu bu hakkın düştüğünü açıklamanın söz konusu olduğunun belirtilmesi için "...das Recht zurückrufen" (haktan cayma), "Rückruf" (cayma) hakkı terimini önermiş, bundan sonraki 1939, 1959, ve 1961 tarihli Alman FSK. tasarılarında da hep bu terim kullanılagelmiştir....

*Bu sebeplerden dolayı, Türk FSK. 58 deki cayma hakkı da sözü geçen kaynaklarına uygun olarak doğrudan doğruya harcama işlemine, mâli hakka ilişkin bulunan ve – baskın görüşün tersine- önceye etkili olmayan bir bozacağı bildirme ya da mâli hakkın düştüğünü açıklama hakkı diye nitelendirilmek gerekir." Bkz. Necla Giritlioğlu, **Yayın Sözleşmesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1253, Hukuk Fakültesi No: 269, Doktora Tezi, s. 79.*

¹⁴⁵ Giritlioğlu, **a.e.**, s. 81; Serozan, **Dönme**, s. 137 vd.

¹⁴⁶ Mevzuattaki diğer cayma hâllerinin hangi anlama geldiğiyle ilgili açıklamalar için bkz. Serozan, **Dönme**, s. 142 vd.

¹⁴⁷ Serozan, **a.e.**, 137.

vurgu yapılmaktadır¹⁴⁸. Zira eser sahibinin, ekonomik bir kazanç elde etmenin yanında; sahip olduğu fikirlerin yayılması, bu sayede ün ve itibar kazanmak gibi manevi menfaatleri de söz konusu olmaktadır¹⁴⁹. İşte yayım sözleşmesinin taşıdığı bu özellikler nedeniyle, eser sahibinin hakkını devretmesiyle sözleşmeyi yapmaktaki amacının tamamlandığı söylenememektedir. Ayrıca, devralan kişi hakkı kullanılmalıdır ki, mali haklara ilişkin sözleşmelerde amaçlı devrin hedef tutulmasının gereği gerçekleştirilmiş olsun¹⁵⁰. FSEK. m. 58/ f. 1'in işlevi de bu noktada devreye girmektedir. Hüküm devralan kişinin hak ve yetkilerden gereği gibi faydalanmaması üzerine, eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlal edilirse, eser sahibinin sözleşmeden cayabileceğini düzenlemektedir.

Eser sahibinin sözleşmeden caymasıyla esere dair hak kendisine geri dönmektedir. Nasıl ki sözleşmenin kuruluş safhasında borçlanma ve tasarruf sözleşmeleri bütünleşmek suretiyle yayım hakkı dolaysız şekilde yayımlayana geçtiyse, aynen öyle de cayma üzerine hak yayımlatana dönmekte, ayrıca bir iade işlemine de gerek olmamaktadır. Bu işlem *inşai tesiri haizdir*¹⁵¹. Cayma hakkının hükümde belirtilen özel ihlalin gerçekleşmesi üzerine kullanılabileceği belirtilmelidir. Sair ihlallerin gerçekleşmesi hâlinde genel hükümlerin varlığı bakidir, diğer bir deyişle caymanın fesih ve dönmeyi bertaraf edici bir işlevi bulunmamaktadır¹⁵².

Türk Borçlar Kanunu açısından durumun görünümü ise şöyle olmaktadır: TBK. m. 490 kararlaştırılan süre sona ermedikçe veya baskı adedinin tükenmesi için alışılmış süre geçmedikçe yayımlatanın tasarrufta bulunamayacağını

¹⁴⁸ Sami Karahan v.d., **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Seçkin, 2015, s. 107.

¹⁴⁹ Levent Yavuz, Türkay Alıca, Fethi Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, 2. Cilt, 48-91. Maddeler, Seçkin, 2013, s. 1758; K. Emre Gökyayla, **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2000, s. 304.

¹⁵⁰ Aydın Zevkliler, K. Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 13. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s. 589.

¹⁵¹ Fırat Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 582; Yavuz, Alıca, Merdivan, **a.g.e.**, s. 1767; Savaş Bozbel, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2015, s. 219.

¹⁵² Ünal Tekinalp, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, Güncelleştirilmiş, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü bs., İstanbul, Arıkan Basım Yayım, 2005, s. 223.

düzenlemektedir. Yayınlatana tanınan cayma hakkı ise TBK m. 491/ f. 3'te yayımcının yeni bir basım yapmayı ihmal etmesi durumuyla sınırlı olarak öngörülmektedir. Hâl böyle olunca, lafzi yorumlama, tek basım için anlaşılan durumlarda yayımcının sözleşmedeki yükümlülüklerini ihlal etmesine rağmen, yayımlatana sözleşme ile bağlı tutmak gibi bir sonuca götürmektedir ki, bu durum, menfaatler dengesi ile bağdaşmamaktadır. Kanunkoyucunun, sonra yapılacak basımlar için tanıdığı imkânı ilk basım için de evleviyetle tanınması gerekirdi. Halihazırdaki durum açısından da yayımlatanın FSEK. m. 58 uyarınca cayma hakkını kullanabilmesini kabul etmek gerektir¹⁵³.

FSEK. m. 58 ve TBK. m. 491 hükümleri bakımından caymanın düzenlenmiş olması ortak olsa da, farklılık arz eden şu hususa değinilmelidir: FSEK. m. 58'de devralan kişi hakkı kullanmadığı için eser sahibi sözleşmeden caymakta, akabinde yayım hakkı kendisine geri dönmekte, hâliyle *dönme benzeri cayma* söz konusu olmaktadır. Zira kullanma gerçekleşmemiştir. Ancak yeni basımın yapılmamasını düzenleyen TBK. m. 491'de, ifa safhasına geçilmiştir. Dolayısıyla sürekli edimli bir sözleşme olan yayım sözleşmesinde bu hâlde, *fesih benzeri caymanın* görünümünden bahsedilmelidir¹⁵⁴.

Cayma hakkı yönünden açıklamalarımızı, geri alma hakkıyla olan farklarına vurgu yaparak sürdürmeyi gerekli görüyoruz. Hakkın kavramsal çerçevesini incelerken ortaya koyduğumuz, kendiliğinden ortaya çıkan farklılıklara, tekrara düşmemek adına yer vermeyeceğiz.

FSEK. m. 58 uyarınca cayma hakkının kullanılabilmesi için birtakım unsurların bir arada bulunması gerekmektedir. Esas yönünden ilk şartı, hakkın hiç kullanılmaması ya da yeterince kullanılmaması, ikinci şartı ise eser sahibinin bu durumdan menfaatinin esaslı surette zarar görmesi oluşturmaktadır. Süre verilmesi

---

¹⁵³ Emre Cumalıoğlu, Zeynep Erverdi, “Türk Borçlar Kanunu’nun Yayım Sözleşmesine İlişkin Hükümleri ile Yapılan Değişiklikler ve Getirilen Yenilikler”, **Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 389-413, s. 402-403.

¹⁵⁴ Caymanın, dönme benzeri ve fesih benzeri olarak nitelendirilmesi için bkz. Serozan, **Dönme**, s. 139 vd.

ve noter vasıtasıyla ihbarda bulunulması da usule ilişkin şartları oluşturmaktadır¹⁵⁵. Keza, TBK. m. 491 / f. 3 açısından, yeni basımın yapılmaması ve uygun süre verilmesi cayma hakkını kullanmanın ön şartlarıdır.

Geri alma hakkı yönünden ise hakkın kullanılabilmesi için, esasa ya da usule ilişkin herhangi bir şartın gerçekleşmesine ihtiyaç yoktur. Ayrıca, tüketici dilediği surette, herhangi bir şekil zorunluluğu olmadan hakkını girişimciye yöneltebilmektedir.

FSEK m. 58/ f. 5 devralan kişinin hakkı kullanmakta kusuru yoksa veya eser sahibinin kusuru daha ağır ise hakkaniyet gerektiren hâllerde, eser sahibinin uygun bir tazminat ödemesini öngörmüştür. Kimi durumlarda hakkın kullanılmasını tazminata bağlayan bu kuralın karşılığının geri alma hakkı yönünden bulunmadığı aşikârdır. Zira hak zaten herhangi bir tazminat ödenmemesi üzerine kuruludur.

FSEK. m. 58/ f. 6, cayma hakkından vazgeçmeyi düzenlemektedir. Vazgeçme ile kastedilmek istenenin feragat olduğunu belirterek, Kanun'un feragati belirli şartlar dâhilinde mümkün gördüğünü belirtelim. Haktan önceden feragat edilmesi yasaklanmış olup, sözleşmenin kurulmasından sonra feragat mümkündür. Ancak hükümde feragatin iki yıllık süre için geçerli olabileceği öngörülmektedir.

Kanun'un sözleşme yapılmadan önce ve iki yıllık süreden sonra için feragati caiz görmemesini, yayımlatan kişinin özgürlüğünün korunması fikrinde aramak gerekmektedir¹⁵⁶. Bu vesileyle geri alma hakkı yönünden mutlak surette feragat yasağını kabul ettiğimizi hatırlatalım.

---

¹⁵⁵ Giritlioğlu, **a.g.e.**, s. 79 vd.; Bozbel, **a.g.e.**, s. 219 vd.

¹⁵⁶ Serozan, **Dönme**, s. 409.

D. İptal

İptal, tek taraflı varması gerekli irade beyanıyla kullanılan bozucu yenilik doğuran haklardandır. Hakkın sözleşmelerin yanı sıra diğer hukuki işlemlere de konu olabilmesi, uygulama alanının geniş olmasını sağlamaktadır¹⁵⁷.

İptal hakkı, kanun kaynaklı yenilik doğuran haklardan olmaktadır. Dolayısıyla kullanılması için belirli bir sebebin varlığı aranmaktadır. Söz gelimi, irade bozukluğundan ötürü iptal hakkının kullanılması; kişinin esaslı bir yanılmaya düşmesi veya aldatma ya da korkutmaya maruz kalmış olmasını gerektirmektedir¹⁵⁸. Aşırı yararlanma hâlinin gerçekleşmesi de iptal sebebi oluşturmaktadır. Bu bağlamda, aşırı yararlanma hâlinin, irade bozuklukları içinde yer almadığı ama sonuçları yönünden aynı yaptırıma tabi tutulduğu belirlenmelidir¹⁵⁹.

İrade bozukluklarına ilişkin TBK. m. 30 ila 39 ve aşırı yararlanmaya ilişkin TBK. m. 28 hükümleri incelendiğinde iptal hakkının adının konulmadığı sadece sonuçlarının düzenleme konusu yapıldığı görülmektedir¹⁶⁰. İlgili hükümler, bu hâllerden birine duçar olan kimsenin sözleşme ile bağlı olmayacağını mündemiçtir. Kanunkoyucunun hükümleri bu şekilde kaleme alması, iptal hakkının kullanılabilceği zaman dilimine kadar sözleşmelerin akıbetinin ne şekilde nitelendirileceği ile ilgili tartışmaları tetiklemektedir. Konumuz itibariyle bu tartışmalar çerçevesinde şekillenen görüşlerin incelenmesi gerekmektedir.

¹⁵⁷ Demir, **Geri Alma**, s. 273; Özel, **a.g.e.**, s. 113.

¹⁵⁸ Buz, **Yenilik Doğuran**, s. 211.

¹⁵⁹ Kocayusufoğlu, **a.g.e.**, s. 432.

Aşırı yararlanma hâlinde, “sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek edimin geri verilmesini” istemek, sözleşmenin bütünüyle iptal edilmesini; “sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini” istemek, kısmi iptal ve akabinde oluşacak boşluğun giderilmesini karşılamaktadır. Ancak her iki hâlde de hak, iptal niteliğini haiz olmaktadır. Bu açıklamalar için bkz. Haluk Nami Nomer, Aşırı Yararlanma (Gabin) Halinde Sömürülen, Kendisine Tanınan Haklardan Dilediğini Seçmekte Tamamen Serbest Midir?”, **Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan**, İstanbul, Der Yayınları, 2015, s. 637-649, s. 639 vd. Ayrıca bkz. Oğuzman, Barlas, **a.g.e.**, s. 228 dn. 354.

¹⁶⁰ Bu düzenlemenin eleştirisi için bkz. Vedat Buz, “İrade Sakatlığı ile Malül Bir Satım Sözleşmesinde Alıcının Ayıba Karşı Tekeffül Hükümlerine Başvurmasının Satım Sözleşmesine İcazet Verme Anlamına Gelip Gelmeyeceği Sorunu –İsviçre Federal Mahkemesinin 14 Aralık 2000 Tarihli Kararının (BGE 123 III vd.) düşündürdükleri-” **Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 295-317, s. 309 vd.

Düzelebilir hükümsüzlük olarak anılan ilk görüş uyarınca, sözleşme her iki taraf için başlangıçtan itibaren hükümsüzdür. İptal hakkının kullanılmaması veya iradenin onanması ile sözleşme geçerli hâle gelmektedir. İptal hakkının kullanılması durumunda ise sözleşme kesin hükümsüz olmaktadır¹⁶¹. Bölünmüş hükümsüzlük olarak anılan ikinci görüş, bu hâllerden birine duçar olan kişi açısından hükümsüz olan sözleşmenin karşı taraf açısından hükümlerini doğurduğunu belirtmektedir¹⁶². İptal teorisi olarak anılan üçüncü görüş ise, sözleşmenin her iki tarafı için de hükümlerini doğurduğunu kabul etmektedir. Bu anlamda iptal hakkının kullanılması ile bozucu etki gerçekleşmekte ve sözleşme kesin olarak hükümsüz hâle gelmektedir¹⁶³.

¹⁶¹ Serozan, **Dönme**, s. 144; Cevdet Yavuz, **Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu**, İstanbul, Beta Basım, 1989, s. 218; Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Genişletilmiş 19. bs., Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2015, s. 232; Özel, **a.g.e.**, s. 113; Zekeriya Kurşat, **Borçlar Hukuku Alanında Hile Kavramı**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları No: 168, 2003, s. 63 vd.

Buz, bu görüşün isabetli olmadığını ayrıntılı olarak tahlil etmiştir. Aslında İsviçre Borçlar Kanunu tasarılarında benimsenen sistem iptal teorisiyken, her nasılsa sonradan ilgili hükümler herhangi bir hukuki gerekçeye dayanılmaksızın değiştirilmiştir. Düzelebilir hükümsüzlük görüşü savunucularının tek argümanı ise Kanun'un lafzının bu teoriyi desteklemesinden ibarettir. Ancak bazı düzenlemelerin, hukuk politikasına ilişkin bilinçli bir tercihin ürünü olmadığı yadsınamaz bir gerçekliktir. Bkz. *Buz*, **İrade Sakatlığı**, s. 302-309. Kanaatimizce, hükmün lafzından yola çıkılarak bir görüşün desteklenmesi yerine, kurumların varlık amaçları da göz önüne alınarak yorumlama yapılmalıdır. Bu sebeple biz, iptal teorisinin esas alınması gerektiği kanaatindeyiz. Zira geçerli olarak kurulan sözleşme hükümlerini doğrulamakta, fakat başlangıçtaki aksaklığa dayanılarak iptal hakkının kullanılmasıyla sözleşme kesin olarak hükümsüz hâle gelmektedir.

Hakkın kullanılması için öngörülen süre içinde sözleşmelerin akıbetinin nitelendirilmesine ilişkin benzer bir tartışma geri alma hakkı yönünden de mevcuttu. Sözleşmenin geri alma hakkı süresince hükümlerini doğurduğu, ancak bir askı hâlinin varlığını kabul ettiğimizi hatırlatmakla yetinelim.

¹⁶² Tahir Çağa, "Rızadaki Fesat Sebeplerinden Biri veya Gabin ile Malül Sözleşmelerde Fesih Beyanı ve Bunun Süresi", **DEÜHFD**, C. 1, S. 1, s. 39-49, s. 39 vd.;

Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 117 vd. (Yazarlar karşı taraf için geçerliliğin iptal hakkının kullanılması bozucu şartına bağlı olduğunu belirtmişlerdir.)

¹⁶³ *Buz*, **Dönme**, s. 87, dn. 100; Demir, **Geri Alma**, s. 274; *Buz*, **İrade Sakatlığı**, s. 308 vd.; Selmani Okumuş, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Aşırı Yararlanma (Gabin)**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 164 vd.

Kocayusufpaşaoğlu, bölünmüş hükümsüzlük görüşünün kabul edilemez olduğunu belirtmekte ve görüşünü düzelebilir hükümsüzlük ile iptal teorisi arasında açıklamaktadır. *De lege lata* ve *de lege ferende* şeklinde yaptığı ayrımlı değerlendirme için bkz. *Kocayusufpaşaoğlu*, **a.g.e.**, s. 430.

Aşırı yararlanma hâlinde sözleşmenin hükümlerini doğurduğu, bu sebeple nitelendirmenin bozulabilir geçerlilik yönünde yapıldığı; ancak irade bozukluklarına duçar olunması hâllerinde nitelendirmenin düzelebilir hükümsüzlük yönünde yapıldığına ilişkin görüş için bkz. Oğuzman, Barlas **a.g.e.**, s. 227 vd.

İptal hakkı ile geri alma hakkı arasındaki ilişkinin ortaya konulması adına birtakım kriterlerin esas alınması uygun olacaktır. Öncelikle hem iptal hem de geri alma hakkının sözleşmelerin kuruluş aşamasıyla ilgili olduğu saptanmalıdır¹⁶⁴. İptal hakkına konu olan işlemin başlangıç aşamasında aksaklık bulunmaktadır. Kişi iptal sebeplerinden birine duçar olmuştur. İptal hakkının tanınma amacı, bu hâllerde kişilerin irade özgürlüğünü korumak ve güvence altına almaktır¹⁶⁵. Geri alma hakkının konu olduğu sözleşmelerde ise, sözleşmenin başlangıcında bahsedildiği tarzda bir aksaklık bulunmamaktadır. Ayrıca hakkın kullanılması için herhangi bir sebebin gerçekleşmesine de ihtiyaç bulunmamaktadır. Burada amaç korunmaya layık görülen kişinin, sözleşmelerin özellikleri de göz önüne alınarak haktan yararlandırılması olmaktadır¹⁶⁶.

İptal ve geri alma haklarının kullanılması için karşı tarafın bu konuda ihtar edilmesine gerek bulunmamaktadır¹⁶⁷. Ayrıca her iki hakkın da hak düşürücü süreye tabi olarak kullanılması gerekmektedir. Aslında bu gereklilik, yenilik doğuran hak niteliğinde olmanın getirdiği bir özelliktir. Ancak dönme ve fesih hakları yönünden

¹⁶⁴ Vedat Buz, “Akamete Uğrayan Sözleşme İlişkilerinin Tasfiyesi”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2010, s. 611-662, s. 613. Buz, bu hâllere “akamete uğrayan sözleşme” nitelendirmesini yapmaktadır. Bkz. Buz, **a.e.**, s. 613.

¹⁶⁵ Serozan, **Dönme**, s. 146; Buz, **Dönme**, s. 88

¹⁶⁶ Özel, **a.g.e.**, s. 115; Demir, **Geri Alma**, s. 274 vd.

Geri alma hakkı, belirttiğimiz üzere başlangıç aşamasındaki bir aksaklık ile ilintili değildir. Ancak uygulamada özellikle iş yeri dışında kurulan sözleşmeler bakımından, tüketicilerin irade bozukluğu hâllerine duçar olmasıyla karşılaşmaktadır. Bu hâllerde tüketici mahkemeleri somut olayın koşullarını değerlendirerek geri alma hakkını kullanma süresi geçirilmiş olsa dahi tüketici lehine hüküm tesis edebilmektedir. Zira girişimciler tüketicilerin geri alma hakkını kullanmalarını engellemek için; indirimden yararlandırma, malın bitmek üzere olduğunu söylemek gibi hileli davranışlarda bulunmakta; mahkemeler de bu davranışları kendiliğinden dikkate almaktadır. Bkz. İlhan Kara, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku**, Engin Yayınları, 2015, s. 983 vd.

Paket tur sözleşmelerinde tüketicinin iptal hakkını kullanmasına ise genellikle girişimcinin bilgilendirme yükümlülüğünü gereği gibi gerçekleştirmemesi durumunda rastlanmaktadır. Gereği gibi gerçekleştirilmeme kapsamına, eksik ya da hatalı bilgilendirmeler dâhildir. Tüketiciler bu hâlde genellikle hataya düşmektedir. Ancak bilgilendirme kasten çarpıtılıyorsa hile hükümlerine başvurulmalıdır. Bkz. Kadir Erk Pekmez, **Tüketici Hukuku Çerçevesinde Paket Tur Sözleşmeleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 135 vd.

Paket tur sözleşmelerini düzenleyen TKHK. m. 51 (6) hükmünde ise “paket turun iptal edilmesi” ayrıntı olarak düzenlenmektedir. Ancak burada biraz evvel belirttiğimiz teknik anlamı karşılayan bir iptal hakkı bulunmamaktadır. Her ne kadar uygulamada bu şekilde kullanılsa da, hukuki nitelendirmenin “hiç ifa etmeme” şeklinde yapılması gerekmektedir. Bu açıklamalar için bkz. Feyza Eren Sayın, “**Paket Tur Sözleşmesinde Tüketicinin Korunması**”, İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 152.

¹⁶⁷ Özel, **a.g.e.**, s. 115.

bu özelliğın geçerli olmaması, bizi bu hususu da belirtmeye sevk etmiştir. Bu süre aşırı yararlanma hâlinde TBK. m. 28/ f. 2’de belirtilen şartların gerçekleşmesi üzerine bir yıl ve her hâlde beş yıldır. İrade bozuklukları hâlinde ise TBK. m. 39/ f.1’de belirtilen şartların gerçekleşmesi üzerine bir yıldır. Geri alma hakkı açısından hak düşürücü süreler ise yedi gün, on dört gün ve bir yıl olmaktadır¹⁶⁸.

İptal ve geri alma hakları kullanıldıktan sonra iadeye ilişkin duruma da yer verilmek gerektir. İptal hakkı kullanıldıktan sonra, ifa edilmiş edimlerin iadesinin gerçekleştirilmesi, sebebe bağılı bir tasarruf işlemi söz konusu olduğunda; istihkak davası, tapu sicilinin düzeltilmesi ve zilyetliğin iadesi hükümleri uyarınca gerçekleştirilmektedir. Mülkiyet hakkının kaybedildiği diğer durumlarda ise, iade sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca gerçekleştirilmektedir¹⁶⁹.

Gerı alma hakkı kullanıldıktan sonra da, iadenin kural olarak sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca gerçekleştirildiği¹⁷⁰ belirtilmeli; akabinde bir husus açıklığa kavuşturulmalıdır. İptal hakkı kullanıldıktan sonra kişi¹⁷¹ iyi niyetli zenginleşen olduğunu ileri sürerek, TBK m. 79/ f. 1 uyarınca elinden çıktığını ispat ettiği kısmı iade etmekten kurtulabilir¹⁷². Acaba tüketici de geri alma hakkını kullanıncaya kadar geçen süre zarfında elinden çıkan bir kısım için iyi niyetli olduğunu ileri sürerek bu kısmın iadede varestede tutulmasını isteyebilecek midir? Sonda söyleyeceğimizi başta söylersek, iptal hakkı yönünden uygulanabilen bu hükmün geri alma hakkı yönünden uygulanması mümkün değildir. Çünkü, tüketicinin elinden çıkan bir kısmın olması demek, aslında geri alma hakkını kullanamamasının ifadesi olmaktadır. Söz gelimi, TKHK. m. 18 (3) tüketicinin malı

¹⁶⁸ Bkz. yuk. s. 25 vd.

¹⁶⁹ Kocayusufopaşaoğlu **a.g.e.**, s. 436 vd.; Nomer **a.g.m.**, s. 640. Biraz önce incelediğimiz görüşler sebepsiz zenginleşmenin türüne ve zamanaşımı süresinin başlangıcına farklı etkide bulunurlar. Düzelebilir hükümsüzlük görüşü benimsendiğinde, iade ifası gereken bir borcun bulunmamasına dayanır. Zamanaşımı da edimin ifa edildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. İptal teorisi benimsendiğinde ise iade, var olan sebebin ortadan kalkmasına dayanır. Dolayısıyla zamanaşımı da sözleşmenin iptal edildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Bu açıklamalar için bkz. Kılıçoğlu **a.g.e.**, s. 204, dn. 257. İptal teorisinin zamanaşımı yönünden de elverişli sonuçları olduğu görülmektedir.

¹⁷⁰ Özel, **a.g.e.**, s. 115.

¹⁷¹ Bu değerlendirme aşırı yararlanma hâli açısından sömürülen bakımından yapılsa da aynı sonucun irade bozukluğu hâline uğrayan kişi bakımından da geçerli olduğu kanaatindeyiz.

¹⁷² Nomer, **a.g.m.**, s. 641.

olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabileceğini, aksi takdirde geri alma hakkını kullanamayacağını öngörmektedir. Kaldı ki, bir kısmın elinden çıkması hâlinde evleviyetle hakkın kullanılamayacağı sonucuna gidilecektir. Hâliyle iadede de gündeme gelmeyecektir.

Geri alma hakkı yönünden hak düşürücü sürenin yedi gün olduğu göz önüne alınırsa; bu süre içinde gerekçesiz olarak edimi iade etme ihtimalini düşünen kişinin, maldan yararlanma düzeyinin, özellikle elden çıkarma tüketme şeklinde olması zaten kabul edilebilir değildir. Kaldı ki bu kısa sürelerde hem edimin bir kısmının elden çıkarılması hem de haktan yararlanılmaya çalışması, çelişkili davranış yasağı engeline takılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

GERİ ALMA HAKKININ KONU OLDUĞU SÖZLEŞMELER

Bu bölüm kapsamında geri alma hakkının konu olduğu sözleşmeler incelenirken, her bir sözleşme öncelikle genel özellikleri itibariyle ele alınacaktır. Sonrasında, tüketiciyi sözleşmenin kuruluş aşamasında koruyan kurumlardan sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, şekil ve zorunlu içeriğe dair açıklamalarda bulunulacaktır. Kimi sözleşmelerde ayrıca öngörülmüş kurumlara da değinilecektir.

Geri alma hakkının incelemesine geçildiğinde ise, öncelikle ilgili sözleşme için hakkın tanınmasına temel olan dinamikler belirlenmeye çalışılacaktır. Zira her sözleşmenin özel yapısı bu dinamiklerin kimi zaman farklılaşmasını gerektirmektedir. Sonrasında ise, geri alma hakkına ilişkin sürenin başlangıcı ve özellik arz eden hukuki düzenlemeler incelenecektir.

I. Kısmi Ödemeli Satışlar

Kısmi ödemeli satışlar başlığına, taksitle satış ve ön ödemeli satış sözleşmeleri dâhildir. Bu sözleşmeler Türk Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanunu 1 Temmuz 2012'den itibaren yürürlükte olunca, 28 Mayıs 2014 itibariyle yürürlüğe giren Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından arzu edilen, kanunlar arasında uyum sağlanması adına, aynı esasların tekrarlanmasından kaçınılması ve tüketiciler için daha lehe bir düzenleme varsa onunla sınırlı hüküm tesis edilmesi olmuştur. Zira, Türk Borçlar Kanunu'ndaki hükümler de tüketiciyi koruma amacıyla ihdas edilmişti¹. Maalesef ki bu öneriler göz ardı edilince karşımıza ikili bir yapı çıkmıştır. Aynı hükümler Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da genelde tekrar edilmiştir.

---

¹ Mehmet Serkan Ergüne, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Taksitle Satışa İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanının Belirlenmesi", Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 515-539, s. 525 vd. dn. 25.

Ancak kimi zaman farklı düzenlenen hükümler uyumsuzluklara neden olmakta, kimi zaman da Türk Borçlar Kanunu'na atıf yapılarak durum kotarılmaya çalışılmaktadır².

A. Taksitle Satış Sözleşmesi

1. Genel Olarak

Taksitle satış sözleşmesi açısından belirleyici özellik, mal tesliminin bedel ödenmesinden önce gerçekleştirilmesi olmaktadır. Bir diğer deyişle, taksitlerin ödenmesi mal tesliminden sonraya bırakılmaktadır³. Açıklamalarımıza bu vurguyla başlıyor olmamız Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından yapacağımız incelemede karşılığını bulacaktır. Zira Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, taksitle satış sözleşmesinin tanımını yaparken malın tesliminin veya hizmetin ifasının ne zaman yapıldığını değil, tüketicinin ödeme şeklini esas almıştır⁴. Bu şekliyle taksitle satış sözleşmeleri ve ön ödemeli sözleşmeleri aynı çatı altında düzenlemiştir. Ancak, kanaatimizce tercih edilmesi gereken yöntem birbirinden farklı özellikler taşıyan sözleşmelerin ayrıca düzenlenmesi şeklinde olmalıydı. Nitekim Türk Borçlar Kanunu da bu şekilde kaleme alınmıştır.

2. Hukuki Niteliği

Taksitle satış sözleşmesi açısından hukuki nitelik belirlemesine, satıcının öncelikle ifa yükümlülüğünün bulunması etki etmektedir. Zira, satıcı malı bedelin ödenmesinden önce teslim edince alıcıya kredi sağlamış olmakta, alıcı ise

---

² Ancak Türk Borçlar Kanunu'ndaki hükümlerin yanı sıra bir de TKHK. m. 22 (2)'nin de taksitle satış sözleşmelerini kapsama alır nitelikte yapısı mevcuttur. Oluşturulan bu durum taksitle satış sözleşmelerine uygulanacak kuralların tespiti bakımından sorun oluşturur niteliktedir. Söz gelimi, TKHK. m. 17-21 arasında uygulanabilir bir hüküm bulunmadığında Türk Borçlar Kanunu hükümlerine mi gidilmesi gerektiği yoksa tüketici kredisi hükümlerine başvurulmasının mı uygun olacağı tartışmaya açık kalmaktadır. Bu değerlendirme için bkz. M. Alper Gümüş, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Genel Bir Bakış", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 20-26, s. 25 vd.

³ Erbay Taylan, "Taksitle Satışlar", **YHD**, C. 3, Haziran 1980, s. 797-824, s. 798; Hasan Ozanoğlu, **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Ankara, BATİHAE, Sözkesen Matbaacılık, 1999, s. 52.

⁴ Madde gerekçesinden.

kredilendirilmiş edimi taksitler hâlinde ödemektedir⁵. Böylelikle, sözleşme kredi sözleşmesi niteliğini haiz olmaktadır⁶.

Ayrıca sözleşme, Kanun'da satış sözleşmesinin bazı satış türleri ayırımında düzenlenmektedir. Ancak bu düzenlemenin, taksitle satış sözleşmesini sırf satış sözleşmesinin bir türü olarak nitelendirmeyi haklı kılmayacağı, aksi takdirde sözleşmeye hakkı olanın verilmemiş olacağı belirtilmektedir⁷. Sözleşmenin niteliği belirlenirken uygulama alanı kenar başlıklı TBK m. 263/ f. 1'in de göz önünde bulundurulması gerektiği kanaatindeyiz⁸. Bu hüküm uyarınca taksitle satışa ilişkin hükümler aynı ekonomik amaçla yapılan işlemlere de uygulanmaktadır. Dolayısıyla sözleşmenin konusu taşınırlarla sınırlandırılmış olmasına rağmen, bedelin taksitle ödendiği diğer sözleşmeler de kapsama girmektedir. Söz gelimi, paket tur sözleşmesinde katılan bedeli taksitler hâlinde ödüyorsa, bu hükümlerin koruyuculuğundan yararlanacaktır⁹. Nitekim, aslında bu açıklamalarla gelmek

⁵ Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 82 vd.

⁶ Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 9. Baskı, İstanbul, Beta Basım, Ocak 2014, s. 273; Akbulut, **a.g.t.**, s. 3 vd.; Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 83; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 81; Cengiz Barut, "**Tüketicinin Korunması Bakımından Taksitle Satım Sözleşmesi**", Marmara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001, s. 24; Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 31; Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 3. bs., Eylül 2013, s. 150; Canan Yılmaz, "6098 Sayılı TBK Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi (TBK m. 253-262)", **MÜHF-HAD**, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, s. 447-474, s. 448; Hüseyin Murat Develioğlu, "6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun "Taksitle Satım" Sözleşmesi ile İlgili Getirdiği Değişiklikler", **LHD**, İstanbul, Y. 2011, C. 9, Sa. 98, s. 525-552, s. 526; Murat Aydoğdu, Nalan Kahveci, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, İzmir, İleri Yayınları, 2013, s. 313; Çağlar Özel, Utku Topcan, "Tüketicinin Korunması Açısından Mevzuatta Getirilen Son Değişiklikler Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmeleri", **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 47-56, s. 49; Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Kısa Ders Kitabı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 120

⁷ Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 75.

⁸ TBK. m. 263 sözleşmelerin esnek karakterine vurgu yapan hükümlerden olmaktadır. Zira bağımsız ve kendine özgü yapıda bulunan sözleşmeler arasında geçişler, karışımlar olmaktadır. Kanunkoyucunun bu gerçekliğe anlam atfetmesi işte bu gibi hükümler sayesinde, diğer işlemler bakımından uygulanabilmeyi sağlamak suretiyle olmaktadır. Bu açıklamalar için bkz. Erden Kuntalp, **Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme)**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. bs., Ankara, BATİHAE, Sözkese Matbaacılık, 2013, s. 97 vd.

⁹ Ergüne, **a.g.m.**, s. 520. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun paket tur sözleşmeleri yönünden tüketiciye geri alma hakkı tanımamıştır. Ancak bu yorum sayesinde, katılanın bedeli taksitler hâlinde ödediği paket tur sözleşmelerinde geri alma hakkı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

istediğimiz nokta, Kanun'un bu hükmü benimseyerek hukuki nitelik¹⁰ yönünden *taksitle ödeme sözleşmesi teorisi*¹¹ne yakınlaştığına dair sahip olduğumuz kanıdır. Zira bu teori, kredilendirilen para ediminin karşılığını hem taşınır bir malın hem de iş görmeye ilişkin bir edimin oluşturabildiğini kabul etmektedir¹².

3. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Taksitle Satış Sözleşmeleri

a. Tanımı ve Unsurları

Taksitle satış sözleşmesi TBK. m. 253'te, "*Taksitle satış, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır.*" şeklinde tanımlanmaktadır.

Görüldüğü üzere sözleşmenin konusu taşınırlara hasredilmektedir. Hükmün mefhum-u muhalifinden sözleşmenin konusunu taşınmazların oluşturamayacağı açıkça anlaşılmaktadır. Ancak bu husus, taşınmaz satış sözleşmesinde bedelin taksitler hâlinde ödenmesine engel olarak anlaşılmamalıdır. Sadece bu takdirde TBK. m. 253 ila 263 hükümleri uygulama alanı bulmayacaktır¹³.

Kanuni tanımda taksitlerin sayısına dair herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak öteden beri vurgulandığı üzere sözleşmenin varlığı en az

¹⁰ Taksitle satış sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda farklı görüşler için bkz. Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 68-84.

¹¹ Bu görüş için bkz. nakl. Giger, H. : Systematische Darstellung des Abzahlungsrechts, Zurich 1972, Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 71-74.

¹² nakl. Giger, H. : Systematische Darstellung des Abzahlungsrechts, Zurich 1972, Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 71-74.

¹³ Herman Becker, **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi**, Çev. A. Suat Dura, Yargıtay Yayınları No: 24, 1993, s. 180; Halûk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, Tümü Yeniden İşlenmiş ve Genişletilmiş Beşinci Basım'dan Altıncı Tıpkıbasım, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 303; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 274; M. Murat İnceoğlu, **Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması**, İstanbul, Beta Basım, 1998, s. 1.

BK. m. 222 "*menkul bir mal*" ibaresini içermesine rağmen, Yargıtay'ın tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar açısından, taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulayan kararları bulunduğu da değinmeliyiz. Doktrinde kimi yazarlar bu kararlardaki yaklaşıma iştirak etse de, taşınmazların her hâlde hükmün kapsamından ayrı tutulması gerekliliği vurgulanmıştır. Bkz. Hakan Acar, "**Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**", Kırıkkale Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996, s. 47. Keza Türk Borçlar Kanunu yönünden tapuya kayıtlı olmasalar dahi taşınmazlar açısından taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanmasının hükümlerin niteliğiyle bağdaşmayacağı belirtilmektedir. Bkz. Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 82.

iki taksitin bulunmasını gerektirmektedir¹⁴. Aynı hükmün devamında yer alan “*ikiden az olmamak üzere taksit sayısı*” ibaresi de bu görüşü doğrular niteliktedir.

b. Şekil ve Zorunlu İçerik

Taksitle satış sözleşmesi TBK. m. 253/ f. 2 uyarınca, “*yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmaz*”. Geçerli olmama, TBK. m. 12/ f. 2’de “*öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.*” şeklinde karşılığını bulmaktadır. Bu ifade tarzından ve hükmün gerekçesinde açıkça zikredilmesinden, Kanun’un geçersizlik türlerinden kesin hükümsüzlüğü tercih ettiği görülmektedir. Ancak bu tercihin kesin bir sonuç çıkarmaya elverişli olmadığı, dolayısıyla şekle aykırılık söz konusu olduğunda, hüküm doğurmamanın türünün tartışmaya açık kaldığı belirtilmektedir. Aksi kabul hükümsüzlük hâllerini tek bir kalıba sokmak anlamına gelir ki, bu kabulün de başta kanunun gelişen ihtiyaçlara cevap vermemesi olmak üzere birçok sakıncası bulunmaktadır¹⁵.

Taksitle satış sözleşmeleri açısından öngörülen şekil mecburiyeti, sözleşmenin zayıf tarafını düşünmeye sevk etmek açısından faydalıdır. Ancak bu yeterli bir koruma sağlamaz. Bu gibi durumlar açısından ayrıca sözleşmede bazı hususların zorunlu içerik olarak yer alması gerekmektedir. Bu zorunluluk kişilerin sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinin farkında olmalarını sağladığı gibi, yargı mercileri önüne intikal eden uyuşmazlıklarda haklılıklarını ispat etmelerine de hizmet eder¹⁶. İşte bu anlamda TBK. m. 253/ f. 3, malın satıcının ticari faaliyeti

¹⁴ Tandoğan, **a.g.e.**, s. 301; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 274; Kutsi Akbulut, “**Türk Hukukunda Taksitle Satım Sözleşmesi**”, İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1988, s. 12; Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 56 vd.; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 267.

¹⁵ Emrehan İnal, **Sonuca Katılnalı Sözleşme Kavramı ve Gelir Paylaşımli İnşaat Sözleşmesi**, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2011, s. 223 ve dn. 178.

Bu bölüm kapsamında tüketici sözleşmeleri incelenirken şekle aykırılığın yaptırımı esnek hükümsüzlük olarak nitelendirilecektir. Türk Borçlar Kanunu’nun taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümleri de genel itibariyle tüketiciyi koruma amacından hareketle hazırlandığından, esnek hükümsüzlüğün TBK. m. 253/ f. 2 anlamında da geçerli olduğu kanaatindeyiz. Nitekim TBK. m. 263 uyarınca alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, TBK. m. 253 uygulanmayacak hükümler arasındadır. Buradan da bu hükmün bizzat tüketiciyi korumak için ihdas edildiği anlaşılmaktadır.

¹⁶ İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 8; Fulya Erlüle, **Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu**, Üçüncü Oturum, “Devir Borcu Doğuran Sözleşmeler ve İşgörme Sözleşmeleri

kapsamında satılması hâlinde sözleşmede belirtilmesi gerekli hususları düzenlemektedir.

Bu düzenleme ile belirtilen kapsama giren sözleşmeler yönünden adi yazılı şekil değil, nitelikli yazılı şekil benimsenmiş olmaktadır¹⁷. Kanun'un gerekçesinde, yer verilmesi gereken bu hususların zorunlu unsur olduğu belirtilmiştir. Doktrinde bu yönde, yani bu unsurların tümünü zorunlu addeden, dolayısıyla herhangi birinin sözleşmede bulunmamasına kesin hükümsüzlük yaptırımını bağlayan görüşlerin¹⁸ paylaşıldığını belirtelim. İkinci ve kanaatimizce üstün tutulması gereken görüş ise, tıpkı İsviçre Borçlar Kanunu'nun yürürlükten kaldırılan hükmünde olduğu gibi (satış konusu, peşinat miktarı, peşin veya toplam satış bedeli ve geri alma hakkı) esaslı olan unsurları yazılı şeklin zorunlu içeriği kapsamında kabul etmektedir. Diğer unsurların bulunmaması hâli ise sözleşmenin geçerliliğini etkilememektedir¹⁹.

c. Geri Alma Hakkı

1) Hakkın Tanınma Amacı

Geri alma hakkının var oluş amacını, zayıf tarafın iradesini tekrar bir gözden geçirebilmesine fırsat tanımakta aramak gerekmektedir. Hakkın kullanılabilirdiği düşünme süresi içinde kişinin iradesinin olgunlaştığı varsayılacak²⁰, bu sürenin sonuna kadar sözleşmeyi koparma iradesi kişide hasıl olursa bu iradeye itibar edilecek ve sözleşmenin kuruluş aşamasında var olan eşitsizlik²¹ bu sayede

---

(Satım, Bağışlama, Hizmet, İstisna, Vekalet Sözleşmeleri)", LHD, İstanbul, Y. 2005, C. 3, Sa. 34, s. 3668-3675, s. 3669.

¹⁷ Yılmaz, **a.g.m.**, s. 454.

¹⁸ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 280; Develioğlu, **Taksitle Satım**, s. 533; Yılmaz, **a.g.m.**, s. 454; Çağlar Özel, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 6502 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Kasım 2014, s. 150; Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 318 (Yazarlar sözleşmenin akıbetini kesin hükümsüz olarak niteledikten sonra, bu durumun koruma amacına ters düşüğünü, bu sebeple esnek hükümsüzlük görüşünün benimsenmesi gerektiğini belirtmektedirler.)

¹⁹ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 85 dn. 172; Aslı Makaracı Başak, Seda Öktem Çevik, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Getirilen Düzenlemeler", **LHD**, C. 10, Sa. 111, Y. 2012, s. 93-121, s. 102; Ergüne, **a.g.m.**, s. 518 dn. 9.

²⁰ Zira kişilerin sözleşmeyi kurma yönündeki iradesinin, söz gelimi satın alma kararının üç saniye gibi çok kısa bir sürede oluştuğu araştırmalarla saptanan bir gerçekliktir. Bkz. Aydoğdu, **Tüketici**, s. 20.

²¹ Özel hukuk açısından, tarafların eşitliği ve sözleşme özgürlüğü prensipleri en temel ilkeleri oluşturmaktadır. Ancak teoride taraflar arasında geçerli olan bu eşitlik fiiliyata yansımadağı

giderilmiş olacaktır. Temelde bütün sözleşmeler açısından var olan bu amaç, her sözleşmede korumanın temelinde yatan sebeplerin farklılaşmasından ötürü incelenmeye değerdir. Zira her sözleşmenin özel yapısı tüketiciler açısından farklı tehlikeli olguları barındırmaktadır. İncelemek istediğimiz bu olguların son tahlilde, ilgili sözleşmenin genel anlamda korumayı gerektirir özelliklerine vurgu mahiyetinde olacağı görülecektir.

Taksitle satış sözleşmelerinde alıcılar sözleşme yaparken, çoğu zaman ödedikleri peşinat tutarının az olmasının da etkisiyle, taksitler şeklinde ödeyecekleri bütün tutarı tam anlamıyla idrak edemezler. Bu durum taksitle sözleşmelerin özüne yaygın olan, bir şeyi olduğundan küçük gösterme etkisinin ifadesidir. Zira o esnada kişi sadece peşinatı ödemekte, sonradan ödeyeceği taksitler hakkında bir ödeme gücü doğabileceğini hesaba katmamaktadır²². Bu etki, kişileri gelirlerinden fazlasını harcamaya yöneltmekte, sonrasında ödeme güçlükleri ile karşılaşılması da olası hâle gelmektedir²³. Ayrıca kişilerin kimi durumlarda taksit mefhumunun cazibesine kapılarak aldıkları malları daha gerekli olan ihtiyaçlarının önüne geçirdikleri görülmekte; bu da gerek şahsi gerekse de ailevi olarak bütçelerin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır²⁴. Son olarak reklam faktörüne de değinilmelidir. Kimi zaman reklam faaliyetleri öyle bir yoğunlukta olmaktadır ki, kişiler aslında hiç ihtiyaç duymadıkları bir malı vazgeçilmez bir ihtiyaç kabul ederek sözleşme ilişkisine girmektedirler. Bu durum o esnada kişinin iradesini serbest olarak yansıtamadığının da göstergesi olmaktadır²⁵.

Taksitle satış sözleşmelerine ilişkin korumayı gerektiren sebeplere ilişkin çizmeye çalıştığımız bu çerçevede sözleşmenin kuruluş aşamasıyla sınırlıdır. Başkaca

---

için, özellikle sözleşmenin bir tarafını tüketicinin oluşturduğu ilişkilerde, sözleşme özgürlüğünün sınırlandırılması gerekmektedir. İşte bu sınırlandırma yöntemlerinden birini de koruyucu nitelikli emredici hükümler oluşturmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Haluk Tandoğan, **Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğünün Bu Açısından Sınırlandırılması**, Ankara, AÜHFY, No: 416, Konferanslar Dizisi: 2, 1977, s. 11 vd; Yeşim M. Atamer, “Devletler Özel Hukukunda Tüketicinin Korunması”, **İÜHF**, Y. 1995-1996, C. LV, Sa. 1-2, s. 421-447, s. 422 vd.

²² Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 31 vd.

²³ Ozanoğlu, **a.e.**, s. 32.

²⁴ İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 4.

²⁵ Abdullah Çelik, “**Türk Hukukunda Taksitle Satış Sözleşmesi**”, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002, s. 9.

korumayı gerektiren sebepleri, konuyu gereğinden fazla genişletmemek için ele almıyoruz. Ancak şu hususu vurgulamakta fayda görüyoruz. Zikrettiğimiz sebepler aslında genel anlamda zayıf tarafın (alıcı ve tüketicinin) kendisiyle alakalı durumlardır. Dolayısıyla son dönemde koruyuculuğun da merteye atlaması, zayıf tarafı öncelikle kendisine karşı korumak şeklinde olmaktadır²⁶.

2) Hukuki Düzenleme

Geri alma hakkına ilişkin hukuki düzenleme TBK. m. 255’te yer almaktadır. Sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması ve geri alma açıklaması kenar başlıklı düzenlemenin, hakkın doğru isimlendirildiği nadir düzenlemelerden olduğunu belirterek incelememize başlayalım:

“Taksitle satış sözleşmesi, alıcı bakımından, taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının eline geçmesinden yedi gün sonra hüküm ve sonuçlarını doğurur. Alıcı, bu süre içinde irade açıklamasını geri aldığı satıcıya yazılı olarak bildirebilir. Bu haktan önceden feragat edilemez. Geri alma bildiriminin sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir.”

Bu hüküm ile sözleşmelerin kurulduğu anda hüküm ve sonuçlarını doğurmasına ilişkin genel kurala kanuni bir istisna getirildiği görülmektedir²⁷. Satıcı yönünden sözleşme başlangıçtan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğururken alıcı yönünden durum böyle değildir. Kanun, sözleşmenin taraflarca imzalanmış nüshasının alıcının eline geçmiş olmasını ön koşul olarak aramakta; bu tarihten itibaren geri alma süresini işletmeye başlamaktadır. Sürenin bitimiyle birlikte alıcı sözleşme ile bağlı olmaktadır. Bu durum alıcı yönünden geciktirici şart²⁸ ile kurulmuş bir sözleşmenin varlığına işaret etmektedir. Zira geri alma süresi içinde alıcı yönünden sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmamaktadır.

²⁶ Benzer yönde **Ozanoğlu, a.g.e.**, s. 40. (Yazar, taksitle satış sözleşmelerinde düzenleme yapılırken son zamanlara kadar mevcut olan kanunların aksine bir tercih geliştirildiğinden bahsetmektedir. Bu görüşünü, sözleşmenin kuruluş aşamasındaki korumanın ve kişinin kendisine karşı korunmasının öncelikli hâle getirilmesi olarak somutlamaktadır. Dolayısıyla, temerrüt hâlindeki koruma ya da satıcıya karşı korunma ikincil derecede kalmaktadır.)

²⁷ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 86.

²⁸ Yılmaz, **a.g.m.**, s. 457.

Yeri gelmişken bu hükmün, sahip olduğumuz ve çalışmamızda savunduğumuz geri alma süresi içinde sözleşmelerin hüküm ve sonuçlarını doğurduklarına dair görüşe, zorunlu istisna teşkil ettiğini belirtmeliyiz²⁹. Kanun açıkça alıcı açısından sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmasını ötelemektedir. Hükmün gerekçesine bakıldığında ise bu tercihe dair bir açıklamaya rastlanmamaktadır.

Geri alma hakkını kullanmak isteyen alıcının, süresi içinde irade açıklamasını geri aldığı satıcıya yazılı olarak bildirmesi gerekmektedir. Bu bildirim sürenin son gününde postaya verilmiş olması, sonuç doğurması için yeterlidir (TBK. m. 255/ f. 1).

TBK. m. 255/ f. 1 geri alma hakkından önceden feragat edilemeyeceğini de içermektedir. Bu bağlamda, “*önceden feragat*” ibaresinden yola çıkarak birtakım açıklamalarda bulunulması faydalı olacaktır. Hukuk düzeni feragate ilişkin yasaklamalar getirirken iki şekilde hareket etmektedir. İlki, açıkça bir yasak öngörülmesi³⁰; ikincisi de belirli şartların feragat edilmeye sınır tayin edilmesidir. İşte bir haktan “*önceden feragat*” edilmesinin yasaklanması ikinci şekildeki yasaklamanın örneğini oluşturmaktadır³¹. Önceden ibaresi belirli bir aşamaya kadar geçerli olan yasaklamaları ifade edince, sonradan feragat edilmesine hangi aşamadan itibaren kapı aralandığının araştırılması gerekmektedir. Doktrinde bu anlamda sözleşmenin kuruluş aşamasını, yani alıcının sözleşmeyi imzalamasına kadar geçen süreci “*önceden*” kapsamında kabul eden bir görüş, bu sürece kadar yapılan feragatleri yasak kapsamında mütalaa etmektedir. Dolayısıyla alıcının satıcının etki alanından kurtulduğu andan itibaren yasak kalkmakta, feragat mümkün hâle

---

²⁹ Bkz. yuk. s. 8.

³⁰ Açıkça yasağın kapsamını, kanunda özellikle belirtilme anlamına daraltmadığımızı belirtelim. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında geri alma hakkının tanındığı sözleşmeler bakımından feragatin açıkça yasak kapsamına dâhil olduğu incelenmişti. Zira her ne kadar kanunda özel olarak belirtilmemiş olsa da, hakkın tanındığı hükümlerin lafzı, kanunun ruhu, kamu düzeni, genel menfaat gibi mevzuattaki diğer gereklilikler bizi bu sonuca götürmektedir. Bkz. yuk. s. 24 vd.

³¹ Meliha Sermin Paksoy, **Zamanaşımından Feragat (TBK 160)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 27, ayrıca bkz. s. 27 dn. 121.

gelmektedir³². Alıcının sadece satıcının etkisine karşı korunmasının yeterli olmadığından yola çıkan, içinde bulunduğu maddi koşullar itibariyle bizzat kendisine karşı korunması gerektiğine vurgu yapan görüşlerin³³ paylaşıldığına da işaret etmeliyiz.

Bu bağlamda TBK. m. 255/ f. 1'in Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki taksitle satış sözleşmelerine uygulanıp uygulanmayacağı incelenmelidir. Doktrinde önceden feragat yasağının Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki taksitle satış sözleşmeleri açısından da geçerli olması gerektiğine dair bir görüş³⁴ paylaşılmıştır. Bu görüşün maksadını, feragat yasağının kanunda düzenlenmemiş olmasının sakıncalarını önleyerek tüketiciyi korumak şeklinde okumak mümkündür. Ancak böyle bir kabulün tüketici aleyhine sonuç doğuracağı açıktır. Çünkü Türk Borçlar Kanunu aslında önceden feragat yasağını getirerek, belirli bir aşamadan sonra alıcının haktan feragatini mümkün kılmış olmaktadır. Bu düzenleme Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a görece eşit sözleşenler arasındaki hukuki ilişkileri düzenleyen Türk Borçlar Kanunu açısından yeterli bir koruma sayılabilir. Bunu kabul etmemiz Türk Borçlar Kanunu'nun tüketicileri koruma amacından hareket edilerek hazırlandığını göz ardı ettiğimiz anlamına gelmemelidir. Ancak yine de belirttiğimiz gibi bu durum, korumanın bu seviyede bırakılmasının kabul edilebilir gerekçesini oluşturur. Ancak Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un varlık sebebi göz önüne alındığında, belirli bir

---

³² Von Paul Zweifel, "Kısmi Ödemeli Satışların Yeni Tanzim Şekli", çev. Bedii Eğilmezler, Adalet Dergisi, Y. 54, Ocak-Şubat 1963, Sa. 1-2, s. 1292-1309, s. 1299.

Sözleşmenin kuruluş aşamasının feragatin mümkün olduğu evreye dâhil olduğuna ilişkin aksi görüş de paylaşılmıştır. Ayrıca İsviçre Federal Mahkemesi böyle bir feragatin yazılı olmasını aramıştır. Bkz. Develioğlu, **Taksitle Satım**, s. 536.

Doktrinde, önceden feragatle ilişkin yasak bulunmasına rağmen satıcıların sözleşmenin içerisine yerleştirecekleri birtakım ibareleri alıcılara imzalatırmak suretiyle alıcıların aleyhine sonuçlara ulaşabilecekleri belirtilmiştir. Bkz. Remzi Demir, **Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 85. Ancak böyle bir tehlikeyle karşılaşılacağı ihtimaline katılmıyoruz. Çünkü imza safhası, sözleşmenin inikadı sürecine dâhildir. Bu sebeple de önceden feragat yasağı kapsamında mütalaa edilmelidir. Satıcıların alıcı ile müzakere etmeksizin birtakım ibareleri sözleşmeye dâhil etmesi hâlinde ayrıca genel işlem koşullarına ilişkin TBK. m. 20 vd. denetimi söz konusu olacaktır.

³³ Serozan, **Dönme**, s. 411 dn. 8.

³⁴ Gümüş, **a.g.e.**, s. 167; Özel, Topcan, **a.g.m.**, s. 53; Mustafa Ünlütepe, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi", **ABD**, 2014/2, 293-355, s. 335. **Ünlütepe** TKHK. m. 83 gereğince ilgili hükmün uygulanması gerektiğini belirtmektedir. ; Gümüş, **Kısa**, s. 142.

aşamaya kadar yasaklama getirilmesini yeterli görmemek gerektir. Bu sebeplerle tüketicilerin geri alma hakkından feragat etmelerinin mutlak surette yasak kapsamında olduğunu yineleyelim.

TBK m. 255/ f. 2, “*Satıcı geri alma süresi içinde malı alıcıya devretmişse alıcı, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir; aksi takdirde sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmuş olur.*” hükmünü içermektedir. Burada alıcının olağan gözden geçirmeyi aşan fiiline hukuki sonuç bağlanmaktadır. Gerçekten de, geri alma süresi içinde sözleşmeyle bağlı olmayan alıcı bu hâlde sözleşme ile bağlı hâle gelmekte ve dolayısıyla geri alma hakkı da söz konusu olmamaktadır³⁵.

Son olarak TBK. m. 255/ f. 3, “*Alıcının geri alma hakkını kullanması hâlinde, kendisinden cayma parası istenemez.*” düzenlemesini içermektedir. Tüketici mevzuatında hakkın “bedelsiz” olarak kullanılıyor olması, “*cezai şart ödemeksizin*” ibaresiyle düzenlenmektedir. Cayma parasının sözleşmenin kuruluş aşamasında ödenmesinin gerekmesi³⁶, alıcıdan istenemeyecek olan kalemin cezai şart olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir³⁷.

4. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi

a. Tanım ve Unsurları

Taksitle satış sözleşmesi, TKHK. m. 17 ila 21 hükümleri ve TKHK. m. 21 (2)’nin verdiği yetki uyarınca Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik³⁸ ile düzenlenmektedir. TKHK. m. 17 sözleşmenin tanımını, “*Taksitle satış sözleşmesi,*

³⁵ Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 149.

³⁶ Hüseyin Ekinci, **Özel Hukuk Sözleşmelerinde Ceza Koşulu, Doktrin ve Uygulama**, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Mart 2015, s. 233.

³⁷ Cayma parası ve cezai şart için bkz. Seda Öktem Çevik, “Ceza Koşulu- Bağlanma Parası Cayma Parası”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları**, 26-27 Mayıs 2012, İstanbul, C. III, İstanbul Barosu Yayınları, Ekim 2014, s. 97-112.

³⁸ RG. Yayın Tarihi, 14 Ocak 2015 Çarşamba, Sa. 29236.

satıcı veya sağlayıcının malın teslimini veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısım kısım ödediği sözleşmelerdir.” şeklinde yapmaktadır.

Tanım esas alınmak suretiyle sözleşmenin unsurları; mal teslimi veya hizmet ifası, tüketicinin bedeli kısım kısım ödemesi olarak belirlenmelidir. Tanım birtakım aksaklıkları beraberinde getirdiğinden, unsurlar incelenirken bu hususlara vurgu yapılacaktır.

Öncelikle sözleşmenin konusu tespit edilmelidir. Bu amaçla tanımda geçen “mal” kavramına göz atılmalıdır. TKHK. m. 3 (h) “mal” kavramını konut veya tatil amaçlı taşınmazları da içerir tarzda tanımlamaktadır. Böyle olunca Türk Borçlar Kanunu’nun isabetle benimsediği, sadece taşınırların taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturmasına dair kural bir kenara bırakılarak taşınmazlar da sözleşme kapsamına dâhil edilmiş olmaktadır.

Ancak, tanımların her türlü ilişkiyi kapsar nitelikte tesis edildiği durumlarda, daima kavramların ve kurumların uyarlanması ihtiyacı doğmaktadır. Hâlihazırda, bu ihtiyacın da giderilmemesi üzerine karşımıza; taşınmazların taksitle satışına dair özel şekil kurallarının bulunmaması, tüketicilerin geri alma hakkını kullanmak istediklerinde mülkiyeti geçirilmiş bir taşınmaz bakımından hakkın kullanılmasının işlemin niteliğine yabancı olması gibi sorunlu manzaralar çıkmaktadır³⁹.

Taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümler, sağlayıcının hizmet ifasını da kapsar nitelikte kaleme alınmıştır. Hizmet, TKHK. m. 3 (d)’ye göre, “*Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusunu*” ifade eder şeklinde tanımlanmaktadır. Bu anlamda hizmet sağlama, çeşitli tipteki sözleşmeleri kapsamına almaktadır⁴⁰. Dolayısıyla hükmün taksitle satış sözleşmeleri şeklindeki kenar başlığı kapsamın dar anlaşılması yanılığına sebep olabilecek yapıdadır. Doktrinde bu amaçla “*taksitli*

³⁹ Yeşim M. Atamer, **Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2016, s. 46.

⁴⁰ Aslan, **a.g.e.**, s. 383; Deryal, Korkmaz, **a.g.e.**, s. 117, dn. 1.

tüketici işlemleri"⁴¹, "*kısmi ödemeli tüketici sözleşmeleri*"⁴² şeklinde içeriği daha doğru yansıtan tanımların tercih edilmesi gerekliliğine işaret edilmiştir.

Tanımın beraberinde getirdiği aksaklıklardan biri de, taksitle satış ve ön ödemeli sözleşmelerin her ikisinin de taksitle satış sözleşmesi çatısı altında düzenlenmesi olmaktadır. Ancak bu tercih, iki sözleşme açısından tüketicinin korunması gerekliliği aynı ihtiyaçtan doğmadığı için doğru değildir. En yalın ifadeyle, taksitle satış sözleşmesinde, tüketici henüz kazanmadığı bir parayı harcama riski altındadır. Oysa ön ödemeli sözleşmelerde durum tam aksine bir seyir izlemektedir. Öyle ki, ön ödemeli sözleşmelerin para biriktirmeyi teşvik edici etkisinden bile bahsedilmektedir⁴³.

Son olarak, tüketicinin ediminin konusunu oluşturan bedel unsuruna değinilmelidir. TKHK. m. 17 bedelin kısım kısım ödenmesini düzenlemesine rağmen, Türk Borçlar Kanunu'nda olduğu gibi en az iki taksitin varlığına işaret eden bir ibareye gerek Kanun'da gerekse de yönetmelikte yer verilmemiştir.

Bu bağlamda, doktrinde bu kısımların toplamda iki adet, biri teslimden önce (ön ödeme) diğeri teslimden sonra (taksit) olsa dahi sözleşmenin mevcudiyeti için yeterli olacağı belirtilmektedir⁴⁴. Bu nitelendirmeye, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun taksitle satış sözleşmesi ve ön ödemeli sözleşmeleri beraber düzenlediği için gidilebilmektedir. Zira esasen taksitle satış sözleşmesinde teslimden önce yapılan ödemeler, taksitler hâlinde gerçekleştirilse dahi her hâlde ön ödeme

⁴¹ Aslan, **a.g.e.**, s. 383.

⁴² Gümüş, **Tüketici**, s. 151; Gümüş, **Kısa**, s. 140. Tanımlar bu şekilde tercih edilince söz gelimi, iş görme sözleşmelerinden birinin de kısmi ödemeli olarak gerçekleştirilmesi durumunda tüketicinin geri alma hakkının bulunduğu konusunda tereddüt bulunmaz. Gümüş, **a.e.**, s. 163.

⁴³ Atamer, **Finansman**, s. 41.

⁴⁴ Aslan, **a.g.e.**, s. 385; Hakan Acar, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **ERÜHFD, Prof. Dr. Doğan Soyaslan Armağanı**, C. VIII, Sa. 2, Y. 2013, Aralık 2013, Kayseri, s. 825-843, s. 831 (Yazar bu kabulün tüketicinin lehine sonuçlar doğurduğunu belirtmektedir. Söz gelimi, taşınmaz satış vaadi sözleşmesinde bedel teslimden önce ve sonra olmak üzere iki kısma ayrıldığında, tüketicinin sözleşmenin kurulmasından itibaren geri alma hakkından yararlandırılması bu kabul sayesinde mümkün olur.)

Ünlütepe, en az iki taksitin aranacağını belirttikten sonra Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun anlamında malın teslimi veya hizmetin ifasından önce yapılan ödemelerin de taksit olarak nitelendirileceğini belirtmektedir. Bkz. *Ünlütepe*, **a.g.m.**, s. 309.

olarak nitelendirilirler⁴⁵. Bu sebeple de Türk Borçlar Kanunu anlamında ön ödeme ve taksitten oluşan iki kısım taksitle satış sözleşmesinin mevcudiyeti için yeterli değildir.

b. Kapsam

Hükümlerin uygulanma çevresi, bu amaçla ihdas edilen düzenlemeler vasıtasıyla belirginleştirilmektedir. Bu düzenlemeler, kapsam dâhiline giren ve kapsam dışında kalan durumları içerdiklerinde ilgili hükümlerin sınırları tereddüde mahal bırakılmayacak tarzda çizilmiş olur. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uygulamasında kapsamı belirleyen düzenlemelerin kimi hâllerde hem Kanun hem de yönetmelikte aynı içerikte tekrarlandığını belirterek incelememize başlayalım.

TKHK. m. 17 (2) ve TSY. m. 2 (1), bu hükümlerin taksitle satış sözleşmeleri dışında tüketicinin kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerine de uygulanacağını düzenlemektedir⁴⁶.

TKHK. m. 21 (1) ve TSY. m. 2 (3) hükümleri, ön ödemeli sözleşmelere taşınır olması ve ödeme süresinin bir yıldan daha uzun veya belirsiz olması kaydıyla Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağını içermektedir⁴⁷.

TSY. m. 2 (4), kredi kartı ile yapılan alışverişleri kapsam dışı bırakmaktadır. Bu hüküm, kredi kartı ile yapılan taksitli ödemelerin taksitle satış sözleşmesi niteliğinde olmadığını ifadesi olmaktadır. Zira, taksitle satış sözleşmelerinde kredilendirme fonksiyonu girişimcide iken; kredi kartı devreye girdiğinde bu fonksiyonu banka üstlenmektedir. Bu hâllerde banka girişimciye ödemeyi derhâl yapmakta, tüketiciye ise taksitlendirme yapmaktadır⁴⁸.

---

⁴⁵ Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 53

⁴⁶ Finansal kiralama sözleşmesinin konusunu yatırım malları oluşturduğundan, finansal kiracı tüketici sıfatını haiz olamaz. Dolayısıyla finansal kiralamaya ilişkin sözleşme de tüketici işlemi olarak kabul görmez. Kanun'un kapsam dâhiline aldığı durum ise *tüketim leasingi* olarak adlandırılan tüketicinin sözleşme süresi sonunda alım hakkını kullanabildiği kira-satış sözleşmesidir. Bu görüş için bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 10 vd.

⁴⁷ Bkz. aş. s. 71 vd.

⁴⁸ Atamer, **Finansman**, s. 42.

c. Şekil ve Zorunlu İçerik

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da tüketici sözleşmeleri yazılı şekle tabi kılınmaktadır. Kanunkoyucunun şekil serbestisine dair prensipten vazgeçip yazılı şekli zorunlu kıldığı durumlarda basit bir formaliteyi gerçekleştirme amacı bulunmaz⁴⁹. Kanunda sözleşmeler açısından yazılı şekil öngörülmesinin temelinde yatan düşünceler ve şeklin hizmet ettiği fonksiyonlar bulunmaktadır⁵⁰. Özellikle tüketici sözleşmeleri yönünden şeklin bilgilendirme fonksiyonunu özel bir ağırlık taşımaktadır⁵¹.

TKHK. m. 17 (3) ve TSY. m. 5 (2) uyarınca,

“Taksitle satış sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme yapmamış olan satıcı veya sağlayıcı, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez.”

Hükmün mefhum-u muhalifinden, tüketicinin yazılı şekilde yapılmamış olan sözleşmeye dair geçersizliği ileri sürebileceği anlaşılmaktadır. Vaziyet geçersizliğin girişimci tarafından ileri sürülememesi, tüketici tarafından ileri sürülmesi şeklinde belince bu geçersizliğin doğru nitelendirilmesi gerekmektedir.

Şekle aykırı olarak yapılmış sözleşmeye, kesin hükümsüzlük yaptırımının uygulanması hâlinde ilgili hükmün amacına ters düşen sonuçlar ortaya çıkıyorsa, klasik kesin hükümsüzlük yaptırımından ayrılmak gerekmektedir⁵². İşte taksitle satış

⁴⁹ Emrehan İnal, “Açığa Atılan İmzanın Geçerliliği Sorunu” Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 161-175, s. 169.

⁵⁰ Şeklin hukuki güvenliği sağlamak, taraflardan özellikle birini ya da her ikisini korumak, sözleşmeyi yapacak kişiyi düşünmeye sevk etmek gibi fonksiyonları bulunmaktadır. Bkz. Tunçomağ, a.g.e., s. 216; Oğuzman, Öz, a.g.e., s. 140.

⁵¹ İnal, Açığa Atılan, s. 169.

⁵² Kocayusufoğlu, a.g.e., s. 592. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun öncesi böyle açık bir düzenleme bulunmamaktaydı. Dolayısıyla çözüm tarzı kesin hükümsüzlüğün tüketici lehine yumuşatılması olarak belirmektedir. Bu çözüm tarzı kaynağını TMK. m. 2’den almaktaydı. Girişimcinin şekle aykırılığı ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindeyse bu iddiası korunmamaktaydı. Nitekim, şekil kurallarını gerçekleştirmek aynı zamanda girişimcinin yükümlülüğünde olduğundan hükümsüzlük iddiaları çoğu durumda korunmamaktaydı.

Zekeriya Kurşat, “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda Öngörülen Şekil Kuralları ve Şekle Aykırılığın Yaptırımı”, Prof. Dr. Zahit İmre’ye Armağan, İstanbul, Der Yayınları, Haziran 2009, s. 455-468, s. 466 vd. Gelgelelim, dürüstlük kuralına dayandırılan bu uygulama her daim açık bir hükmün olmamasının getirdiği belirsizliği taşıyordu. Bkz. Turgut Öz, “Konusu

sözleşmesinde şekil zorunluluğuna uyulmadığı durumlarda, girişimcinin geçersizliği ileri sürme imkânı olsa, tüketiciyi koruyucu hükümlerden kurtulmak isteyen girişimciye kısa yoldan fırsat tanınmış olur ki bu da hükmün amacına ters düşen bir sonuca götürmektedir⁵³. Bu sebeple geçersizliğin girişimci tarafından ileri sürülmesi yasaklanarak doktrinde esnek hükümsüzlük olarak nitelendirilen yaptırım öngörülmektedir. Esnek hükümsüzlük hâli, hükümsüzlüğün tüketici tarafından ileri sürülmesine ve onun lehine olmak üzere hâkim tarafından kendiliğinden göz önünde bulundurulmasına imkân tanımaktadır⁵⁴.

İnceleme kapsamımızda bulunan diğer tüketici sözleşmelerine ilişkin hükümlere göz attığımızda; tüketici kredisi sözleşmelerinde TKHK. m. 22 (3), ön ödemeli konut satış sözleşmelerinde m. 41 (1), iş yeri dışında kurulan sözleşmelerde m. 47 (4) şekle aykırılığın aynı içerikteki ibarelerle sonuca bağlandığını görürüz. Devre tatil sözleşmeleri açısından da Kanun'da yer almasa da DTY. m. 6 (1) ile bu

---

Taşınmaz Olan Tüketici Sözleşmelerinde Geçerlilik Ve Borca Aykırılık”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 138-160, s. 142.

Şekle aykırılığın olumsuz sonuçlarının TMK. m. 2 vasıtasıyla giderilmesinde somut uyuşmazlığın bütün özellikleri dikkate alınmalıdır. Bu anlamda sonuca gitme yolunda farklı argümanların esas alınması mümkündür. Verilen bir Yargıtay kararının bu anlamda analizi ve kararda doğru gerekçelerin hatalı bir sonuca araç yapılmasıyla ilgili değerlendirme için bkz. Halil Akkanat, “Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının MK. m. 2 Hükmü Aracılığı ile Aşılması: Örnek Bir Yargıtay Kararı ve Değerlendirmesi,” **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, C. II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 1655-1668, s. 1663 vd.

⁵³ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 231; Murat Aydoğdu, **Tüketici Kılavuzu- Hukuk Rehberi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2014, s. 66 vd.

⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 592 vd.; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 232; Ahmet Karakocalı, Ali Suphi Kurşun, **Tüketici Hukuku (6502 Sayılı Kanun ve İlgili Yönetmeliklere Göre)**, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015, s. 85; Atamer, **Finansman**, s. 92. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun öncesi esnek hükümsüzlük yaptırımını *de lege ferenda* olarak anılmakta, ancak o dönem açısından aynı nitelendirmenin benimsenmesinin zorlama olacağı eklenmekteydi. bkz. Kurşat, **a.g.m.**, s. 468.

Doktrinde buradaki yaptırımın kendine özgü hükümsüzlük olarak nitelendirilmesi gerektiği de savunulmaktadır. Bkz. Tamer İnal, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 739. Kendine özgü hükümsüzlük görüşünü paylaşanlara göre, şekil kuralları lafızdan ziyade amaçsal olarak yorumlanmalıdır. Bu anlamda şekle aykırılık sebebiyle başlangıçtan itibaren hükümsüz olan sözleşme belirli şartların gerçekleşmesi hâlinde bu niteliğinden sıyrılmaktadır. İşte tarafların edimlerini ifa etmeleri hâlinde, sözleşme geçerli hâle gelmektedir. Nitekim, bu hâlde hükümsüzlüğün ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması teşkil etmektedir. Bu açıklamalar için bkz. Hüseyin Altaş, **Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1998, s. 136-140.

sonuç öngörülmektedir. Dolayısıyla biraz evvel yaptığımız açıklamaların ilgili sözleşmeler açısından da geçerli olacağını belirtmeliyiz.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un genel esaslar kısmında düzenlemesini bulan m. 4 hükmü temel ilkeleri düzenlemektedir. TKHK. m. 4 (1) c. 1, *“Bu kanunda yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmeler ile bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir ve bunların bir nüshası kağıt üzerinde veya kalıcı verici saklayıcısı ile tüketiciye verilir.”* hükmü ile yazılı sözleşmenin taşınması gereken biçimi⁵⁵ düzenlemektedir. Hükmün gerekçesinde, Kanun'da yazılı olarak düzenlenmesi öngörülen sözleşmelerin ve bilgilendirmelerin şekil şartının düzenlendiği belirtilmektedir. Ancak doktrinde belirtildiği üzere; sözleşmenin ya da bilgilendirmenin anlaşılabilir bir dilde, açık, sade düzenlenmesi mecburiyetinin teknik anlamda şekil ile alakası bulunmamaktadır. Tercih edilmesi gereken kavram biçim olmalıdır⁵⁶.

Yazılı şekilde kurulması gereken taksitle satış sözleşmesinin zorunlu içeriği TSY. m. 6 ile belirlenmektedir⁵⁷. Bu zorunlu içeriğe riayet edilmeksizin kurulan sözleşmeler açısından TKHK. m. 4 (1) c. 2 ve 3,

“Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik, sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhâl giderilir.”

⁵⁵ İsimlendirme için bkz. Murat İnceoğlu, Ece Baş Süzel “6502 Sayılı TKHK'un Yürürlüğü – Özellikle Genel Esaslara İlişkin Hükümlerin Bu Açından İncelenmesi”, **Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan**, İstanbul, Der Yayınları, 2015, s. 397-423, s. 409 dn. 20.

⁵⁶ İnceoğlu, Baş Süzel, **a.g.m.**, s. 409 dn. 20.

⁵⁷ Zorunlu içerik kapsamına, tüketicinin geri alma hakkının olduğu ve bu hakkın hangi sürede ve nasıl kullanılacağı da dâhildir (TSY. m. 6 (1), g).

Zorunlu içerik, sözleşmenin kurulması aşamasında tüketicinin bilgilendirilmesine hizmet etmektedir. Ancak zorunlu içerik tek başına elverişli bir araç olmaktan uzaktır. Olması gereken, çifte koruma sağlar tarzda önce sözleşme görüşmeleri sırasında ön bilgilendirme yükümlülüğünün gerçekleştirilmesi olmalıdır. Akabinde sözleşme yapılması aşamasına geçildiğinde, girişimci bu bilgilerin zorunlu içerik olarak sözleşme metninde bulunmasını sağlamalıdır. Bkz. Özge Erbek, **“Tüketici Satımlarında Satıcının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü ve İhlalinin Sonuçları”**, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2010 (Çevrimiçi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> E.T. 19 Mart 2016, s. 186 vd.

şeklinde geçersizliğe yol açmayan daha uygun bir yaptırım öngörülmektedir⁵⁸.

Ancak derhâl eksikliğin giderilmemesi durumunun özel hukuk anlamında bir yaptırımı bulunmamaktadır. Burada kanun idari bir yaptırım öngörmektedir. TKHK. m. 77 (1) uyarınca “*Aykırlığı tespit edilen her bir işlem veya sözleşme için iki yüz Türk Lirası idari para cezası uygulanır.*” hükmü getirilmektedir.

d. Geri Alma Hakkı

TKHK. m. 18 (1) ve TSY. m. 7, tüketicinin yedi gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin geri alma hakkını⁵⁹ kullanabileceğini içermektedir.

Geri alma hakkına ilişkin sürenin ne zaman başlayacağına dair Kanun’da bir açıklık bulunmamaktadır⁶⁰. TSY. m. 7 (2), hizmet ifasına ilişkin sözleşmelerde sözleşmenin kurulduğu gün; mal teslimine ilişkin sözleşmelerde ise tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin malı teslim aldığı gün sürenin başlayacağını düzenlemektedir. Ayrıca tüketicinin sözleşmenin kurulmasından malın teslimine kadar olan süre içinde de geri alma hakkını kullanabileceği belirtilmektedir.

⁵⁸ Baysal, **a.g.m.**, s. 290.

Burada esnek hükümsüzlük yaptırımının benimsenmesi gerekirken, derhâl giderilebilmenin öngörülmesinin şekil şartını anlamsızlaştırdığına dair değerlendirme için bkz. Hakan Tokbaş, “Tüketici Hukukunun Temel İlkelerinin Bankacılık Sektörü Açısından Değerlendirilmesi ve Eleştirisi”, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları Külliyatı 1. Cilt, Ed. : Hakan Tokbaş, Ali Suphi Kurşun, **Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları**, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015, s. 29-35, s. 29.

⁵⁹ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve ilgili yönetmeliklerde inceleyeceğimiz bütün hükümlerde “cayma” ibaresi kullanılmasına rağmen, çalışmamızın bütünlüğünü bozmamak ve tabii doğru nitelendirmeden ayrılmamak adına “geri alma hakkı” ibaresini kullanmayı sürdürmekteyiz.

⁶⁰ Kanun yürürlüğe girdikten sonra ve fakat Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik yayımlanmadan önceki evrede, sürenin ne zaman başlayacağına dair oluşan boşluğu doldurmak için farklı görüşler ileri sürülmüştü. Bir görüş TBK. m. 255’deki gibi taraflarca imzalanmış sözleşmenin bir nüshasının tüketicinin eline geçmesiyle sürenin başlatılması gerektiğini belirtmekteydi. Bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 166.

Diğer bir görüş, sürenin başlatılması için tüketicinin bilgilendirilmesi anını esas almaktaydı. Bkz. Aydoğdu, **Kılavuz**, s. 67; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 232. Ancak birazdan açıklayacağımız sebeplerle taksitle satış sözleşmelerinde gerçek anlamda bilgilendirme yükümlülüğünün olmadığı kanaatinde olduğumuz için, bu görüşün Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik yayımlanana kadar geçen süreçte dahi geçerli olmadığı kanaatindeyiz.

TKHK. m. 18 (2) ve TSY. m. 7 (4) girişimcinin hak konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat yükü altında olduğunu içermektedir. Görüldüğü üzere ispat yükü kanunen bölüştürülmektedir. Tüketici hakkını kullandığını, girişimci ise hak konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispatlamalıdır. Ancak bu hüküm sonrasında, Kanun bilgilendirmeye dair bir düzenleme getirmediği gibi, yönetmelikle düzenlenmesi gereken hâlleri belirttiği TKHK. m. 21 (2)'nin içinde bilgilendirme yükümlülüğünü de zikretmemiştir. Ve tabii yönetmelikte de bu konuda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da özel olarak düzenlenen diğer bütün sözleşmelerde ise hem Kanun'da bilgilendirme yükümlülüğünün öngörüldüğü hem de sevk maddelerinde açıkça zikredildiği için yönetmelikte bilgilendirme yükümlülüğünün düzenlendiği görülmektedir.

Hâl böyle olunca, girişimcinin bilgilendirdiğini ispat yükü altında olduğuna dair hükmün tek başına bir anlam taşımadığı kanaatindeyiz. Hatta bu hüküm, tüketici sözleşmelerinde geri alma hakkına dair hükümler tesis edilirken hükümlerin aynı şekilde kaleme alınmaya çalışılmasının bir sonucu olarak okunmalıdır. Şu durumda, taksitle satış sözleşmeleri bakımından girişimcinin geri alma hakkına ilişkin tüketiciyi bilgilendirme yükümlülüğünün olmadığı kanaatindeyiz⁶¹.

TKHK. m. 18 (3) c. 1, satıcı geri alma süresi içinde malı tüketiciye teslim etmişse⁶², tüketicinin ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde

---

⁶¹ *Atamer*, taksitle satış sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün düzenlenmemesinde, sözleşmenin kredilendirme amacına hizmet ettiği gerçeğinin göz ardı edilmesinin etkisi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, oluşan bu duruma birbirine benzeyen sözleşmelerin bir arada düzenlenmemesi de etkili olmuştur. Gerçekten, AB Tüketici Kredisi Yönergesi'ne bakıldığında taksitle satış ve finansal kiralama sözleşmelerinin birlikte kaleme alındığı görülmektedir. Dolayısıyla bu yönde bir eksiklikle de karşılaşılmamaktadır. Bkz. *Atamer*, **Finansman**, s. 68.

⁶² Hükmün bu şekilde kaleme alınmasından yola çıkan bir görüş, kural olarak taksitle satış sözleşmelerinde geri alma hakkı süresi içinde malın teslim edilmemesi gerektiği sonucuna varmaktadır. Tüketicinin bir nevi ek düşünme süresinin tanındığı belirtilmektedir. Bkz. Aydoğdu, **Tüketici**, s. 232; Aydoğdu, **Kılavuz**, s. 68.

Bu görüşe katılmadığımızı belirtmeliyiz. Bize göre, hükmün bu şekilde kaleme alınması ön ödemeli satış sözleşmelerinin de TKHK. m. 17 ila 21 kapsamında düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Zira ön ödemeli satış sözleşmelerinde malın teslimi taksitle satış sözleşmesinin aksine sonradan yapılmaktadır.

Geri alma hakkında, tüketiciye kararını tekrardan bir değerlendirmesi için düşünme süresinin tanındığında tereddüt bulunmamaktadır. Ancak hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlamış bir sözleşme eşliğinde bu kurumun koruyuculuğundan bahsedilmektedir. Teslim edilmemenin kural

kullanabileceğini, aksi takdirde geri alma hakkını kullanamayacağını öngörmektedir. TSY. m. 7 (5) bu hükmün içeriğine ilaveten, olağan gözden geçirmenin malın ilk incelemesini kapsadığını, malın mutata olarak kullanılması durumunda tüketicinin geri alma hakkını kullanamayacağını içermektedir⁶³. Zira tarif edilen şekilde kullanım hukuken onama niteliği taşıdığından, sürenin geçmesi beklenmeksizin hak sona erdirilmiş olmaktadır⁶⁴.

TKHK. m. 18 (3) c. 2 ve TSY. m. 7 (6) de geri alma hakkı süresi sona ermeden önce, tüketicinin onayı ile hizmetin ifasına başlanan hizmet sözleşmelerinde tüketicinin geri alma hakkını kullanamayacağını öngörmektedir.

Görüldüğü üzere, kanunkoyucu bu sınırlamalarla girişimci ve tüketici arasında var olan menfaat çatışmasını dengelemeye çalışmaktadır. Bu hükümleri, geri alma hakkının her hâlde kullanılmasına müsaade edilmeyişinin tezahürü olarak okumak gerekir⁶⁵.

TSY. m. 7 (8), Kanun'da düzenlenen diğer sözleşmelere ilişkin tüketici lehine olan geri alma hakkı hükümlerini saklı tutmaktadır.

TKHK. m. 18 (4), ve TSY. m. 7 (7) tüketicinin satıcıyı bulduğu finansal kiralama işlemlerinde geri alma hakkının kullanılmayacağını düzenlemektedir. Hükümden anlaşılması gereken, kural olarak geri alma hakkının finansal kiralama

---

olması ve ek düşünme süresinin tanınması gibi kavramların referans alınması ise farklı bir koruma politikasına çağrıda bulunmaktadır.

Geri alma hakkına alternatif olarak düşünülen, sözleşmenin kurulmasından önce bir düşünme süresinin tanınması işte işaret ettiğimiz koruma politikasını oluşturmaktadır. Bu kurum geri alma hakkı yönünden geçerli olan soğutma döneminin aksine, sözleşmenin kurulmasından önceki ısınma dönemini esas almaktadır. Bkz. Can, **a.g.e.**, s. 245.

Öteden beri çeşitli hukuk sistemlerinde hem *düşünme payı* (düşünme süresi) hem de *vazgeçme imkânı* (geri alma hakkı) tüketicinin korunması amacını gerçekleştirmek için kullanılan araçlar olmaktadır. Bu konuda ayrıntılı değerlendirme için bkz. Reha Poroy, "Tüketicinin Korunmasına İlişkin Bazı Özel Hukuk Sorunları", **Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan**, İstanbul Üniversitesi, y.y., 1978, s. 513-550.

⁶³ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da Türk Borçlar Kanunu'nun aksine malı gözden geçirme yükümlülüğü öngörülmemiştir. Dolayısıyla olmayan bir yükümlülükle bağlantılı bir yetki tanınması uygun olmamıştır. Bkz. Lale Sirmen, "Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Olarak Değerlendirilmesi", **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 156-162, s. 160.

⁶⁴ Gümüş, **Tüketici**, s. 167.

⁶⁵ Aslan, **a.g.e.**, s. 404.

işlemleri bakımından da uygulanacağı, ancak zikredilen durum açısından hakkın söz konusu olmayacağıdır.

Zira bu hâlde, tüketicinin talebi üzerine finansal kiralama şirketi herhangi bir temasının bulunmadığı satıcıdan mal satın almaktadır. Tüketicie geri alma hakkı tanınması faraziyesinde, bu malın mülkiyeti satıcıya karşı geri alma hakkına sahip olmayan finansal kiralama şirketinde kalacağından bu durum hakkın kullanımına istisna teşkil etmektedir⁶⁶.

B. Ön Ödemeli Satış Sözleşmesi

1. Genel Olarak

Ön ödemeli satış sözleşmesinin konusunu taşınmazlar ve taşınırlar oluşturmaktadır. Konut özelinde taşınmazlara ilişkin hükümler TKHK. m. 40 ila 46 arasında yer almaktadır. Çalışmanın devamında ayrıca inceleme konusu yapılacaktır⁶⁷. TBK. m. 264 ila 273 hükümleri arasında ise taşınırlara ilişkin ön ödemeli satış sözleşmeleri düzenlenmektedir. Bu hükümlerin uygulama alanı TKHK. m. 21 (1)'in yaptığı atıf gereğince, *“Tüketicinin taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı tüketiciye teslim etmeyi üstlendikleri ve ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmeler”* açısından da geçerlidir⁶⁸. Hükümün zikredilen özellikleri taşıyan sözleşmelere Türk Borçlar Kanunu'nun uygulanmasını öngörmesi, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında bırakılan sözleşmelerin belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu sözleşmeler, yine tüketicinin önceden kısım kısım ödemeyi üstlendiği süresi bir yıldan daha kısa olan sözleşmeler ile bedelin belirli bir kısmı ödendikten sonra satıcının teslimi gerçekleştirdiği sözleşmeler olmaktadır.

---

⁶⁶ Atamer, **Finansman**, s. 98.

⁶⁷ Bkz. aş. s. 94 vd.

⁶⁸ Nitekim TBK. m. 272'nin *“alıcının tacir sıfatıyla hareket etmesi veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alınması durumunda, 264 ila 271'inci maddeler uygulanmaz.”* hükmü ile sözleşmenin alıcı yönünden uygulama çevresini genel itibariyle tüketicilere özgülediğini görmekteyiz.

İlgili hükümlerin incelenmesine geçmeden önce, ön ödemeli taşınır satışı sözleşmesinin hemen hemen hiç uygulama sahasının kalmadığı bilgisine yer verilmelidir. Bunun başlıca sebepleri; yeni tüketim biçimleri, mala çeşitli vasıtalar ile hemen sahip olmanın teşvik edildiği bir ekonomi ve bu ekonominin sözleşmenin karakteristik özelliği olan tasarruf etme özelliğini dışlaması olmaktadır⁶⁹.

2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Ön Ödemeli Satış Sözleşmeleri

a. Tanım

TBK. m. 264 sözleşmeyi, “Ön ödemeli taksitle satış, alıcının taşınır bir malın satış bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı alıcıya devretmeyi üstlendikleri satıştır.” şeklinde tanımlamaktadır.

Ön ödemeli satış sözleşmelerini karakterize eden özellik, alıcının bedelin bir kısmını ya da tamamını teslimden önce ödeyebilmesi olmaktadır⁷⁰. TBK. m. 264 ile yapılan tanıma bakıldığında ise, sadece bedelin tamamen ödenmesinden sonra teslimin gerçekleştirildiği hâlleri sözleşme kapsamında kabul ettiği görülmektedir. Ancak bu şekliyle tanımın, bedelin bir kısmının teslimden önce ödenmesi şeklinde kurulan sözleşmeleri kapsam dışına bırakması hatalı olmaktadır⁷¹. Bedelin bir bölümünün kısım kısım ödenmesinden sonra teslimin gerçekleştirilmesinin *yarı ön ödemeli* sözleşme⁷², bedelin tamamının kısım kısım ödenmesinden sonra teslimin

⁶⁹ H. Murat Develioğlu, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Yer Alan “Ön Ödemeli Satım Sözleşmesi” ile İlgili İsviçre Öğretisinde Yapılan Bazı Açıklamalar ve Bu Açıklamaların Türk Hukuku Açısından Kısaca Değerlendirilmesi”, **GÜHFD, Doç. Dr. Melike Batur Yamaner’in Anısına Armağan**, 2014/2, C. II, s. 909-925, s.910, dn. 3; Atamer, **Finansman**, s. 214 vd.

⁷⁰ Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 155. TBK. m. 264 vd. sözleşmeyi “ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi” şeklinde düzenlemişse de, biz ön ödemeli satış sözleşmeleri şeklindeki isimlendirmeyi tercih etmekteyiz. Bu isimlendirme için bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 155. “Bedeli önceden ödenen taksitle satış”, “Önceden ödemeli taksitle satış” şeklindeki isimlendirme önerileri için bkz. Ercan Akyiğit, “Yeni Yasa Çerçevesinde Kısmi Ödemeli Satışlar”, **Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan**, C. III, İstanbul, Beta Basım, s. 2547-2578, s. 2569.

⁷¹ Etem Sabâ Özmen, Gülşah Vardar Hamamcıoğlu, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2016, s. 12.

⁷² Yarı ön ödemeli sözleşmelere; ön ödemenin gerçekleştirildiği ilk yarı açısından ön ödemeli satış sözleşmesinin hükümlerinin, teslimden sonraki ikinci yarı için ise taksitle satış sözleşmesi

gerçekleştirilmesinin ise *tam ön ödemeli* sözleşme olarak adlandırılması da mümkündür⁷³.

b. Hukuki Niteliği

Ön ödemeli satış sözleşmesi açısından hukuki nitelik belirlemesine, alıcının öncelikle ifa yükümlülüğünün bulunması etki etmektedir⁷⁴. Alıcı yaptığı ön ödemelerle aslında satıcı yararına kredilendirme yapmış olmaktadır⁷⁵.

Türk Borçlar Kanunu'nun ön ödemeli satış sözleşmesine ilişkin sistematığı, ödeme süresi esas alınmak suretiyle şekillendirilmiştir. Bu hükümlerden biri olan TBK. m. 265 sözleşmenin hukuki niteliğine etkide bulunduğu için incelenmelidir. TBK. m. 265 / f. 1, "*Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, ödemeleri sözleşmede belirtilen bir bankada kendi adına açılacak gelir getiren bir tasarruf veya yatırım hesabına yatırmakla yükümlüdür.*" şeklindedir. Zikredilen şartları taşıyan sözleşmelerde işleme banka da dâhil olduğu için bu sözleşmeler doktrinde *tasarruf suretiyle satış*⁷⁶ olarak adlandırılan sözleşme kategorisine dâhil olmaktadır.

Tasarruf suretiyle satış sözleşmesinin ön ödemeli satış sözleşmesine göre farklılaşan özellikleri bulunmaktadır. Bu hâlde ödemeler satıcıya değil bankaya yapılmaktadır. Dolayısıyla da sözleşme daha korumalı bir yapı arz etmektedir⁷⁷. Ödeme süresi bir yıldan az olan sözleşmelerde ise ön ödemeli satış sözleşmesinin yalın hâlimden bahsedilmek gerektir.

---

hükümlerinin uygulanmasının doğru olacağı belirtilmektedir. Bkz. Atamer, **Finansman**, s. 254 vd.

⁷³ Zevkliler, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 220.

⁷⁴ Mehmet Akçaal, "Borçlar Kanununa Göre Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi", **TBBD**, 2014, Sa. 110, s. 57-108, s. 76.

⁷⁵ Atamer, **Finansman**, s. 41. (Sözleşmenin *çeyiz sözleşmesi*, *tasarruf sözleşmesi* olarak adlandırıldığı görülmektedir.)

⁷⁶ Ozanoğlu, **a.g.e.**, s. 156.

⁷⁷ Ozanoğlu, **a.e.**, s. 156.

c. Şekil ve Zorunlu İçerik

TBK. m. 264 / f. 2, ön ödemeli satış sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli olmayacağını düzenlemekte, akabinde sözleşmenin içeriğinde yer alması gereken unsurları sıralamaktadır. TBK. m. 253 kapsamında yaptığımız açıklamalar (şekil, geçersizliğin nasıl algılanması gerektiği, şekil mecburiyetinin amacı, zorunlu içerik) ön ödemeli satış sözleşmesi açısından da geçerli olduğundan aynı hususları tekrar etme gereği duymuyoruz. Sadece zorunlu içerik bağlamında birtakım açıklamaların yapılması gerekmektedir. İlk olarak ön ödemeli satış sözleşmesi açısından da zorunlu içerik kapsamına esaslı unsurların dâhil edilmesi gerektiği⁷⁸ bilgisine yer verilmelidir. Sonrasında, Kanun'un sözleşmenin ödeme süresini esas almak suretiyle farklı hükümler öngörmesinin zorunlu içeriğe yansıyan yönüne değinilmelidir. TBK. m. 264'te içerik kapsamında sayılan taksitleri kabule yetkili banka, alıcının sözleşmeden cayma hakkı ve bu sebeple ödeyeceği cayma parası; ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmeler açısından uygulanan hükümler olduğundan, bu sözleşmelerin zorunlu içeriği kapsamındadır. Dolayısıyla bu unsurların bir yıldan kısa süreli sözleşmelerde bulunması söz konusu olmayacağından geçersizlik de gündeme gelmeyecektir⁷⁹.

d. Ortak Hükümler

TBK. m. 273 ortak hükümler kenar başlığıyla, taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerden ön ödemeli satış sözleşmesine de uygulanacak olanları belirlemektedir. Hükmün kapsamında sayılan hâllerden konumuzla ilgisi olması münasebetiyle sadece geri alma hakkına dair birtakım açıklamalar yapılacaktır. Ancak bundan önce bir hususun ortaya konulması gerekmektedir.

Ön ödemeli satış sözleşmesi ile taksitle satış sözleşmesinin birbirinden farklı sözleşmeler olduğu ve aralarında temel yapısal farklılıklar bulunduğu belirlenmiştir. Ancak Türk Borçlar Kanunu sistematığına bakıldığında kısmi ödemeli satışlar başlığı

⁷⁸ Gülen Sinem Tek, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Bağlamında Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi", **LHD**, C. 10, Sa. 118, Y. 2012, s. 41-85, s. 64. (Farklı görüşler için bkz. Tek, **a.e.**, 63 vd.)

⁷⁹ Tek, **a.g.m.**, s. 65; Akçaal, **a.g.m.**, s. 75 vd.

altında bu sözleşmelerin ardı sıra düzenlenmesi ile karşılaşmaktayız. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ise her iki sözleşme aynı kapsamda düzenlenmektedir. Önce farklılığın kabul edilmesi, sonrasında ise düzenlemelere bunun yansıtılmaması nasıl yorumlanmalıdır?

Bu soru iki aşamalı olarak cevaplanmalıdır. Ön ödemeli satış sözleşmesine taksitle satış sözleşmesi niteliğini kazandırmak amacıyla girişilen gerekçe arayışlarının gereksiz olduğunun⁸⁰ bilincinde olunması ilk aşamayı oluşturmaktadır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ön ödemeli satış sözleşmesini, taksitle satış sözleşmesi kapsamında değerlendirerek bahsedilen nitelik kazandırma arayışına girişmiştir.

Koruyucu hükümlerin kıyasen uygulanması ile sözleşmenin taksitle satış sözleşmesi niteliğine dönüşmeyeceği⁸¹ gerçekliğini göz ardı etmemek ikinci aşamayı oluşturmaktadır. Türk Borçlar Kanunu hiç olmazsa sözleşmelerin farklı niteliklerini gözeterek birbirinden ayrı düzenlemeler getirmiştir. Sonrasında ön ödemeli satış sözleşmesine taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerden uygulanacakları belirlemiştir. Uygulanma elbette ki sözleşmenin özel yapısına uygun düştüğü ölçüde mümkün olmaktadır. Nitekim, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması ve geri alma açıklamasına dair TBK. m. 255'in de uygulanması bu şekilde olmaktadır. Taksitle satış sözleşmesinde teslim önce gerçekleştirildiği için geri alma süresi içinde mal alıcıda bulunmaktadır. Ön ödemeli satış sözleşmesinde ise bu süre zarfında mal satıcıda kalmaya devam etmektedir. Dolayısıyla alıcının TBK. m. 255/ f. 2 uyarınca malı olağan gözden geçirmesi söz konusu olmamaktadır.

Bu başlık altında son olarak geri alma hakkının tanınma amacına bakılması uygun olacaktır. Ön ödemeli satış sözleşmesinin ilk ortaya çıkış sebebi, taksitle satış sözleşmesinin sözleşenler açısından getirdiği birtakım olumsuz durumlara (ki olumsuzlukların alıcıya bakan tarafı onun korunmasını gerektirir temelleri

---

⁸⁰ E. Sabâ Özmen, "Türk Hukukuna Özgü Olarak Merkez Bankası Kanunu ve Buna Dayanılarak Çıkarılan Tebliğler Karşısında Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Kısmen Peşin Ödemeli Satışlarda Malın Tesliminde İfa Zamanına Bağlı Sorunlar", **TBBD**, Sa. 1, Y. 1991, s. 47-76, s. 55.

⁸¹ Özmen, **a.e.**, s. 55 vd.

oluşturmaktadır) çare olmak⁸². Ancak ön ödemeli satış sözleşmesinde, satıcının ödeme gücüne düşmesi ve iflas etme riski, ödeme süresi sonunda malın teslim edilmeme ihtimali, sonradan bedel artırımını gibi olumsuzluklar sözleşmenin çare olmaktan uzak olduğunu göstermiştir. Sadece olumsuz durumlar ve korunma ihtiyaçları görünüm değiştirmiştir⁸³. Bu cümleden olmak üzere, değişen görünümün ön ödemeli satış sözleşmesi açısından alıcının korunmasını ve tabii geri alma hakkının tanınmasını gerektiren temelleri oluşturduğu belirtilmelidir.

e. Cayma Hakkı

TBK. m. 269 uyarınca,

“Ödeme süresi bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan sözleşmelerde alıcı, malın devrine kadar her zaman sözleşmeden cayabilir. Sözleşmeden cayma hâlinde alıcı tarafından ödenmesi öngörülen cayma parası, durumun özelliğine ve sözleşmenin kurulması ile cayma arasında geçen süreye bakılarak belirlenir. Ancak, bu miktar satıcının toplam alacağına yüzde ikisinden az ve yüzde beşinden fazla olamaz. Alıcı, yapmış olduğu ödemelerin cayma parasını aşan kısmının, getirileri ile birlikte kendisine geri verilmesini isteyebilir.”

Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yönünden ilgili bölümde incelediğimiz üzere, kampanyalı satışlar kapsamında tüketiciye Kanun’a göre ayrılma, yönetmeliğe göre ise cayma ismi altında bu hak tanınmıştı. Ancak hak gerekçeye ihtiyaç duyulmaksızın ve tazminat ödenmeksizin kullanılması itibariyle geri alma görünümündeydi. Klasik anlamda geri almadan farklılaşan yönü ise teslim kadar kullanılmasında kendini göstermekteydi. Teslime kadar kullanılan bu hakkın tüketiciyi gereğinden fazla koruduğu eleştirileri yapılmış ve hiç olmazsa satıcıya belirli bir tazminat ödenmesi gerektiği belirtilmişti⁸⁴.

TBK. m. 269 ile hakkın görünümünün değiştirildiği görülmektedir. Ancak cayma ismiyle düzenlenen bu hak, ne Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun anlamında cayma ne de Türk Borçlar Kanunu anlamında geri alma kategorisine

⁸² Tek, **a.g.m.**, s. 42 vd.

⁸³ Tek, **a.e.**, s. 43.

⁸⁴ Makaracı, **a.g.e.**, s. 161.

girmektedir. Hakkın dönme⁸⁵ olarak nitelendirilmesi doğru görünmektedir. Bu bağlamda, teslim kadar kullanılabilen bu hakkın taşınmazlar açısından karşılığını ön ödemeli konut satış sözleşmesini düzenleyen sözleşmeden dönme kenar başlıklı TKHK. m. 45 hükmü oluşturmaktadır.

TBK. m. 269 uyarınca alıcı hakkı kullandıktan sonra tazmin etmesi gereken bir bedel ile karşılaşmaktadır. Hükümde bu bedel “cayma parası” olarak ifade edilmiştir. Hükümün gerekçesinde bu tercihe ilişkin herhangi bir açıklama yer almamaktadır. Ancak burada TKHK. m. 45’te olduğu gibi “dönme cezası”⁸⁶ olarak anlaşılması daha uygun görünmektedir.

II. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri

A. Tanım

TKHK. m. 22, tüketici kredisi sözleşmelerini, “*Kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşmeyi ifade eder.*” şeklinde tanımlamaktadır⁸⁷.

⁸⁵ Tek, **a.g.m.**, s. 77; Develioğlu, **Ön Ödemeli**, s. 923.

⁸⁶ Cayma parası ve dönme cezası kurumları birbirine benzer özellikler taşısa da, esaslı birtakım farklılıkları da içermektedir. Konumuzla irtibatlı olduğu şekliyle sınırlı olarak belirtmek gerekirse; cayma parası sözleşmenin kuruluş aşamasında ödenmekte, oysa dönme cezasının kararlaştırılması yeterli olmaktadır. Farklılıkların ayrıntılı olarak incelenmesi için bkz. İkinci, **a.g.e.**, s. 233 vd. Yeri gelmişken dönme cezasının (dönme tazminatının) cezai şart ile de karıştırılmaması gerektiği belirtilmelidir. Bu kurumlar en çok birbiri yerine kullanılmakta ve karıştırılmaktadır. Oysa fonksiyonel olarak birbirinden farklıdırlar. Dönme cezasının sözleşme ilişkisini zayıflatan karakteri kendisini serbestçe dönme yetkisinin bulunmasında göstermektedir. Cezai şartın ise bilakis sözleşmeyi güçlendiren bir görünümü bulunmaktadır. Bu kurumların birbirinden ayrılması için Bkz. Mehmet Erdem, “Pey Akçesi-Pişmanlık Akçesi-Dönme Tazminatı”, **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 663-684, s. 679 vd.

⁸⁷ ETKHK. m. 10 c. 1 ise tüketici kredisi sözleşmesini, “*Tüketicilerin bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredidir.*” şeklinde daha dar tanımlamıştı. Dolayısıyla, tüketici kredisi sözleşmesi kapsamına benzeri finansman şekilleri ve ödemenin ertelenmesi suretiyle yapılan sözleşmeler girmiyordu. Bu sözleşmelerin kapsam dışında bırakılmış olmasına ilişkin eleştiri için bkz. Yeşim Atamer, “Tüketici Kredisi Hukukunda Reform Projeleri ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyum”, **Türk-İsviçre Hukuk Günleri, Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2010, s. 241-274, s. 249.

TKHK. m. 22 sözleşmenin tanımını yaparken kilit kavram olarak “*ödemenin ertelenmesi*” ibaresini tercih etmektedir. Bu tercih ile kanunkoyucu hâlihazırda kullanılmayan ancak ileride kullanılacak olan yeni kredi yöntemlerine de kapıyı açık bırakmıştır. Bu anlamda geniş içerikli bir benimseme olduğu görülmektedir⁸⁸.

B. Hukuki Niteliği

4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girene kadar tüketici kredisi sözleşmesi herhangi bir kanunda düzenlenmemiştir. Bu sebeple isimsiz sözleşmeler kategorisinde değerlendirilmekteydi. Kanun’un yürürlüğe girmesiyle birlikte sözleşme bir madde ile düzenlenmiştir. İlgili hükümde sözleşme ismen belirtilmiş ve tüketiciler açısından sorun oluşturan yönler kısmen de olsa sonuca bağlanmıştır. Kanun’un bu düzenlemesiyle birlikte sözleşmenin isimsiz sözleşmeler kategorisinden ayrıldığı belirtilmiştir⁸⁹. Ancak bir sözleşmenin gerçek anlamda düzenlenmiş sayılması ve dolayısıyla isimli sözleşmeler kategorisine dâhil olması için esaslı unsurlarının kanun tarafından belirlenmesi gerekmektedir⁹⁰. 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un ilk hâlinde ise sözleşmenin şeklinde ve içeriğinde yer alması gereken unsurlardan ibaret bir düzenleme bulunmaktaydı. 4822 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte, kredi verenin asli edim

---

⁸⁸ Baysal, **a.g.m.**, s. 281. “*Ödemenin ertelenmesi*” ibaresinin taksitle satış sözleşmelerini de TKHK. m. 22 kapsamına alır nitelikteki yapısının eleştiriyeye açık görülmesine dair bkz. Şebnem Akipek Öcal, “Tüketici Kredisi ve Kredi Kartları Bakımından Tüketicinin Korunması”, **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 57-65, s. 59.

Ancak taksitle satış sözleşmeleri açısından var olan özel düzenlemeler, mukayeseli hukuktakinin aksine sözleşmenin tüketici kredisi kapsamında değerlendirilmesini engellemektedir. Aslında “*ödemenin ertelenmesi*” nin gerçek anlamda işlev görmesi hem taksitle satış sözleşmelerinin tüketici kredisi kapsamında kabul görmesi, hem de kredi kartlarının belirli koşullarda tüketici kredisi olarak kabul edilmesine ilişkin hükmün bulunmaması kaydıyla mümkün olabilirdi. Bu açıklamalar için bkz. Özen, **Tüketici Kredileri**, s. 32.

⁸⁹ Akipek, **a.g.e.**, s. 213. Doktrinde sözleşmenin hukuki niteliğine ilişkin ikili bir ayırım yapıldığı da görülmekteydi. Tüketici kredisi sözleşmesi nakit kredi görünümünde karz sözleşmesi, bağlı kredi görünümünde ise isimsiz sözleşme olarak nitelendirilmekteydi. Bkz. Ümit Gezder, **Tüketici Kredisi Sözleşmeleri**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1998, s. 67 vd.

⁹⁰ Saibe Oktay, “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması”, **İÜHF.M.**, C. LV, Y. 1995-1996, Sa.1-2, s. 263-296, s. 264 vd.; Fikret Eren, “İsimsiz Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar”, **Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008, s. 85-111, s. 86.

yükümlülüğü düzenlenmiştir. İşte bu aşamadan itibaren sözleşmenin isimli sözleşmeler kategorisine dâhil olduğunu kabul etmek daha uygun görünmektedir⁹¹.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da tüketici kredisi sözleşmeleri bakımından on maddelik ayrıntılı düzenlemeye yer verilmektedir. Sözleşmenin tanımı yapılmakta, ayrıca tarafların asli edim yükümlülükleri belirlenmektedir. Dolayısıyla sözleşmenin isimli sözleşmeler kategorisinde yer aldığı tereddüt bulunmamaktadır. Bu sebeple, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında nakdi bir ödemenin gerçekleştirilmesi suretiyle gerçekleştirilse bile tüketim ödünçü sözleşmesi kapsamında nitelendirilemez⁹².

C. Kapsam

Tüketici kredisi sözleşmelerinin tanımı geniş olarak belirlenince, bize düşen bu kapsama giren sözleşmelerin incelemesinin hâlihazırda sıkça kullanılan türler bakımından gerçekleştirilmesi olmaktadır.

⁹¹ Ömer Çınar, “Tüketici Kredisi Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği ve Hükümleri”, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları Külliyyatı 1. Cilt, Ed. : Hakan Tokbaş, Ali Suphi Kurşun, **Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları**, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015, s. 37-69, s. 39 vd.

⁹² Çınar, **Tüketici Kredisi**, s. 41. Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmeden önceki dönemde tüketici kredisi sözleşmesinin özünde Borçlar Kanunu düzenlemesine tabi ödünç sözleşmesi olarak nitelendirilmesine de rastlamaktayız. Ancak bu nitelendirmeye rağmen ödünç sözleşmesine ilişkin birçok hükmün uygulanma alanı bulmadığı da belirtilmekteydi. Bkz. Sabih Arkan, “Tüketici Kredisi ve Uygulaması”, **BATİDER**, C. XV, Sa. 1, Y. 1989, s. 19-47, s. 27 vd. Tüketici kredisi sözleşmesi ve tüketim ödünçü sözleşmesi birbirine benzeyen özellikler taşımaktadır. Ancak bu iki sözleşmenin birtakım belirleyiciler vasıtasıyla birbirinden ayrılması faydalı olacaktır. Şekil yönünden bakıldığında, tüketici kredisi sözleşmesinin nitelikli yazılı şekilde yapılması zorunlu iken, tüketim ödünçü sözleşmesinin herhangi bir şekilde yapıma zorunluluğu bulunmamaktadır. Faiz yönünden bakıldığında; tüketici kredisi sözleşmesinde zorunlu unsur olan faizin, tüketim ödünçü sözleşmesinde zorunlu unsur olmadığı, sözleşmenin faizli veya faizsiz olarak kurulabileceği belirtilmelidir. Sözleşmenin konusu yönünden bakıldığında ise; tüketici kredisi sözleşmesinin konusunu para ödeme borcu ve kredi kartında ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı oluştururken, tüketim ödünçü sözleşmesinde para veya misli eşyalar oluşturmaktadır. Bu açıklamalar için bkz. Ekrem Kurt, **Tüketim Ödünçü Sözleşmesi (Karz Akdi)**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 159.

Kredi kartı sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin ayrıntılı değerlendirme için bkz. Özlem Tüzüner, “Banka Kredi Kartı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kart Hamili Bakımından Avantajlarının Sorgulanması”, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları Külliyyatı 1. Cilt, Ed.: Hakan Tokbaş, Ali Suphi Kurşun, **Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları**, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015, s. 161-187, özl. bkz. s. 168-175.

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği⁹³ m. 2 (1), “*Faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesini veya benzer şekilde taksitle ödeme imkanını sağlayan kredi kartı sözleşmeleri de dahil olmak üzere her türlü tüketici kredisi sözleşmesini kapsar.*” hükmünü içermektedir⁹⁴. Bu anlamda inceleme sistematığımız, serbest (nakdi) tüketici kredisi ve bağlı kredi⁹⁵ başlıkları altında ilgili sözleşmelerin değerlendirilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bağlı kredi sözleşmesine ilişkin değerlendirmelerimiz konuyu gereğinden fazla genişletmemek adına geri alma hakkıyla ilintili olduğu ölçüde yapılacaktır.

İncelemeye başlamadan önce, yönetmeliğin kapsamı dışında kalan sözleşmelerin TKY. m. 2 (5) uyarınca konut finansmanı sözleşmeleri, kredinin otuz gün içinde geri ödenmesini gerektiren kredili mevduat hesabı sözleşmeleri ile çek, teminat mektubu gibi gayrinakdi kredi sözleşmeler olduğunu belirtelim.

1. Serbest (Nakdi) Tüketici Kredisi

Serbest tüketici kredisinde, tüketici almış olduğu krediyi dilediği gibi kullanmakta serbest olup kredi veren bu konuda herhangi bir söz hakkına sahip değildir⁹⁶. Bu kredi türü kapsamında; nakit kredi sözleşmesi, kredili mevduat hesabı

⁹³ RG. Yayın Tarihi, 22 Mayıs 2015 Cuma, Sa. 29363.

⁹⁴ TKY. m. 2 (6) uyarınca, hükümler katılım bankaları yönünden kâr payı dikkate alınarak uygulanmaktadır.

⁹⁵ Şebnem Akipek, **Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999, s. 175 vd. (Yazar, Kanun’un ilk şeklinde açıkça tüketici kredisi olarak düzenlenmeyen kredi kartını ayrı bir başlık altında değerlendirmeye tabi tutmuştur.)

Doktrinde, kredi kartının nakdi ve gayrinakdi kredi niteliği olduğu incelenmekteydi. Ancak, kanunda açıkça düzenlenmeden önce dahi tüketici kredisi olarak kabul edilmesi gerekliliği belirtilmekteydi. Bkz. Hasan İşgüzar, **Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003, s. 149-153.

Ancak özellikle 4822 sayılı Kanun değişikliğinden önce kredi kartı sözleşmesinin, nakdi kredi olmadığı, dolayısıyla tüketici kredisi olarak kabul edilemeyeceğiyle ilgili görüşlerle karşılaşmaktayız. Kanun değişikliğiyle birlikte sözleşmenin tüketici kredisi niteliğinde bulunduğu belirtilerek tartışmalar sonlandırılmıştı. Bu tartışmaların seyri hakkında bkz. Oğuzhan Buhur, **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartı Uygulaması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 32 vd.; Ebru Ceylan, **Türk, İsviçre ve Avrupa Birliği Hukukunda Kredi Kartını Kullanan Tüketicinin Hukuki Durumu**, y.y., Beta Yayıncılık, 2010, s. 31 vd.

Kredi kartının nakdi kredi sözleşmesi niteliğinde bulunduğundan tereddüt duyulmamak gerekmektedir. Bkz. Baysal, **a.g.m.**, s. 286.

⁹⁶ Akipek, **a.g.e.**, s. 176; Sevgi Bozkurt Yaşar, “6502 Sayılı TKHK’na Göre Tüketici Kredisi Sözleşmeleri”, **BFHD**, Legal Yayıncılık, Y. 2014, C. 3, Sa. 10, s. 107-162, s. 113.

sözleşmesi ve kredi kartı sözleşmesi incelenecektir⁹⁷. Birazdan belirtileceği üzere; nakit kredi sözleşmesi belirli süreli, kredili mevduat hesabı sözleşmesi ise belirsiz süreli tüketici kredisi niteliğindedir. TKHK. m. 25 ve 26 hükümleriyle eski kanunda açıkça düzenlenmeyen bir ayrıma yer verilerek belirli süreli ve belirsiz süreli sözleşmeler farklı hükümlere tabi kılınmıştır⁹⁸.

a. Nakit Kredi Sözleşmesi

Nakit kredi sözleşmesi, “bireysel ihtiyaç kredisi”, “taşıt kredisi”, “tatil kredisi”, “tüketici kredisi” ve sair isimlerle anılan çeşitli türleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu sözleşmede kurgu, bankanın tüketiciye belirli bir miktar parayı doğrudan ödemesi üzerine kuruludur. Akabinde tüketici bu parayla dilediği işlemi gerçekleştirmektedir⁹⁹.

Nakit kredi sözleşmesi iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk şekilde verilen kredinin belirli bir mal veya hizmetle hiçbir bağlantısı bulunmamaktadır. İkinci şekilde ise mal veya hizmet konusu belirlenmiş olsa dahi; markası, ne şekilde temin edileceği gibi özellikleri tüketicinin inisiyatifine bırakılmaktadır¹⁰⁰. Sözleşme, tüketicinin borcun son taksitini ödemesi ile sonlanmaktadır. Bu sebeple belirli süreli olarak nitelenmektedir¹⁰¹. Nitekim TKY. m. 4 (1) b, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesini, “*Sözleşmenin kurulduğu tarihte, kredi ilişkisinin sona erme tarihinin taraflarca sözleşmede açıkça kararlaştırıldığı tüketici kredisi sözleşmeleri*” şeklinde tanımlamaktadır.

b. Kredili Mevduat Hesabı Sözleşmesi

TKY. m. 4 (1) ı uyarınca kredili mevduat hesabı sözleşmesi; kredi verenin önceden tüketiciyle açıkça kararlaştırarak belirli bir limit dâhilinde tüketicinin

---

⁹⁷ Akipek, **a.e.**, s. 176.

⁹⁸ Akipek Öcal, **a.g.m.**, s. 60.

⁹⁹ Atamer, **Finansman**, s. 25.

¹⁰⁰ Akipek, **a.g.e.**, s. 176.

¹⁰¹ Faik Metin Tiryaki, “**Tüketici Kredisi Sözleşmesinde Kredi Kurumunun Hukuki Sorumluluğu**”, Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004, s. 43; Atamer, **Finansman**, s. 26.

mevduat hesabında var olan aktiften fazlasını kullanmasına izin verdiği sözleşme şeklinde tanımlanmaktadır¹⁰².

Kredili mevduat hesabı sözleşmesinde tüketici ödemelerini yaptıkça limit dâhilinde krediyi kullanma yetkisi devam etmektedir¹⁰³. Bu sebeple belirsiz süreli olarak nitelenmektedir¹⁰⁴. Nitekim TKY. m. 4 (1) c, belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesini, “Sözleşmenin kurulduğu tarihte, kredi ilişkisinin sona erme tarihinin taraflarca sözleşmede kararlaştırılmadığı tüketici kredisi sözleşmeleri” şeklinde tanımlamaktadır.

Kredili mevduat hesabı sözleşmesi, tüketiciye kendi parasına ulaşma hızında krediye ulaşma imkânı sunmakta, yeterli bakiyesi olmayan tüketici bu sayede ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir¹⁰⁵. Bu sözleşmede tüketici para çekme, havale yapma ve sair bankacılık işlemlerini gerçekleştirme yetkisini haizdir¹⁰⁶. Tüketicinin parayı kullanması üzerine akdi faiz günlük olarak işletilmekte, sonrasında hesap kesimi ile birlikte borç muaccel hale gelmektedir¹⁰⁷.

Bu açıklamalardan sonra, yönetmelik hükmüyle kapsam dışında bırakılan, “kredinin otuz gün içinde geri ödenmesini gerektiren kredili mevduat hesabı sözleşmeleri” değerlendirilmelidir. Doktrinde bu hükmün doğru anlamlandırılması gerektiğine dikkat çekilmektedir¹⁰⁸. Zira kredili mevduat hesabı sözleşmelerinin tamamına yakını, hükümde zikredildiği gibi otuz gün içinde geri ödenmesini gerektirir şekilde düzenlenmektedir. Ancak biraz evvel belirtildiği gibi, sözleşmelerde faiz günlük olarak işletildiği için farklı bir nitelendirmeye gidilmesi mümkün değildir. Her hâlde tüketici kredisi nitelemesine gidilmek gerekmektedir¹⁰⁹. Hükümde kastedilen, otuz günden kısa süreli ve faizin işletilmediği sözleşmeler

---

¹⁰² TKY. m. 20 taksitli nakit avans kredisi sözleşmesini, TKY. m. 2 (4) de bu sözleşmelere uygulanacak hükümleri düzenlemektedir. Esasen bu sözleşmenin de kredili mevduat hesabı niteliğinde olduğu saptanmalıdır. Ancak sözleşmede tüketici çekmiş olduğu tutarı taksitler hâlinde ödemektedir. Bkz. Atamer, **Finansman**, s. 29.

¹⁰³ Akipek, **a.g.e.**, s. 178; Atamer, **Finansman**, s. 26.

¹⁰⁴ Atamer, **Finansman**, s. 26.

¹⁰⁵ Akipek, **a.g.e.**, s. 178.

¹⁰⁶ Akipek, **a.e.**, s. 178; Atamer, **Finansman**, s. 26.

¹⁰⁷ Atamer, **a.e.**, s. 26.

¹⁰⁸ Baysal, **a.g.m.**, s. 285.

¹⁰⁹ Baysal, **a.e.**, s. 285.

olmalıdır. Ancak bu sözleşmelerde tüketiciye son ödeme günü geçirildikten sonra faiz işletilerek ödeme imkânı tanınmışsa, yine tüketici kredisi niteliğinden ayrılmak mümkün olmaz¹¹⁰.

c. Kredi Kartı Sözleşmesi

TKHK. m. 22 (2) uyarınca kredi kartı sözleşmeleri, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkânı sağlanması hâlinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilmektedir¹¹¹. Hükmün kredi kartı ibaresini içerdiği görülmektedir. Ancak esas olan kredilendirme imkânının sağlanması olduğundan, bu özelliği haiz sair banka veya mağaza kartları da hükmün kapsamında değerlendirilmelidir¹¹².

Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu m. 3 e uyarınca kredi kartı, nakit kullanımı gerekmeksizin mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarasını ifade etmektedir.

Bu anlamda, hükümden kredi kartının iki işlevi bulunduğu sonucuna erişilmektedir. İlk işlev nakit kullanımı gerekmeksizin mal ve hizmet alınmasına

¹¹⁰ Baysal, **a.e.**, s. 285.

¹¹¹ Tüketici kredisi sözleşmesinin kanuni tanımındaki “benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi” ibaresinin en bariz örneğini kredi kartları oluşturmaktadır. Ancak kanunkoyucu hükümde zikredilen özellikleri taşıyan kredi kartı sözleşmelerini tüketici kredisi olarak nitelendirmektedir. Bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 179. Kanunun belirli özellikleri taşıyan kredi kartı sözleşmelerini tüketici kredisi olarak kabul etmesinin, banka kartı ve kredi kartı arasındaki ayrımı ortaya koyma isteğinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Bkz. Akipek Öcal, **a.g.m.**, s. 64. Hükmün gerekçesi, “Banka kartları kredilendirilmiş ise bu Madde hükümlerine tabi olacaktır. Aksi takdirde, banka kartı sadece ödeme aracı özelliğine sahiptir.” ibaresini mündemiçtir.

Görüldüğü üzere gerekçede, banka kartının kredilendirilmediği durumlarda ödeme aracı özelliğine sahip olduğu belirtilmektedir. Ancak kredi kartının tüketici kredisi niteliğinde kabul görmesi için belirlenen şartları taşımaması hâline dair bir açıklama bulunmamaktadır. Banka kartları ve kredi kartları aynı fonksiyonu icra etmediklerine göre, aynı sonucun düşünülmesi söz konusu olmaz. Gerekçede bir sonuç öngörülmemesine rağmen, mevcut durumda Türkiye uygulamasında belirtilen şartları taşımayan kredi kartı sözleşmelerinin bulunmadığı gerçeği saptanmalıdır. Bu açıklamalar için bkz. Fahrettin Önder, Burcu Özkul, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Bankaya Verilen Şahsi Güvence: Adi Kefalet Sözleşmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Y. 2013, C. 18, Sa. 3, s. 25-46, s. 37. O hâlde, böyle bir ayrıma gitmenin herhangi bir anlamı ve amacı kalmış mıdır sorusu akla gelmektedir. Birazdan inceleneceği üzere, kredi kartı sözleşmeleri açısından tüketici kredisi nitelendirmesine gidilmesi mutlak bir kural mahiyetine büründüğünden herhangi bir pratik sonucu olmamaktadır. Bilakis nitelendirme konusunda tereddütlü yaklaşımları beraberinde getirdiği kanaatindeyiz.

¹¹² Atamer, **Reform**, s. 250; Baysal, **a.g.m.**, s. 287.

ilişkin olmaktadır. Bu hâlde borçlanılan tutar son ödeme tarihine kadar ücretsiz olarak ertelenmektedir. Bütün tutar ödendiği takdirde de faiz tahsil edilmemektedir. İşte belirtilen bu özellikler, tüketici kredisi sözleşmesinin varlığını dışlayıcı mahiyette görülebilir¹¹³. Ancak, borçlanılan tutar ödenmediğinde faiz işletiliyor olması ve ödemenin ne zaman gerçekleştirileceği konusunda, ki bu süre her zaman üç ayı aşabilir, söz sahibinin tüketici olması sözleşmenin tüketici kredisi niteliğinde olduğunu teyit etmektedir¹¹⁴. Nitekim bu sözleşmelerde belirleyici kriterin ödemenin ertelenmesi imkânının sağlanması olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla tüketici bu imkânı kullanmasa, düzenli olarak ödemelerini de gerçekleştirirse hukuki nitelik konusunda tüketici kredisinden farklı bir kabul haklı olmayacaktır¹¹⁵.

Kredi kartının ikinci işlevi ise, karttan nakit para çekilmesine ilişkin olmaktadır. Bu hâlde tüketici hesabında olmayan bir parayı çektiğinden işlemin tüketici kredisi niteliğinde olduğunda tereddüt bulunmamaktadır¹¹⁶.

TKY. m. 2 (2) tüketici kredisi olarak kabul edilen kredi kartı ve kredili mevduat hesabı sözleşmeleri açısından kurulan ilk sözleşmeye uygulanacak hükümleri belirlemektedir. Buna göre; sözleşme öncesi bilgilendirmenin şekli (m. 5), belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmelerinde ön bilgilendirme yükümlülüğü (m. 7), sözleşmenin şekli (m. 10), belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesinin zorunlu içeriği (m. 12), geri alma hakkı¹¹⁷ (m. 24) ve belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesinin feshi (m. 25) uygulanacak hükümleri oluşturmaktadır.

TKY. m. 2 (3) ise tüketici kredisi olarak kabul edilen kredi kartı ve kredili mevduat hesabı sözleşmelerine uygulanmayacak hükümleri belirlemiştir. Hükümlere

---

¹¹³ Atamer, **Reform**, s. 251; Atamer, **Finansman**, s. 27.

¹¹⁴ Atamer, **Reform**, s. 251; Atamer, **Finansman**, s. 27 vd.

¹¹⁵ Atamer, **Reform**, s. 251; Baysal, **a.g.m.**, s. 287; Atamer, **Finansman**, s. 28.

Bu bağlamda belirleyici kriter ödemenin ertelenmesi imkânı olduğundan, ek bir taksitlendirme yapılmamış olsa dahi sözleşme tüketici kredisi niteliğini haizdir. Taksitlendirme ise iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Şayet taksitlendirme ek bir bedel karşılığında yapılıyorsa tüketici kredisi sözleşmesi için aranan faiz veya benzeri bir menfaat koşulu karşılanmış demektir. Ancak ek bir bedel olmasa dahi, tüketicinin ödemenin ertelenmesi imkânına sahip olması yine tüketici kredisi niteliğinden ayrılmamayı gerektirmektedir. Bu açıklamalar için bkz. Atamer, **a.e.**, s. 29.

¹¹⁶ Atamer, **a.e.**, s. 27.

¹¹⁷ Hükümün amacını kredi kartının her bir kullanımının yeni bir kredi kartı sözleşmesi oluşturmadığında aramak gerekmektedir. Bkz. Özen, **Cayma Hakkı**, s. 83.

bakıldığında, bağlı kredilere ilişkin hükmün de uygulanmayacaklar arasında sayıldığı görülmektedir. Kredi kartı ile gerçekleştirilen alımlar düşünüldüğünde ekserisinde bağlı bir işlemin olmadığı gerçeği öncelikle teslim edilmelidir¹¹⁸. Kredi kartı sözleşmelerinde var olan kredilendirme fonksiyonu, bağlı kredi sözleşmesinde aranan ekonomik birliğin gerçekleşmesi için yeterli değildir¹¹⁹. Zira ekonomik birliğin gerçekleşmesi için münhasır bir bağlantının varlığı aranmaktadır. Bu da, mal veya hizmetin sözleşmede belirlenmesinin yanı sıra, kredi veren ile girişimci arasında özellik arz eden bir ilişkinin bulunmasını gerektirmektedir¹²⁰. Ancak istisnai olsa da, belirtilen özellikleri taşıyan kredi kartı sözleşmeleri bağlı kredi niteliğinde olmaktadır¹²¹. Dolayısıyla bu sözleşmelerin bağlı krediye ilişkin hükümlerin uygulama alanından çıkarılması mümkün olmaz. Nitekim, bu durumlar açısından yönetmelik hükmünün kişisel işlemlere uygulanmayacağı görüşü belirtilmektedir¹²².

2. Bağlı Kredi

Bağlı kredi sözleşmesinin tanımı TKHK. m. 30 (1)'de, tüketici kredisinin münhasıran belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşmenin finansmanı için verildiği ve bu iki sözleşmenin objektif açıdan ekonomik birlik¹²³ oluşturduğu sözleşme şeklinde yapılmaktadır.

TKHK. m. 30 (3), tüketicinin mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmede geri alma hakkını kullanması ve buna ilişkin bildirim için geri alma süresi içinde ayrıca

¹¹⁸ Baysal, **a.g.m.**, s. 288; Ayça Akkayan Yıldırım, “Kredi Kartı Sözleşmelerinin Bağlı Tüketici Kredisini Nitelendirilip Nitelendirilemeyeceği Sorunu”, **İÜHFİM**, C. LXXIII, Sa. 1, 2015, s. 261-278, s. 271 vd.

¹¹⁹ Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s. 271.

¹²⁰ Akkayan Yıldırım, **a.e.**, s. 271.

¹²¹ *Akkayan Yıldırım*, bağlı kredi niteliğini taşıyan kredi kartı sözleşmesini şöyle örneklemektedir. “(X) elektronik mağazasında arz edilen (X) marka tabletlerin (Y) tarafından çıkarılan kredi kartı kullanılarak satın alınması halinde, ürün bedelinin ödenmesi 6 ay ertelenecek ve ürün bedeli 12 taksitte ödenebilecektir.” Bkz. Akkayan Yıldırım, **a.e.**, s. 276.

¹²² Baysal, **a.g.m.**, s. 288. Erken ödeme indirimi ile ilgili hükümlerin de uygulanmayacak hükümler arasında sayıldığı görülmektedir. Benzer biçimde, bu imkândan tüketicinin mahrum bırakılması kanunun ruhuna aykırı olduğundan yine hükmün kişisel işlemlere uygulanmamasından bahsedilmek gerekmektedir. Bu görüş için bkz. Baysal, **a.e.**, s. 289.

¹²³ Ekonomik birliğin varlığı; a) Satıcı veya sağlayıcının tüketici için krediyi finanse ettiği, b) Üçüncü bir tarafça finanse edilmesi durumunda, kredi verenin kredi sözleşmesinin imzalanması veya hazırlanması ile ilgili olarak satıcı veya sağlayıcının hizmetlerinden yararlandığı, c) Belirli bir mal veya hizmetin verilmesinin kredi sözleşmesinde açıkça belirtildiği, durumlarından en az birinin varlığı hâlinde kabul edilmektedir (TKHK. m. 30 (2)).

kredi verene de yöneltilmesi hâlinde, bağlı kredi sözleşmesinin de herhangi bir tazminat veya cezai şart ödeme yükümlülüğü olmaksızın sona ereceğini düzenlemektedir¹²⁴.

Görüldüğü üzere hüküm tek yönlü kaleme alınmıştır. Tüketicinin bağlı kredi sözleşmesi yönünden geri alma hakkını kullanması durumunda ne olacağının ise açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu anlamda, doktrinde tüketicinin bu kararının kredilendirme yönteminden kaynaklanma ihtimalinin de göz önünde bulundurulması gerekliliğine işaret edilmiştir. Bu sebeple mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeye sonucun sirayet etmemesi uygun görünmektedir¹²⁵.

D. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü

Tüketicinin bilgilendirilmesi iki aşamalı bir görünüm arz etmektedir. İlk aşama, sözleşmenin kurulmasından bağımsız niteliktedir. Bu başlık altında ele alınacak olan sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü işte bu aşamayı oluşturmaktadır. İkinci aşamayı ise, tüketicinin sözleşme yapmaya karar verdiği durumlarda, sözleşmenin zorunlu içeriği yolu ile bilgilendirilmesi oluşturmaktadır. Tüketici açısından arz ettiği önem bakımından ön bilgilendirme yükümlülüğünün daha özel bir ağırlık taşıdığını¹²⁶ belirterek açıklamalarımıza başlamalıyız.

Çalışmamızın devamında inceleyeceğimiz sair sözleşmeler açısından Kanun'da ön bilgilendirme yükümlülüğünün düzenlenmesi, genel nitelikteki açıklamalar için bu başlığın esas alınmasını gerektirmektedir. Ancak her sözleşme açısından özellik arz eden hususlar ayrıca ilgili başlıklarda değerlendirilecektir.

---

¹²⁴ Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bağlı kredi sözleşmesinde geri alma hakkının da kullanılması durumuna ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak mesafeli sözleşmeler ve devre tatil sözleşmeleri bakımından, ilgili yönetmelikler, tüketicinin ödediği bedel kısmen veya tamamen sağlayıcı tarafından ya da sağlayıcı ile kredi veren arasındaki anlaşmaya dayanılarak karşılanıyorsa, geri alma hakkının kullanılması hâlinde, kredi sözleşmesinin de hiçbir tazminat veya cezai şart tutarı ödeme yükümlülüğü söz konusu olmaksızın kendiliğinden sona ereceğini düzenlemekteydi. Ancak bunun için, geri alma bildiriminin kredi verene de yazılı olarak iletilmesi gerekmekteydi. (Bkz. Mesafeli Sözleşmelere Dair Yönetmelik m. 7 (5) ve Devre Tatil Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik m. 8)

¹²⁵ Baysal, **a.g.m.**, s. 324.

¹²⁶ Baysal, **a.e.**, s. 297.

Tüketicinin korunması alanında bilgilendirme merkez kavramlardan olunca girişimcinin yükümlülüğünü ne zaman yerine getirmiş sayılacağı da cevaplanması gereken konuların başında yer almaktadır. Bu anlamda şekli bir yaklaşımdan uzak durulması gerektiği öncelikle saptanmaktadır¹²⁷. Çünkü şeklen bilgilendirilmiş olmak, tüketicinin iradesinin her zaman için aydınlatılmış sayılması için yeterli olmamaktadır. Esas alınması gereken, amaca uygun bilgilendirmenin gerçekleştirilmiş olmasıdır¹²⁸.

Bu bağlamda tüketiciyi bilgilendirmek amacıyla verilen formun da somutlaşmış bir teklif mertebesinde olması gerekmektedir. Bir diğer deyişle, bu form öneri niteliğini taşımalı, bizzat tüketiciye hitap etmelidir¹²⁹. Ayrıca formun bilgileri tam ve doğru bir biçimde yansıtması elzemdir. Ancak bu sayede tüketicinin rasyonel bir karara erişmesinden söz edilebilir¹³⁰. Tamlık kriteriyle ilgili, girişimcinin gereğinden fazla bilgilendirme yapmasının, tüketicinin lehine bir durum olmayıp bilakis kafa karışıklığına sebep olduğu belirlenmelidir. Çünkü tüketiciler bir anda kendilerini bilgi bolluğunun içinde bulmakta, dolayısıyla bilgileri özümseyememe ve yanlış kararlara varma tehlikeleriyle baş başa kalmaktadır¹³¹. İşte bu tehlikeleri önleyebilmek adına, AB Yönergeleri standart hâline getirilmiş bilgilendirme formları öngörmekte, bu sayede tüketicilerin dikkati belirli noktalara yoğunlaştırılabilmektedir¹³². Tüketiciler verilen bilgileri değerlendirip teklif edilen

¹²⁷ Baysal, **a.e.**, s. 293.

¹²⁸ Baysal, **a.e.**, s. 293. Amaca uygun bilgilendirme, objektif kıstaslardan ayrılmayı haklı kılmaz. Nitekim tüketici hukuku alanında değerlendirme yapılırken *ortalama bilgi ve dikkat seviyesindeki tüketici* esas alınmaktadır. Bkz. İnal, **a.g.e.**, s. 80 vd.; Baysal, **a.g.m.**, s. 293.

Reklam hukukunda aldaticılık kriteri anlamında ortalama tüketicinin esas alınması hakkında değerlendirmeler için bkz. Emrehan İnal, Başak Baysal, **Reklam Hukuku ve Uygulaması**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2008, s. 26-28 ve 36-37.

¹²⁹ Çabri, **a.g.m.**, s. 209; Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 48; Atamer, **Finansman**, s. 70.

¹³⁰ Mehmet Özdamar, **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 181 vd.

¹³¹ Eva Maria Tscherner, "Can behavioral research advance mandatory law, information duties, standard terms and withdrawal rights?" **ALJ**, 1/2014, (Çevrimiçi), http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2532931 E.T. 15 Mayıs 2016, s. 144-155, s. 148 vd.; Can, **a.g.e.**, s. 208 vd.

¹³² 2008/48 ve 2014/17 sayılı yönergeler dikkate alınarak yapılan değerlendirme için bkz. Tscherner, **a.g.m.**, s. 150.

imkânlar arasında karşılaştırma yapabilecek seviyeye geldiğinde de bilgilendirildikleri kabul edilmektedir¹³³.

TKHK. m. 23 sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünü düzenlemektedir. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği'nde ise, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne ayrı bir bölüm tahsis edilmektedir. Öncelikle TKHK. m. 4'te genel kural olarak benimsenen bilgilendirmenin biçimi TKY. m. 5'te tekrar edilmekte; sonrasında TKY. m. 6 ile belirli süreli, TKY. m. 7 ile belirsiz süreli sözleşmelerde bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı belirlenmektedir.

TKHK. m. 23 ve TKY. m. 6 (1) ve 7 (1) hükümleri, kredi veren ve varsa kredi aracısının, tüketiciye teklif ettikleri kredi sözleşmesinin koşullarını içeren sözleşme öncesi bilgi formunu, sözleşmenin kurulmasından makul bir süre önce vermek zorunda olduklarını içermektedir.

Hükümlerde makul süre ölçütü esas alınca kavramın içinin doldurulması ihtiyacı doğmaktadır. Bu amaçla doktrinde bir görüş, ön ödemeli konut satış sözleşmeleri ve konut finansmanı sözleşmelerini dayanak göstermek suretiyle makul süreden en az bir iş gününün anlaşılması gerektiğini belirtmektedir¹³⁴. İkinci ve kanaatimizce üstün tutulması gereken görüşe göre ise makul süre her durumda bir gün olarak kabul edilemez. Bu süre tüketicinin bilgileri kavraması, üzerine düşünmesi, karşılaştırma yapması ve sonrasında karara varmasına yeter düzeyde tayin edilmelidir¹³⁵.

¹³³ Baysal, **a.g.m.**, s. 293; Atamer, **Finansman**, s. 70.

¹³⁴ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 244; Aydoğdu, **Kılavuz**, s. 82.

Ancak konut finansmanı sözleşmeleri yönünden Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a bakıldığında, süre anlamında Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki gibi en az bir gün şeklindeki bir düzenlemeye gidilmediği görülmektedir. Bu durum kanunkoyucunun anlayış değişikliğine gittiği şeklinde yorumlanmalıdır. Bu açıklamalar için bkz. Baysal, **a.g.m.**, s. 297.

¹³⁵ İnal, **a.g.e.**, s. 179 vd.; İnal, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 125; Baysal, **a.g.m.**, s. 297.

TKY. m. 6 (1) o ve 7 (1) j, sözleşme öncesi verilen bilgilerin kredi veren için bağlayıcı olacağı süreye ilişkin bilginin de ön bilgilendirme formunda yer alması gerektiğini düzenlemektedir. Atamer, buradaki sürenin de biraz evvel incelediğimiz hükümdeki gibi, *makul bir süre* olarak tayini gerektiğini belirtmektedir. Bu anlamda üç dört günlük bir süre yeterli kabul edilebilir. Bkz. Atamer, **Finansman**, s. 71.

Benzer şekilde, Konut Finansmanı Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 6 (1) j de, sözleşme öncesi verilen bilgilerin konut finansmanı kuruluşu için bağlayıcı olacağı süreye ilişkin bilginin ön bilgilendirme formunda yer almasını aramaktadır.

TKY. m. 6 ve m. 7 geri alma hakkına ilişkin ön bilgilendirme formunda yer alması gereken bilgileri; hakkın kullanılma şartları, süresi ve usulüne ilişkin bilgi ile hakkın kullanılması durumunda anapara ile bu paranın faizini ödeme yükümlülüğü ve hesaplanma şekline dair bilgiler de dâhil olmak üzere geri alma hakkının kullanılmasına ilişkin diğer şartlar olarak belirlemiştir.

TKY. m. 6 ve 7'nin son fıkrası, "*Birinci fıkrada yer alan bilgiler dışında ilave bilgilerin verilmesi durumunda, bu bilgiler sözleşme öncesi bilgi formunun eki olarak ayrı bir belge ile tüketiciye verilir.*" ibaresini içermektedir. Bu düzenlemenin amacı biraz önce belirlediğimiz "tamlik" kriteriyle bağlantılıdır. Kanun tüketiciye kredi veren tarafından verilen sair bilgilerle zorunlu bilgilerin karıştırılmamasını temin etmiş olmaktadır. Zira kredi verenin vermiş olduğu sair bilgiler tüketicide kafa karışıklığına yol açabilecektir. Ayrı bir belge ile verilme durumunda ise zorunlu bilgiler diğer bilgiler arasında kaybolmayacaktır¹³⁶.

Ön bilgilendirme yükümlülüğü yerine getirilmeden sözleşmenin yapılmış olması ihtimalinde, yaptırımın ne şekilde tayin edilmesi gerektiği hususuna da

---

Bu hükümler, girişimcinin sözleşme öncesi verdiği bilgilerle bağlanmasını sağlamak şeklinde çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Bu hükümler olmasaydı, tüketici ön bilgilendirme formunu alır. Öyle ki, başka bankalarla karşılaştırma imkânına da erişir. Ancak, dönüp geriye ilk bilgi aldığı bankayla sözleşme kurmak istediğinde kendisine sunulan şartların değişmesine boyun eğmek zorunda kalırdı. Yerine getirdikleri bu işlev nedeniyle en ideal koruma yöntemleri arasında zikredilmeye layıktırlar. Bu açıklamalar için bkz. Atamer, **Finansman**, s. 74.

Konut finansmanı sözleşmeleri açısından ise makul sürenin belirlenmesinde daha farklı bir süre esas alınmalıdır. Bu noktada 2014 tarihli AB Konut Kredisi Yönergesi'nin tutumu referans alınacağından ilgili olduğu ölçüde bahsetmek yararlı olacaktır. Yönerge tüketiciye teklif sunulduktan sonra kredi kurumunun en az yedi günlük süre ile teklifiyle bağlı olmasını öngörmektedir. Üye ülkeler bu yedi günlük sürenin tanınması konusunda seçim yetkisine sahiptir. Bu açıdan ilk seçeneği, sürenin sözleşmenin kurulmasından önce tanınması oluşturmaktadır. Bu takdirde nitelendirme düşünme süresi yönündedir. Diğer seçenek ise, sürenin sözleşmenin kurulmasından sonra tanınmasına ilişkindir. Bu takdirde ibre yön değiştirmekte ve nitelendirme geri alma hakkı yönünde olmaktadır. Bkz. Atamer, **a.e.**, s. 74.

Bu bağlamda, mevzuatımızda konut finansmanı sözleşmeleri açısından tüketiciye geri alma hakkının tanınmaması bilinçli bir tercihtir. Bu sebeple de tüketiciye sözleşme öncesi karşılaştırma yapabilmesi adına verilen sürenin yedi gün olması gerekmektedir. Bu süre zarfında finansman kurumu ön bilgilendirme formu ile bağlı olacaktır. Bkz. Atamer, **a.e.**, s. 96 vd. Genelde düşünme süresi olarak adlandırılan bu koruyucu mekanizmanın Fransa'da uygulaması ve "*ön teklif gerçekleşme süresi*" olarak adlandırılmasıyla ilgili bkz. Gezder, **Kredi**, s. 83 dn. 6.

Almanya'da ise, Eylül 2015'te sunulan kanun tasarısında konut kredisi sözleşmeleri yönünden de tüketiciye geri alma hakkı tanınmaktadır. Şayet hakkın kullanılmayacağı istisnai bir durum söz konusu ise de, bu takdirde düşünme süresi verilecektir. Bkz. Atamer, **Finansman**, s. 97.

¹³⁶ Aslan, **a.g.e.**, s. 436 vd.

değnilmelidir. Bu hâlde sözleşmeyi geçersiz kılmak¹³⁷ uygun bir yaptırım olmaz. TKHK. m. 4 uyarınca genel prensip olan eksikliğin sözleşmeyi düzenleyen tarafından derhâl giderilmesi yoluna gidilmelidir¹³⁸.

Ayrıca girişimcinin ön bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmemesi TKHK. m. 77 uyarınca idari para cezası ödemesini gerektirmektedir. Sözleşmeler yönünden Kanun cezanın haddi konusunda ikili bir ayırım yapmaktadır. Tüketici kredisi sözleşmeleri, mesafeli sözleşmeler ve finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde aykırılık TKHK. m. 77 (1) uyarınca her bir işlem veya sözleşme için iki yüz Türk Lirası idari para cezası ödenmesini gerektirmektedir. Ön ödemeli konut satış sözleşmeleri, iş yeri dışında kurulan sözleşmeler, devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmelerinde aykırılık ise TKHK. m. 77 (3) uyarınca her bir işlem veya sözleşme için bin Türk Lirası idari para cezası ödenmesini gerektirmektedir.

E. Şekil ve Zorunlu İçerik

TKHK. m. 22 (3) uyarınca,

“Tüketici kredisi sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme yapmamış olan kredi veren, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez.”

TKHK. m. 31 (4) sözleşmenin zorunlu içeriğinin yönetmelikle belirlenecek unsurlar arasında olduğunu içermektedir. TKY. m. 11, belirli süreli tüketici kredisi sözleşmesi açısından, TKY. m. 12 belirsiz süreli tüketici kredisi sözleşmesi açısından zorunlu içeriği düzenlemektedir. Hükümlerin geri alma hakkına dair yer alması gereken bilgiler yönünden ortak içerikli olduğunu belirtmeliyiz.

TKY. m. 11 (1) l ve m. 12 (1) h; geri alma hakkının kullanılma şartları, süresi ve usulüne ilişkin bilgi ile hakkın kullanılması durumunda anapara ile bu paranın

¹³⁷ *Tutumlu*, ön bilgilendirme yükümlülüğünün zorunlu olmasını gerekçe göstererek yükümlülüğün yerine getirilmediği durumda tüketicinin sözleşmeyle bağlı olmayacağını belirlemektedir. Bkz. Mehmet Akif Tutumlu, “6502 Sayılı Kanuna Göre Maketten Konut Satış Sözleşmeleri”, **Yürürlüğe 5 Kala 6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, Ed: Hakan Topbaş, İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 125-152, s. 126. (*Tutumlu*, sözleşmenin iptal edilmesinden bahsetmektedir).

¹³⁸ Baysal, **a.g.m.**, s. 297 vd. ; Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 49.

faizini ödeme yükümlülüğü ve hesaplanma şekline dair bilgiler de dâhil olmak üzere geri alma hakkının kullanılmasına ilişkin diğer şartların zorunlu içerikte yer alması gerektiğini düzenlemektedir.

F. Geri Alma Hakkı

1. Hakkın Tanınma Amacı

Tüketici kredisi sözleşmelerinde tüketici açısından önemli bir tehlike tüketicinin çok fazla düşünmeden, geri ödeyebileceğini düşündüğü maddi bir yükümlülük altına girmesidir. Kimi zaman tüketici kredisi sözleşmesi tüketicinin ödeme gücünü aşabilmektedir. Dolayısıyla tüketicilere, on dört günlük süre içinde düşünüp duruma göre geri alma hakkını kullanma imkânı verilmiştir. Aslında tüketicilere geri alma hakkı verilmesi kredi verenlerin de lehinedir. Zira birkaç ay sonra ödeme güçlüğüne düşecek bir tüketici, kredi veren açısından riskli bir kişi olacaktır. Dolayısıyla bu tür kişilere zaman kaybetmeden işleme dair geri alma hakkı verilirse en azından kredi veren açısından da bu riskin bir ölçüde azaltılması imkânı olacaktır¹³⁹.

2. Hukuki Düzenleme

TKHK. m. 24 (1) ve TKY. m. 24 (1) tüketicinin on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin geri alma hakkını kullanabileceğini içermektedir.

---

¹³⁹ Madde gerekçesinden.

Doktrinde geri alma hakkının, tüketiciyi sözleşme kurulduktan sonra baş gösteren ekonomik sıkıntılardan korumayacağı ile ilgili bir görüş bulunmaktadır. Bu görüş uyarınca tüketicinin zorda kalmasının gerçek sebebi çok fazla düşünmeden yaptığı sözleşmeler değildir. Asıl sorun sonradan baş gösteren ekonomik sıkıntılardır ki bunlar için de geri alma süresi geçirilmiş olacaktır. Bu sebeple tüketicinin geri alma hakkıyla sınırlı bir alanda korunması söz konusudur. Bu açıklamalar için bkz. Çiğdem Dayan, “**Türk Hukukunda Tüketici Kredileri**”, İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992, s. 103.

Bu görüşe hakkın doğru anlamlandırılması yönünden güzel bir örnek teşkil ettiği için yer vermekteyiz. Zira, geri alma hakkı her alanda koruma sağlama gibi bir fonksiyonu zaten üstlenemez. Dolayısıyla koruma çevresinin doğru tayin edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda, tüketicinin ekonomik sıkıntılara düştüğünde elverişli farklı hukuki koruma mekanizmalarının devreye girmesi söz konusu olacaktır.

TKY. m. 24 (2) uyarınca, geri alma hakkı süresi sözleşmenin kurulduğu tarihte başlar. Ancak sözleşmenin bir örneğinin yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verildiği tarihin sözleşmenin kurulduğu tarihten daha sonra olması durumunda, bu süre, tüketicinin sözleşmenin bir örneğini aldığı tarihten itibaren başlar.

Görüldüğü üzere hüküm geri alma hakkına ilişkin sürenin başlaması bakımından, sözleşmenin kurulduğu tarihi esas almaktadır. Çünkü en geç bu ana kadar bilgilendirmenin gerçekleştirildiği varsayılmaktadır¹⁴⁰. Ancak hüküm, tüketicinin bilgilendirilmediği durumlarda sürenin ne zaman başlaması gerektiği konusunda suskun kalmaktadır.

Bu sebeple doktrinde farklı çözüm arayışları benimsenmiştir. İlk görüş, sürenin başlaması için geri alma hakkına ilişkin bilgilendirme yükümlülüğünün gerçekleştirilmiş olmasını aramaktadır¹⁴¹. Şayet girişimci bilgilendirme yükümlülüğünü gerçekleştirmezse, tüketicinin kredi sözleşmesi boyunca geri alma hakkını kullanmasına katlanmak zorundadır¹⁴². Ancak sözleşmenin bütünüyle ifa edilmesinden sonra tüketicinin geri alma hakkını kullanamayacağından bahsedilmesi gerekir¹⁴³. Nitekim bu evrede tüketicinin geri alma hakkını kullanmak istemesi hakkın kötüye kullanılması teşkil eder ve TMK. m. 2/ f. 2 denetimine takılır¹⁴⁴.

İkinci bir görüş ise, bilgilendirilmeme durumunda, TKHK. m. 47 (6) ve m. 48 (4) hükümlerinde öngörülen bir yıllık üst sürenin kıyasen uygulanması gerektiğini kabul etmektedir. Yani, tüketici kredisi sözleşmesinin kurulması üzerine on dört günlük sürenin tamamlanmasından itibaren bir yıllık süre geçmelidir ki artık hakkın kullanılamayacağı evreye geçilmiş olsun¹⁴⁵.

---

¹⁴⁰ Atamer, **Finansman**, s. 100.

¹⁴¹ Atamer, **Reform**, s. 257; Baysal, **a.g.m.**, s. 307; Çınar, **Tüketici Kredisi**, s. 63; Atamer, **Finansman**, 102.

¹⁴² Atamer, **Reform**, s. 257; Baysal, **a.g.m.**, s. 308; Atamer, **Finansman**, 102.

¹⁴³ Atamer, **a.e.**, s. 102.

¹⁴⁴ Baysal, **a.g.m.**, s. 308.

¹⁴⁵ Özen, **Cayma Hakkı**, s. 86-87. Bu görüşün ayrıntılarına kıyasen uygulanması teklif edilen hükümler incelenirken ayrıntılı olarak yer verilecektir. Bkz. aş. s. 114 vd.

Üçüncü ve son görüş ise, dönüştürülmüş kıyas uygulaması¹⁴⁶ olarak anılmaktadır. Bu görüş uyarınca, hükümlerin kıyasen uygulanmasını sınırlı olarak kabul etmek gerekmektedir. Kıyasen uygulanma on dört günlük süre ile bağlı olmama yönünden geçerlidir. Dönüştürülmüş olmaktan kasıt ise uzamanın bir yıl için kabul edilmeyip makul bir süre olarak tayin edilmesidir¹⁴⁷.

Bu başlık altında ele almak istediğimiz diğer bir husus kredi kartlarına ilişkindir. Kredi kartları açısından TKY. m. 2 (2), tüketicinin geri alma hakkını sadece ilk, yani çerçeve sözleşme açısından kullanmasını mümkün görmektedir. Aslında bu hükmü, kredi kartının her bir kullanımının yeni bir kredi kartı sözleşmesi oluşturmadığı gerçekliği¹⁴⁸ anlamlı kılmaktadır. Ancak bu gerçekliğin bütün işlemler yönünden kabul edilmesi zorunlu mudur? Yoksa bir ayırım yapılmak suretiyle bazı işlemler yönünden bu hükmün geçerli olmaması gerektiği sonucuna varılabilir mi?

Aslında sorun ülkemizde çok geniş bir uygulama sahasına sahip kredi kartına yapılan taksitli işlemler yönünden olmaktadır. Bu soruna çözüm olması adına ikili bir ayırım yapılması uygun görünmektedir. Şayet tüketici, kredi kartına taksit yapılması karşılığında faiz ödemiyorsa, bu hâlde kredi kartının olağan kullanımı söz konusu olmaktadır. Bu sebeple de, tüketiciye geri alma hakkı tanınmasını gerektirecek bir ilişki bulunmamaktadır¹⁴⁹. Ancak, şayet tüketici, kredi kartına taksit yapılması karşılığında faiz ödüyorsa bu hâlde geri alma hakkına sahip olduğu sonucuna varılmalıdır. Zira faiz karşılığında taksitlendirme yapılması kredi kartının olağan kullanımı değildir¹⁵⁰. Aslında bu kabulün beraberinde getirdiği şöyle de bir sonuç olmaktadır: Genellikle daha büyük çaplı mağazalar taksitlendirme işlemi yaparken edime herhangi ek bir bedel ilavesi yapmazlar. Bu tüketici nezdinde daha olumlu bir

---

¹⁴⁶ Gümüş, **Tüketici**, s. 187.

¹⁴⁷ Gümüş, **a.e.**, s. 187. *Özen*, makul sürenin kriter olarak benimsenmesinin belirsizlik oluşturan yönüne dikkat çekmektedir. Bkz. *Özen*, **Cayma Hakkı**, s. 87. Gerçekten makul süre denilmek suretiyle çözüme gidilmekten ziyade, deyim yerindeyse soruna bir bilinmeyen daha eklenmiş olmaktadır.

¹⁴⁸ *Özen*, **Cayma Hakkı**, s. 83.

¹⁴⁹ *Atamer*, **Finansman**, s. 99.

¹⁵⁰ *Atamer*, **a.e.**, s. 99. (Yazar bu hâlde tüketicinin geri alma hakkının var olduğu sonucuna, erken ödeme imkânından yola çıkarak varmaktadır. Zira her ikisinde de sonuç tüketicinin sözleşmeyi sonlandırmasına ilişkin olmaktadır.) Erken ödeme imkânı için bkz. Bilgehan Çetiner, “Konut Kredilerinde Erken Ödeme”, **LHD**, Y. 2008, C. 6, Sa. 67, s. 2283-2294.

imaj kazanmalarına da hizmet eder. Ancak kendilerine bakan yönüyle tüketicinin geri alma hakkının olmadığı bir sözleşme ilişkisine girmiş olurlar. Öte yandan taksitlendirme işlemini yaparken düşük bedeller dahi olsa ilave eden mağazalar ise, tüketicinin geri alma hakkını kullanmasına katlanmak zorundadırlar.

III. Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmeleri

A. Tanım

TKHK. m. 40 (1) ön ödemeli konut satış sözleşmelerini, “*Tüketicinin konut amaçlı bir taşınmazın satış bedelini önceden peşin veya taksitle ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen veya kısmen ödenmesinden sonra taşınmazı tüketiciye devir veya teslim etmeyi üstlendiği sözleşmedir.*” şeklinde tanımlamaktadır.

Tanım okunduğunda göze çarpan ilk husus, “*taşınmazı tüketiciye devir veya teslim etmeyi üstlendiği sözleşme*” ibaresine dair olmaktadır. Hükmün lafzından çıkan anlama göre, satıcı devir veya teslimden birini gerçekleştirmek suretiyle borcunu ifa etmiş olmaktadır. Oysa satıcının konutu sadece devir veya sadece teslim etmesi borcunu tam olarak ifa etmesi sonucunu doğurmamaktadır. Bu sebeple hükmün “*devir ve teslim etmeyi üstlenmesi*” şeklinde okunması doğru olacaktır¹⁵¹.

B. Kapsam ve Hukuki Nitelendirme

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile ayırıcı düzenlemeler¹⁵² getirilmek suretiyle yeni bir kurum olarak hukukumuza dâhil edilen ön ödemeli

¹⁵¹ Aslı Makaracı, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Ön Ödemeli Konut Satışı”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Makaleler-Tartışmalar, Derleyen: Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 239-259, s. 241; Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 5 vd.

¹⁵² Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde 4822 sayılı Kanun değişikliğiyle konut ve tatil amaçlı taşınmazlar kanun kapsamına alınmıştı. Kampanya yapılmak suretiyle düzenlenen ön ödemeli konut satışları da *kampanyalı satışlara* ilişkin hükümler başlığı altında korunmaktaydı. Ancak bu hükümlerin koruyuculuğu mağduriyetlerin önüne geçememişti. İşte bu sebeple Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile ayırıcı hükümler sevk edilerek etkin korumanın gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu açıklamalar için bkz. Hakan Acar, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi”, **FÜHFD**, C. 3, Sa. 1, Ed. İlyas Çelikaş, Ankara, Seçkin Yayınları, Ocak 2015, s. 11-40, s. 12. Kanun ile amaca ne derece ulaşılabildiğiyle ilgili eleştirel değerlendirme için bkz. Acar, **a.e.**, s. 37-39.

konut satış sözleşmelerinde belirleyici kriter, tüketicinin ödemeyi önce gerçekleştirmesi olmaktadır. Bu anlamda, tüketicinin önce, karşı tarafın ise sonra edimini ifa etme çatısı altında toplanan alt türler bulunmaktadır¹⁵³. Bu alt türlerin incelenmesi, ön ödemeli konut satış sözleşmesinin kapsamını belirlemeyi ve farklılıkları tayin etmeyi sağlayacaktır.

TKHK. m. 40'ın gerekçesinin, “*piyasada maketten satış veya sat-yap olarak adlandırılan bu tür sözleşmelerde*” şeklinde devam eden açıklamasına bakıldığında zihinde, ön ödemeli konut satış sözleşmesi maketten satıştan ibaretmiş şeklinde bir sanı uyanmaktadır.

Ancak sözleşmenin tanımında, konutun inşasının tamamlanmamış olmasına işaret eden bir içerik yoktur. Bu sebeple kapsamı maketten satışlara hasretmek doğru olmaz. İnşaatı tamamlanmış, “sıfır” olarak tabir edilen konutlar da sözleşmenin konusunu oluştururlar¹⁵⁴. Bu belirleme ile, sözleşmenin kapsamına giren ilk türe, yani inşa edilmiş bir yapıda bağımsız bölüm devrini konu alan sözleşmeye ilişkin açıklamalara geçiş yapmış bulunmaktayız. Bu hâlde bedel ödeme edimi ile mülkiyet devrinin karşılıklılık içinde olması, nitelendirmenin satış sözleşmesi yönünde yapılmasını gerektirmektedir. Ancak taşınmazlarda satış sözleşmesinin yapılması, eş

Ön Ödemeli Konut Satışları Hakkında Yönetmelik m. 17 uyarınca, “13/6/2003 tarihli ve 25137 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kampanyalı Satışlara İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.”

¹⁵³ Atamer, **Finansman**, s. 222.

¹⁵⁴ Gümüş, **Tüketici**, s. 251; Umut Yeniocak, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesinin Şekli”, **THD**, C. 10, Sa. 102, Şubat 2015, s. 43-53, s. 44. İkinci el konutların da sözleşmenin konusunu oluşturabileceği belirtilmektedir. Belirleyici kriter “tüketici işlemi” olduktan sonra, daha önceden birinin oturmuş olması gerekçesine dayanılarak sözleşmenin kapsamı dışından çıkarılması kabul edilebilir değildir. Aksi takdirde, kanuna karşı hilenin önü açılmış olur. Bkz. Çabri, **a.g.m.**, s. 208 dn. 13; Yeniocak, **a.g.m.**, s. 44. Aksi görüş için bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 251.

Acar ise tamamlanmış yapılarda bağımsız bölümlerin ön ödemeli konut satış sözleşmesine konu olamayacağı görüşündedir. Yazara göre, TKHK. m. 41'in içeriğinde yer alan “tescil” ibaresi ÖÖKY. m. 6 ile kat irtifakına hasredilmiştir. Nitekim kanunkoyucunun asli maksadı maketten satışlara dair koruma sağlamaktır. Bkz. *Acar*, **Konut**, s. 20 vd. Kanaatimizce yazarın bu görüşte olması, tamamlanmış yapılar açısından ön ödemeli konut satış sözleşmesinin yapılmasını tapuda mümkün görmesine dair görüşünden kaynaklanmaktadır. Bkz. *Acar*, **a.e.**, s. 20. Oysa tamamlanmış yapılarda da sözleşme, taşınmaz satış vaadi sözleşmesi ile kurulmaktadır. Sözleşmede kararlaştırılan bedel tüketici tarafından ödendikten sonra, satıcının edimi ifa safhasına geçilmektedir. Bu aşamada tapuda tescil işlemi gerçekleştirilmektedir.

zamanlı olarak tasarruf işleminin de gerçekleştirilmesini gerektirdiğinden¹⁵⁵, görünüm satış vaadi niteliğine zorunlu olarak bürünmektedir¹⁵⁶.

Sözleşme kapsamında değerlendirilecek ikinci türü halk arasında “inşaata temelden girme” olarak olarak adlandırılan usul oluşturmaktadır. Bu usulde sözleşme genellikle inşaat henüz proje aşamasında iken kurulmaktadır¹⁵⁷. Uygulamada daha sık karşılaşılan bu türde, tüketici ödemeleri kısım kısım gerçekleştirmektedir. Satıcı da inşa edilecek yapıdan tüketiciye bağımsız bölüm devrini taahhüt etmektedir¹⁵⁸. Sözleşme, hem eser sözleşmesine dair inşa etme unsurunu, hem de satış vaadi sözleşmesine dair mülkiyet devri unsurunu taşımaktadır. Bu sebeple hukuki nitelendirmenin eser ve satış vaadi karması olarak yapılması uygun görünmektedir¹⁵⁹. Bu nitelendirme sayesinde, söz gelimi inşaatın tamamlanmadığı durumlarda, bağımsız bir ifa davası açılması ve ilgili tip olan eser sözleşmesine ait hükümlerin uygulanması mümkün olacaktır¹⁶⁰.

Sözleşmenin kat irtifakı devri suretiyle kurulması ise diğer bir alt türü oluşturmaktadır. Bu hâlde kat irtifakının devri ile satıcı, taşınmaz mülkiyetini devre ilişkin borcunu baştan ifa etmiş olmaktadır. Ancak devir, usulüne uygun bir ifa için yeterli olmayıp inşaatın tamamlanması da gereklidir. İnşaatın tamamlanması ile

¹⁵⁵ Bu sebeple satıcı ve tüketicinin tapuya gidip taşınmaz satış sözleşmesi yaptığı ihtimaller, kapsam dışında kalmaktadır. Zira bu hâlde, sözleşmenin yapılmasıyla tüketiciye mülkiyet geçirilmekte, sonrasında yapılan ödemeler de ön ödeme vasfını taşımamaktadır.

TKHK. m. 41 (1) c. 1'in ifadesi ise bu anlamda yanılığa sevk edici niteliktedir: “*Ön ödemeli konut satışının tapu siciline tescil edilmesi, satış vaadi sözleşmesinin ise noterde düzenleme şeklinde yapılması zorunludur.*” Hüküm sözleşmeye ilişkin şekli düzenlemek için getirilmiş olsa da, sözleşmenin kuruluş safhasına dair bilgiler de içermektedir. Bu anlamda, sözleşme ya tapuda tescil işlemi ile ya da noterde satış vaadi suretiyle kurulmalıdır. Oysa biraz evvel belirttiğimiz gibi, tescil işlemi ile birlikte mülkiyet tüketiciye geçmektedir. Bu aşamadan sonra ödemelerin gerçekleştirilmeye başlanması ise sözleşmeye ön ödemeli konut satış sözleşmesi niteliği vermez. Hükümden anlaşılması gereken, taşınmaz satış sözleşmesinin yapılmasına rağmen, tasarruf işleminin gerçekleştirilmemesi olmalıdır. Ancak bu da tapu uygulamasında geçerli olan borçlandırıcı işlem ile tasarruf işleminin ardı sıra gerçekleştirilmesi durumu karşısında bir anlam ifade etmemektedir. Bu açıklamalar için bkz. Makaracı, **a.g.m.**, s. 249.

¹⁵⁶ Atamer, **Finansman**, s. 223.

¹⁵⁷ Turgut Öz, “6502 Sayılı Kanunda İnşaat Sektörü Bakımından Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler”, **Yürürlüğe 5 Kala 6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, Ed: Hakan Topbaş, İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 83-114, s. 102.

¹⁵⁸ Öz, **Sektör**, s. 102.

¹⁵⁹ Atamer, **Finansman**, s. 224.

¹⁶⁰ Atamer, **a.e.**, s. 224.

birlikte *teslimin* gerçekleştirildiği kabul edilecektir¹⁶¹. Zira kat irtifakı sayesinde ilgili arazide paylı mülkiyet sahibi olan tüketici için, KMK. m. 14 uyarınca kat irtifaklarının kendiliğinden kat mülkiyetine dönüşmesi inşaatın bitmesiyle mümkün olmaktadır¹⁶². Bu usul eser ve satış karması olup ihtilaf hâlinde işin mahiyetine uygun düştüğü ölçüde hükümlerin kıyasen uygulanması söz konusu olacaktır¹⁶³.

Son olarak DTY. m. 15 ile düzenlenen “*konusu aynı hak olan ön ödemeli devre tatil sözleşmesi*” ne değinilmesi uygun olur. Burada yönetmelik hükmüyle birbirini dışlayan iki kavram olan aynı hak ile devre tatil hakkı birbirine bağlanmaktadır. Oysa sözleşme konusu aynı hak olunca bu kavram karşılığını sadece devre mülk hakkında bulur. Bu sebeple de ilgili hükmün “*ön ödemeli devre mülk sözleşmesi*” olarak okunması¹⁶⁴ doğru olmaktadır. İşte bu sözleşmenin de biraz önce incelediğimiz konutlar açısından geçerli olan türler vasıtasıyla kurulması kabul edilmektedir¹⁶⁵.

C. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü

Ön ödemeli konut satış sözleşmelerinde, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü başlığının kapsamını, ön bilgilendirme formunun verilme anı ile ilgili hukuki düzenleme ve satıcının yükümlülüğünü gerçekleştirmemesi durumu oluşturmaktadır. Genel nitelikteki açıklamalar yönünden ise tüketici kredisi sözleşmesindeki açıklamalar bakidir.

TKHK. m. 40 (2) uyarınca, “*Tüketicilere sözleşmenin kurulmasından en az bir gün önce, Bakanlıkça belirlenen hususları içeren ön bilgilendirme formu verilmek zorundadır.*” ÖÖKY. m. 5 ile bu formun içeriği belirlenmektedir.

Kanunkoyucunun ön bilgilendirme formunun verilmesi için makul süre ölçütünden ayrıldığı, en az bir gün önce ön bilgilendirme formunun verilmesini zorunlu kıldığı görülmektedir. Aslında bu zorunlu kılma bir anlamda yeterli

¹⁶¹ Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 56 vd.

¹⁶² Atamer, **Finansman**, s. 219 vd.

¹⁶³ Atamer, **a.e.**, s. 225 vd.

¹⁶⁴ Atamer, **a.e.**, s. 226.

¹⁶⁵ Atamer, **a.e.**, s. 226.

görmenin ifadesi olmaktadır. İşte itirazımız da buna dair olmaktadır. Zira doktrinde ağırlıklı olarak belirtildiği gibi, bir günlük süre tüketicinin konut satın alma gibi önemli bir kararı vermesi için yeterli değildir¹⁶⁶. Oysa makul süre ölçütü esas alınmış olsaydı tüketicinin üç dört günlük bir süre zarfında düşünmesine olanak tanınmış olurdu. Olması gereken hukuk açısından mevcut durum tasvip edilmese de, bir günlük sürenin ne şekilde anlaşılması gerektiğiyle ilgili farklı görüşlere de yer verildiği görülmektedir. Bu anlamda azınlıkta kalan ilk görüş¹⁶⁷, zannediyoruz bir günlük süreyi yeter düzeyde kabul ettiği için bu sürenin içeriğini yorumlama yoluna gitmektedir. Bir günün her durumda mutlaka yirmi dört saat olarak algılanması gerektiğini, söz gelimi, saat 15.00'da tüketiciye bilgilendirme formu verildiği durumda ertesi gün saat 10.00'da kurulan sözleşme yönünden süreye riayet edildiğinin kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır¹⁶⁸. Ancak çoğunluk görüşü zaten bir günlük sürenin azlığından dem vurmakta, dolayısıyla buradaki sürenin muhakkak yirmi dört saat olarak anlaşılması gerektiğini belirtmektedir¹⁶⁹.

Tüketiciye ön bilgilendirme formu verilmeden sözleşme kurulması durumunda, yaptırımın ne şekilde tayin edilmesi gerektiği hususuna da değinilmelidir. Bu takdirde çalışmamızda benimsediğimiz görüş uyarınca kıyasen uygulanma¹⁷⁰ tercih edilebilecek bir yöntemdir. Ancak ön ödemeli konut satış sözleşmesi özelinde belirtilen iki farklı görüşe de yer verilmelidir. İlk görüş, tüketicinin TKHK. m. 45 (1) uyarınca sahip olduğu dönme hakkını gerekçe göstererek ayrıca tüketicinin bir imkândan faydalandırılmasına ihtiyaç olmadığını belirtmektedir¹⁷¹. Ancak ilgili hüküm uyarınca dönme hakkının kullanılmasının

¹⁶⁶ Aslan, **a.g.e.**, s. 431; Ebru Ceylan, **6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler**, İstanbul, Leges Yayınları, Şubat 2015, s. 60; Atamer, **Finansman**, s. 230 vd.

¹⁶⁷ Gümüş, **Tüketici**, s. 253.

¹⁶⁸ Gümüş, **a.e.**, s. 253; Benzer yönde bkz. Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 48 vd.

¹⁶⁹ Makaracı, **a.g.m.**, s. 247; Çabri, **a.g.m.**, s. 210; Atamer, **Finansman**, s. 231. *Aydoğdu*, bir günü *bir işgünü* olarak anlamının daha doğru olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Murat Aydoğdu, "Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmeleri", **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 87-94, s. 88. Bu ifade karşılığını, tüketicinin ön bilgilendirme formunu cuma günü aldığı zaman bulmaktadır. Ancak zaten sözleşmenin noter ya da tapuda yapılacak olması bu hâllerde *bir işgünü* beklemeyi gerektirmektedir.

¹⁷⁰ Bkz. aş. s. 114 vd.

¹⁷¹ Gümüş, **Tüketici**, s. 253.

tüketicie yüklediği maliyetler düşünöldüğünde bu görüşün tüketici lehine olmadığı açıktır. İkinci bir görüş ise, yine tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını düzenleyen TKHK. m. 45'e işaret etmekte, ancak yerinde bir şekilde burada TKHK. m. 45 (2)'nin uygulanması gerektiği ayrımını yapmaktadır¹⁷². Zira burada hükümde geçen, “*Satıcı, yükümlölüklerini hiç ya da gereği gibi yerine getirmezse tüketiciden herhangi bir bedel talep edemez.*” şartı karşılanmış olmaktadır.

D. Şekil ve Zorunlu İçerik

TMK. m. 706'in ön ödemeli konut satış sözleşmesinin konusunu oluşturan “konut” açısından da geçerli olan temel ilkesi uyarınca, taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmi şekilde düzenlenmiş bulunmalarına bağlıdır. Bu doğrultuda, TKHK. m. 41 “ (1) Ön ödemeli konut satışının tapu siciline tescil edilmesi, satış vaadi sözleşmesinin ise noterde düzenleme şeklinde yapılması zorunludur.” hükmünü getirmektedir. Bu şekliyle hüküm Tapu Kanunu m. 26 ve Noterlik Kanunu m. 60'in tekrarı niteliğindedir¹⁷³.

Görüldüğü üzere TKHK. m. 41, sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesi için iki makamdan birinin katılımını aramaktadır. Sözleşme ya noter huzurunda ya da tapuda yapılmalıdır. Öncelikle sözleşmenin noterde yapılma görünümü incelenmelidir. Ön ödemeli sözleşme, tamamlanmış yapılara dair bağımsız bölümü konu alıyorsa, taşınmaz satış vaadi sözleşmesi niteliğinde olduğu için noterde yapılması gerekmektedir. Bu hâlde, ödemelerin belirlenmiş bir düzeye gelmesi ya da tamamlanmasıyla birlikte tüketicinin asıl satış sözleşmesinin yapılmasını isteme hakkı bulunmaktadır¹⁷⁴.

Keza, inşaata temelden girme olarak adlandırılan “maketten satışlar”ın varlığı da sözleşmenin noterde yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu hâlde taşınmaz satış vaadi niteliđi¹⁷⁵, karma yapıda olan sözleşmenin bileşenlerinden birini

¹⁷² Acar, **Konut**, s. 25 vd.

¹⁷³ Öz, **Kongre**, s. 143; Yeniocak, **a.g.m.**, s. 50.

¹⁷⁴ Atamer, **Finansman**, s. 223.

¹⁷⁵ Taşınmaz satış vaadi sözleşmesi resmi şekle tabi iken eser sözleşmesi herhangi bir şekle tabi değildir. Bu anlamda karma sözleşmeyi oluşturan sözleşmelerden birinin şekle tabi olması,

oluşturmaktadır. Tüketicinin tapuda asıl sözleşmenin yapılmasını isteme hakkı ise inşaatın tamamlanmasıyla birlikte doğacaktır¹⁷⁶.

Bu hâllerde tüketicinin tapuda devri isteyebilmesi çoğu zaman uzunca bir sürenin geçmesini gerektirdiğinden, koruyucu mekanizma olarak şerh müessesesinin işletilmesi tüketicinin lehine¹⁷⁷ olur. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bu yönde açık bir düzenleme öngörülmemiştir. Ancak bu bir eksiklik değildir¹⁷⁸. Zira TK. m. 26 f. 6 gereğince taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri taraflardan birinin isteği üzerine şerh verilir.

Sözleşmenin kurulmasına dair diğer yetkili makam tapulardır. Hükmün tapuda yapılmayı içeren kısmının kötü kaleme alınması, birtakım hususları irdeleyerek değerlendirmeye varmayı zorunlu kılmaktadır. Şöyle ki: Karşımızda “*Konut satışının tapu siciline tescil edilmesi*” içeriğiyle düzenlenen şekil mecburiyeti ve özel hukukun dimdik ayakta duran “sözleşmenin tescili” nin hukuken bir anlamının bulunmadığı gerçekliği durmaktadır¹⁷⁹. Bu kadar temel bir prensip göz ardı edilince, doktrindeki görüşler de hükmün anlamlandırılması amacıyla şekillendirilmiştir. Bu bağlamda ilk görüş, kanunun tescili aramasının, ön ödemeli

---

sözleşmenin bütününe resmi şekilde yapılması için yeterlidir. Bu konuda çoğunluğu yansıtan görüş için bkz. Kuntalp, **a.g.e.**, s. 160 vd.

¹⁷⁶ Atamer, **Finansman**, s. 225.

¹⁷⁷ Şerhin eşyaya bağlı borç etkisi ve munzam etkisi suretiyle tüketicinin korunmasını sağlamasına dair bkz. Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 39.

¹⁷⁸ Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 39.

Aydoğdu, de lege ferenda yaptığı önerisinde, sözleşmenin noterde yapılmasına ilaveten tapuya şerhinin de zorunlu kılınması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Aydoğdu, **Konut**, s. 92; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 273. Ancak TK. m. 26 f. 6 hükmü varken böyle bir hükmün getirilmesi ayrıca bir etki doğurmaz, faide i zaide nev'inden kabul görür.

Fakat tapu uygulamasında kanunun açık düzenlemesine rağmen hatalı olarak sözleşme metninde şerhe dair bir kayıt bulunması aranmakta ya da malikin şerh talebinde bulunması istenmektedir. Bkz. Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 39. *Çabri*, sanıyoruz tüketicilerin uygulamada şerh ettirememeye yönünde karşılaştığı sorunlardan yola çıkarak daha güvenceli bir yöntem benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir. Zira satış vaadi sözleşmesi yapıldıktan sonra satıcının aynı bağımsız bölümü birden fazla kişiye satması vakıalarıyla karşılaşılmaktadır. Bu sebeple taşınmaz satış vaadi şeklinde yapılan sözleşmelerde de kat irtifakının kurulması daha güvenceli bir görünüm sağlayacaktır. Bkz. *Çabri*, **a.g.m.**, s. 217 vd.

¹⁷⁹ *Gümüş*, kanunkoyucunun bu düzenleme ile, hukuk fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin yaptığı temel hatalardan birini yaptığna işaret etmektedir. Bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 255; Özmen, Vardar Hamamcıoğlu da kanunkoyucunun buradaki zihin karışıklığını ifade etmek için, şayet hukuk fakültesi öğrencisi bu zihin karışıklığına sahip olsa affedilemez olduğunu belirtmektedir. Bkz. Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 30.

konut satış sözleşmesini real sözleşme olarak kabul etmesinden kaynaklandığını belirtmektedir¹⁸⁰. Kanaatimizce üstün tutulması gereken ikinci bir görüş ise, hükümden anlaşılması gerekenin, kat irtifakının tapu siciline tescili olduğunu belirtmektedir¹⁸¹. Nitekim Ön Ödemeli Konut Satışları Hakkında Yönetmelik¹⁸² m. 6 uyarınca, “*Ön ödemeli konut satış sözleşmesi, kat irtifakı devrinin tüketici lehine tapu siciline tescil edilmesiyle birlikte yapılacak yazılı bir sözleşme¹⁸³ şeklinde veya noterliklerde düzenleme şeklinde yapılan satış vaadi sözleşmesi ile kurulur.*” içerikli düzenlemesi bu görüşü teyit etmektedir.

Şekil kurallarına uyulmaması hâlini, TKHK. m. 41 (1) ve ÖÖKY. m. 6 (1) düzenlemektedir. Sözleşmenin geçersizliğini satıcı, tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri sürememektedir. Bu yaptırımın hukuki nitelendirmesinin esnek hükümsüzlük olduğu incelenmişti¹⁸⁴. Ayrıca ele almak istediğimiz husus, hükümlerin devamında yer almaktadır.

Satıcı, geçerli bir sözleşme yapılmadıkça tüketiciden herhangi bir isim altında ödeme yapmasını veya tüketiciyi borç altına sokan belge vermesini isteyememektedir. Acaba bu yasağın varlığına rağmen satıcı tüketiciden bir bedel

---

¹⁸⁰ Yeniocak, **a.g.m.**, s. 47. (Yazar, sözleşmeye dair borçlandırıcı işlem safhasının tapu memuru tarafından düzenlenmesinin yeterli görülmemeyerek tasarruf işleminin yani tescilin de aranmasının bu nitelendirmeyi gerektirdiği görüşündedir.) Ancak borçlandırıcı işlem ile tasarruf işlemi zaten aynı anda yapılmaktadır. Dolayısıyla bu gerekçeyle real sözleşme nitelendirmesine gidilmesi doğru değildir.

Gümüş, bu düzenleme ile kanunkoyucunun tescili sözleşmenin kurucu unsuru hâline getirdiğini belirtmektedir. Bu sebeple, dar anlamda ön ödemeli konut satış sözleşmesinin real sözleşme olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 255.

¹⁸¹ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 272.

¹⁸² RG. Yayımlı Tarihi, 27 Kasım 2014 Perşembe, Sa. 29188.

¹⁸³ Ayrıca yazılı bir sözleşme aranmasındaki amaç tüketicinin korunmasıdır. Bu şartın gerçekleştirilmemesinin sözleşmenin geçerliliğine bir etkisi olmayacaktır. Nitekim, geçersizliği ileri sürme yetkisi zaten tüketicidedir. Bkz. Çabri, **a.g.m.**, s. 213.

¹⁸⁴ Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde satıcı ve tüketici adı yazılı şekilde sözleşme yapınca, tüketici taşınmaz devrini bu sözleşmeye dayanarak talep edemiyordu. Zira satıcının şekle aykırılığı ileri sürmesini yasaklayıcı böyle bir düzenleme bulunmamaktaydı. Satıcılar tüketicinin o ana kadar ödediği bedeli faiziyle iade etmek suretiyle sözleşme ilişkisinden sıyrılmaya olanağına sahip oluyordu. Bu bağlamda değinmek istediğimiz husus, mahkemelerin önüne eski kanun döneminden gelen uyuşmazlıklara dair olacaktır. TKHK. geçici madde 1 uyarınca, “*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan ve halen geçerli sözleşmelerin bu Kanuna aykırı hükümleri yürürlük tarihinden itibaren uygulanmaz*”. hükmü uyarınca geçersizliği ileri sürme imkânı satıcıya tanınmamalıdır. Bu açıklamalar için bkz. Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 43.

tahsil etmişse sonuç ne şekilde tayin edilecektir? Öncelikle tüketicinin sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmediği ihtimal değerlendirilmelidir. Bu takdirde, akdi ilişki devam ettiği için, yapılan ödemelerin hâlen geçerli bir sebebi bulunmaktadır. Dolayısıyla çözümün, sözleşme resmi şekilde yapılanaya kadar tüketicinin kalan borcu ödemekten varestede tutulması şeklinde tayin edilmesi uygun görünmektedir¹⁸⁵. Ancak tüketici iade talebinde bulunmak istiyorsa bu takdirde sözleşmenin geçersizliğine dayanmalıdır. Böylelikle sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır. Ayrıca yasağın çerçevesi “herhangi bir isim altında” denilmek suretiyle tayin edildiğinden; tüketiciden bağlanma parası, cayma parası, kısmi ödeme, masraf veya sair isimler altında tahsil edilmiş olan bütün ödemeler iade kapsamına dâhil olacaktır¹⁸⁶.

TKHK. m. 46 (1) sözleşmenin zorunlu içeriğinin yönetmelikle belirlenecek unsurlar arasında olduğunu içermektedir. ÖÖKY. m. 7 zorunlu içerikte yer alması gereken hususları belirlemiştir.

Sözleşmelerin zorunlu içeriklerinin yönetmelik eliyle belirlenmesi, ilgili sözleşmeler açısından tüketicilerin daha etkin korunmasını sağlama amacına matuftur. Bu amaç, her sözleşmenin kendine özgü yapısı gereği zorunlu içeriklerin de farklılaşarak yansıtılmasını gerekli kılar. Ancak ÖÖKY. m. 7’ye bakıldığında bu gereklilikten sapma¹⁸⁷ olduğu görülmektedir. Söz gelimi kapsamda sayılan hususlardan, “e) Konutun tüm vergiler dâhil Türk Lirası olarak toplam taksitli satış fiyatı f) Faiz miktarı ve faizin hesaplandığı yıllık oran” okunduğunda, sözleşmenin yapısına tamamıyla zıt olan hususların zorunlu içeriğe dâhil edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Oysa bu hususlar taksitle satış sözleşmesinin zorunlu içeriği kapsamında yer alırlar¹⁸⁸. Burada iki ihtimalden birinin gerçekleştiği görülmektedir. İyimser yaklaşım, yönetmeliğin bu hususları ezkaza zorunlu içeriğe dâhil ettiğine ilişkin olabilir. Ancak, daha gerçekçi yaklaşım ise, sözleşmenin taksitle satış

¹⁸⁵ Atamer, **Finansman**, s. 229.

¹⁸⁶ Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 70.

¹⁸⁷ Benzer durum ÖÖKY. m. 5 ile ön bilgilendirme formunun içeriği düzenlemesinde bulunmaktadır.

¹⁸⁸ Atamer, **Finansman**, s. 218. TBK. m. 264’te ise ön ödemeli satış sözleşmesinin içeriği düzenlenirken son derece isabetli olarak “alıcıya karşı üstlenilen faiz miktarı” düzenlemesine yer verildiği görülmektedir. Bkz. Atamer, **a.e.**, s. 218.

sözleşmesi olarak algılanmış¹⁸⁹ olduğudur.

Yönetmeliğin belirlediği zorunlu içeriğin, sözleşme kapsamında yer alması gerektiğine dair bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak bu kuralın hayata geçirilmesine set çeken tapu uygulamasından bahsedilmek gerekmektedir. Tarafların kat irtifakı devri suretiyle sözleşmeyi kurmak için tapuya gittikleri düşünülün. Tapuda işlemler yapılırken taraflar resmi senede zorunlu içerik kapsamındaki hususları bağlamak istediklerinde, talepleri son derece hatalı bir tutumla reddedilmeye mahkumdur. Hatta herhangi bir hususun senet kapsamına alınması fiilen mümkün değildir¹⁹⁰. İşte bu sebeple tarafların ayrı bir sözleşme yapmak suretiyle bu hususları tespit etmeleri tavsiye edilmektedir¹⁹¹. Bu aşamada ÖÖKY. m. 6'da var olan *“kat irtifakı devrinin tüketici lehine tapu siciline tescil edilmesiyle birlikte yapılacak yazılı bir sözleşme”* düzenlemesi anlam kazanmış olmaktadır. Zira esasen ayrı bir sözleşmeye ihtiyaç olması anlamsız gibi görünmektedir. Ancak hüküm tapudaki yanlış uygulamanın zorunlu sonucu niteliğindedir¹⁹².

Son olarak zorunlu içerik bağlamında belirtilen hususlara, konumuzla sınırlı olduğu ölçüde yer verilmesi uygun olabilir. ÖÖKY. m. 7 kapsamında, i-geri alma hakkının kullanılma şartları, süresi ve usulüne ilişkin bilgiler, i-sözleşmeden dönme hakkının kullanılma şartları, süresi, usulü ile tazminata ilişkin bilgiler, j-geri alma ve dönme bildirimlerinin yapılacağı açık adres bilgileri yer almaktadır.

E. Geri Alma Hakkı

1. Hakkın Tanınma Amacı

Ön ödemeli konut satış sözleşmelerinde, genellikle yoğun reklamlarla cazibesi artırılan ve maket üzerinden proje aşamasında çeşitli tanıtımlarla satışları yapılan bu sözleşmelerin düşünülmeden kurulmuş olması ihtimali yüksek olabilmektedir. Bu tür sözleşmelerde özellikle yazılı sözleşme metninin

---

¹⁸⁹ Atamer, **a.e.**, s. 218.

¹⁹⁰ Atamer, **Finansman**, s. 228.

¹⁹¹ Çabri, **a.g.m.**, s. 214.

¹⁹² Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 33.

okunmasından ve uzun bir süre ödeme yaptıktan sonra ancak edime hak kazanılacağından algılanmasından sonra, bu sözleşmeden kurtulma isteğinin doğması muhtemeldir¹⁹³.

2. Hukuki Düzenleme

TKHK. m. 43 (1) uyarınca, tüketici on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin ön ödemeli konut satış sözleşmesinde, öneri ya da kabule ilişkin irade beyanını geri alma hakkına sahiptir. ÖÖKY. m. 8 (1), sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren hakkın kullanılabilirliğini belirlemiştir.

TKHK. m. 43 (2) ve ÖÖKY. m. 8 (3) uyarınca, taşınmazın kısmen veya tamamen bağlı krediyle alınması durumunda bağlı kredi sözleşmesi, sözleşmenin kurulduğu tarihte hüküm doğurmak üzere geri alma hakkı süresi sonunda yürürlüğe girer. Konut finansmanı kuruluşu geri alma süresi içinde tüketiciden faiz, komisyon, yasal yükümlülük ve benzeri isimler altında hiçbir masraf talep edemez.

Burada kanunkoyucu, sözleşmenin bağlı kredi sözleşmesi ile var olan görünümünde iade sorunlarıyla uğraşılmasını adına sözleşmenin başlangıcını ötelemiştir¹⁹⁴. Bu takdirde, bağlı kredi sözleşmesinin geciktirici şartla bağlı olarak kurulduğu kabul edilmelidir¹⁹⁵. Geri alma süresinin geçirilmesiyle geciktirici şart gerçekleşmiş olmaktadır. Esasen TBK. m. 170 / f. 2 ile şartın gerçekleşmesinin o andan sonrası için etkisini göstereceği öngörülmüştür. Ancak hüküm ile aksi düzenlendiği için bağlı kredi sözleşmesi asıl sözleşmenin kurulduğu tarihte hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır¹⁹⁶.

---

¹⁹³ Madde gerekçesinden.

¹⁹⁴ Atamer, **Finansman**, s. 239. Madde gerekçesinde, geri alma hakkını kullanan tüketicinin satıcıya ödemiş olduğu bedeli geri alamama riski ve krediye ilişkin masraf ve faiz gibi yükümlülükleri ödeme zorunluluğunun bu düzenleme sayesinde ortadan kaldırıldığı belirtilmiştir.

Oysa, gerekçenin yanlış argümandan hareketle kaleme alındığı görülmektedir. Zira sözleşmenin ötelenmesi üzerine kredi verenin satıcıya yapacağı ödeme geciktirilmiş olmaktadır. Yoksa tüketicinin satıcıya ödediği bir bedel yoktur. Sözleşmenin ötelenmesinin tüketici lehine olan yönü ise konut finansmanı kuruluşunun herhangi bir isim altında masraf talep edememesi olmaktadır. Bkz. Atamer, **a.e.**, s. 239 vd.

¹⁹⁵ Gümüş, **Tüketici**, s. 266; Makaracı, **a.g.m.**, s. 255; Çabri, **a.g.m.**, s. 222.

¹⁹⁶ Gümüş, **Tüketici**, s. 266.

F. Dönme Hakkı

Tüketiciyi koruma amacıyla getirilen mekanizmalardan biri de “keyfi dönme hakkı” olarak da adlandırılan¹⁹⁷ kurum olmaktadır. TKHK. m. 45 (1) uyarınca, tüketici devir veya teslim tarihine kadar herhangi bir gerekçe göstermeden sözleşmeden dönebilir. Sözleşmeden dönülmesi durumunda satıcı; konutun satışı veya satış vaadi sözleşmesi nedeniyle oluşan vergi, harç ve benzeri yasal yükümlülüklerden doğan masraflar ile sözleşme bedelinin yüzde ikisine kadar tazminatın ödenmesini isteyebilir.

Kanunkoyucu tüketicinin sözleşmeden dönmesini, belirtilen tutarların ödenmesi koşuluna bağlamış; TKHK. m. 45 (2)’de öngörülen hâllerde ise herhangi bir tazminat ödenmeden dönmenin gerçekleştirileceğini düzenlemiştir. Konuyu gereğinden fazla genişletmemek adına tazminatsız dönmeye dair hâller inceleme konusu yapılmayacaktır. Burada asıl amacımız TKHK. m. 45 (1) uyarınca tanınmış dönme hakkının yerindeliliğine ilişkin değerlendirmelerde bulunabilmektir. Hükümden açıkça anlaşılacağı üzere kanunkoyucu, adalet terazisini tüketici lehine ciddi surette bozmuştur. Gerekçeye bakıldığında, eski İBK. m. 227 f’nin örnek alındığı belirtilmektedir. Esasen zikredilen hükmün karşılığı TBK. m. 269 ile hukukumuzda dâhil edilmişken neden gerekçe yazımında uzaklara gidilmeye çalışıldığı anlaşılır değildir¹⁹⁸. Bunun da ötesinde, asıl problemlili olan nokta bu düzenlemeye örnek teşkil eden hükümlerin taşınırlara ilişkin olduğunun ya unutuluyor ya da umursanmıyor olmasıdır. Zira taşınırlar açısından tüketicinin belirlenen tutarları ödeyerek sözleşmeyi sonlandırması makul karşılanabilir.

Ancak ön ödemeli konut satış sözleşmelerinde, satıcıların finansman kaynağını ön ödemeler oluşturmaktadır. Gerçekten yürütülen bir projede tüketicilerin

---

¹⁹⁷ Öz, **Sektör**, s. 109; Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 79. Aslında bu hakkın hukuki niteliği konusunda yeknesak bir görüş bulunmamaktadır. Bir görüş burada kanunun TKHK. m. 43 ile tanınan *çayma hakkından* ayrı, ikinci bir *çayma hakkı* verdiğini belirtmektedir. Bkz. Gümüş, **Tüketici**, s. 271; Çabri, **a.g.m.**, s. 228. *Atamer*, İsviçre orijinli yaptığı değerlendirmesinde, ön ödemeli sözleşmelerin yapısına hem satış hem de tasarruf sözleşmesinin içkin olduğunu saptamaktadır. Bu bağlamda tasarruf sözleşmesi, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanmasını gerektirdiğinden, nitelendirmenin fesih yönünde yapılması uygun olmaktadır. Bu açıklamalar için bkz. *Atamer*, **Finansman**, s. 243.

¹⁹⁸ Çabri, **a.g.m.**, s. 228; *Atamer*, **Finansman**, s. 242.

büyük bir çoğunluğunun dönme haklarını kullanması ihtimalinde satıcıların ne denli çıkmaza sürüklenecekleri aşikârdır¹⁹⁹. Bu sebeple de kanunkoyucunun hiç olmazsa böyle bir hak tesis ederken süre sınırlaması getirmesi beklenirdi²⁰⁰. Zira tüketiciyi korumaya amacı bu tarz hükümlerle menfaatler dengesinin hiçe sayılmasını haklı kılmaz.

IV. İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler

A. Genel Olarak

TKHK. m. 47 ile düzenlenen iş yeri dışında kurulan sözleşmeler, eski ismiyle kapıdan satışlar, tüketici mahkemelerini ciddi surette meşgul eden uyuşmazlıkların başında gelmektedir. Öyle ki, *toplumun kanayan yarası* olmaya devam ettikleri görülmektedir²⁰¹. Aslında bu sözleşmelerin, sırf pazarlamacıların kapıya gelmeleri suretiyle kurulan türü, alışveriş biçimlerinin değişmesiyle birlikte giderek azalma göstermektedir²⁰². Ancak iş yeri dışında kurulan sözleşmeler sadece bu türden ibaret olmadığı için hâlen geniş bir çevrede uygulaması söz konusu olmaktadır.

¹⁹⁹ Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 85; Atamer, **Finansman**, s. 243 vd.

²⁰⁰ Atamer, **Finansman**, s. 244. Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, ahde vefa ilkesine aykırılık teşkil eden bu hükmün hiçbir haklı yönünün bulunmadığını tespit etmekte; akabinde *de lege ferenda* yaptıkları öneriyle bu hükmün ilk değişiklikle kaldırılması gerektiğini belirtmektedir. Mevcut durumda ise çözüm, daraltıcı yorum şeklinde belirlemektedir. Hâkimler *devir veya teslimi* esas almak suretiyle hakkın kullanılmasına imkân tanımamalıdır. Bu açıklamalar için bkz. Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 86.

²⁰¹ Ahmet Yıldırım, “Uygulamada Tüketici Mahkemelerinin Karşılaştığı Sorunlar”, **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 95-98, s. 96. Yıldırım, sözleşmenin çoğunlukla da eşya alımı, eğitim ve devre tatillerde görüldüğünü belirtmektedir. Bkz. Yıldırım, **a.e.**, s. 96.

²⁰² Nispeten yeni tarihli bir araştırmada, tüketicilere yöneltilen alışveriş öncesi tutum ve davranışları ölçen sorunun, ankete katılan % 70,9 kişi tarafından kapıdan hiçbir ürün ya da hizmet almam şeklinde yanıtladığı görülmektedir. Benzer şekilde, alışveriş yaparken tercih edilen satış kanallarının ölçülmesine ilişkin soruda da kapıdan alışveriş yapanların oranı % 17,2 olarak belirlenmiştir. Bkz. Tüketicinin Korunması ve Tüketici Haklarına İlişkin Bilinç Düzeyi Araştırması, Ed. Müberra Babaoğlu, E. Betül Sürgit, Yayıncı: Tüketici Çevre ve Eğitim Vakfı, Ankara, Mart 2010, (Çevrimiçi) <http://www.tupadem.hacettepe.edu.tr/arastirmarapor1.pdf> E.T. 24 Kasım 2015.

Kara, alışveriş biçimlerinin değişmesi, ilgili Bakanlığın yaptığı sıkı denetimler ve tüketicilerin bilinçlenmesinin sözleşmenin uygulama alanının azalmasında etkili olduğuna dikkat çekmektedir. Bkz. Kara, **a.g.e.**, s. 982 vd.

İş yeri dışında kurulan sözleşmeler ve mesafeli sözleşmeler yönünden hükümler kaleme alınırken Tüketici Hakları Yönergesi'nin kaynak teşkil ettiği ve hükümlerin Yönerge'ye uyumlu hâle getirildiği belirtilmelidir.

B. Tanım

TKHK. m. 47 (1) uyarınca,

“(1) Satıcı veya sağlayıcı ile tüketici arasında; a) Teklifin tüketici ya da satıcı veya sağlayıcı tarafından yapılmasına bakılmaksızın iş yeri dışında, tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında kurulan,

b) Tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında tüketiciyle iş yeri dışında görüşülmesinin hemen sonrasında, satıcı veya sağlayıcının iş yerinde ya da herhangi bir uzaktan iletişim aracılığıyla kurulan,

c) Mal ve hizmetlerin tüketiciye tanıtımı ya da satışı amacıyla satıcı veya sağlayıcı tarafından düzenlenen bir gezi esnasında kurulan, sözleşmeler iş yeri dışında kurulan sözleşmeler olarak kabul edilir.”

Kanun, iş yeri dışında kurulan sözleşmelerin tanımını sözleşmenin kurulma şeklini oluşturan üç türü esas alarak yapmaktadır. Bu türlerin incelenmesine geçmeden önce “teklifin tüketici ya da girişimci tarafından yapılmasına bakılmaksızın” şeklindeki ibareye değinilmelidir. Hatırlanacağı üzere, 4822 Sayılı Kanun değişikliğiyle sözleşmenin tanımında yer alan “önceden mutabakat olmaksızın” kurulmayı gerektirir olumsuz şart kaldırılmıştı²⁰³. TKHK. m. 47 ile de, zikredilen ibare eklenmek suretiyle bu hususa açıkça vurgu yapılmıştır. Bu sayede, ilk teklifin tüketiciden geldiğine ve dolayısıyla sözleşmeye dair koruyucu hükümlerin uygulanmayacağına dair olası itirazlar bertaraf edilmiştir.

Sözleşmenin ilk türünü, tüketici ve girişimcinin iş yeri dışında eş zamanlı fiziksel varlıklarında kurmaları oluşturmaktadır. Burada kilit mahiyette olan iş yeri

²⁰³ Bu olumsuz şartın kaldırılmasına rağmen hükümde ayırıcı bir vurgu yapılmamasından yola çıkan bir görüş, mutabakat olması hâlinde kapıdan sözleşme niteliğine gidilemeyeceğini savunmaktaydı. Zira, bu hâlde tüketici sözleşme ilişkisine hazırlıklı olarak girmiştir ve iradesini sakatlayacak bir durum da söz konusu değildir. Bu açıklamalar için bkz. Kurt, **a.g.m.**, s. 50.

kavramından ne anlaşılması gerektiği hususuna İDKSY. m. 4 (1) ç, yanıt vermektedir. İş yeri, “*Satıcı veya sağlayıcının kalıcı olarak faaliyetini yürüttüğü herhangi bir satış yerini*” ifade etmektedir. Dolayısıyla esasen bu yer dışında kurulan sözleşmeler kapsam dâhilinde kabul edilmelidir. Ancak sözleşmenin kapsamını tayin eden İDKSY. m. 2 (2)’e bakıldığında; fuar, panayır ve pazar yerlerinde yapılan satışların kapsam dışında bırakıldıkları görülmektedir. Bu hüküm ETKHK. m. 8 (1)’in bir nevi tekrarından ibarettir. Farklılık gösteren yanı ise; fuar, panayır “*gibi*” satış mekânları şeklinde kaleme alınmayarak sınırlandırıcı bir sayım yapılmış olmasıdır.

Bu mekânlarda kurulan sözleşmeleri kapsam dışında bırakma isteği, iş yerine olan benzerliklerinden kaynaklanmaktadır. Zira girişimci açısından bu mekânlar da, iş yerinde yaptığı ticaret faaliyetinin devamı mahiyetindedir²⁰⁴. Ancak hâlihazırdaki durumda bu hususların Kanun’da düzenlenmeyip yönetmelikle zikredilmiş olması yerinde bir tercih olmamıştır.

İş yeri dışında kurulma kapsamına hangi mekânların gireceğine de göz atılmalıdır. Tüketicinin veya üçüncü bir kişinin konutu veya iş yeri başı çeken mekânlar arasında yer almaktadır²⁰⁵. Bunun yanı sıra girişimcinin özel konutu da, şayet iş yeri olarak kullanılmıyorsa kapsam dâhilinde olmaktadır²⁰⁶.

Kanun’un düzenlediği ikinci türü daha kolay anlaşılabilirliği sağlaması adına ikili bir ayırım yaparak ele almayı uygun görüyoruz. İlk hâli, tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında iş yeri dışında görüşmeleri, hemen sonrasında sözleşmeyi girişimcinin iş yerinde kurmaları oluşturmaktadır. Bu hâlde, tüketicinin olağan bir değerlendirme

---

²⁰⁴ Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 68; Demir, **Geri Alma**, s. 94; İkizler, **a.g.m.**, s. 83; Kurt, **a.g.m.**, s. 48. Özellikle tüketici fuar ve panayırlarında, kimi zaman girişimcilerin yaptığı gösterimleri cazip hâle getirerek özel programlar eşliğinde sunmalarıyla karşılaşılmaktadır. Bu hâllerde “geniş anlamda” kapıdan sözleşmelere benzerliğin varlığı tartışma konusu yapılmaktadır. Asıl amacın ticari faaliyeti gerçekleştirmek olması, soyut düzeyde de olsa tüketicinin gafil avlanma tehlikesi bulunduğunu göstermektedir. Bkz. Demir, **Geri Alma**, s. 94. Alman Federal Mahkemesi ise, bir kararında fuarların boş zaman organizasyonu niteliği taşımadığını ve dolayısıyla tüketicinin gafil avlanma tehlikesinin bulunmadığı kanaatine erişmiştir. Bkz. Demir, **a.e.**, s. 202 vd.

²⁰⁵ Demir, **a.e.**, s. 164-171; Kurt, **a.g.m.**, s. 49.

²⁰⁶ Demir, **Geri Alma**, s. 172.

yapmasına fırsat tanıyacak bir zaman bulunmadan sözleşme kurulmaktadır²⁰⁷. Dolayısıyla mekân değişikliği bu konuda farklı bir değerlendirmeye gitmeyi haklı kılmaz. Nitekim aksi kabulde, kanuna karşı hilenin kapısı aralanmış olur.

İkinci hâli ise, tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında iş yeri dışında görüşmeleri, hemen sonrasında sözleşmenin herhangi bir uzaktan iletişim aracıyla kurulması oluşturmaktadır. İDKSY. m. 4 (1) i uyarınca uzaktan iletişim aracı, “*Mektup, katalog, telefon, faks, radyo, televizyon, elektronik posta mesajı, kısa mesaj, internet gibi fiziksel olarak karşı karşıya gelinmeksizin sözleşme kurulmasına imkan veren her türlü araç veya ortamı*” ifade etmektedir. Hükümde mesafeli sözleşmelerin kurulmasını sağlayan araçlar zikredilmektedir. Hâliyle kurulan sözleşmenin de mesafeli sözleşme olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu gerçekliğe rağmen kanunkoyucunun neden iş yeri dışında kurulan sözleşme nitelendirmesini tercih ettiği üzerine düşünülmelidir²⁰⁸. Burada tahminimiz o yönde ki, öteden beri var olan anlayışın²⁰⁹ kalıntıları etkisini göstermektedir. Bu anlayış, koruyuculuk gerekçesiyle iş yeri dışında kurulan sözleşme niteliğini taşımayan sözleşmeleri o yönde nitelendirme eğilimindedir. Oysa, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun mesafeli sözleşmeler açısından da tüketiciyi etkin koruma amacına matuf hükümler getirmiştir. Ayrıca sırf koruyuculuktan yararlandırmak için sözleşmenin farklı nitelendirilmesi mümkün olmamalıdır²¹⁰.

Üçüncü türü ise, mal ve hizmetlerin tüketiciye tanıtımı ya da satışı amacıyla

---

²⁰⁷ Madde gerekçesinden.

²⁰⁸ Mesafeli sözleşmelerin geniş anlamda dahi kapıdan sözleşmelerin kapsamına giremeyeceğine ilişkin değerlendirme için bkz. Demir, **Geri Alma**, s. 126.

Doktrinde, sözleşmenin kuruluşunda tarafların yüz yüze gelmemesinin iki sözleşmeyi birbirinden ayıran kıstas olarak belirlenmesi ile de karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda, tüketici ve girişimcinin uzaktan iletişim aracılığıyla başlayan görüşmesi, tüketicinin evinin ziyareti sırasında sözleşmenin kurulmasıyla sonuçlanmışsa nitelendirme bu takdirde iş yeri dışında kurulan sözleşmeler yönünde olmaktadır. Bkz. Erten, **a.g.e.**, s. 30 dn. 108’deki yazar.

²⁰⁹ Telefonla kurulan sözleşmelerde tüketicilerin aldatılma riskinin yüksek olduğu, bu sebeple “kapıdan satış” kapsamında değerlendirilmesi ve geri alma hakkı tanınması gerektiğiyle ilgili bkz. Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 131 ayrıca bkz. yuk. s. 27.

²¹⁰ Bir görüşe göre bu şekilde sözleşmenin kuruluş olması, mesafeli sözleşmelerde yoğun olarak hissedilen tüketicinin bilgisizliğini ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla geri alma hakkının tanınmasına dair bir sınır getirilmelidir. Şayet girişimci var olan bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmezse, bu takdirde tüketiciye geri alma hakkı tanınmalıdır. Bu görüş için bkz. Yıldırım, **a.g.e.**, s. 223, dn. 263’teki yazar.

girişimci tarafından düzenlenen bir gezi esnasında kurulan sözleşmeler oluşturmaktadır. Söz gelimi, İngilizce kitap seti satan bir satıcı, bu kitap setinin tanıtım amacıyla düzenlediği bir gezi esnasında tüketicilerle sözleşme kurması²¹¹ bu hâle örnek olmaktadır.

Hükümde tanıtım ve satış amacına işaret edilse de, boş zaman organizasyonlarının haydi haydi kapsam dâhilinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü bu organizasyonlarda girişimciler satış amacıyla hareket ettiklerini dahi gizlemektedir. Tüketiciler özel etkinlikler adı altında ortama çekilmekte, mekân ve zaman da tüketicilerin kendilerini ortamdan kurtaramayacağı şekilde ayarlanmaktadır. Etkinlik sürerken girişimci bir anda satış faaliyetine girişmekte ve tüketiciler de düşünmeye fırsat bulamadan ikna olabilmektedir²¹².

C. Kapsam

İDKSY. m. 2 (1) uyarınca uygulama kapsamı, iş yeri dışında kurulan sözleşmeler ve doğrudan satışlar olarak belirlenmiştir. TKHK. m. 47 ile doğrudan satışlara ilişkin ayırıcı düzenlemeler getirilmemiş, sadece yönetmelikle belirlenecek hususlar arasında olduğu belirtilmiştir. İDKSY. m. 24 (1) de doğrudan satış²¹³, herhangi bir doğrudan satış şirketi tarafından istihdam edilsin ya da edilmesin satış temsilcisi, dağıtıcı, distribütör ve benzeri adlarla hareket edenlerin bir mal veya

²¹¹ Madde gerekçesinden.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun öncesinde, bu sözleşmelerde girişimcinin tanıtım ve satış amacından hareket ediyor olmasını açıkça belirtmiş olmasının, tipik tehlikeli olguyu önlediği belirtilmekteydi. Bir diğer deyişle, geri alma hakkının kullanılmasına engel bir manzara oluşuyordu. Bkz. Demir, **Geri Alma**, s. 198. Ancak Kapıdan Satışlara İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik m. 2’de 2011 yılında yapılan değişiklik ile “*Satıcı veya sağlayıcı tarafından düzenlenen veya üçüncü kişilerce satıcı veya sağlayıcı yararına düzenlenen özel geziler sırasında*” şeklindeki düzenleme ile bu sözleşmelerin de kapsamda olduğu belirlenmiştir.

²¹² Demir, **a.e.**, s. 188-197.

²¹³ Doğrudan satış yöntemi, pazarlama biliminde kişiye sözel olarak yapılan anlatımlarla başlayan ve kişiyi sözleşme kurmaya ikna etmeyi amaçlayan bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu cümleden olmak üzere, hem iş yeri dışında kurulan sözleşmeler hem de mesafeli sözleşmeler doğrudan satış yönteminin kapsamındadır. Bkz. Demir, **a.e.**, s. 76 vd. Ancak yönetmeliğin doğrudan satışa atfettiği anlam daha teknik ve dar olmaktadır.

Bu bağlamda doğrudan satışın en tipik örneğini, arkadaş oturmalarında ya da iş yerlerinde kişilerin belirli bir ürünün tanıtımını yapması ve satışını sağlamaya çalışması oluşturmaktadır. Kişiler bu işi amatörce ya da ek iş mülahazasıyla yapabilmekte ve karşılığında belirli avantajlar (prim, indirim gibi) elde etmektedir. Bkz. Demir, **a.e.**, s. 91.

Bu sistem hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Abdurrahman Savaş, **Network Marketing Sözleşmesi**, İstanbul, Der Yayınları, 2016, s. 17 vd.

hizmeti kendi evlerinde ya da perakende satış yerleri kullanılmaksızın tüketicinin ev veya iş yaşantısını sürdürdüğü mekânlar gibi iş yeri dışında, tek veya çok katmanlı satış yöntemleriyle tüketicilere sunulmasını öngören pazarlama sistemidir, şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca İDKSY. m. 24 (2) uyarınca yönetmeliğin uygulanmasında doğrudan satış şirketi, mal veya hizmetlerin pazarlanması için doğrudan satış sistemini kullanan satıcı veya sağlayıcıyı; doğrudan satıcı ise bu sistem içerisinde satış temsilcisi, dağıtıcı, distribütör ve benzeri adlarla hareket edenleri ifade etmektedir.

Dolayısıyla, yapacağımız açıklamaların hem iş yeri dışında kurulan sözleşmeler hem de doğrudan satışlar yönünden geçerli olacağı belirtilmelidir.

İDKSY. m. 2 (2) yönetmelik kapsamına girmeyen hâlleri de belirlemiştir. İlk olarak dikkati çeken husus bedele ilişkin getirilen had olmaktadır. Şayet sözleşme konusu mal veya hizmet bedeli otuz Türk Lirasını aşmazsa iş yeri dışında kurulan sözleşmeler için öngörülen koruyucu hükümlerden yararlanılamaz. Getirilen had ile 4822 Sayılı Kanun öncesi dönemde geçerli olan duruma dönüldüğü görülmektedir.

İkinci olarak; devre tatil, uzun süreli tatil hizmeti ve bunların yeniden satımı ve değişimine ilişkin sözleşmeler, finansal hizmetler ve paket turlara ilişkin sözleşmelere bu yönetmelik hükümleri uygulanmaz. Benzer bir hükme MSY. m. 2 (2)'de de rastlanmaktadır. Aslına bakılırsa zikredilen sözleşmeler zaten ayırıcı hükümlerle gerek Kanun'da gerekse kendi yönetmeliklerinde düzenlenmiştir. Uygulanmayacağı belirtilmemiş olsaydı bile, bu sözleşmelere tabii ki farklı sözleşmelere ait hükümler uygulanmayacak, kendi ait oldukları hükümler uygulanacaktı.

Üçüncü olarak; beslenme destek ürünleri hariç olmak üzere, yiyecek ve içecekler gibi günlük tüketim maddelerinin, satıcının düzenli teslimatları çerçevesinde tüketicinin meskenine veya iş yerine götürülmesine ilişkin sözleşmeler kapsam dışıdır. Burada işaret etmek istediğimiz husus beslenme destek ürünlerine dairdir. Zira bu ürünlerin günümüzde sıkça pazarlanması ile karşılaşılmaktadır. Bu hüküm sayesinde bu ürünlerin “günlük” tüketim maddelerinden olduğuna ve

dolayısıyla tüketicilerin koruyucu hükümlerden yararlanamayacağına ilişkin belirsizlik ortadan kaldırılmak istenmiştir.

Malların montaj, bakım ve onarımı; 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu uyarınca yetkilendirilmiş işletmecilerin, mal satışları ile mal ve hizmet satışını birlikte yaptıkları durumlar hariç olmak üzere, sunduğu elektronik haberleşme hizmetleri; elektrik, su ve doğal gaz hizmetlerine ilişkin aboneliklere de bu yönetmelik hükümleri uygulanmayacaktır.

Taşınmaz malların veya bu mallara ilişkin hakların oluşumu, devri veya kazanımı; konut kiralama uygulanmayacağı belirtilen hususlardandır. MSY. m. 2 (2) de bu istisnaları kabul etmektedir²¹⁴.

D. Hukuki Niteliği

İş yeri dışında kurulan sözleşmelerde hukuki nitelik belirlemesine etki eden iki husus bulunmaktadır. İlki sözleşmenin, görüşmelerin yapıldığı ya da kurulduğu mekânla ilintili olmasıdır. Bir başka deyişle, aslında kurulma usulüyle ilintili bir sözleşmenin varlığı söz konusudur. İkincisi de sözleşmenin eser, satış gibi bir sözleşme grubuna ait olmayıp üst kavram niteliğinde bulunmasıdır²¹⁵. Nitekim bu husus ETKHK. m. 8 ile kapıdan satış başlığı altında düzenlenen sözleşmenin isminin değiştirilmesini gerektirmiştir²¹⁶.

E. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü

TKHK. m. 47 (3), tüketicinin iş yeri dışında kurulan sözleşme ya da buna karşılık gelen herhangi bir öneri ile bağlanmadan önce açık ve anlaşılır bir şekilde

²¹⁴ Avrupa Birliği Yönergelerinde tüketicinin korunması alanında, taşınmazların ve taşınmazlara ilişkin işlemlerin kapsam dışı tutulması tercihiyle karşılaşılmaktadır. Bu konu hakkında açıklamalar için bkz. Akipek, **Direktif**, s. 49.

²¹⁵ Esen Kabaş, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmelere İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIX, Y. 2015, Sa. 3, s. 73-100, s. 77. (Çevrimiçi) http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_3_4.pdf E.T. 13 Mart 2016.

²¹⁶ Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde de, “kapıdan sözleşme” ya da “kapıdan işlem” olarak algılanmasının doğru olacağı vurgulanıyordu. Bkz. Demir, **Geri Alma**, s. 123 vd.; İkizler, **a.g.m.**, s. 79; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 99 vd.

bilgilendirilmesini zorunlu kılmıştır. İDKSY. m. 5 ile bu yükümlülüğün ayrıntıları belirlenmiştir. Tüketicinin bilgilendirildiğine ilişkin ispat yükü girişimciye ait olmaktadır.

Girişimcinin bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmemesinin sonuçları TKHK. m. 47 (6) ve İDKSY. m. 9 ile belirlenmiştir. Hükümler temelde, tüketicinin geri alma hakkını kullanmak için on dört günlük süreyle bağlı olmadığını, sürenin her hâlükârda geri alma süresinin bittiği tarihten itibaren bir yıl sonra sona ereceğini içermektedir²¹⁷.

Ancak hükümlerde sürenin uzamasının dayandırıldığı sebepler; TKHK. m. 47 (6) ile girişimcinin, “*bu maddede*” İDKSY. m. 9 ile “*bu Yönetmelikte*” belirtilen yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi veya tüketiciyi geri alma hakkı konusunda gerektiği şekilde bilgilendirmemesi olarak belirlenmektedir. Bu şekliyle hükümlerin aksaklık taşıdığı hemen fark edilmektedir. Zira girişimcinin sair yükümlülüklerini ihlal etmesinin yaptırımını geri alma hakkına ilişkin sürenin uzaması olmamalıydı. Nitekim, mesafeli sözleşmelere ilişkin TKHK. m. 48 (4) ve MSY. m. 10 hükümleri, geri alma hakkına ilişkin sürenin uzama sebebini, tüketicinin geri alma hakkını kullanmak için gerektiği şekilde bilgilendirilmemesi olarak belirlemiştir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a kaynak teşkil eden Tüketici Hakları Yönergesi’ne bakıldığında da geri alma hakkına ilişkin sürenin uzama sebebini; bilgilendirme yükümlülüğünün her türlü ihlaline değil, geri alma hakkı konusunda gerektiği şekilde bilgilendirmemeye bağladığı görülmektedir²¹⁸. Bu anlamda olması gerekeni Yönerge’yi takiben mesafeli sözleşmelere ilişkin düzenlemeler yansıtmaktadır. İş yeri dışında kurulan sözleşmelerde ise bu noktada farklılığa gidilmesinin haklı bir gerekçesi görünmemektedir. Dolayısıyla ilgili

---

²¹⁷ Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun tüketicinin bilgilendirilmemesi hâline bağlı herhangi bir üst süre öngörmemişti. Bu hâlde tüketicinin geri alma hakkını kullanması için herhangi bir süreyle bağlı olmadığı doktrinde yer alan görüşler arasındaydı. Bu durumun işlem güvenliğini tehlikeye sokmadığı, zira dürüstlük kuralı uyarınca sınır tespitinin mümkün olduğu belirtiliyordu. Bkz. Akdağ Güney, **a.g.m.**, s. 623.

²¹⁸ İnal, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 128. Tüketici geri alma hakkını kullanmak istediğinde amaca ulaşabilmesi için zorunlu araç, girişimcinin adı ve iletişim bilgilerine sahip olmasıdır. Bu bağlamda hükme ilave edilmesi gereken bilgiler, sadece bu bilgilerden ibaret olabilir. Bkz. İnal, **a.e.**, s. 128.

hükümlerin muhtemelen bilinçsiz olarak ihdas edildiği kanaatinde olduğumuzu belirtelim²¹⁹.

Belirttiğimiz gibi, iş yeri dışında kurulan sözleşmeler ve mesafeli sözleşmeler açısından girişimcinin geri alma hakkına ilişkin bilgilendirme yükümlülüğünü gerçekleştirmemesi hâlinde, tüketici hakkını kullanmak için geri alma süresinin bitiminden itibaren bir yıllık süreye sahip olmaktadır. İDKSY. m. 9 (2) ve MSY. m. 10 (2) uyarınca, şayet girişimci geri alma hakkına ilişkin bilgilendirmeyi bir yıllık süre içinde yaparsa, on dört günlük geri alma hakkı süresi, bu bilgilendirmenin gereği gibi yapıldığı günden itibaren işlemeye başlamaktadır.

Geri alma hakkının konu olduğu diğer tüketici sözleşmelerine göz atıldığında, taksitle satış sözleşmeleri açısından sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün düzenlenmediği, sair bütün sözleşmelerde ise var olan bilgilendirme yükümlülüğüne rağmen aykırılığa bir sonuç bağlanmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu sözleşmelerde girişimcinin bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranışı ne şekilde hareket etmeyi gerektirecektir? Bu bağlamda ilk yaklaşım Kanun'un menfi bir çözüm benimsediğine dair olmaktadır. Yani, Kanun bazı sözleşmeler açısından açıkça öngördüğü sonucu, diğer sözleşmeler açısından öngörmemiştir. Dolayısıyla bu durum, bilgilendirilmemeye rağmen on dört günlük sürenin başlatılması olarak anlaşılmalıdır²²⁰.

İkinci yaklaşım ise kıyasen uygulanmaya dair olmaktadır. İş yeri dışında kurulan sözleşmeler ve mesafeli sözleşmeler açısından öngörülen hüküm, diğer sözleşmelere de kıyasen uygulanmalıdır²²¹. Kıyasen uygulanma yaklaşımı, tüketiciyi

---

²¹⁹ Aynı kanaate DTY m. 10 açısından da varmaktayız. Şöyle ki: Kanunda devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri yönünden üst süreye ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak DTY m. 10 girişimcinin; ön bilgilendirme yükümlülüğü, şekil ve geri alma hakkına ilişkin birtakım yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi hâlini sürenin uzama sebebi olarak belirlemiştir.

²²⁰ Bu görüşü aktaran Özen, **Cayma Hakkı**, s. 86-87.

²²¹ Özen, **Cayma Hakkı**, s. 86-87; Çabri, **a.g.m.**, s. 223.

Öz, ön ödemeli konut satış sözleşmelerinde de bilgilendirilmeme hâlinde kıyasen uygulanmanın mümkün olduğuna işaret etmiştir. Ancak sözleşme konusu taşınmaz olduğu için de dürüstlük kuralının sürenin uzunluğu konusunda belirleyici olması gerektiğini belirtmektedir. bkz. Öz, **Sektör**, s. 106; Öz, **Kongre**, s. 144.

Tüketici kredisi sözleşmesinde bilgilendirme yükümlülüğünün gerçekleştirilmediği sürece, geri alma hakkının kullanılabilmesine dair bkz. yuk. s. 92.

koruma amacıyla da uyumludur. Gerçekten, aynı hakkın tanındığı ve eş düzeyde koruma gerektiren bu gibi durumlarda farklı sonuçlara gidilmesinin herhangi bir getirisi olamaz. Burada bilinçsiz bir boşluk olduğu kanaatindeyiz ki, bu da kanun hazırlıklarında hükümlerin bütüncül hazırlanmıyor olmasının alışılmış sonucu olmaktadır.

F. Şekil ve Zorunlu İçerik

TKHK. m. 47 (4) uyarınca,

“İş yeri dışında kurulan sözleşmeler yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz. Geçerli bir sözleşme kurmamış olan satıcı veya sağlayıcı, sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez. Satıcı veya sağlayıcı; tüketicinin kendi el yazısı ile sözleşme tarihini yazmasını ve sözleşmeyi imzalamasını sağlamak, sözleşmenin bir nüshasını tüketiciye vermek ve mal veya hizmeti tüketiciye sunmakla yükümlüdür. Sözleşmenin tüketiciye teslim edildiğinin ve mal veya hizmetin sunulduğunun ispatı satıcı veya sağlayıcıya aittir.”

İş yeri dışında kurulan sözleşmeler yönünden de şekle aykırılık, esnek hükümsüzlük görünümünde olmaktadır. Bizim bu başlık altında ayrıca ele almak istediğimiz husus, *“tüketicinin kendi el yazısı ile sözleşme tarihini yazmasını ve sözleşmeyi imzalamasını sağlamak”* şeklindeki düzenlemeye dair olacaktır. Aslında yanıtını aradığımız soru, bu düzenlemenin de geçerlilik şekli kapsamında değerlendirilmesi gerekip gerekmediğine ilişkin olmaktadır. Bu soruya iki şekilde de yanıt verilmesi mümkündür. Bir görüş, zikredilen hususların girişimcinin yükümlülüğünde olmasından hareketle aykırılık durumunda kendisinin sözleşme tarihini ispat konusunda güçlüğü düşebileceğini belirtmektedir. Öyle ki, girişimci sözleşme tarihini ispatlayamazsa, tüketici geri alma hakkını kullanmak için kısa hak düşürücü süre ile bağlı olmayacaktır²²². Bu gerekçelerden anlaşılacağı üzere de,

²²² Kurşat, **a.g.m.**, s. 463. Bu görüş Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun öncesi dönemde paylaşılmıştı. Ancak girişimcinin yükümlülüklerini ihlaline geri alma hakkına ilişkin kısa sürenin başlamayacağı yaptırımı ETKHK. m. 9 f. 4 ile de bağlanmıştı. Dolayısıyla girişimcinin yükümlülüğünü esas almasından hareketle paylaşılan görüş hâlihazırdaki kanun açısından da geçerliliğini sürdürecektir.

nitelendirmenin ispat şekli yönünde olması gerekmektedir²²³. Kanaatimizce tercih edilmesi gereken ikinci bir görüş bu hususları da geçerlilik şekli kapsamında kabul edecektir²²⁴. Bu anlamda sözleşme içerisinde bulunmayışları da nitelendirmenin esnek hükümsüzlük yönünde olmasını gerektirecektir. Dolayısıyla tüketici dilerse sözleşmenin geçersizliğini ileri sürebilecektir.

TKHK. m. 47 (7) sözleşmenin zorunlu içeriğinin yönetmelikle belirlenecek unsurlar arasında olduğunu içermektedir. İDKSY. m. 7 zorunlu içerikte yer alması gereken hususları belirlemiştir. Konumuzla bağlantılı olarak yer alması gereken unsurları belirtmek faydalı olacaktır. İDKSY. m. 7 (1) ğ- Geri alma hakkının olduğu durumlarda, bu hakkın kullanılma şartları, süresi ve usulüne ilişkin bilgiler, h- Geri alma bildirimini yapılacağı açık adres, faks numarası veya elektronik posta bilgileri, ı- Geri alma hakkının kullanılmadığı durumlarda, tüketicinin geri alma hakkından faydalanamayacağına ya da hangi koşullarda geri alma hakkını kaybedeceğine ilişkin bilgi, i-“Bu sözleşmenin kurulduğu veya malın teslim alındığı tarihten itibaren on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin geri alma hakkınız bulunmaktadır. Geri alma süresi içinde sözleşmeye konu mal veya hizmet karşılığında herhangi bir isim altında ödeme yapmanızı veya borç altına sokan herhangi bir belge vermenizi istemeyeceğimizi ve geri alma bildirimini tarafımıza ulaştığı tarihten itibaren en geç on dört gün içinde malı geri almayı taahhüt ederiz.” ibaresi ki bu ibarenin sözleşmenin birinci sayfasında ve on altı punto büyüklüğünde koyu harflerle yazılması²²⁵ m. 7 (3) uyarınca zorunludur.

İDKSY. m. 7 (1) kapsamına, tüketicilerin uyuşmazlık konusundaki başvurularını Tüketici Mahkemesine veya Tüketici Hakem Heyetine yapabileceklerine dair bilgi de dâhildir. Zannediyoruz iş yeri dışında kurulan sözleşmelerde daha ağırlıklı olarak hissedilen tüketicinin baskı altında karar veriyor olma ihtimali, bu hususu eklemeyi gerektirmiştir. Yoksa diğer sözleşmeler açısından da bu hak baki kalmaktadır.

²²³ Kurşat, **a.e.**, s. 463.

²²⁴ Bu görüşün eleştirisi için bkz. Kurşat, **a.e.**, s. 464.

²²⁵ On altı punto büyüklüğünde ve koyu harflerle yazılmasının aranması; tüketicinin dikkatini çekme amacına yöneliktir. Bu sayede oluşan psikolojik etki ile sözleşme metninin sonuna kadar okunması temin edilmeye çalışılmaktadır. Bkz. Zevkliler, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 257.

İDKSY. m. 7 (2) uyarınca girişimci, sözleşmeyi tüketicinin imzalamasını ve sözleşme tarihi ile “Sözleşmenin bir örneğini elden teslim aldım.” ibaresini ve geri alma hakkının kullanılabilirdiği sözleşmeler için “On dört gün içinde geri alma hakkımın olduğu konusunda bilgilendirildim.” ibaresini tüketicinin kendi el yazısı ile yazmasını sağlamak zorundadır.

Son olarak önemine binaen değinmek istediğimiz bir konu sözleşme metinlerinin basıldığı kâğıtlara ilişkin olacaktır. Uygulamada girişimci tarafının sözleşmeleri A3 tipi çarşaf kâğıtlara bastırmasıyla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu durum sözleşmenin okunması ve anlaşılmasını güç hâle getirmektedir. Zira sözleşme metni yatay olduğundan cümleler bir hayli uzamakta ve tüketiciler kimi zaman geri alma hakkına sahip olduğunun farkına bile varamamaktadır²²⁶. Tüketici hakem heyetine intikal eden böyle bir uyuşmazlıkta, sözleşmenin zorunlu içeriği taşıdığından bahisle, tüketicinin geri alma hakkına ilişkin istemi reddedilmiştir. Ancak, karara yapılan itiraz üzerine tüketici mahkemesi, A3 tipi kâğıda yazılan sözleşmenin, katlandığında tüketicinin geri alma hakkını ve sözleşmedeki sair bilgileri okuyup anlamasına imkan tanımadığına vurgu yaparak kararı iptal etmiştir²²⁷.

G. Geri Alma Hakkı

1. Hakkın Tanınma Amacı

İş yeri dışında kurulan sözleşmeler bakımından hakkın tanınma amacı, sözleşmenin türleri yönünden baskın gelen sebeplerin belirginleştirilmesi suretiyle incelenecektir. Öncelikle her hâlde gafil avlanma tipik tehlikesinin²²⁸ geçerli olduğuna dikkat çekelim.

İlk olarak, sözleşmenin en dar ve teknik olan anlamı²²⁹, yani tüketicinin kendi konutu veya işyerine gelmek suretiyle kurulan tür incelenmelidir. Bu hâlde

---

²²⁶ Kara, **a.g.e.**, s. 998.

²²⁷ Kara, **a.e.**, s. 998, dn. 19. (Ankara 7. Tüketici Mahkemesine E. 2011/ 154 sayılı kaydolan uyuşmazlık)

²²⁸ Demir, **Geri Alma**, s. 28

²²⁹ Demir, **a.e.**, s. 124.

tüketiciler ani baskınlara maruz kalmakta ve cazip tekliflerle karşılaşmaktadır. Girişimci tarafının profesyonel pazarlama teknikleriyle donatılmış olmasının da etkisiyle, bir anda hiç sözleşme yapma fikri olmayan tüketici özgürce karar verebilme yetisini yitirmiş olmaktadır²³⁰. Esasen tüketicinin durumu ayağına gelen fırsat olarak düşünmesiyle, kendisinde bu fırsatı kaçırmama şeklinde bir kaygı oluşmakta ve sağlıklı olarak araştırma yapamamaktadır²³¹. Sözleşmenin ikinci türünü oluşturan tarafların iş yeri dışında görüşmelerinin hemen sonrasında iş yerinde sözleşmeyi kurmalarında belirlenen sebepler etkisini sürdürmektedir.

Üçüncü türü oluşturan düzenlenen bir gezi esnasında kurulan sözleşmelerde ise tüketicilerin ağır psikolojik baskı altında oldukları gözlemlenmektedir. Kişiler kendilerine sunulan önerileri iyilikbilmez ve fırsat kaçıran kişi pozisyonuna girmemek adına nezaketen kabul etmektedir²³².

Doğrudan satışlar yönünden de, tüketicilerde benzer şekilde nezaketsiz ve değerbilmez kişi pozisyonuna girmeme şeklinde bir hissiyat oluşmaktadır. İşte bu hissiyat da tüketicileri sözleşme yapmaya itmektedir²³³. Ayrıca bütün bu hâllerde tüketiciler bedel ve kalite karşılaştırması da yapamamakta, kimi zaman bunun ötesinde kendilerine sunulan mal ve hizmetlerin ihtiyaçlarına uygun olup olmadığını dahi tayin edememektedirler²³⁴. İşte işaret etmeye çalıştığımız kimi noktalarda alt

---

²³⁰ Demir, **Geri Alma**, s. 28; Kara, **a.g.e.**, s. 982.

²³¹ Aydın Zevkliler, **Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Örnek Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat**, İzmir, 1996, s. 101; Zevkliler, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 243; Kara, **a.g.e.**, s. 983.

²³² Demir, **Geri Alma**, s. 89.

²³³ Demir, **a.e.**, s. 92. Doğrudan satışlar kapsamında, network marketing sözleşmesinin doğrudan satıcı tarafını teşkil eden kişilerin de İDKSY. m. 25 (5) uyarınca hiçbir masraf ve cezai şart ödemeksizin sistemden ayrılma hakkı bulunmaktadır. Bu hâlde, sisteme arkadaş ricası üzerine dâhil olan kimseler yol yakınken kararlarından vazgeçmek isteyebilirler. Doğrudan satıcıların sahip olduğu bu imkânın da geri alma hakkı olarak nitelendirilmesiyle ilgili bkz. Savaş, **a.g.e.**, s. 201 vd. Elbette burada geri alma hakkının, tüketiciyi koruyucu nitelikli görünümü söz konusu değildir.

Ancak kimi zaman, doğrudan satıcıların aynı zamanda tüketici olabileceğiyle ilgili bkz. Savaş, **a.e.**, s. 157 vd.

²³⁴ Mehmet Köksal, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Açıklamalar, İçtihatlar ve İlgili Mevzuat, Tüketiciyi Koruma Derneği –TÜKODER Yayını No: 2, Mart LTD Basımevi, 1995, İstanbul, s. 63; Özel, **a.g.e.**, s. 165.

Söz gelimi, Fransızca bilmeyen göçmen işçilere, satıcıların uzun yıllar *indirimli fiyat* kandırmacasından yola çıkarak Fransızca kitap koleksiyonlarını satması bu durumun acı gerçekliğini gözler önüne sermektedir. Bkz. Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 25-26.

sebepler çeşitlilik göstermekte, son tahlilde ise bütün bu sebepler tüketicinin geri alma hakkına sahip olmasının temellerini oluşturmaktadır.

2. Hukuki Düzenleme

TKHK. m. 47 (5) uyarınca tüketici on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşme kurmaya yönelik irade beyanını geri alma hakkına sahiptir. Geri alma hakkının kullanıldığına dair bildirim bu süre içinde girişimciye yöneltilmiş olması yeterlidir. Geri alma süresi içinde girişimci sözleşmeye konu mal veya hizmet karşılığında tüketiciden herhangi bir isim altında ödeme yapmasını veya tüketiciyi borç altına sokan herhangi bir belge vermesini isteyemez.

Kanun geri alma süresi içinde peşin ödeme ve belge verme yasağı getirmektedir. Aynı hüküm devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri açısından da öngörülmektedir (TKHK. m. 50 (6)). Hükümlerin gerekçeleri, uygulamada özellikle bazı şirketlerin sözleşme kurulduktan hemen sonra tahsilat yapması, sonrasında ise geri alma hakkının kullanılmasında zorluk çıkarmasıyla karşılaşıldığından bahsetmektedir. Bu sebeple tüketicilerin geri alma hakkını kullanıp kullanmayacağını belirli olması aşamasına kadar ödeme talep edilmesi yasaklanmaktadır. Yani hükümlerin tanınma amacı tüketicilerin daha etkin korunması ihtiyacına dayanmaktadır. Hatırlanacağı üzere, ön ödemeli konut satış sözleşmelerinde var olan ihtiyaç, yasağın görünümünün “geçerli bir sözleşme yapılan kadar” şeklinde belirlenmesini gerektirmişti.

Bu vesileyle kanaatimizin, zikredilen sözleşmeler yönünden var olan ihtiyaçların bu düzenlemeleri zorunlu kıldığı şeklinde olduğunu yineleyelim. Ancak doktrinde yasağın varlığını sözleşmelerin geciktirici şarta bağlı olarak kurulmasına yoran görüşlere²³⁵ rastlanmaktadır. Benzer şekilde TKHK. m. 47'nin gerekçesinde son derece talihsiz bir ifade şekliyle “*İşyeri dışında yapılan satışlar, muayene ve tecrübe koşullu yapılan satış olarak değerlendirilmektedir.*” açıklaması yapılmıştır. Aslında bu yanlış değerlendirmelere sebep olan hüküm 2003 yılında 4822 Sayılı

²³⁵ Aslan, **a.g.e.**, s. 549. Ayrıca bkz. yuk. s. 6 vd.

Kanun değişikliğiyle kaldırılmıştı. Ancak, hâlen anlamsız ısrar sürdürölmeye çalışılmaktadır.

TKHK. m. 47 (7) geri alma hakkına ilişkin hususların yönetmelikle belirleneceğini içermektedir. İDKSY. m. 8 (2) uyarınca geri alma hakkı süresi, hizmet ifasına ilişkin sözleşmelerde sözleşmenin kurulduğu gün²³⁶; mal teslimine ilişkin sözleşmelerde ise tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin malı teslim aldığı gün başlamaktadır. Ancak tüketici, sözleşmenin kurulmasından malın teslimine kadar olan süre içinde de geri alma hakkını kullanabilir.

Kimi özellik arz eden durumlar yönünden sürelerin başlangıcına dair ayırıcı hükümler öngörülmektedir. şayet tek sipariş konusu olup ayrı ayrı teslim edilen mallar varsa, tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin son malı teslim aldığı gün süre başlamaktadır (İDKSY. m. 8 (3) a). Yine, birden fazla parçadan oluşan mallarda tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin son parçayı teslim aldığı gün süre başlamaktadır (İDKSY. m. 8 (3) b). Belirli bir süre boyunca malın düzenli tesliminin yapıldığı sözleşmelerde ise, tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin ilk malı teslim aldığı gün süre başlamaktadır (İDKSY. m. 8 (3) c).

İDKSY. m. 8 (4) uyarınca, malın satıcı tarafından taşıyıcıya teslimi, tüketiciye yapılan teslim olarak kabul edilmemektedir. Son olarak İDKSY. m. 8 (5) mal teslimi ile hizmet ifasının birlikte yapıldığı sözleşmeleri düzenlemektedir. Bu takdirde mal teslimine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

---

²³⁶ Sözleşmenin kurulduğu gün ile hizmet ifasına başlanıyor olduğuna dair kabul hükmün bu şekilde kaleme alınmasını gerektirmiştir. Ancak işin niteliği gereği hizmetin sunulması öteleniyorsa, geri alma hakkına dair süre hizmetin fiilen ifa edildiği tarih esas alınarak belirlenmelidir. Bkz. Kara, **a.g.e.**, s. 1001 vd.

V. Mesafeli Sözleşmeler

A. Genel Olarak

AB Komisyonu'nun 2004 yılında tüketicinin korunması amacıyla hareketle açıkladığı prensiplerden, “Ne istiyorsan, nerede istiyorsan satın al” prensibi âdeta mesafeli sözleşmelerin varlığı ile anlam kazanmaktadır²³⁷. Mesafeli sözleşmelerde tüketiciler, dünyanın her yerinden diledikleri surette sözleşme ilişkisine girebilmektedir. Uzaktan iletişim araçlarının sağladığı kolaylık sayesinde günden güne bu yöntemle kurulan sözleşmelerin sayısı da katlanarak artmaktadır. Ancak bu sözleşmelerin, deyim yerindeyse “karanlıkta yapılması” tüketicilerin özel olarak korunmasını gerektirmektedir²³⁸. Bu cümleden olmak üzere, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü ve geri alma hakkına bağlanan hükümlerin özel bir anlam ifade ettiği belirlenmelidir.

İnceleme sistematığımızda yer alan “şekil” başlığının ise zorunlu olarak mesafeli sözleşmelerde yer bulmayacağını belirtelim. Çünkü mesafeli sözleşmeler, sözleşmenin kurulma yöntemini ifade etmektedir. Dolayısıyla, herhangi bir tip ya da tür oluşturmazlar. Bu bağlamda, bir yöntemin şekle tabi tutulması da mümkün olmaz²³⁹.

B. Tanım ve Unsurları

TKHK. m. 48 (1) mesafeli sözleşmeleri, “*Satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim*

²³⁷ Ümit Gezder, “Mesafeli Sözleşmeler”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Makaleler-Tartışmalar, Derleyen: Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 327-342, s. 328.

²³⁸ John Dickie, “Consumer Confidence and the EC Directive on Distance Contracts”, **Journal of Consumer Policy**, 21: 1998, (Çevrimiçi), <https://www.deepdyve.com/lp/springer-journals/consumer-confidence-and-the-ec-directive-on-distance-contracts-wK00ehEejz> E.T. 10 Mayıs 2016, s. 217-229, s. 218.

²³⁹ İnal, **a.g.e.**, s. 176 vd.; Erten, **a.g.e.**, s. 202; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 138. Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun zamanında ilgili yönetmelik hükmünde ifadenin kötü kaleme alınması, şekil hükmü getirilmeye çalışıldığı izlenimi uyandırır da bu kabulün mümkün olmadığına dair açıklamalar için bkz. İnal, **a.g.e.**, s. 177 vd.; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 139-142.

araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir.” şeklinde tanımlamaktadır.

Sözleşmeye ilişkin yapılan tanım, unsurlara dair yapılacak açıklamalarda yol gösterici olmaktadır. İlk unsur, sözleşme kurulurken tarafların eş zamanlı fiziksel varlığının bulunmamasıdır. Bu unsur “mesafe unsuru”²⁴⁰ olarak da anılmaktadır. Eş söylemle; mesafeli sözleşmelerde taraflar arasında her hâlde fiziksel uzaklık bulunmakta, ancak kimi hâllerde buna zamansal uzaklık da eklenmektedir²⁴¹.

İkinci unsur, girişimci tarafından mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik oluşturulmuş bir sistemin bulunmasıdır²⁴². Bu unsur, sözleşmeye bağlanan koruyucu hükümler düşünüldüğünde; söz gelimi, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, bilgi ve belgelerin saklanması, sözleşme konusunun mal olması hâlinde azami teslim süresinin öngörülmesi, anlam kazanmaktadır. Zira bu yükümlülükler oluşturulmuş bir sistemin varlığını zorunlu kılmaktadır²⁴³.

Mesafeli sözleşmelerde Kanun’un uzaktan pazarlamaya yönelik bir sistemin varlığını araması, girişimcinin aynı zamanda mağazasında mal veya hizmetlerini sunuyor olmasına engel değildir. Bunun yanı sıra, iki pazarlama tekniğinin birbirinin yanı sıra kullanılması da mümkündür. Önemli olan uzaktan pazarlamanın tek seferlik, istisnai bir durum olmamasıdır²⁴⁴.

---

²⁴⁰ Gezder, **İnternet**, s. 51.

²⁴¹ Demir, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 16. Kimi hâllerde zamansal uzaklığın bulunmaması, hazırlar arasında kurulan sözleşmelerin de mesafeli sözleşmelerin kapsamında nitelendirilmesinden ileri gelmektedir. Zamansal uzaklığın bulunmaması bağlamında kriter akustik yönden tarafların aynı yerde bulunmaları olmaktadır. Bkz. İpek Sağlam, **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul, Legal Yayıncılık, Nisan 2007, s. 74.

Ayrıca özlü biçimde ifade etmek gerekirse; her durumda hazır olmayanlar arasında yapılan sözleşmeler, mesafeli sözleşme niteliğini taşımaktadır. Ancak her mesafeli sözleşme hazır olmayanlar arasında yapılmamaktadır. Söz gelimi; telefon, video konferans aracılığıyla kurulan sözleşmeler hazırlar arasındadır. Bkz. Hatice Özdemir Kocasakal, **Elektronik Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003, s. 45.

²⁴² Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından bu unsurun bulunmaması mesafeli sözleşmelerin uygulanma sahasını tüketici lehine ciddi surette genişletmekteydi. Bkz. Yıldırım, **a.g.e.**, s. 59.

²⁴³ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 67.

²⁴⁴ Madde gerekçesinden.

Bu cümleden olmak üzere, pazarlamanın istisna teşkil etmesi ya da oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde gerçekleştirilmesine verilecek anlamın koruyucu hükümlerin uygulanma sınırını belirlediği anlaşılmaktadır. Ancak, tüketicinin uzaktan iletişim araçlarını kullanarak kurduğu her sözleşme yönünden bu sınır belirgin olmayabilir. Bu takdirde, ortalama tüketici kriterinin esas alınması uygun görünmektedir. Şayet ortalama tüketicide girişimcinin web sayfası, kataloğu, reklamları oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde hareket edildiği izlenimini uyandırıyor ise mesafeli sözleşme nitelendirmesine gidilmek gerektir²⁴⁵.

Üçüncü unsur ise, sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılmasıdır. MSY. m. 4, h ile uzaktan iletişim aracı, “*Mektup, katalog, telefon, faks, radyo, televizyon, elektronik posta mesajı, kısa mesaj, internet gibi fiziksel olarak karşı karşıya gelinmeksizin sözleşme kurulmasına imkan veren her türlü araç veya ortamı*” ifade eder şeklinde tanımlanmaktadır. Aslında bu tanım, mesafeli sözleşmelerin hem kadim zamanlardan beri bilinen yollarla hem de oldukça yeni kabul edilen araçlarla kurulmasının mümkün olduğunun ifadesi olmaktadır²⁴⁶. Ayrıca hükümde sınırlayıcı bir sayım yapılmadığı için de teknolojinin beraberinde getireceği yeni araçlar kapsam dâhilinde olacaktır.

Söz gelimi, uygulamada sıklıkla kişilerin cep telefonlarına mesaj gönderilerek mal satışı ya da hizmet sunumuna ilişkin tekliflerde bulunulması ile karşılaşmaktadır. Bu tekliflere tüketicilerin olumlu yanıt vermesi sözleşmenin mesafeli olarak nitelendirilmesini gerektirmektedir²⁴⁷.

Uzaktan iletişim araçlarının kullanılması bağlamında ele alınması gereken bir konu, sözleşmenin “kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere” şeklindeki ibareye ilişkindir. Hüküm aslında “münhasıran”²⁴⁸ ya da “sadece” uzaktan

²⁴⁵ İnal, **a.g.e.**, s. 78, Erten, **a.g.e.**, s. 32; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 68.

²⁴⁶ Özdemir Kocasakal, **a.g.e.**, s. 44; Erten, **a.g.e.**, s. 10; Gezder, **Konferans**, s. 330.

²⁴⁷ Kara, **a.g.e.**, s. 1018.

²⁴⁸ Tüketici Hakları Yönergesi’nde ise, “*with the exclusive use of one or more means of distance communication*” ibaresiyle münhasırlığa vurgu yapıldığını görmekteyiz. Bkz. (Çevrimiçi) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:304:0064:0088:en:PDF>

iletişim araçlarının kullanılmasını açıkça belirtir biçimde kaleme alınmamıştır. Ancak, “sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere” şeklindeki ibare bu biçimi imlemektedir. Bu durum, karar alma süreci de dâhil olmak üzere, şayet tüketici girişimci ile yüz yüze gelmişse sözleşmenin mesafeli olarak nitelendirilmemesi gerektiği sonucuna²⁴⁹ götürmektedir. Esasen mesafeli sözleşmelerde koruyucu hükümlerin muhatabı; görmeden, inceleyemeden sözleşmeyi kuran tüketici olmaktadır. Bu durum sonucu makul gösterebilir. Ancak sonucun sert biçimde uygulanması, tüketicinin mağazaya gittiği ve bu sırada sözleşmenin kurulmadığı, ancak sonrasında uzaktan iletişim aracıyla sözleşmenin kurulduğu her hâlin koruyucu kapsamın dışında bırakılması anlamına gelmektedir. Bu nitelendirme ise mesafeli sözleşmelerin koruyuculuğundan tüketicileri geniş bir çevrede yoksun bırakır. Bu sebeple de, birazdan inceleyeceğimiz gibi belirli ölçütlere başvurulması ve sınır tayin edilmeye çalışılmasıyla karşılaşmaktayız. TKHK. m. 48 hükmünün gerekçesine bakıldığında, şöyle bir ayırım yapıldığı görülmektedir. Tüketicinin sadece mal veya hizmetler hakkında bilgi toplamak amacıyla girişimcinin mağazasını ziyaret etmesinin ardından uzaktan bir iletişim aracı vasıtasıyla sözleşmeyi müzakere ettiği ve kurduğu durumlar mesafeli sözleşmelerin kapsamındadır. Ancak girişimcinin mağazasında müzakere edildikten sonra uzaktan bir iletişim aracı kullanılarak kurulan bir sözleşme, mesafeli sözleşme olarak nitelendirilemez. Aslında gerekçe böyle bir ayırım yaparak bilgi toplama ve müzakere safhalarını keskin çizgilerle ayırt etmektedir. Oysa bu safhalar birbirinden bu kadar kolay ayrılamaz. Ayrıca, tüketicinin önce mağazaya geldiği, bu sebeple nitelendirmenin mesafeli sözleşme yönünde olmadığına dair iddianın ispatı çok güçtür.

Bu konuya Alman doktrininde belirli ölçütlerden yararlanmak suretiyle çözüm arandığından bahsedilmektedir²⁵⁰. Bu çerçevede ilk görüşe göre, tüketici mağazaya gittiğinde bilgi edinme imkânına sahip olmuşsa artık mesafeli sözleşmelerin sınırından çıkılmaktadır²⁵¹. İkinci bir görüş ise, sözleşmenin sınırından çıkıldığının kabul edilebilmesi için, sözleşmenin esaslı unsurları hakkında müzakere

---

²⁴⁹ Bozbel, **Mesafeli**, s. 785 ve dn. 12; İnal, **a.g.e.**, s. 77.

²⁵⁰ Erten, **a.g.e.**, s. 86 vd.

²⁵¹ Erten, **a.g.e.**, s. 87 dn. 305’deki yazar ve onu takiben Erten.

yapılmış olmasını aramaktadır²⁵². Biz ise, sözleşme öncesi tüketici mağazaya gitmiş olsa da, kurulma usulünün mesafeli olma niteliğini sürdürdüğü görüşüne²⁵³ katılmaktayız. Çünkü sözleşmenin inikadı safhasında uzaktan iletişim araçları kullanılmakta ve tarafların eş zamanlı fiziksel varlıkları bulunmamaktadır. Dolayısıyla korunmaya dair ihtiyaç varlığını ve etkisini sürdürmektedir²⁵⁴.

C. Kapsam

MSY. m. 2 sözleşmenin kapsamını belirlemektedir. Bu amaçla, yönetmeliğin uygulanmayacağı sözleşmelerin sayılması yoluna gidilmiştir. İş yeri dışında kurulan sözleşmeler ile ortak olan istisnalara ilgili başlıkta yer verdiğimiz için burada ayrıca var olan istisnaları belirtmek ve bir hususu özel olarak vurgulamak istiyoruz.

İlk önce vurgulanması gereken husustan başlamalıyız: Hüküm finansal hizmetlere ilişkin sözleşmeleri kapsam dışında bırakmaktadır. Bu anlamda, finansal hizmetleri konu alan ve tarafların eş zamanlı fiziksel varlığında kurulan sözleşmelerin özel mevzuatına tabi olduğu açıktır. Ancak özünde mesafeli sözleşme niteliğinde bulunan finansal hizmetlerin neden kapsam dışında bırakıldığına ise üzerine düşünülmesi gerekmektedir. Bu soruya yanıt bulmak için Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun açısından mehzaz olan Avrupa Birliği Yönergelerine bakmak uygun olacaktır. Bu konunun düzenlendiği gerek eski 97/7 sayılı Yönerge²⁵⁵ gerekse de Tüketici Hakları Yönergesi, finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeleri kapsam dışında bırakmıştır. Bu tercihin temelinde yatan düşünce ise, sözleşmenin kendine has özellikler taşıması ve heterojen yapıda bulunması

²⁵² Erten, **a.g.e.**, s. 87 dn. 304'deki yazarlar.

²⁵³ Gezder, **İnternet**, s. 53 vd.; Osman Açıkgöz, **Tüketicinin Korunması Çerçevesinde Mobil Haberleşme Abonelik Sözleşmesinde Genel İşlem Koşulları**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Haziran 2013, s. 135 vd. dn. 455.

²⁵⁴ Açıkgöz, **a.g.e.**, s. 135 vd. dn. 455.

²⁵⁵ Bu yönerge ile kapsam dışı tutulması 2002/65 sayılı AB yönergesine kadar eleştirilere neden olmuştu. Zira, bu sözleşmeler açısından da tüketicinin korunması ihtiyacı had safhada olarak nitelendirilmekteydi. Bkz. bu eleştiriler için Dickie, **a.g.m.**, s. 219 vd. ; Akipek, **Direktif**, s. 50 dn. 9.

olmaktadır²⁵⁶. Nitekim, bu doğrultuda TKHK. m. 49 ile finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler özel olarak düzenlenmektedir.

Kapsam dışı kalan diğer sözleşmeler ise, otomatik makineler aracılığıyla yapılan satışlar; halka açık telefon vasıtasıyla telekomünikasyon operatörleriyle bu telefonun kullanımı; bahis, çekiliş, piyango ve benzeri şans oyunlarına ilişkin hizmetler; yiyecek ve içecekler gibi günlük tüketim maddelerinin, satıcının düzenli teslimatları çerçevesinde tüketicinin meskenine veya iş yerine götürülmesi; (belirli hükümler saklı kalmak koşuluyla) yolcu taşıma hizmetleri; malların montaj, bakım ve onarımı; bakımevi hizmetleri, çocuk, yaşlı ya da hasta bakımı gibi ailelerin ve kişilerin desteklenmesine yönelik sosyal hizmetlerdir.

D. Hukuki Niteliği

Mesafeli sözleşmeler açısından hukuki nitelendirmede vurgu, sözleşmenin herhangi bir tipi ya da türü ifade etmemesine dair olmalıdır. Yani, sözleşme; uzaktan iletişim araçları kullanılmak suretiyle kurulan sözleşmelerin yöntemini ifade etmektedir²⁵⁷. Dolayısıyla, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamına giren ve mesafeli olarak kurulması mümkün olan bütün sözleşmelerde bu yöntem tercih edilebilir. Böylelikle, sözleşme hem kendi niteliğini sürdürmeye devam eder, hem de

²⁵⁶ Faruk Acar, “Uzağa Satış Sözleşmesi Yapımında Tüketicinin Korunması Hakkındaki Avrupa Topluluğu Direktifi”, **İBD**, Y. 2000, C. 74, Sa. 1-2-3, s. 45-68, s. 53; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 17 ve ayrıca bkz. 145 vd.

²⁵⁷ Mete Özgür Falcıoğlu, **Karşılaştırmalı Hukuk ve (Amerikan Hukuku ve Viyana Antlaşması) Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, s. 75; Oğuz Gökhan Yılmaz, “Tüketici Hukukunda Mesafeli Sözleşmeler”, **TAAD**, Y. 4, Sa. 14, Temmuz 2013, s. 1011-1034, s. 1014; Gezder, **(Konferans)**, s. 334 vd.

Sözleşmenin, “*tecrübe veya muayene şartıyla satım*” olarak nitelendirilmesiyle ilgili bkz. Savaş Bozbel, “Türk Hukukunda Mesafeli Sözleşmeler, -97/7 Sayılı AB Yönergesi Düzenlemeleri Işığında Bir Karşılaştırma-“, **AÜEHFD**, (Çevrimiçi)

http://www.erkincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2003_VII_2_27.pdf, E.T.: 12.10.2015, s.

783-804 s. 784; Yusuf Büyükay, “İnternette Kurulan Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, (Çevrimiçi),

<http://www.ekademi.org/incele.asp?konu=%DDNTERNETTE%20KURULAN%20MESAFELI%20SÖZLEŞME%20DEMELERDE%20TCKK%20DCKET%20DDC%20DDN%20KORUNMASI&kimlik=265466054&url=makaleler/ybuyukay-7.htm> E.T. 04 Mayıs 2016, dn. 10 ve civarı.

Sözleşmenin satış sözleşmesinin bir türü olarak nitelendirilmesi elbette yanlıştır. Ancak bunun ötesinde, mesafeli sözleşmelerin geciktirici şarta tabi olarak nitelendirilmesi kabul edilebilir değildir.

Bozbel'in ortak yazar olduğu sonraki tarihli makalede, mesafeli sözleşmeleri “askıda geçerli” olarak nitelendirmesi görüşünü değiştirmesine işaret olabilir. Bkz. Bozbel, Atalı, **a.g.m.**, s. 455.

mesafeli olma niteliğine bürünür. Söz gelimi, mesafeli olarak kurulan satış sözleşmesinin, “mesafeli satış” niteliğine bürünmesi gibi²⁵⁸.

E. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü

Mesafeli sözleşmelerde tüketiciler ve girişimciler sözleşmenin kurulması aşamasında karşı karşıya gelmedikleri için bilgilendirilmeye olan ihtiyaç en üst düzeyde kendini hissettirmektedir²⁵⁹. Tüketiciler, görüp inceleme imkânına sahip olmadıkları bir edim üzerine düşünmekte ve ancak girişimcinin vereceği bilgiler sayesinde karşı karşıya olmamanın getirdiği bilgi açığını kapatabilmektedirler²⁶⁰. Bu anlamda sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün “sözleşme özgürlüğü ilkesini” temin etme amacına matuf olduğu da belirlenmektedir²⁶¹. Ayrıca, girişimcilerin sunduğu bilgilendirmeler sayesinde, uzaktan iletişim aracı kullanan tüketiciler mal ve hizmet piyasaları hakkında yeterli düzeyde bilgi edinmeleri hâlinde seçim özgürlükleri de teminat altına alınmış olmaktadır²⁶².

TKHK. m. 48 (2) uyarınca;

“Tüketici, mesafeli sözleşmeyi ya da buna karşılık gelen herhangi bir teklifi kabul etmeden önce ayrıntıları yönetmelikte belirlenen hususlarda ve siparişi onaylandığı takdirde ödeme yükümlülüğü altına gireceği konusunda açık ve anlaşılır şekilde satıcı veya sağlayıcı tarafından bilgilendirilir. Tüketicinin bilgilendirildiğine ilişkin ispat yükü satıcı veya sağlayıcıya aittir.”

²⁵⁸ Gezder, **İnternet**, s. 76; Gezder, **Konferans**, s. 335.

Yeri gelmişken belirtmeliyiz ki, “mesafeli satış” sözleşmenin kuruluş yönteminden kaynaklı bir nitelendirme olmaktadır. Bu tabirin, “mesafe satışı” (gönderme satışı) ile karıştırılmaması gerekmektedir. Mesafe satışı, satılanın ifa yerinden başka bir yere gönderilmesi suretiyle yapılan sözleşmeleri ifade etmektedir. Dolayısıyla, bu hâlde sözleşmenin ifası aşamasını ilgilendiren bir durum olmaktadır. Ancak kimi zaman, “mesafeli satış” ile “mesafe satışı”nın yan yana aynı sözleşme içerisinde bulunması da mümkündür. Bkz. ayrıntılı değerlendirme için Abdülkerim Yıldırım, “Mesafe Satımı” ile “Mesafeli Satım” Kavramları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme” **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, Sa. 1-2, Y. 2005, s. 127-152, s. 129 vd; Murat Oruç, **Satış Sözleşmesinde Riskin Geçişi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Nisan 2015, s. 109 vd.

²⁵⁹ Yeşim M. Atamer, “TKHK m. 9/ A ve Mesafeli Sözleşmelere İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in AB Mevzuatı Uyumuna İlişkin Görüş ve Değişiklik Önerileri”, **BATİDER**, C. XXIII, Sa. 1, Y. 2005, s. 177-199, s. 179.; Erten, **a.g.e.**, s. 11.

²⁶⁰ Atamer, **Mesafeli**, s. 178.

²⁶¹ Erten, **a.g.e.**, s. 33.

²⁶² Yıldırım, **a.g.e.**, s. 164.

Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği'nin ikinci bölümü sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne özgülenmektedir. MSY. m. 5 ön bilgilendirme, m. 6 ön bilgilendirme yöntemi, m. 7 ön bilgilerin teyidi ve m. 8 ön bilgilendirmeye ilişkin diğer yükümlülükler kenar başlıklarıyla düzenlemeler içermektedir.

MSY. m. 5 (1) hükmü tüketicinin “*Aşağıdaki hususların tamamını içerecek şekilde*” bilgilendirilmesi gerektiğini düzenlemektedir. MSY. m. 5 (2) uyarınca birinci fıkrada belirtilen bilgiler, mesafeli sözleşmenin ayrılmaz bir parçasıdır ve taraflar aksini kararlaştırmadıkça bu bilgiler değiştirilemez. MSY. m. 6, ön bilgilendirme yöntemi kenar başlığıyla düzenlenmiş olup kullanılan kimi uzaktan iletişim araçları için öngörülmuş ilave yöntemleri içermektedir. Bu sayede tüketicilerin bir kez daha dikkatinin çekilmesi sağlanmış olmaktadır. Bu yöntemler; sözleşmenin internet yoluyla kurulması, sesli iletişim yoluyla kurulması ve siparişe ilişkin bilgilerin sınırlı alanda ya da zamanda sunulduğu bir ortam yoluyla kurulması olarak ifade edilmektedir. İnternet yoluyla kurulmasında, tüketicinin ödeme yükümlülüğü altına girmesinden hemen önce; diğer iki hâlde ise tüketicinin sipariş vermeden önce açık ve anlaşılabilir bir şekilde bu bilgilerin ayrıca gösterilmesi gerekmektedir. Bu bilgilerin genel itibarıyla örtüştüğü görülmektedir: Sözleşme konusu mal veya hizmetin temel nitelikleri; mal veya hizmetin tüm vergiler dâhil toplam ücreti, niteliği itibarıyla önceden hesaplanamıyorsa ücretin hesaplanma usulü, varsa tüm nakliye, teslim ve benzeri ek masraflar ile bunların önceden hesaplanamaması hâlinde ek masrafların ödenebileceği bilgisi; geri alma hakkının olduğu durumlarda, bu hakkın kullanılma şartları, süresi, usulü ve satıcının iade için öngördüğü taşıyıcıya ait bilgiler; geri alma hakkının kullanılmadığı durumlarda, tüketicinin geri alma hakkından faydalanamayacağına ya da hangi koşullarda geri alma hakkını kaybedeceğine dair bilgilerdir.

Sözleşmenin internet yoluyla kurulması durumunda, ek olarak herhangi bir gönderim kısıtlamasının uygulanıp uygulanmadığını ve hangi ödeme araçlarının kabul edildiği bildirilmelidir. Sesli iletişim yoluyla ya da siparişe ilişkin bilgilerin

sınırlı alanda ya da zamanda sunulduğu bir ortam yoluyla sözleşmenin kurulması²⁶³ durumunda ek olarak MSY. m. 5 (1)'de yer alan bilgilerin tamamını en geç mal teslimine veya hizmet ifasına kadar yazılı olarak göndermek zorundadır.

MSY. m. 7 uyarınca,

“Satıcı veya sağlayıcı, tüketicinin 6 ncı maddede belirtilen yöntemlerle ön bilgileri edindiğini kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun olarak teyit etmesini sağlamak zorundadır. Aksi halde sözleşme kurulmamış sayılır.”

Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde de m. 9/ A ile teyit edilmemeye sözleşmenin kurulmamış olması yaptırımı bağlanmıştır. Ciddi surette eleştirilere²⁶⁴ konu olan bu hükmün Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a alınmaması isabetli bir tercih olarak değerlendirilmiştir²⁶⁵. Ancak henüz Kanun'un yürürlüğe girmesinden çok zaman geçmeden yayımlanan yönetmelik hükmüyle aynı yanlışa geri dönmüştür.

MSY. m. 8 (1) ön bilgilendirmeye ilişkin diğer yükümlülükler bağlamında, girişimcinin tüketici siparişi onaylamadan hemen önce, verilen siparişin ödeme yükümlülüğü anlamına geldiği hususunda tüketiciyi açık ve anlaşılır bir şekilde bilgilendirmek zorunda olduğunu belirtmektedir. Aksi hâlde tüketici siparişi ile bağlı değildir.

MSY. m. 8 (2) uyarınca tüketicinin mesafeli sözleşme kurulması amacıyla girişimci tarafından telefonla aranması durumunda, her görüşmenin başında girişimci kimliğini, eğer bir başkası adına veya hesabına arıyorsa bu kişinin kimliğini ve görüşmenin ticari amacını açıklamalıdır.

---

²⁶³ Bu hâlde ayrıca MSY. m. 5 (1)'de yer alan girişimcinin adı veya unvanı, varsa MERSİS numarasının da eklenmesi gerekmektedir.

²⁶⁴ İnal, **a.g.e.**, s. 134 vd. ve s. 180-183.

²⁶⁵ Gezder, **Konferans**, s. 339.

F. Geri Alma Hakkı

1. Hakkın Tanınma Amacı

Mesafeli sözleşmelerde geri alma hakkının tanınma amacı düşünüldüğünde ilk vurgu var olan bilgi asimetrisine²⁶⁶ ilişkin olmalıdır. Nitekim, diğer sözleşmelere göre daha ağırlıklı hissedilen bu olgunun, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne dair hükümlerde kendini hissettirdiğine vurgu yapıldı. Hakkın tanınmasına temel olan diğer hususlar da aslen bu olgunun uzantısı mahiyetinde olmaktadır. Çünkü tüketiciler sözleşmeleri görmeden âdeta gözü kapalı olarak kurdukları için umduklarını bulamama, sürprizlerle karşılaşma ihtimalleriyle her zaman karşı karşıya bulunurlar²⁶⁷. Mesafeli sözleşmelerde tüketicilerin umduklarını bulamamalarından kasıt, sınırları objektif ölçütlere sığdırılmasına lüzum bulunmayan bir hâldir. Söz gelimi, tüketici internet yoluyla dizüstü bilgisayar sipariş vermiş olsun. Ürün kendisine ulaştığında bilgisayarın umduğu şekilde hızlı çalışmadığını fark edebilir. Ya da internet sitesinde aklında garanti süresine dair daha uzun süre bilgisi kalmış olabilir. Hatta öyle ki, bilgisayarı masasının üzerine koyduğunda göz zevkine hitap etmemesi dahi hakkın kullanımı için yeterli bir sebeptir²⁶⁸.

Geri alma hakkının tanınmasına temel olan diğer bir husus ise, uzaktan iletişim araçlarının sözleşmenin kuruluşunu ciddi surette hızlandırması ve tüketicinin akdi yükümlülüğe girmesinin kolaylaşmasıdır²⁶⁹. Nitekim bu kolaylık, tüketicilerin yeterince düşünmeden ve hızla karar vermesine yol açmaktadır²⁷⁰.

²⁶⁶ Horst Eidenmüller, “Why Withdrawal Rights”, **ERCL**, 1/2011, (Çevrimiçi) https://epub.ub.uni-muenchen.de/25816/1/Eidenmueller_25816.pdf E.T. 13 Mart 2016, s. 1-24, s. 3.

²⁶⁷ Bozbel, **Mesafeli**, s. 799.

²⁶⁸ Omri Ben-Shahar, Eric A. Posner, “The Right to Withdraw in Contract Law”, **The Journal Of Legal Studies**, Volume 40 (1) / January 2011, (Çevrimiçi), <http://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/658403> E.T. 18 Ocak 2016, s. 115-148, s. 115.

²⁶⁹ Baki İlkey Engin, “Uzaktan Pazarlama Yoluyla Kurulan Sözleşmeler”, **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumunu, -Acquis Communautaire’in Alınması-, Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler**, Proje Yöneticisi: Ünal Tekinalp, İstanbul, 2001, s. 463-483, s. 464; Gezder, **Şerh**, s. 165; Ümit Gezder, “The Right Of Withdrawal In Distance Contracts” (Çevrimiçi), s. 1185-1201 <http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/02/5-Ümit-GEZDER.pdf> E.T. 22 Şubat 2016, s. 1185-1201, s. 1189.

²⁷⁰ Engin, **a.g.m.**, s. 464.

2. Hukuki Düzenleme

TKHK. m. 48 (4) uyarınca tüketici on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşme kurmaya yönelik irade beyanını geri alma hakkına sahiptir. Geri alma hakkının kullanıldığına dair bildirim bu süre içinde girişimciye yöneltilmiş olması yeterli olmaktadır.

G. Sözleşmeye Yabancılık Unsurunun Dâhil Olması

Mesafeli sözleşmelerde en çok tercih edilen iletişim aracı internet olmaktadır. Tüketiciler, internet yoluyla ister yurt içinden isterlerse de yurt dışından bir girişimciden mal satın alabilmektedir. Yurt içindeki bir girişimciyle var olan akdi ilişkiye Türk Tüketici Mevzuatının uygulanacağı konusu şüphe götürmez. Ancak yurt dışından sipariş edilen mallar yönünden ilişkiye yabancılık unsuru dâhil olmaktadır. Bu sebeple de Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a başvurmak suretiyle çözüm tayin edilmesi gerekmektedir²⁷¹. MÖHUK. m. 26 tüketici sözleşmeleri kenar başlığıyla düzenleme getirmektedir. Şöyle ki: Meslekî veya ticarî olmayan amaçla mal veya hizmet ya da kredi sağlanmasına yönelik tüketici sözleşmeleri, tüketicinin mutata meskeni hukukunun emredici hükümleri uyarınca sahip olacağı asgarî koruma saklı kalmak kaydıyla tarafların seçtikleri hukuka tabidir²⁷². Tarafların hukuk seçimi yapmamış olması hâlinde, tüketicinin

²⁷¹ Mustafa Topaloğlu, "İnternet Yoluyla Yapılan Satışlarda Tüketicinin Korunması", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 268-271, s. 268.

²⁷² Kanunkoyucu tüketici sözleşmelerinin çerçevesini hüküm ile sınırlı konularla belirginleştirmektedir. Bunun yanı sıra tarafların seçtikleri hukukun tüketicinin mutata meskeni hukukunun temin ettiği asgari korumayı bertaraf edemeyeceğine de vurgu yapmaktadır. Söz gelimi, tüketicinin Almanya'daki bir şirketin internet sitesinden ürün sipariş ettiği ihtimalde, uygulanacak hukukun Alman Hukuku olarak seçilmesi, şayet Alman Hukuku'ndaki hükümler daha koruyucu ise kabul edilebilir. Aksi takdirde Türk Hukuku'nun uygulanması söz konusu olur. Bu açıklamalar için bkz. Zeynep Çalışkan, "5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 26. Maddesine Göre Tüketici Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk", **MHB**, Y. 28, Sa. 1-2, 2008, s. 27-50, s. 33 ve 41.

MÖHUK. m. 45 tüketici sözleşmesine ilişkin davalar kenar başlığıyla yetki kuralı öngörmektedir. Şayet davacı tüketiciyse, kendi seçimine göre; yerleşim yeri, mutata meskeni ya da karşı tarafın iş yeri, yerleşim yeri veya mutata meskeninin bulunduğu Türk Mahkemeleri yetkili olmaktadır. Ancak tüketici davalı olunca yetkili mahkeme, tüketicinin Türkiye'deki mutata meskeni mahkemesi olmaktadır. Hükümün amacı ve düzenlenme şekli göz önüne alındığında "koruyucu yetki kuralı" niteliğinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, "Yabancı Unsurlu Tüketici Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda

mutat meskeni hukuku uygulanır. Tüketicinin mutat meskeni hukukunun uygulanabilmesi için; a) Sözleşme, tüketicinin mutat meskeninin bulunduğu ülkede, ona gönderilen özel bir davet üzerine veya ilan sonucunda kurulmuş ve sözleşmenin kurulması için tüketici tarafından yapılması gereken hukuki fiiller bu ülkede yapılmış veya b) Diğer taraf veya onun temsilcisi, tüketicinin siparişini bu ülkede almış veya c) İlişkinin bir satın sözleşmesi olması hâlinde, satıcı tüketiciyi satın almaya ikna etmek amacıyla bir gezi düzenlemiş ve tüketici bu gezi ile bulunduğu ülkeden başka ülkeye gidip siparişini orada vermiş olmalıdır.

VI. Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler

A. Genel Olarak

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler yasal zemine kavuşturulmuştur²⁷³. Bu sözleşmeler açısından da diğer sözleşmeler yönünden geçerli olan, tüketicilerin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü ve geri alma hakkına ilişkin koruyucu kurumlar etkisini göstermektedir²⁷⁴.

Bu sözleşmelerin geçerli olarak kurulması için bir şekil şartı bulunmamaktadır. Bu anlamda TKHK. m. 49 (3) ile öngörülen sağlayıcının sözleşmenin bütün şartlarını içeren hususları, kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla tüketiciye iletmesinin zorunlu olması şekil şartı değildir.

Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisinin Tayini”, **AÜHFD**, Y. 2014, 63 (4), s. 833-878, özl. 840 vd.

²⁷³ Hatırlanacağı üzere 4822 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte mesafeli sözleşmelere ilişkin m. 9/ A hükmü getirilmişti. Bu hüküm finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeleri kapsam dışı bırakmamaktaydı. Henüz şimdi olduğu gibi özel bir düzenleme de bulunmadığı için, mesafeli sözleşmelere ilişkin hükümdeki şartları taşıması hâlinde kapsam dâhilinde kabul görüyordu. Ancak Mesafeli Sözleşmeler Hakkında Yönetmelik, banka ve sigorta ile ilgili sözleşmeleri kapsam dışı bıraktığı için bu sözleşmelerin muhatabı olan tüketiciler yönünden korumasız bir yapı bulunmaktaydı. Bu açıklamalar için bkz. Süleyman Yılmaz, **Hukukî Açidan İnternet Bankacılığı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s. 81.

²⁷⁴ İnal, **a.g.e.**, s. 89; Emrehan İnal, “İnternet Dolandırıcılığı Eylemlerine Karşı Bankanın Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”, **Türk-İsviçre Hukuk Günleri, Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2010, s. 365-375, s. 366. Bunların yanı sıra, söz gelimi elektronik bankacılık uygulaması özelinde düşünülecek olursa ilave koruyucu kurumlar da devreye girmektedir. Kredi kartının hileli kullanılması durumunda ödemenin iptalinin sağlanması ve iade imkânı gibi. Bu konu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. İnal, **a.e.**, s. 365 vd.

Sağlayıcının bu yükümlülüğü, tüketicinin sözleşmeyi kuran iradesini yöneltmesinden önce veya tüketicinin talebi üzerine yazılı bilgilendirmeye elverişli olmayan bir uzaktan iletişim aracı kullanılarak sözleşmenin kurulması hâlinde sözleşmenin kurulmasından hemen sonra yerine getirmesi gerekmektedir.

Şekil konusuyla bağlantılı bir hususun ele alınması gerekmektedir. TKY. m. 10 uyarınca “*Mesafeli olarak kurulan sözleşmeler hariç olmak üzere, tüketici kredisi sözleşmesi yazılı olarak kurulmadıkça geçerli olmaz.*” şeklinde düzenleme getirilmektedir. Doktrinde, bu hükmün tutarsız sonuçlara yol açtığı saptanmaktadır²⁷⁵. Şöyle ki: Hüküm aynı sözleşmenin yüz yüze kurulması hâlinde şekle tabi tutmakta, ancak mesafeli olarak kurulması hâlinde ise bu zorunluluğu kaldırmaktadır. Bu bağlamda, çözüm mesafeli olarak kurulan kredi sözleşmesinin uygulama sahası ölçümlendikten sonra yeknesak kuralların öngörülmesi şeklinde sunulmaktadır²⁷⁶.

Hemen belirlenmelidir ki bu sözleşmeler açısından, öngörülen kimi hükümler sözleşmeye temel oluşturan çerçeve sözleşme yönünden uygulanabilir. Diğer bir deyişle, bu sözleşme ilişkisi içerisinde devam eden her bir tüketici işlemine bu hükümler uygulanmayacaktır²⁷⁷.

²⁷⁵ Atamer, **Finansman**, s. 92 vd.

²⁷⁶ Atamer, **Finansman**, s. 92 vd. Tüketici kredisi sözleşmelerine kaynak teşkil eden AB 2008/48 sayılı Yönerge’de ise, yazılı şekil şartından vazgeçilmiştir. Dolayısıyla sözleşmeler imza olmaksızın saklanabilecek bir metin yoluyla kurulduklarında da geçerli olmaktadır. Bu tercihe, sözleşmelerin sınır ötesi kurulma amacına imkân tanınması ve ortak pazarın oluşturulması düşünceleri temel olmuştur. Hükmün iç hukuka aktarılması yönünden ise üye ülkeler nezdinde farklı yaklaşımlar takip edilmiştir. İşte bu bağlamda kanunkoyucunun da Avrupa Birliği’ndeki gelişmeleri göz önünde bulundurarak şekil şartından vazgeçmesi bir seçenektir. Ancak bu tercihten önce belirtildiği gibi uygulama sahasının ölçülmesi önem arz etmektedir. Bu açıklamalar için ve kimi üye ülkelerde tercih edilen düzenlemeler hakkında bkz. Atamer, **Finansman**, s. 90-93.

²⁷⁷ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 19 vd. Çerçeve sözleşme için bkz. Nami Barlas, “Çerçeve Sözleşme Kavramı ve Çerçeve Sözleşmelerin Özellikleri”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta, 1999, s. 807-828. Alman Hukuku’nda çerçeve sözleşme kurumunun gelişmesinde özellikle “genel banka sözleşme öğretisi”nin etkili olduğu belirtilmektedir. Bu öğretisi, kişinin bir işlemi yapmak için bankaya başvurması durumunda sadece o işlemin yapılmasını değil, zamana yaygın başkaca hizmetlerden faydalanılmasını da içermektedir. Barlas, **a.g.m.**, s. 812 dn. 14. Çerçeve sözleşme için ayrıca bkz. Halil Akkanat, “Kefaletin Fer’iliği İlkesi ve Banka Ticari Kredi Sözleşmeleri”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004, s. 275-289, s. 276-280.

B. Tanım

TKHK. m. 49 (1) finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeleri,

“Finansal hizmetler, her türlü banka hizmeti, kredi, sigorta, bireysel emeklilik, yatırım ve ödeme ile ilgili hizmetleri ifade eder. Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme, finansal hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, sağlayıcı ile tüketici arasında uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir.” şeklinde tanımlamaktadır²⁷⁸.

Sözleşmenin tanımında *“her türlü”* ibaresi yer almakla birlikte akabinde belirli hizmetlerin sayılması yoluna gidilmektedir. Bu sayım örnek kabilinden kabul edilmelidir²⁷⁹. Zira, Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun zamanında mahkemeler önlerine gelen uyuşmazlıklarda tüketici işlemi kapsamını daraltmaktaydı. İşte bu hüküm de uygulamanın tereddüt yaşamamasını temin eden hükümlerden olmaktadır²⁸⁰.

Sözleşmenin tanımının TKHK. m. 48 ile benzeyen özellikler taşıdığı kuşku götürmez. Ancak, *“satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın”, “ taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere”* ibareleri TKHK. m. 49’da bulunmamaktadır. Bununla birlikte, sözleşme özünde mesafeli sözleşme niteliğini haiz olduğundan bu unsurların varlığı

²⁷⁸ *Aslan*, tüketici tanımıyla bağdaşmayan yatırım kelimesinin kapsamdan çıkarılması gerektiğini savunmaktadır. Zira, küçük yatırımcının korunması farklı teknik özellikleri içermektedir. Nitekim, sermaye piyasası mevzuatı kapsamında düzenlenmiş durumdadır. Şayet bu düzenlemeler yeterli görülüyorsa, kendi iç düzenlemeleri çerçevesinde iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Bkz. *Aslan, a.g.e.*, s. 576. Yatırımcı ile tüketiciyi ayırmak amacıyla birçok kistastan yararlanıldığı görülmektedir. Esasen çoğu durumda kesişen bir alan dahi bulunmamaktadırlar. Ancak finansal hizmetler alanında yatırımcının tüketici sıfatına da sahip olduğu saptanmaktadır. Ayırmayı sağlayan kistaslar ve ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ali Paslı, *“Yatırımcı mı Tüketici mi?”*, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 412-416. s. 412 vd.

²⁷⁹ *Kara, a.g.e.*, s. 1043.

²⁸⁰ *Kara, a.g.e.*, s. 1043. Kanun’un tanımına rağmen, yönetmeliğin kapsam kenar başlıklı düzenlemesi; bankacılık, kredi, sigorta, bireysel emeklilik ve yatırım hizmetleri ile ilgili olanlar dışındaki ödemeler ile konut finansmanı sözleşmelerine bu yönetmelik hükümleri uygulanmaz (FHY. m. 2 (5) hükmünü içermektedir.

aranacaktır²⁸¹. Öyleyse sözleşmenin unsurları, finansal hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem, uzaktan iletişim araçlarının varlığı ve eş zamanlı fiziksel varlığın olmaması olarak belirmektedir. Mesafeli sözleşmelerle ortak olan bu unsurlara tekrara düşmemek amacıyla değinmeyeceğiz. İlgili açıklamaların esas alınması yeterli olacaktır²⁸².

C. Kapsam

FHY. m. 2 ile uygulanma kapsamı belirlenmektedir. Bu anlamda, bir finansal hizmetin sunulmasına ilişkin sözleşmenin, hizmet tedarikine ilişkin ilk anlaşma ile buna bağlı ardışık işlemleri veya zaman içinde gerçekleşen aynı nitelikteki farklı işlemleri kapsamaması hâlinde, “*bu Yönetmelik hükümleri*” sadece ilk anlaşmaya uygulanmaktadır (FHY. m. 2 (2)). Bir diğer deyişle, bu takdirde yapılan ilk sözleşme, finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme niteliğini haiz olmaktadır²⁸³.

Taraflar arasında hizmet tedarikine ilişkin ilk anlaşmanın olmadığı ancak ardışık işlemlerin veya zaman içinde aynı nitelikteki farklı işlemlerin gerçekleştiği durumlarda ön bilgilendirme sadece ilk işleme uygulanır. Bir yıldan daha uzun süre aynı türden işlemlerin gerçekleştirilmemesi hâlinde ise sonraki ilk işlem, bunu takip edecek yeni işlemlerin ilki sayılır ve ön bilgilendirme ilk işleme uygulanır (FHY. m. 2 (3)).

D. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü

Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler bakımından sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne bağlanan hükümler geri alma hakkıyla birlikte en önemli işlevi görmektedir²⁸⁴. TKHK. m. 49 (2) uyarınca, tüketicinin sözleşmenin kurulmasına ilişkin iradesini açıklamadan önce, geri alma hakkı, tüketicinin kabul

---

²⁸¹ Nesrin Akın Sunay, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve İlgili Yönetmelik Taslağı Kapsamında Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 417- 433, s. 422.

²⁸² Bkz. yuk. s. 121 vd.

²⁸³ Kara, **a.g.e.**, s. 1047.

²⁸⁴ Mehmet Demir, “Finansal Hizmet Edimlerinin Mesafeli Sürümüne İlişkin Avrupa Birliği Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Durum”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C. 1, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, Şubat 2010, s. 689-718, s. 694. ve s. 698.

beyanı vermesi hâlinde yükümlülük altına gireceği ve ayrıntıları Bakanlıkça belirlenen diğer hususlarda, açık, anlaşılır ve kullanılan iletişim araçlarına uygun bir şekilde bilgilendirilmesi zorunludur. Bu bilgilendirmenin ticari amaçla yapıldığı anlaşılır olmalı ve sesli iletişim araçlarının kullanıldığı hâllerde sağlayıcının kimliği ile görüşme talebinin sebebi her görüşmenin başında belirtilmelidir. Tüketicinin sözleşmenin kurulmasına dair kabul beyanı kullanılan iletişim araçlarına uygun olarak fiziki veya elektronik ortamda tespit veya kayıt edilir. Sağlayıcı, geri alma hakkının iletilmesi ile fiziki veya elektronik ortamda yapılacak tespit veya kayıtlar için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Bu hükmün içeriğine ilaveten FHY. m. 6 (3) sesli iletişim araçlarının kullanıldığı hâllerde, sağlayıcı ya da temsilcisi, sağlayıcının ve sesli iletişimde bulunan kişinin kimliğini, bu kişinin sağlayıcıyla olan bağlantısına ilişkin bilgiyi ve görüşme talebinin sebebini her görüşme başında belirtmek zorundadır.

Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği'nin ikinci bölümü sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne özgülenmektedir. FHY. m. 5 ön bilgilendirme, m. 6 ön bilgilendirme yöntemi, m. 7 finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme kenar başlıklarıyla düzenlemeler içermektedir. FHY. m. 5 uyarınca sağlayıcı, sözleşmenin kurulmasına yönelik iradesini açıklamadan önce kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun olarak tüketiciyi bilgilendirmek zorundadır. Bilgilendirme kapsamında yer alan geri alma hakkına ilişkin hususların zikredilmesi konumuz bakımından yeterli olacaktır: Geri alma hakkının kullanılma şartları, süresi, usulü, varsa tüketicinin ödemekle yükümlü olacağı meblağın hesaplanma yöntemi. Geri alma bildirimiminin yapılacağı açık adres, elektronik posta adresi, telefon numarası ve varsa diğer iletişim bilgileri. Geri alma hakkının kullanılmadığı durumlarda; tüketicinin haktan faydalanamayacağına ya da hangi koşullarda hakkını kaybedeceğine ilişkin bilgiler. (FHY. m. h,1,i)

FHY. m. 6 ön bilgilendirme yöntemi kenar başlığıyla düzenleme getirmektedir. Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerin sesli iletişim araçları vasıtasıyla veya sınırlı alanda ya da zamanda sunulduğu bir ortam yoluyla kurulması hâlinde; -özlüce söylemek gerekirse-, finansal hizmetin temel nitelikleri ve fiyatına ilişkin bilgiler, geri alma hakkının kullanılma şartları ve ödemekle yükümlü

olacağı meblağın hesaplanma yöntemi, kullanılmadığı durumlara ilişkin bilgilerin verilmesi yeterlidir. Ancak tüketici kredisi sözleşmelerinin bu araç veya ortamlar yoluyla mesafeli olarak kurulması hâlinde, ilgili mevzuatında yer alan ön bilgilerin tamamının, sözleşme kurulmadan makul bir süre önce yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile verilmesi zorunludur (FHY. m. 6 (2)).

E. Geri Alma Hakkı

1. Hakkın Tanınma Amacı

Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde tüketiciler genelde çok düşünmeden, sözleşmeye ve edime ilişkin ayrıntılar hakkında yeterli bilgi sahibi olmadan sözleşmeyi kurma yoluna gitmektedir. Ayrıca piyasada sunulan aynı türden hizmetlere ilişkin sözleşme koşulları ile karşılaştırma yapma imkânına da erişememiş olabilmektedirler²⁸⁵. Bu zikredilen amaçların yanı sıra uzaktan iletişim araçlarının sözleşmenin kuruluşunu ciddi surette hızlandırması ve tüketicinin akdi yükümlülüğe girmesini kolaylaştırması da etkili olmaktadır²⁸⁶. Nitekim, artık bir telefon uzaklığında kredi kullanılıyor olmasının düşünülmesi²⁸⁷ bile bu kolaylığı göstermeye yeterlidir.

2. Hukuki Düzenleme

TKHK. m. 49 (5) uyarınca tüketici on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşme kurmaya yönelik irade beyanını geri alma hakkına sahiptir. Geri alma hakkının kullanıldığına dair bildirim bu süre içinde sağlayıcıya yöneltilmiş olması yeterlidir. Sağlayıcı, geri alma hakkı konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat yükü altındadır.

FHY. m. 8 uyarınca geri alma hakkı süresi, sözleşmenin kurulduğu tarihte başlamaktadır. Ancak sözleşmenin bütün şartlarının kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verildiği tarihin sözleşmenin kurulduğu tarihten daha sonra

---

²⁸⁵ Madde gerekçesinden

²⁸⁶ Gezder, **Şerh**, s. 165; Gezder, **Withdrawal**, s. 1189.

²⁸⁷ Aslan, **a.g.e.**, s. 574.

olması durumunda, geri alma hakkı süresi, tüketicinin sözleşmenin bütün şartlarını edindiği tarihten itibaren başlamaktadır.

TKHK. m. 49 (5) uyarınca sigorta sözleşmelerine ve bireysel emekliliğe ilişkin sözleşmelerde geri alma süresi hakkında diğer mevzuatta yer alan tüketici lehine olan hükümler uygulanır. Bu konuda 2002/ 65 Sayılı Yönerge'nin m. 6'nın düzenlemesi ise, hayat sigortaları ve bireysel emeklilik sözleşmeleri yönünden geri alma hakkı süresinin otuz güne uzatılabileceğini içermektedir. Bizde hüküm "lehe olan hükümler uygulanır" şeklinde kaleme alınmış olunca ve tabii gerekçedeki açıklamayı da esas alınca zaten ilgili mevzuattaki hükümler lehedir şeklinde çıkarıma gidilmesi muhtemeldir. Ancak öncelikli sorun, "cayma"ya dair yanlış kullanımın tüketici mevzuatına özgü olmamasıdır. Bunun yanı sıra, biraz sonra açıklayacağımız gibi aslında lehe olduğu konusu dahi belirsiz olduğundan tereddütle yaklaşılması gerektiğine dair olmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'na bakıldığında birçok yerde "cayma" kavramı kullanılmaktadır. Bu bağlamda hangi hükmün lehe olduğunu saptama yolunda aksaklıklarla karşılaşılması muhtemel görünmektedir. Söz gelimi, TTK. m. 1430 uyarınca öngörülen caymanın daha lehe olduğu²⁸⁸ belirtilmektedir. Dayanak noktası ise sigorta ettirenin TKHK. m. 49 uyarınca öngörülen süreyi geçirse dahi TTK. m. 1430 uyarınca primin yarısını ödeyerek "cayabilmesi" olmaktadır²⁸⁹. Oysa bedel ödenmesi geri alma kurumuna yabancı olmaktadır. Dolayısıyla bu hükmün lehe olan hususların tespitinde değerlendirmeye alınmaması gerekmektedir.

Esasen Türk Ticaret Kanunu açısından herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemesiz kullanılabilen geri alma hakkı ilgili AB yönergelerine uygun olarak sadece hayat sigortaları yönünden geçerli olmaktadır²⁹⁰. Geri alma hakkının tanınmasına, hayat sigortalarının genellikle uzun süreli sigortalar olması ve

²⁸⁸ F. Dilek Kabukçuoğlu Özer, **Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası**, Tamamıyla Yenilenmiş 2. bs., Ankara, BATİHAE, Sözkesen Matbaacılık, 2014, s. 369.

²⁸⁹ Kabukçuoğlu Özer, **a.e.**, s. 369.

²⁹⁰ Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, "Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Sigorta Sözleşmelerinin Durumu", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, 4. **Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 436-440, s. 438.

de sigorta ettiren kişilerin ikna kabiliyeti yüksek kişiler tarafından kendilerine uygun olmayan sözleşme ilişkilerine çekilmiş olması ihtimalleri etkili olmaktadır²⁹¹. TTK. m. 1489 uyarınca, sigorta ettiren, sigortacının kendisine geri alma hakkını kullanabileceğini bildirmesinden itibaren on beş gün içinde hakkını kullanmalıdır. Şayet bilgilendirme yapılmamışsa, geri alma hakkı ilk primin ödenmesinden itibaren bir ay sonra sona ermektedir. Görüldüğü üzere ikili bir ayırım yapılmaktadır. Bilgilendirme yapılması durumunda on beş günlük sürenin varlığı TKHK. m. 49'a göre daha lehe bir görünüm arz etmektedir²⁹². Ancak hükme bir de bütüncül bakınca, bilgilendirmeme durumunda bir aylık süre sınırı bulunduğu görülmektedir. TKHK. m. 49 ise üst süreye ilişkin sınırlama getirmemiştir. Bu bağlamda sürenin işlemeyeceği göz önünde bulundurulunca daha lehe olarak yorumlanmaktadır²⁹³. Sürenin işlememesi anlamında sınır dürüstlük kuralı olmalıdır. Şayet bilgilendirmenin yapılmamasına rağmen finansal hizmet sunulsa ve söz gelimi iki sene geçmiş olsa artık tüketici geri alma hakkını kullanamayacaktır²⁹⁴.

Bireysel emeklilik sözleşmesi yönünden durumun incelenmesi, Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik²⁹⁵ çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. BESHY. m. 7 (2) uyarınca katılımcı, teklif formunun imzalanmasını veya teklifin onaylanmasını müteakip altmış gün içinde geri alma hakkına sahip olmaktadır. Geri alma hâlinde durum, katılımcı tarafından şirketin çağrı merkezine veya faksla yahut postayla şirkete bildirilir. Geri alma bildiriminin şirkete ulaşmasını müteakip verilen ödeme talimatları iptal ettirilir ve yapılan tüm ödemeler, fon toplam gider kesintisi haricinde hiçbir kesinti yapılmadan, varsa yatırım gelirleriyle birlikte on iş günü içinde ödeyene iade edilir.

Bireysel emeklilik yönünden, sözleşme yürürlüğe girmeden önce kullanılan bir geri alma hakkı yapılandırılmaktadır²⁹⁶. Dolayısıyla Tüketicinin Korunması

²⁹¹ TTK. m. 1489 gerekçesinden.

²⁹² Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s. 369; Kabukçuoğlu Özer, **a.g.m.**, s. 439.

²⁹³ Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s. 369 vd.; Kabukçuoğlu Özer, **a.g.m.**, s. 439. Bilgilendirmeme durumunda ne şekilde hareket edilmesi konusu tartışmalı olmaktadır. Kıyasen uygulanmaya dair bir senelik süre kabul edilince de tüketicinin lehine olma sonucu değişmemektedir.

²⁹⁴ Kara, **a.g.e.**, s. 1058.

²⁹⁵ RG. Yayımlı Tarihi, 9 Kasım 2012 Cuma, Sa. 28462.

²⁹⁶ Ender Gülver, **Emeklilik Sözleşmesi**, İstanbul, Der Yayınları, 2011, s. 141.

Hakkında Kanun bağlamında tanınan hak ile benzeyen yönler taşısa da tam olarak örtüşmeyen bir görünüm arz etmektedir²⁹⁷. Çünkü burada, hükümlerini doğuran bir sözleşme bakımından kullanılan bir geri alma hakkı yoktur. Bir diğer deyişle, sözleşmenin kurulması amacıyla yapılan irade beyanı bulunmaktadır ve bu beyan geri alınmaktadır²⁹⁸.

VII. Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri

A. Genel Olarak

Devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri TKHK. m. 50 ile düzenlenmekte ve hükme 14 Ocak 2009 tarihli 2008/122 sayılı AB Yönergesi kaynak teşkil etmektedir. Bir taşınmazdan kişilere zamanla sınırlı olarak yararlanma hakkı veren (time sharing) sistemler içerisinde yer alan²⁹⁹ bu sözleşmeler kişilerin tatil ihtiyaçlarını gidermek için sıklıkla tercih ettikleri yöntemlerden biri olmaktadır. TKHK. m. 50 içeriğinde biraz sonra inceleyeceğimiz dört sözleşmeyi barındırmaktadır. Bu sözleşmeleri ifade etmek için kullanılan “periyodik süreli tatil sözleşmeleri”³⁰⁰ üst kavramına yer yer iştirak edeceğimizi belirtmeliyiz. Devre tatil ve devre mülk hakkı veren sözleşmelerin ülkemizde daha sık tercih edilen türler olduğunu da eklemeliyiz³⁰¹.

İncelememizi gerçekleştirirken 2088/122 Sayılı Yönerge hakkında Mart 2015 tarihli nihai değerlendirme raporunun kimi yönlerden esas alınması faydalı olacaktır³⁰². Bu rapor ampirik bilgilere yer vermesi ve üye ülkeler nezdinde yapılan anketlerde çeşitli sonuçları yansıtması bakımından önem arz etmektedir.

---

²⁹⁷ Çağlar Özel, “Bireysel Emeklilik Sözleşmelerinde Cayma (Geri Alma) Hakkı, **Çimento İşveren Dergisi**, C. 18, Sa. 4, Temmuz 2004, s. 4-13, s. 9.

²⁹⁸ Gülver, **a.g.e.**, s. 141.

²⁹⁹ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 301.

³⁰⁰ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 301.

³⁰¹ Remzi Demir, “Devre Tatil Sözleşmesi”, **THD**, Seçkin, Tüketici Hukuku Özel Sayısı, C. 9, Sa. 89, Ocak 2014, s. 88-96.

³⁰² “Evaluation Study on the Application of the Timeshare Directive 2008/122/ EC”, Final Report, March 2015, European Commission, Centre for Strategy & Evaluation Services, s. 1-168. http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/timeshare_study_2015.pdf E.T. 16 Mayıs 2016.

Ayrıca, sözleşmeler açısından kapsam ve tanımların birbiriyle iç içe geçmesinin bizi tek bir başlık altında değerlendirmeye sevk ettiğini belirtmeliyiz.

B. Tanım ve Kapsam

TKHK. m. 50 devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri kenar başlığıyla düzenleme getirirse de, hükmün kapsamı daha geniş olmaktadır. DTY. m. 2 (1) uyarınca yönetmelik; devre tatil, uzun süreli tatil hizmeti, değişim ve yeniden satış sözleşmelerini kapsamaktadır.

TKHK. m. 50 (1) devre tatil sözleşmesini, *“Bir yıldan uzun süre için kurulan ve tüketiciye bu süre zarfında birden fazla dönem için bir veya daha fazla sayıda gecelik konaklama imkânı veren sözleşmelerdir.”* şeklinde tanımlamaktadır. Devre tatil sözleşmeleri ile sağlanan hakkın şahsi veya aynı bir hak³⁰³ olması bu maddenin uygulanmasını engellemektedir (TKHK. m. 50 (2)). Bu vurgunun sebebi gerekçede; “günümüzde sektör uygulamalarına bakıldığında, çok farklı hukuki yapılar içinde bu hakkın verildiği görülmektedir. Dolayısıyla tanımın bütün bu olası hâlleri kapsayacak şekilde geniş tutulması gerekmektedir” şeklinde ifade edilmektedir. Aslında bu gerekçe devre mülk hakkı veren sözleşmelerin de devre tatil kapsamında değerlendirilmesinin ifadesi olmaktadır. Nitekim, yönetmelikte de devre tatil sözleşmeleri ile sağlanan hakkın bir dernek üyeliğine ya da şirket ortaklığına bağlı olarak tanınması veya konaklamanın aynı zamanda seyahat ya da diğer hizmetlerle beraber sunulması yönetmelik hükümlerinin uygulanmasını engellemektedir (DTY. m. 2 (2)). Bu yönetmeliğin uygulanmasında; devre mülk, dönem mülk, paylı mülkiyet, hisseli gayrimenkul satışı ve benzeri isimler altında yapılan ve tapu tesciline konu edilen satışlara ilişkin sözleşmeler, bir yıldan uzun

³⁰³ 4822 sayılı Kanun değişikliğinden sonra, devre tatil sözleşmelerinin devre mülk sözleşmelerini de içerir tarzda üst kavram olarak düzenlenmesi gerektiğine vurgu yapılmaktaydı. Ancak bu sözleşmeler yönünden ortak olan hususlar belirlendikten sonra; nisbi hak ve aynı hak düzeninin gerektireceği şekilde bir sistematığın yapılandırılması ihtiyacına işaret edilmekteydi. Bkz. Mehmet Demir, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Tüketim Sözleşmeleri İle İlgili Hükümlerinin Eleştirisi ve Çözüm Önerileri”, **Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 397-419, s. 407. Devre mülk hakkının hukuki niteliğinin irdelenmesi için bkz. Ethem Sabâ Özmen, **Devre Mülk Hakkı**, Ankara, y.y., 1988, s. 80 vd.; Mehmet Ünal, “Devre Mülk Kavramı”, **Prof. Dr. Jale G. Akipek’e Armağan**, Selçuk Üniversitesi Yayınları No: 100, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 11, 1991, s. 387-403, s. 397 vd.

süre için kurulması ve tüketiciye bu süre zarfında birden fazla dönem için bir veya daha fazla sayıda gecelik konaklama imkânı tanınması hâlinde devre tatil sözleşmesi olarak kabul edilmektedir (DTY. m. 2 (3)).

Öncelikle devre tatil sözleşmesini belirleyen unsurlara vurgu yapılmalı, sonrasında kapsamdaki diğer sözleşmeler ele alınmalıdır.

Sözleşmenin devre tatil niteliğini haiz olabilmesi için iki ayrı sürenin mevcudiyeti zorunlu olmaktadır. İlki, tatil hakkının konu olduğu yıl içindeki süre; ikincisi de, sözleşmenin üst süresi olmaktadır³⁰⁴. Bu bağlamda, Kanun'da zikredilen unsurların birlikte varlığı aranmaktadır. Yani, üst sürenin bir yıldan uzun olması sağlandıktan sonra, tüketicinin sadece bir dönem için konaklama imkânına sahip olması yeterli olmamaktadır³⁰⁵. Devre tatil sözleşmeleri açısından bir veya daha fazla sayıda gecelik konaklama imkânı yeterli kabul edilmektedir. Ancak, devre mülk hakkı veren sözleşmeler devre tatil olarak değerlendirilse de KMK. m. 59 uyarınca bu sürenin on beş günden az olmaması gerekmektedir.

Hükmün devamı uzun süreli tatil hizmeti sözleşmesini m. 50 (3)'te "*Bir yıldan uzun süre için kurulan ve tüketiciye, belirlenen süre zarfında konaklamaya veya konaklama ile birlikte seyahat ya da diğer hizmetlerin beraber sunulduğu durumlara ilişkin indirim yahut diğer menfaatlerden faydalanma hakkı verilen sözleşmelerdir.*" şeklinde tanımlamaktadır. Bu sözleşmeler basit anlamda tatil kavramından farklı olup örneğin bir otelde gecelik konaklama için indirim veya özel bir ücret sağlayan veya konaklama ile birlikte belirli hizmetlerden sözleşme süresince ücretsiz faydalanmayı sağlayan ülkemizde de hâlihazırda çok yaygın olmamakla birlikte uygulamada olan "tatil kulübü üyeliği" indirim kartı veya üyelik kartı benzeri tatil ürünlerine ilişkin sözleşmelerdir. Ancak burada önemle üzerinde

³⁰⁴ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 301.

³⁰⁵ Çınar, **Devre Tatil**, s. 300.

Yönerge'yi takiben Kanun'un aradığı bu şart akla, şayet bu şekilde bir devre tatil sözleşmesi yoksa hangi hükümler uygulanacaktır sorusunu getirmektedir. Bu bağlamda, Yönerge'ye ilişkin hazırlanan nihai raporda, Tüketici Hakları Yönergesi'nin hükümlerinin devreye gireceği, nitekim iki yönerge arasında birçok benzerliğin olduğu belirtilmektedir. Söz gelimi, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü ve geri alma hakkına bağlanan hükümler gibi. http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/timeshare_study_2015.pdf , s. 11.

durulması gereken husus, bu hizmetlerin konaklamayı da içermesi durumudur³⁰⁶. Şayet konaklama olmaksızın devam eden bir üyelik söz konusu olursa abonelik sözleşmesi bağlamında tüketicinin korunması söz konusu olmaktadır³⁰⁷.

Hükmün kapsamına giren diğer sözleşmelerin tanımına ise DTY. m. 4 ile yer verilmektedir. Bu bağlamda; değişim sözleşmesi, tüketicilere devre tatil sözleşmesinden doğan haklarından diğer kişilerin geçici olarak yararlanmasına izin verilmesi karşılığında gecelik konaklama veya diğer hizmetlere geçici olarak erişim imkânı veren bir sisteme katılma hakkı tanıyan sözleşmeleri; yeniden satış sözleşmesi de girişimcinin devre tatil veya uzun süreli tatil hizmetinin alınıp satılması hususunda tüketiciye yardımcı olduğu sözleşmeleri ifade etmektedir.

Değişim sözleşmelerini belirleyen özellik, tüketicinin devre tatil hakkını geçici olarak başkalarına kullandırması ve bunun karşılığında ya konaklama ya da başka hizmetlerden faydalandırılması olmaktadır. Dolayısıyla, bu sözleşmenin muhakkak gecelik konaklama imkânı sunması gerekmektedir³⁰⁸. Yeniden satış sözleşmesinin uygulamasına bakıldığında ise, “kira garantili” olarak satılan devre tatil sözleşmelerinin revaçta olduğu görülmektedir. Tüketiciler kimi zaman sahip olduğu periyotlarda taşınmazdan yararlanmayabilirler. İşte girişimcilerin tüketicilere, kira konusunda yardımcı olduğu sözleşmelerin de kapsamda kabul görmesinin uygun olacağı belirtilmektedir³⁰⁹.

C. Hukuki Niteliği

Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un ilk hâlinde devre tatil sözleşmeleri kanuni bir düzenlemeye sahip olmadığı için isimsiz sözleşmeler kategorisinde değerlendirilmekteydi³¹⁰. 4822 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte bir madde ile düzenlemeye kavuşturulmuştur. Ancak bu hükmün sadece tanımdan ibaret olması ve sözleşmenin esaslı unsurlarını içermemesi nitelendirmenin isimli hâle

³⁰⁶ Madde gerekçesinden.

³⁰⁷ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 304.

³⁰⁸ Çınar, **Devre Tatil**, s. 312.

³⁰⁹ Yağcıoğlu, **a.g.m.**, s. 211; Aydoğdu, **Tüketici**, s. 305; Çınar, **Devre Tatil**, s. 312.

³¹⁰ Bu dönemde geri alma hakkından faydalandırmak için kapıdan sözleşme olarak nitelendirilmesiyle ilgili bkz. yuk. s. 32 vd.

gelmesini önlemektedir³¹¹. Sözleşmenin karma kombine³¹², *sui generis*³¹³ sözleşme olarak nitelenmesi gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktaydı. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da sözleşmenin esaslı unsurları ve tarafların yükümlülükleri de düzenlenmiş olduğundan, isimli sözleşmeler kategorisinde değerlendirilmesi gerekmektedir³¹⁴.

D. Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğü

TKHK. m. 50 (4) uyarınca tüketicilere periyodik süreli tatil hizmeti sözleşmelerinin kurulmasından en az bir gün önce, Bakanlıkça belirlenen hususları içeren ön bilgilendirme formunun verilmesi zorunludur.

Kanun periyodik süreli tatil sözleşmelerinde, makul süre kıstasından ayrılmaktadır. Bu bağlamda, bir günlük sürenin özellikle devre tatil ve devre mülkler yönünden yeterli olmadığı belirtilmektedir³¹⁵. Ancak sair sözleşmeler açısından da aynı ihtiyacın sürdüğünün kabulü gerekmektedir.

Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri Yönetmeliği, kapsama giren her bir sözleşme açısından ön bilgilendirme formlarını “ek”ler hâlinde sunmaktadır. Bu formun TKHK. m. 4 (1) ile öngörülen biçimi taşıması gerekmektedir. Girişimcinin ön bilgilendirme yükümlülüğünü bu formlarda yer alan bilgileri içerir tarzda gerçekleştirilmesi zorunludur (DTY. m. 5 (3)).

Formları incelediğimizde geri alma hakkına ilişkin yer alması gereken bilgilerin ortak olduğu görülmektedir. Sadece devre mülk sözleşmelerinde, ön bilgilendirme formunda kimi farklı bilgilerin yer alması gerekmektedir (Devre mülk sözleşmeleri devre tatil sözleşmesi olarak kabul edildiği için bu bilgiler Ek-1'deki formda düzenlenmiştir).

³¹¹ Özgür Başyigit, “Devre Tatil Sözleşmesi ve Tüketici Hukukuna Yansımaları”, **LHD**, Haziran 2005, s. 2105-2127, s. 2112.

³¹² Köse, **a.g.t.**, s. 33; Çelebi, **a.g.t.**, s. 57; Vedat Acar, “Devre Tatil Sistemleri, Hukuki Niteliği ve Muhasebe Uygulamaları”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2013, 10 (2), s. 215-238.

³¹³ Hayriye Şen, “**Devre Tatil Sözleşmesi**”, Anadolu Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2003, s. 32; Şen Doğramacı, **a.g.m.**, s. 34.

³¹⁴ Çınar, **Devre Tatil**, s. 301.

³¹⁵ Aslan, **a.g.e.**, s. 616. Ayrıca bkz. yuk. s. 97 vd.

Konumuzla sınırlı olacak biçimde formda yer alması gereken bilgilere işaret edilmesi uygun görünmektedir. Geri alma hakkının ne şekilde kullanılacağı ve geri alma bildirimini yapılacağı açık adres, faks numarası ve elektronik posta bilgileri; devre mülk hakkı veren sözleşmelerde “Bu sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin iradenizi geri alma hakkınız bulunmaktadır.” ibaresi; konusunu diğer aynı haklar ile şahsi bir hakkın oluşturduğu sözleşmelerde “Bu sözleşmenin kurulduğu tarihten itibaren on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin iradenizi geri alma hakkınız bulunmaktadır. Geri alma süresi içinde sözleşmeye konu mal veya hizmet karşılığında herhangi bir isim altında ödeme yapmanızı veya borç altına sokan herhangi bir belge vermenizi istemeyeceğimizi taahhüt ederiz.” ibaresi; tüketicinin geri alma hakkı konusunda hiç ya da gereği gibi bilgilendirilmemesi hâlinde geri alma hakkını kullanmak için on dört günlük süreyle bağlı olmadığına ve bu sürenin her hâlükârda geri alma süresinin bittiği tarihten itibaren bir yıl sonra sona ereceğine ilişkin bilgi.

E. Şekil

TKHK. m. 50 (5) uyarınca girişimci, mesafeli olarak kurulan sözleşmeler hariç olmak üzere, tüketicinin kendi el yazısıyla³¹⁶ sözleşme tarihini yazmasını ve sözleşmeyi imzalamasını sağlamakla yükümlüdür. Yazılı veya mesafeli olarak kurulan bu sözleşmelerin bir nüshasının kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilmesi zorunludur. Daha ağır şekil şartları öngören kanun hükümleri saklıdır.

DTY. m. 15 (2) aynı hakka konu taşınmazın ön ödemeli satılması durumunda uyulması gereken şekil şartını düzenlemektedir. Bu husus ön ödemeli konut satış sözleşmeleri bahsinde incelendiğinden ilgili başlığın esas alınması gerekmektedir³¹⁷.

Devre mülk hakkı veren sözleşmenin de tapuda resmi şekilde yapılması gerekmektedir³¹⁸. Ancak kimi zaman tarafların on beş günden az süreli ve tapu

³¹⁶ İş yeri dışında kurulan sözleşmeler kapsamında el yazısıyla yazılması hakkında bkz. yuk. s. 115 vd.

³¹⁷ Bkz. yuk. s. 99 vd.

dışında yaptıkları sözleşmeleri de “devre mülk” olarak isimlendirmiş olmalarıyla karşılaşılmaktadır. Bu takdirde, tarafların isimlendirmesine itibar edilmeyecek ve korumaya dair hükümlerin uygulaması etkisini sürdürecektir³¹⁹.

Son olarak şekil şartına riayet edilmemesi anlamında bir husus ele alınmalıdır. Hatırlanacağı üzere, geri alma hakkının konu olduğu ve geçerlilik şeklinin öngörüldüğü sözleşmelerde, esnek hükümsüzlük yaptırımı Kanun’un ilgili hükümlerinin görünümü olmaktadır. Ancak periyodik süreli tatil hizmeti sözleşmelerinde Kanun bu yaptırımı zikretmemiştir. DTY. m. 6 (1) ise girişimcinin sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremeyeceğini düzenlemektedir. İşte bu noktada doktrinde bir görüşe göre, “aynı hak sağlayan devre tatil sözleşmeleri”nde esnek hükümsüzlük uygulanmayacaktır. Zira, bu durumda yönetmelik hükmü TBK. m. 12’ye aykırı olmaktadır³²⁰. Ancak kanaatimizce burada esnek hükümsüzlük yaptırımından ayrılmak uygun olmaz. Kanun hazırlanırken ihmal sonucu unutulduğunu düşündüğümüz bu hüküm sebebiyle girişimciye şekle aykırılığı ileri sürme fırsatı tanınmamalıdır.

F. Geri Alma Hakkı

1. Hakkın Tanınma Amacı

Devre tatil sözleşmelerinde girişimcilerin sıklıkla başvurduğu yöntemlerden biri toplantılı satışlar olmaktadır. Tüketiciler genellikle anket çalışmaları sonucu, ücretsiz tatil hakkı kazandıkları söylenerek toplantılara çekilmektedir. Büyülü bir atmosfer ortamı oluşturulmakta ve etkili konuşmalar eşliğinde tüketiciler devre tatil konusunda ikna edilmektedir. Sağlıklı bir değerlendirme de yapamayan tüketiciler kendilerini sözleşme yapma mecburiyeti içinde hissetmektedir³²¹. Ancak devre tatil

---

³¹⁸ Devre mülk hakkı Kat Mülkiyeti Kanunu’nda düzenlenmektedir. KMK. m. 57 uyarınca, mesken olarak kullanılmaya elverişli bir yapı veya bağımsız bölümün ortak maliklerinden her biri lehine bu yapı veya bağımsız bölümden yılın belirli dönemlerinde istifade hakkı, müşterek mülkiyet payına bağlı bir irtifak hakkı olarak kurulabilir. Bu hakka devre mülk hakkı denir. KMK. m. 59 uyarınca devre mülk hakkının yılın belirli dönemlere ayrılması ve on beş günden az süreli olmaması gerekmektedir.

³¹⁹ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 303.

³²⁰ Çınar, **Devre Tatil**, s. 314.

³²¹ Havutcu, **a.g.m.**, s. 367 vd.

sözleşmelerinin, mutlaka bu yöntem ile kurulmasına gerek yoktur. Tüketici girişimcinin iş yerine gitse ve devre tatil sözleşmesi o sırada kurulsa yine geri alma hakkı bulunacaktır. Yani, esasen burada hakkın tanınmasına temel olan kurulma yöntemi olmayıp sözleşmenin bizzat kendisidir. İşte Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun zamanında yöntemin esas alınması her hâlde devre tatil sözleşmesinde bu hakka ihtiyaç olduğunun gözden kaçırılmasına sebep oluyordu.

2. Hukuki Düzenleme

Devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri yönünden hukuki düzenlemeler anlamında ele alınması gereken iki konu bulunmaktadır. İlki, geri alma hakkının kullanılmasına ilişkin sürenin ne zaman başlayacağı, ikincisi de peşin ödeme ve belge verme yasağına ilişkin olmaktadır.

TKHK. m. 50 (6) uyarınca tüketici on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşme kurmaya yönelik irade beyanını geri alma hakkına sahiptir. DTY. m. 7 geri alma hakkının başlayacağı süreyi belirlemektedir. Kapsamda yer alan her bir sözleşme yönünden, sözleşmenin kurulma anı ile birlikte geri alma süresi de işlemeye başlamaktadır³²². Hükümde TKY. m. 24 benzeri, yani, “ancak sözleşmenin bir örneğinin yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verildiği tarihin sözleşmenin kurulduğu tarihten daha sonra olması durumunda, bu süre, tüketicinin sözleşmenin bir örneğini aldığı tarihten itibaren başlar.” şeklinde bir düzenleme yer almamaktadır³²³. Ancak eksik bilgilendirme kenar başlıklı DTY. m. 10 bu eksikliğe çözüm sayılabilir. DTY. m. 10 uyarınca, girişimcinin belirli yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi tüketicinin geri alma hakkını kullanmak için on dört günlük süreyle bağlı olmamasının gerekçesini oluşturmaktadır. Bu takdirde, geri alma süresi her hâlükârda on dört günlük sürenin bittiği tarihten itibaren bir yıl sonra sona ermektedir. Hükümde zikredilen yükümlülükleri; bilgilendirmenin TKHK. m. 4 (1) ile öngörülen biçimi taşıması, ön

³²² Hükümün gerekçesinde ise tüketicinin tecrübe ve muayene ettiği tarihten itibaren on dört günlük sürenin başlayacağı belirtilmektedir. Bu bağlamda, hükümün gerekçesi ile yönetmelik hükmü çelişse de, yönetmeliğin esas alınması daha uygun görünmektedir. Bu görüş için bkz. Çınar, **Devre Tatil**, s. 317 dn. 447. Nitekim, 2008/122 sayılı Yönerge'nin 6. maddesi de sürenin başlaması için prensip itibarıyla sözleşmenin kurulmasını esas almaktadır.

³²³ Yönerge'de ise sürenin başlamasını düzenleyen aynı hükümde bu durumlar da belirtilmektedir.

bilgilendirme formunun ekte öngörülen bilgileri içermesi, sözleşmenin bir örneğinin tüketiciye verilmesi, yönetmelik ekinde yer alan geri alma hakkı kullanılmak istenildiğinde kullanılabilir formun sözleşmenin kurulduğu anda yazılı olarak veya kalıcı veri saklayıcısıyla tüketiciye verilmesi oluşturmaktadır.

TKHK. m. 50 (6) uyarınca devre mülk hakkı veren sözleşmeler hariç olmak üzere geri alma süresi dolmadan girişimci, tüketiciden herhangi bir isim altında ödeme yapmasını veya tüketiciyi borç altına sokan herhangi bir belge vermesini isteyemez. Görüldüğü üzere peşin ödeme ve belge verme yasağından devre mülk hakkı veren sözleşmelerin ayrı tutulduğu görülmektedir. Zira bu sözleşmeler tapuda resmi şekilde gerçekleştirildikleri ve tüketiciye daha uzun süre düşünme olanağı sundukları için daha güvenceli bir görünüm oluşturmaktadır³²⁴. Bu görünüm, peşin ödeme ve belge verme yasağının söz konusu olmamasının gerekçesini oluşturmaktadır. Ancak dikkat çekilmesi gereken, uygulamada devre mülk olarak isimlendirilen, ancak esasen “alacak hakkı” sunan sözleşmelerde bu esasın geçerli olmayacağıdır. Nitekim, aksi kabul girişimcilerin kanunu dolanmasına ve tüketicilerin kanunda öngörülen hükümlerden faydalanamamasına neden olur³²⁵.

2015 yılında yayımlanan nihai raporda, peşin ödeme ve belge verme yasağına ilişkin bulgular değerlendirilirken şöyle de bir husus ile karşılaşılmaktadır. RDO³²⁶ bu hükmün devre tatil sektörü yönünden ciddi surette olumsuzlukları beraberinde getirdiğini saptamaktadır. Peşin ödemenin psikolojik etkisinin de olduğu, bu bağlamda sektör açısından özellikle taraflar arasında uyuşma olduğunu göstermesi adına gerekli olduğu belirtilmektedir. Bu yasağa alternatif olarak, peşin ödenmesi gereken bedellerin üçüncü bir kişiye “bağlanma parası” şeklinde verilmesi fikri sunulmaktadır³²⁷.

³²⁴ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 307.

³²⁵ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 307.

³²⁶ Resort Development Organisation, Tatil Yeri Kalkınma Organizasyonu

³²⁷ http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/timeshare_study_2015.pdf s. 159.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GERİ ALMA HAKKININ KULLANILMASININ SONUÇLARI

I. Genel Olarak

Geri alma hakkının kullanılmasının sonuçlarının inceleneceği bu bölümde yöntem, her bir sözleşme açısından ayrı başlıklar hâlinde incelemenin gerçekleştirilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bizi böyle bir yöntem belirlemeye sevk eden sebep Kanun'un hakkın kullanılmasının sonuçlarını farklı hükümlere bağlaması olmuştur.

Geri alma hakkının kullanmasının sonuçları bağlamında, beklenen ve olması gereken durum Kanun'un hakka dair özel iade kuralları öngörmesiydi¹. Ancak Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bu yönde kurallar öngörülmemiş, yönetmelikler eliyle hukuki sonuçların belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Mevcut durumda, geri alma sonrası ortaya çıkan talepler yönünden iade öncelikle bu özel kurallar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. İkincil nitelikte, tamamlayıcı mahiyette ise sebepsiz zenginleşme hükümleri devreye girmektedir. Zira iade taleplerinin kaynağı aslında sebepsiz zenginleşmeye dayanmaktadır². Özel kurallar vasıtasıyla tüketicinin daha elverişli bir konuma yükseltildiği yeri geldikçe karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

¹ Demir, **Geri Alma**, s. 327.

² Demir, **Geri Alma**, s. 328; İnal, **a.g.e.**, s. 189; Demir, **Yönerge**, s. 79. İnal, **Mesafeli Sözleşmeler**, s. 129. Geri alma hakkının konu olduğu sözleşmeler hüküm ve sonuçlarını doğurduğundan, kazandırmanın yapıldığı anda geçerli bir sebep bulunmaktadır. Geri alma hakkının kullanılmasyla birlikte, sebebin geçmişe dönük olarak ortadan kalkması söz konusu olmaktadır. Bu sebeple, isimlendirme "*sonradan ortadan kalkan sebebe dayanan zenginleşmeler*" (*condictio ob causam finitam*) şeklinde yapılmaktadır. Bkz. Turgut Öz, **Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları: 87, 1990, s. 101 vd. Şayet tüketici geri alma süresi içinde mala masraf yapmışsa, hakkını kullanmasıyla birlikte sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca masrafları sınırsız olarak isteyebilecektir. bkz. Rona Serozan, "Sözleşme İlişkisinin Çözülmesi: Sözleşme Gereğince Elde Edilmiş Edimi Geri Verme Yükümü", **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004, s. 195-207, s. 203.

II. Taksitle Satış Sözleşmeleri

Taksitle satış sözleşmeleri yönünden geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları TSY. m. 8 ile düzenlenmektedir.

Türk Borçlar Kanunu'nda ise, ne taksitle satış sözleşmelerine ilişkin ne de ön ödemeli satış sözleşmelerine ilişkin hükümlerde herhangi bir düzenlemeye rastlanmaktadır³.

Geri alma hakkını kullanan tüketici, sözleşme konusu malı, geri alma hakkını kullandığı tarihten itibaren yedi gün içinde satıcıya iade etmekle yükümlüdür. Aksi hâlde tüketici geri alma hakkını kullanmamış sayılır (TSY. m. 8 (2)). Hükümde tüketicinin “hakkını kullanmamış sayılması”ndan kastedilenin ne olduğuna dair yaklaşımlar mevcuttur. Ancak bu yaklaşımların tüketici kredisi sözleşmeleri başlığı bünyesinde incelenmesi daha uygun olacaktır.

Geri alma hakkını kullanan tüketici, malın iade masraflarını yüklenmek zorundadır (TSY. m. 8 (3)). Girişimci ise, geri alma bildirimini kendisine ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde almış olduğu bedeli ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belgeyi, tüketiciye hiçbir masraf yüklemeksizin iade etmekle yükümlüdür (TSY. m. 8 (1)). Bu sonuçlar finansal kiralama sözleşmeleri yönünden de, tüketicinin satıcıyı bulduğu hâller ayrık olmak üzere, geçerlidir.

Ön ödemeli satış sözleşmelerinde ise, sözleşmenin kurulması sırasında mal teslim edilmediği için, tüketicinin iade yükümlülüğüne konu olacak bir mal söz konusu olmaz. Girişimcinin iade yükümlülüğünü düzenleyen TSY. m. 8 (1) ise geçerliliğini sürdürmektedir.

III. Tüketici Kredisi Sözleşmeleri

Tüketici kredisi sözleşmelerinde geri alma hakkının kullanılmasının sonuçlarını, tüketicinin krediden bu süre içinde faydalanmış olması ihtimali

---

³ Taksitle satış sözleşmeleri yönünden sözleşme geri alma süresi içinde sadece satıcı için hüküm ve sonuçlarını doğurmaktaydı. Geri alma hakkının kullanılmasıyla satıcı da sözleşmeyle bağlı olmaktan kurtulmakta ve taraflar ifa ettikleri edimleri geri vermekle yükümlü olmaktadır. bkz. Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 149.

açısından incelemek gerekmektedir. Çünkü ancak bu ihtimalde iadeye ilişkin yükümlülükler söz konusu olabilir. Kanun önce tüketicinin sonra da kredi verenin iadeyi sağlaması gerektiğini öngörerek iadede sıra benimsemektedir⁴.

TKHK. m. 24 (3) uyarınca, geri alma hakkını kullanan tüketici, anaparayı ve kredinin kullanıldığı tarihten anaparanın geri ödendiği tarihe kadar olan sürede tahakkuk eden faizi en geç geri alma bildirimini kredi verene göndermesinden itibaren otuz gün içinde ödemelidir.

Geri alma hakkı doğası gereği “bedelsiz” kullanılan bir haktır. Burada ise, anaparanın yanı sıra, tahakkuk eden faizin ödenmesi gerektiği de düzenlenmektedir. Tüketicinin faizi ödemekle yükümlü tutulmasının sebebinin, paranın kendisinde bulunduğu günler içinde ondan yararlanma imkânını elinde tutmasında aramak gerekmektedir⁵. Benzer bir düzenleme finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler yönünden öngörülmektedir. Bu sebeple, her iki sözleşme yönünden değerlendirmenin birlikte yapılması ve sonuca gidilmesi uygun görünmektedir. FHY. m. 11 uyarınca tüketici, geri alma bildirimini yönelttiği tarihten itibaren en geç otuz gün içinde sözleşme ve yan sözleşme uyarınca ifa edilen hizmet bedelleri ile varsa bir kamu kurum veya kuruluşuna ya da üçüncü kişilere ödenmiş olan masraflar ile mevzuat gereği ödenmesi zorunlu olan bedelleri sağlayıcıya iade etmekle yükümlüdür.

Gerek tüketici kredisi gerekse de finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeleri düzenleyen yönetmeliklerdeki bu hükümler, geri alma hakkının “bedelsiz”liği içeren yapısından mecburen ayrılan bir görünüm oluşturmaktadır. Dolayısıyla, tüketicilerin geri alma hakkını kullandıktan sonra bu bedelleri ödemekle yükümlü tutulacaklarının da farkında olmaları zorunludur. Nitekim, “tüketicinin ödemekle yükümlü olacağı meblağın hesaplanma yöntemi”nin ön bilgilendirme yükümlülüklerini düzenleyen hükümlerin kapsamında sayılması da işte bu zorunluluktan kaynaklanmaktadır. FHY. m. 11 (2) bu zorunluluğun yerine

⁴ *Atamer*, kanunkoyucunun iade borçlarının vadesini eş zamanlı düzenlemeyerek takas imkânından yararlanılmasının önüne gereksiz bir şekilde geçtiğini belirtmektedir. Bkz. *Atamer*, **Finansman**, s. 103.

⁵ *Atamer*, **Finansman**, s. 103.

getirilmemesine yaptırım bağlamaktadır. Şayet sağlayıcı ödenecek meblağın hesaplanma yöntemi hakkında tüketiciyi bilgilendirdiğini ispatlayamazsa, hükümde sayılan bedelleri talep edemeyecektir. Tüketici kredisi sözleşmesi yönünden ise yükümlülüğün yerine getirilmemesine bir yaptırım bağlanmamaktadır⁶. Bu bağlamda çözümün zaten finansal hizmet niteliğini haiz tüketici kredisi sözleşmelerine FHY. m. 11 (2)'nin kıyasen uygulanması şeklinde sunulduğu görülmektedir⁷.

Geri alma hakkını kullanan tüketicinin, en geç otuz gün içinde gerekli ödemeleri yapmaması hâline; TKHK. m. 24 (3) ve TKY. m. 24 (4) uyarınca “*tüketici kredisinden cayılmamış sayılır.*” FHY. m. 11 (1) uyarınca “*sözleşmeden caymadığı kabul edilir.*” sonuçları öngörülmektedir. Bu sonucun neyi karşıladığının araştırılması gerekmektedir. Doktrinde bu amaçtan hareket eden yaklaşımlardan ilki, tüketicinin kredi tutarını iade etmesi gerektiği durumlarda, Kanun’un fiili bir davranış yükümlülüğü getirdiğini belirlemektedir. Geri alma bildirimine ek olarak kredi tutarının iadesinin hakkın kullanılmasının bir unsuru olarak düzenlenmesi, iadeyi bildirim sonucunu doğurmasının hukuki şartı hâline getirmektedir⁸.

İkinci yaklaşım ise, geri alma bildiriminin iradi bozucu şarta bağlı olarak kullanıldığını kabul etmektedir⁹. Tüketicinin ödemeleri yapmadığı durumda bozucu şart gerçekleşmekte ve geri alma bildirimini sanki hiç kullanılmamış gibi sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmaya devam etmektedir. Bu durum, bozucu şartların ileriye etkili olduğu yönündeki TBK. m. 173/ f. 3’ün kanuni istisnasını oluşturmaktadır¹⁰. Üçüncü ve kanaatimizce tercih edilmesi gereken yaklaşıma göre ise, Kanun ödemenin gerçekleştirilmesi için öngörülen otuz günlük sürenin geçirilmesine geri alma bildiriminin geri alındığı sonucunu yüklemektedir¹¹. Ayrıca otuz günlük sürenin dolmasına gerek olmaksızın da tüketicinin geri alma bildirimini

---

⁶ Atamer, **Finansman**, s. 103.

⁷ Atamer, **Finansman**, s. 103 vd.

⁸ Gürses, **a.g.m.**, s. 275-276.

⁹ Gümüş, **Tüketici**, s. 188.

¹⁰ Gümüş, **Tüketici**, s. 188.

¹¹ Özen, **Cayma Hakkı**, s. 88; Atamer, **Finansman**, s. 104.

Bu hükmün yenilik doğuran hakların kullanımında geçerli olan “açıklık” ve “kesinlik” prensiplerinden kredi veren lehine sapma niteliğini taşıdığı ile ilgili bkz. Özen, **Tüketici Kredileri**, s. 41 vd.

açık ya da örtülü bir irade beyanıyla veya işaret eden bir fiil ile geri almasını kabul etmek gerekmektedir¹².

Tüketicinin iade yükümlülüğüyle bağlantılı bütün bu açıklamalardan sonra girişimcinin yükümlülüğüne geçiş yapılmalıdır. Bu bağlamda, girişimci tüketiciden hesaplanan akdi faiz ve bir kamu kurum veya kuruluşuna veya üçüncü kişilere ödenmiş olan ücretler dışında herhangi bir bedel talep edemez. Dolayısıyla bu bedeller dışında kalan ve tüketiciden tahsil edilen her türlü ücret, tüketicinin anapara ile tahakkuk eden faizi kredi verene ödediği tarihten itibaren yedi gün içinde tüketicieye iade edilir (TKY. m. 24 (5)).

Tüketici kredisi sözleşmelerinde geri alma hakkının kullanılması sonrası, yan sözleşmelerin¹³ nasıl etkileneceği sorusuna da yanıt aranmalıdır. TKY. m. 24 (6) uyarınca kredi sözleşmesine bağlı olarak tüketicieye başka bir hizmetin de sunulması hâlinde, tüketicinin kredi sözleşmesi yönünden geri alma hakkını kullanmasıyla birlikte bu hizmete ilişkin sözleşme de sona ermektedir. Hüküm her ne kadar açıkça yan sözleşme ibaresini taşımasa da, nitelendirmenin bu yönde yapılması gerekmektedir¹⁴. Nitekim, AB Tüketici Kredisi Yönergesi'nde "*ancillary servive contract*" ibaresiyle yan sözleşmelerin, "*linked credit agreement*" ibaresiyle de bağlı sözleşmelerin düzenlendiği görülmektedir¹⁵.

Geri alma hakkının konu olduğu diğer sözleşmelere göz atıldığında ise; iş yeri dışında kurulan sözleşmeler, mesafeli sözleşmeler ve finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler yönünden yönetmeliklerinde "geri alma hakkının kullanımının yan sözleşmelere etkisi"¹⁶ kenar başlığıyla düzenlemeler yer almaktadır. Hükümler, tüketicinin geri alma hakkını kullanması durumunda yan sözleşmelerin de

---

¹² Özen, **Cayma Hakkı**, s. 88.

¹³ Sigorta sözleşmesi ya da tüketici adına açılan kredi hesabı sözleşmesinin Yönerge'deki örnekler arasında olmasıyla ilgili bkz. Atamer, **Finansman**, s. 106.

¹⁴ Atamer, **Finansman**, s. 106 vd.

¹⁵ Atamer, **Finansman**, s. 106.

¹⁶ THY. m. 15, "*effects of the exercise of the right of withdrawal on ancillary contracts*" kenar başlığıyla yan sözleşmeleri düzenlemektedir. Zannediyoruz bu ayrımın gözden kaçırılması hükmün "cayma hakkının kullanımının bağlı sözleşmelere etkisi" şeklinde çevrilmesine sebep olmuştur. Bu çeviri için bkz. Hakan Tokbaş, Emel Özer, Mehmet İmrek, **Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Uluslararası Tüketici Mevzuatı**, Ankara, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Haziran 2014, s. 514.

kendiliğinden sona ereceğini içermektedir. Bu takdirde, tüketicinin herhangi bir tazminat veya cezai şart ödemekle yükümlü olmadığı da ilave edilmektedir. Girişimci, tüketicinin geri alma hakkını kullandığını yan sözleşmenin tarafı olan üçüncü kişiye derhâl bildirir (İDKSY. m. 13, MSY. m. 14, FHY. m. 12). Burada tüketici kredisi sözleşmelerinden farklı olarak girişimcinin, sözleşmenin tarafı olan üçüncü kişiye derhâl bildirmesi gerekliliği zikredilmektedir.

IV. Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmeleri

Ön ödemeli konut satış sözleşmeleri yönünden geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları ÖÖKY. m. 8 (5) ve (6) ile düzenlenmektedir. Bu bağlamda, hakkın kullanılması durumunda, tüketiciye iade edilmesi gereken tutar ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belge geri alma bildiriminin satıcıya ulaştığı tarihten itibaren en geç on dört gün içinde tüketiciye geri verilir. Satıcının aldığı bedeli ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belgeyi iade ettiği tarihten itibaren, tüketici on gün içinde edimlerini iade eder¹⁷. Bu genel iade kuralının, ön ödemeli konut satış sözleşmeleri üst başlığına giren alt türler açısından değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Nitekim farklılıkların ayırt edilmesi ancak bu surette mümkün olabilir.

Ön ödemeli konut satış vaadi sözleşmesi yapılması ilk türü oluşturmaktadır. Bu hâlde konut tüketiciye devredilmediğinden iadesi söz konusu olacak bir konut bulunmamaktadır¹⁸. Ancak bu hâlde tüketici yan edimler elde etmiş olabilir. Söz gelimi, satışa bağlı promosyonlu ürünler ya da televizyon teslimi bu edimler kapsamında düşünülebilir¹⁹. İşte bu hâlde satıcı iadeyi sağladıktan sonra tüketicinin on günlük iade süresi başlamaktadır. Belirtilen sürede tüketici iadeyi gerçekleştirmezse bu durum geri alma hakkının geçersizliği sonucuna yol

¹⁷ TKHK. m. 43 (3) uyarınca, satıcının aldığı bedeli ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belgeyi iade ettiği tarihten itibaren, tüketici on gün içinde edimleri iade eder. Bu hüküm satıcının kaç günlük süre içinde iadeyi sağlaması gerektiğini belirlemediği için eksik kalmaktaydı. Yönetmelik hükmüyle bu eksiklik giderilmiştir.

Atamer, hükümler ile satıcı ve tüketicinin iadeyi gerçekleştirme anları bakımından farklılık oluşturulmasının haklı bir gerekçesi bulunmadığını belirtmektedir. Bkz. *Atamer*, **Finansman**, s. 241.

¹⁸ Çabri, **a.g.m.**, s. 227.

¹⁹ Gümüş, **Tüketici**, s. 267.

açmamaktadır. Satıcı, iade yükümlülüğünü gerçekleştirilmeyen tüketicuyu borçlu temerrüdüne düşürmekte ve bu hükümler uyarınca ihlalin sonuçları tayin edilmektedir²⁰.

Tapuda tüketici lehine kat irtifakı tesis edilmesi suretiyle sözleşmenin kurulması ikinci türü oluşturmaktadır. Bu hâlde tüketicinin geri alma hakkını kullanmasıyla tapudaki tescil yolsuz hâle gelmektedir²¹. Dolayısıyla, yolsuz hâle gelen tescilin düzeltilmesi ihtiyacı doğmaktadır. Ancak bu işlem mali olarak çok külfetli olmaktadır. Bu bağlamda, geri alma hakkının tapuda yapılan işlemlere ne gibi bir etkisi olacağı konusunda herhangi bir düzenleme bulunmaması²² üzerine doktrinde *de lege ferenda* çözümler sunulmuştur. İlk görüş, tarafların geri alma hakkı süresi içinde tapuda vergi ve harç ödemekten varesten tutulmasına dair özel düzenlemeler getirilmesini önermektedir²³. Bu düzenleme sayesinde tüketicinin gereksiz kullanabildiği hakkın sonuçları satıcının üzerinde bırakılmamış olacaktır. Zira bu konu hakkında açık bir düzenleme bulunmaması masrafların satıcı tarafından ödenmesini gerektiren bilinçli bir tercih olarak görülmelidir²⁴. İkinci görüş ise, sözleşmenin önce taraflar arasında yazılı olarak yapılmasını önermektedir. Geri alma hakkının kullanılabilmesi süre geçirildikten sonra ise tapuda işlemlerin

²⁰ Öz, **Sektör**, s. 107.

Taksitle satış sözleşmeleri, tüketici kredisi ve finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde ise ilgili hükümler gereğince iadenin gerçekleştirilmemesi, geri alma hakkının *geri alınması* yaptırımına tabi tutulmuştur. Bkz. yuk. s. 152.

Satıcının iadeyi sağlamaması durumunda yine aynı şekilde borçlu temerrüdüne düşmesinden bahsedilir ve bu hükümler uyarınca ihlalin sonuçları tayin edilir. Bkz. Çabri, **a.g.m.**, s. 226.

²¹ Atamer, **Finansman**, s. 240.

Gerici alma hakkının hukuki niteliğine ilişkin yaptığımız açıklamalardan hatırlanacağı üzere, tüketici sözleşmelerinin geri alma hakkına verilen anlama göre ya bozucu şarta ya da geciktirici şarta bağlı olarak kurulduğu kabul edilmektedir.

Sirmen, iki görüşten hangisi kabul edilirse edilsin, geri alma süresi geçirilmeden yapılan tescilin eşya hukukunun kurallarıyla çatışır nitelikteki yapısına dikkat çekmektedir. Çalışmamızda savunduğumuz gibi geri alma hakkı bozucu şart niteliğinde kabul edilirse, geri alma süresi içinde yapılan tescil Tapu Sicil Tüzüğü m. 16 f. 2 ile çatışır mahiyette olur. Zira hüküm, "*istem, tescili bozucu veya hükümsüz kılıcı kayıt ve şarta bağlanamaz*" düzenlemesini içermektedir. Geri alma hakkı geciktirici şart niteliğinde kabul edilirse de, geri alma süresi geçirilmeden yapılan tescil, taşınmaz mülkiyetinin devrine ilişkin tasarruf işleminin şartlı olarak yapılamayacağına dair ilke ile çatışmış olur. Aynı çatışmaların devre mülk satışları için de geçerli olacağı eklenmelidir. Bu açıklamalar için bkz. *Sirmen*, **Sempozyum**, s. 161 ve ayrıca dn. 6.

²² Atamer, **Finansman**, s. 240.

²³ Atamer, **a.e.**, s. 241 ve dn. 545.

²⁴ Atamer, **a.e.**, s. 241 dn. 545.

gerçekleştirilmesini uygun görmektedir²⁵. Bu sayede masrafları tüketici ödemekten kurtulacaktır. Zira bu görüş uyarınca hakkın gerekçesiz olarak kullanılması, ortaya çıkan masraflara da onun katlanmasını gerektirmektedir²⁶.

Son olarak geri alma hakkı kullanıldıktan sonra oluşabilecek bir duruma dair açıklamalar yapılması faydalı olacaktır. Konutun tüketiciye zilyetliğinin devrinin gerçekleştirildiği düşünölsün. Hatırlanacağı üzere TKHK. m. 18 (3) uyarınca taksitle satış sözleşmelerinde tüketici olağan bir gözden geçirmenin sınırlarını aşarsa geri alma hakkını kullanamıyordu. Ancak sözleşme konusu konut olunca bu sebebe dayanılarak geri alma hakkının kullanılamayacağı ileri sürülemez. Bu sebeple de, satıcıların geri alma süresi içinde zilyetliğin devrini gerçekleştirmemeleri kendi lehlerine olacaktır²⁷.

V. İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler

A. Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları

İş yeri dışında kurulan sözleşmelerde geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları yönünden ele alınması gereken iki önemli konu bulunmaktadır. İlki, malın geri alınmasına dair düzenlemeler; ikincisi de malın kullanılmasından kaynaklı sorumluluğun tayini meselesidir.

Öncelikle “bedel” konusuna değinilmelidir. Hatırlanacağı üzere, iş yeri dışında kurulan sözleşmeler yönünden girişimci geri alma süresi içinde tüketiciden herhangi bir isim altında bedel tahsil edemiyor, kendisini borç altına sokan belge vermesini de isteyemiyordu. Bu yasağa rağmen, girişimci tüketiciden bedel tahsil etmişse, geri alma hakkının kullanılmasıyla birlikte tahsil ettiği bedeli derhâl iade

---

²⁵ Çabri, **a.g.m.**, s. 214. (Yazar taşınmaz satış sözleşmesi niteliğindeki ön ödemeli konut satış sözleşmeleri için bu öneriyi getirse de, biz kat irtifakı tesis edilmek suretiyle kurulan sözleşmeler açısından bu önerinin geçerli olabileceği kanaatindeyiz.)

²⁶ Çabri, **a.e.**, s. 227; Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.g.e.**, s. 109.

²⁷ Özmen, Vardar Hamamcıoğlu, **a.e.**, s. 110.

etmesi gerekmektedir²⁸. Ayrıca tüketiciyi borç altına sokan her türlü belge de tüketici yönünden geçersiz olmaktadır (İDKSY. m. 11 (1)).

Bu açıklamalardan sonra ilk konuyu oluşturan malın geri alınmasına dair düzenlemelere geçiş yapılmalıdır. İDKSY. m. 11 (2) uyarınca girişimci geri alma bildiriminin kendisine ulaştığı tarihten itibaren on dört gün içinde malı geri almakla yükümlüdür. Bu süre içinde mal geri alınmazsa, tüketici malı muhafaza etmekle yükümlü değildir²⁹. Bu hüküm, geri alma hakkını kullanan tüketicinin elini kuvvetlendirmektedir. Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde böyle bir düzenleme olmadığı için, girişimci malı alana kadar tüketicinin malı muhafaza yükümlülüğü devam etmekteydi. Öyle ki, girişimcinin malı geri almaması hâlinde tüketicinin alacaklı temerrüdü hükümlerine başvurması gerekmekteydi³⁰.

İncelemek istediğimiz ikinci konu ise malın kullanılmasıyla bağlantılı sorumluluğun tayini meselesidir. Bu aşamada mesafeli sözleşmelerin de incelemeye dâhil edilmesi ve birlikte değerlendirmenin yapılması uygun görünmektedir. Bu bağlamda, sunmak istediğimiz görünüm açısından faydalı olacağından, mevzuatımızın zaman tüneline hızlıca geçmişe gidip geri gelmeliyiz. Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un ilk hâlinde, kapıdan sözleşmeler yönünden şöyle bir hüküm bulunmaktaydı. *“Tüketici, malı kendisine teslim anındaki*

---

²⁸ Ancak kimi zaman tüketiciler malı geri alacak ve ödediği parayı iade edecek muhatap bulamamaktadır. Bu takdirde devreye ceza hukuku hükümleri girmektedir. Zira dolandırıcılık rizikosunun Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında önlenmesi mümkün değildir. Nitekim, koruma mekanizmalarının doğru tespit edilmesi zorunluluğu da bu sonuca götürmektedir. Yeşim Atamer, “II. Oturum Soru Cevap”, **Tüketicilerin Korunması Semineri**, 2-4 Kasım 2006, Ankara, Ed.: Ebru Ceylan, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, s. 97-109, s. 101. Mesafeli sözleşmelerde ise bu durumun benzeri ile tüketicilerin yatırdıkları hesapların “hayali” olması durumunda karşılaşılmaktadır. Tüketiciler ödedikleri bedellerin iadesi için dava açmakta, ancak gerçek muhatap kişiyi bulamamaktadır. Bkz. Kara, **a.g.e.**, s. 1014.

²⁹ Tüketicinin malı muhafaza etmekle yükümlü olmaması şeklindeki bu hüküm bize tüketiciyi koruma amacı gözetilerek hazırlanan TBK. m. 7’yi hatırlatmaktadır. TBK. m. 7 uyarınca tüketici sipariş etmediği malı göndermek veya muhafaza etmekle yükümlü değildir. Sadece malın yanlışlıkla gönderilmesi ihtimaline karşılık durumu bildirmek ve muhafaza etmekle yükümlüdür. Ancak sair ihtimallerde durum bir anlamda, sahipsiz hâle gelmiş malın ihraz edilmesi niteliğinde kabul görmektedir. Dolayısıyla, tüketici dilerse malı çöpe atar, tüketir ya da kullanır. Bu açıklamalar için bkz. Rona Serozan, “Yeni Borçlar Kanunu’nda Hukuki İşlemin (Özellikle Sözleşmenin) Oluşmasıyla İlgili Kurallardaki Yenilikler”, **Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2011, s. 663-672, s. 669 vd. Aynı içerikli hüküm TKHK. m. 7 uyarınca sipariş edilmeyen mal veya hizmetler kenar başlığıyla düzenlenmektedir.

³⁰ Kurt, **a.g.m.**, s. 63.

durumu ile geri vermekle ve kullanım söz konusu ise, kullanma dolayısıyla malın ticari değerindeki kaybı tazminle yükümlüdür.” (ETKHK. m. 8 (3)). Bu düzenleme malın “kendisine teslim anındaki durumu” ile verilmesini içerdiğinden geri alma kurumunun yapısıyla bağdaşmamakta ve eleştirilmektedir³¹. 4822 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte, “*Tüketici, malın mutata kullanımı sebebiyle meydana gelen değişiklik ve bozulmalarından sorumlu değildir.*” (m. 8 (4)) hükmü getirilmişti. Bu hüküm mesafeli sözleşmeler yönünden de geçerli olmaktadır (m. 9/A f. 5). Görüldüğü gibi Kanun değişikliğiyle birlikte ibre tüketicinin lehine kaymıştı. Ancak hüküm “mutata kullanım” ibaresini içermesine rağmen, anlaşılması gerekenin malın incelenmesi ve denenmesinden ibaret olduğu savunulmaktaydı³². Aksi takdirde kanunkoyucunun geri alma hakkını tanımaktaki amacından sapılmış olacağı belirtilmekteydi³³.

Şimdi Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun zamanına geri gelirsek; gerek TKHK. m. 47 (5) gerekse de TKHK. m. 48 (4) ile tüketicinin geri alma süresi içinde malın mutata kullanımı sebebiyle meydana gelen değişiklik ve bozulmalardan sorumlu olmadığı düzenlenmektedir. İDKSY. m. 12 ve MSY. m. 13 (2) hükümleri de mutata kullanımın³⁴ neyi ifade ettiğini belirlemektedir: Bu anlamda, tüketicinin malı işleyiş, teknik özellikleri ve kullanım talimatlarına uygun bir şekilde kullanması mutata kullanımını oluşturmaktadır. Bu takdirde, girişimci tüketiciden herhangi bir bedel ödemesini isteyemeyecektir. Görüldüğü üzere açıkça 4822 Sayılı Kanun değişikliği ile birlikte anlayış değişikliğine gidilmiş ve tüketicinin menfaati üstün tutulmuştur. Öyle ki, bu üstün tutulma birazdan inceleyeceğimiz sorumluluğun görünümüne de etkide bulunmaktadır.

Sorumluluğun belirlenmesinde sınırı, mutata kullanımının aşılması oluşturmaktadır. Hâlihazırda ayırıcı bir düzenleme ile sorumluluğun türü tayin

³¹ Demir, **Geri Alma**, s. 332 ve dn. 229.

³² Yıldırım, **a.g.e.**, s. 258.

³³ Yıldırım, **a.e.**, s. 258.

³⁴ Söz gelimi, alınan masaj aleti ile masaj yapılmış olması mutata kullanım kapsamında kabul görmektedir. Ancak, masaj aletinin yere düşürülmesi veya içinin açılmak suretiyle müdahalede bulunulması ve çalışamaz hâle getirilmesi mutata kullanım sayılmaz. Tüketici bu hâlde mala verdiği zarar sebebiyle satıcıya karşı sorumludur. Bkz. Kara, **a.g.e.**, s. 1007.

edilmemiştir. Ancak öteden beri tüketicinin “aşkın” kullanımında dahi geri alma hakkından mahrum edilmemesi gerektiği³⁵ belirtilmektedir. Nitekim, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a kaynak teşkil eden Tüketici Hakları Yönergesi’nde de tüketicinin değer kaybından sorumlu tutulması öngörülmektedir. Bir diğer deyişle, tüketicinin bu durumda dahi geri alma hakkı kaybolmamaktadır³⁶. Bu hükmün içeriğinde Yönerge’de yer almasına rağmen mevzuatımızda düzenlenmeyen husus ise, THY. m. 14 (2) uyarınca girişimcinin geri alma hakkı konusunda tüketiciyi bilgilendirmediği durumda değer kaybını dahi isteyemeyeceğine dair hüküm olmaktadır³⁷.

Mutat kullanımının özellikle mesafeli sözleşmelerde girişimci açısından getireceği olumsuzluklar düşünüldüğünde içeriğine farklı anlamlar yüklenmeye çalışılmaktadır. Şöyle ki; söz gelimi tüketici abiye elbiseyi bir gece kullanıp geri alma hakkını kullanmak isterse³⁸, elbiseyi mutat olarak kullanmış olacağından herhangi bir sorumluluğu söz konusu olmamaktadır. Oysa mutat kullanımın, mağazada ürünün incelenmesi ve denenmesiyle sınırlı olacak biçimde kabul edilmesi durumunda³⁹ bu sorunlar aşılabılır. Zaten, tüketiciye geri alma hakkının tanınmasının amacı tüketicinin malı görmesi ve incelemesidir. Yoksa malı kullanıp geri göndermesi değil⁴⁰. Bizce, *de lege lata* gerek Tüketici Hakları Yönergesi gerekse de mevzuatımız açısından yapılan değerlendirmelerde hükümlerin açıklığı farklı anlamların yüklenmesini mümkün kılmamaktadır. Hükümlerin getirilişindeki anlayış

³⁵ Demir, **Geri Alma**, s. 332; Yıldırım, **a.g.e.**, s. 259. Tüketicinin geri alma hakkından mahrum edilmemesi, onun kullanıma rağmen malı örtülü olarak onaylaması olarak kabul edilmemesinin de ifadesi olmaktadır. İşte bu husus da “tecrübe veya muayene şartıyla” satış niteliğinde bulunmamasının göstergelerinden olmaktadır. Zira Türk Borçlar Kanunu’ndaki ifadesiyle, “..ya da satılanı deneme veya gözden geçirme amacını açacak biçimde kullanmasıyla da beğenme koşulu gerçekleşmiş olur.” TBK. m. 252. Ayrıca bkz. Aydoğdu, **Kapıdan Satışlar**, s. 101 vd.

³⁶ Soop-Tzi Tang, “**The Statutory Right Of Withdrawal in E-Commerce, Comperative Study of European Law and Swiss Law**”, University of Neuchâtel Law Faculty, Master Thesis, (Çevrimiçi) http://doc.rero.ch/record/258042/files/The_Statutory_Right_of_Withdrawal_in_E-Commerce_Comparative_Study_of_European_Law_and_Swiss_Law.pdf E.T. 7 Mayıs 2016, s. 16.

³⁷ **Kara**, eserinde herhangi bir hükmü referans göstermese de, şayet girişimci geri alma hakkının kullanımına ilişkin gereği gibi bilgilendirme yapmazsa, meydana gelen değişiklik ve bozulmalardan tüketicinin sorumlu tutulamayacağını belirtmektedir. Bkz. **Kara**, **a.g.e.**, s. 1037.

³⁸ **Can**, **a.g.e.**, s. 257.

³⁹ **Can**, **a.e.**, s. 257.

⁴⁰ **Gezder**, **Şerh**, s. 185.

ve tercih çok açıktır. Burada risk girişimci tarafına yüklenmektedir⁴¹. Ancak uygulamaya bakıldığında ise, bırakınız kullanılıp gönderilmesini, girişimcilerin; “İade etmek istediğiniz ürün, orijinal kutusunda/paketinde, faturası ile kullanılmamış, yeniden satılabilirlik özelliğini yitirmemiş olmalı” ibarelerine yer verdikleri görülmektedir. Ancak tüketicilerin bu yazılanlara rağmen Kanun’un belirlediği ölçüde malı kullanması durumunda, girişimci dürüstlük kuralına aykırılık savına dayanamamalıdır. Nitekim, hâlihazırdaki kuralların uygulanması yerine dürüstlük kuralına her karşılaşılan olayda başvurulmasının tehlikeli bir yaklaşım olduğu unutulmamalıdır⁴².

Mevcut olan görünümün sunulmasından sonra, şimdi mukayese yapmaya elverişli olması ve tabii geri alma hakkının konu olduğu sözleşmelerde farklı gerekliliklerin olmasını göstermesinden ötürü bir hususa yer verilmelidir. Taksitle satış sözleşmeleri yönünden geçerli olan bu prensip uyarınca şayet satıcı geri alma süresi içinde malı tüketiciye teslim etmişse tüketici, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir. Olağan gözden geçirme malın ilk incelemesini kapsar. Malın mutata olarak kullanılması durumunda tüketici geri alma hakkını kullanamaz (TSY. m. 7 (5)).

Tüketici Hakları Yönergesi ve onu takiben mevzuatımız girişimcinin tüketiciden geri alma sonrası yararlanma tazminatı istemesi konusu hakkında herhangi bir düzenleme içermemektedir. Aslında tüketicinin mutata kullanım sebebiyle meydana gelen değişiklik ve bozulmalardan sorumlu olmayacağı üzerine kurulan sistemde, yararlanma tazminatının da düzenlenmemesi olağandır.

---

⁴¹ *Serozan*, mal aşırı yıpratılmış olsa dahi tüketicinin geri alma hakkının elinden alınmasının menfaatler dengesine uygun olmadığını belirtmektedir. Tüketici bu takdirde değer kaybını ödemek suretiyle geri alma hakkını kullanabilir; ancak bu tutarı ödemeyi göze almadığı durumda geri alma hakkından mahrum kalır. Bkz. *Serozan*, **Çözüm**, s. 203.

⁴² Kemal Oğuzman, “Dürüstlük Kuralına (MK. m. 2) Başvurma Hususunda Bazı Yargıtay Kararlarının Eleştirilmesi”, **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65 inci Yaş Armağanı**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1988, s. 407-415, s. 408 vd. Her uyuşmazlığın dürüstlük kuralı ile çözümlenmesinin kolaycı bir yol olduğu ve hukuk güvenliğini sarsacağı saptanmaktadır. Zira kanunun öngördüğü hükümlerden ayrılmanın keyfiliğin önünü açma tehlikesi bulunmaktadır. Bkz. Şener Akyol, **Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s. 17 vd.

Ancak, yararlanma tazminatı özellikle girişimcinin bilgilendirmeme yükümlülüğünü yerine getirmemesine bağlı uzun süre uygulamasında⁴³ merak uyandırmaktadır. Adalet Divanı'na girişimcinin yararlanma tazminatı istenmesi bağlamında intikal eden böyle bir uyuşmazlıkta, -bilgisayarın ekranındaki sorun nedeniyle tüketicinin tamir talebinin reddedilmesi ve akabinde tüketicinin geri alma hakkını kullanması-, yanıt olumsuz olmuştur⁴⁴. Adalet Divanı geri alma hakkının sırf şekli bir haktan çok daha fazlası olduğunu, yararlanma tazminatına ilişkin genel bir hükmün de kurumun yapısıyla bağdaşmayacağına vurgu yapmıştır⁴⁵.

B. Geri Alma Hakkının Kullanılmayacağı Hâller

İDKSY. m. 14 geri alma hakkının kullanılmayacağı sözleşmeleri düzenlemektedir. Bu sözleşmeler iş yeri dışında kurulma niteliğini haiz olmasına rağmen; içerik ve yapıları gereği geri alma hakkının kullanılmasına elverişli olmadıkları varsayılmaktadır⁴⁶. Ancak taraflar aksini kararlaştırarak bu varsayımı etkisiz kılabilirler.

İDKSY. m. 14 (2) uyarınca; a) Tüketicinin istekleri veya kişisel ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan mallara ilişkin sözleşmeler; b) Çabuk bozulabilen veya son kullanma tarihi geçebilecek malların teslimine ilişkin sözleşmeler; c) Tesliminden sonra ambalaj, bant, mühür, paket gibi koruyucu unsurları açılmış olan mallardan; iadesi sağlık ve hijyen açısından uygun olmayanların teslimine ilişkin sözleşmeler; ç) Malın tesliminden sonra ambalajın açılmış olması hâlinde maddi ortamda sunulan dijital içerik ve bilgisayar sarf malzemelerine ilişkin sözleşmeler⁴⁷; d) Geri alma

---

⁴³ Can, **a.g.e.**, s. 258

⁴⁴ Can, **a.e.**, s. 259.

⁴⁵ Can, **a.e.**, s. 259. *Can*, şayet ulusal hukuk yönünden tüketicinin dürüstlük kuralına aykırı biçimde malı aşırı biçimde kullanmasından bahsediliyorsa veya sebepsiz zenginleşmenin önlenmesi gereken durumlarda genel prensipler uyarınca yararlanma tazminatının öngörülmesinin meşru olduğu görüşündedir. Bkz. Can, **a.e.**, s. 259. İsviçre doktrininden hareketle verilen bir örnekte, tüketici malı kullanmışsa, zaten rayiç bir kira bedeli ödemesi gerektiği belirtilmektedir. Gezder, **İnternet**, s. 230.

⁴⁶ Demir, **Yönerge**, s. 80.

⁴⁷ Geri alma hakkının bu hâlde kullanılmaması malın niteliğiyle de alakalı olmakla beraber, asıl etken tüketicinin davranışı olmaktadır. Çünkü tüketici, bu ürünlerin koruyucu unsurlarını açmamış olsaydı geri alma hakkını kullanma imkânına sahip olacaktı. Bkz. Kabaş, **a.g.m.**, s. 90.

hakkı süresi sona ermeden önce, tüketicinin onayı ile ifasına başlanan hizmetlere ilişkin sözleşmelerde tüketici geri alma hakkını kullanamaz⁴⁸.

VI. Mesafeli Sözleşmeler

A. Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları

Mesafeli sözleşmelerde geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları yönünden ele alınması gereken iki ana konu bulunmaktadır. İlki, hakkın kullanımından kaynaklı iadeye ilişkin oluşacak farklı ihtimaller, ikincisi de masraflara ilişkin durum olmaktadır.

MSY. m. 13 uyarınca malın gönderilmesi, girişimci ayrıca teklifte bulunmuş olmadıkça tüketiciye aittir⁴⁹. Gönderilme geri alma hakkının kullanılma şekline göre iki ihtimalde gerçekleştirilebilir. İlk ihtimali, malın geri gönderilmek suretiyle bildirim de yöneltmesi oluşturmaktadır. Bu takdirde, girişimci tüketicinin bildirim kendisine ulaştığı tarihten itibaren on dört gün içinde, varsa malın tüketiciye teslim masrafları da dâhil olmak üzere tahsil edilen tüm ödemeleri iade etmekle yükümlüdür (MSY. m. 12 (1)).

İkinci ihtimali ise tüketicinin bildirim yöneltmesi, ancak aynı zamanda malı göndermemesi hâli oluşturmaktadır. Bu durum ile genellikle internet sitesi üzerinden yapılan alışverişlerde tüketicilere aynı zamanda geri alma hakkını kullanması için imkân sunulmasında karşılaşılmaktadır (MSY. m.11 (2)). Bu şekilde geri alma hakkını kullanan tüketici, süreyi muhafaza etmiş olmaktadır. Sonraki aşamada, şayet girişimci malı kendisinin geri alacağına dair bir teklifte bulunmazsa, tüketici bildirim yöneltmesinden itibaren on gün içinde girişimciye ya da yetkilendirmiş

---

⁴⁸ Bu durumda dahi tüketicinin geri alma hakkını kullanabileceği ve fakat girişimciye bedel ödemesi gerektiği görüşü için bkz. Nakl. Zeynep Dönmez, Das Widerrufsrecht bei Fernabsatzverträgen, 2014, Kabaş, **a.g.m.** s. 91 dn. 80.

⁴⁹ Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun döneminde ise, girişimci geri alma bildirimini kendisine ulaştığı tarihten itibaren yirmi gün içinde malı geri almakla yükümlüydü (ETKHK. m. 9 /A f. 6). *Aslan*, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yönünden yaptığı incelemede, girişimcinin ilk borcunu bedeli iade etmek, ikinci borcunu ise malı geri almak şeklinde belirlese de, zannediyoruz sehven bu açıklamalar yapılmıştır. Bkz. *Aslan*, **a.g.e.**, s. 571.

olduğu kişiye geri göndermek zorundadır. Girişimcinin iade prosedürü ise bu gönderimden sonra aynı şekilde işlemektedir.

MSY. m. 12 (2) uyarınca girişimci tüm geri ödemeleri, tüketicinin satın alırken kullandığı ödeme aracına uygun bir şekilde ve tüketiciye herhangi bir masraf veya yükümlülük getirmeden tek seferde yapmak zorundadır⁵⁰.

İade durumunda, teslimat masraflarının kime yüklenmesi gerektiği konusu hassas bir nitelik taşımaktadır. Girişimciler “keyfi” iadeler sebebiyle üstüne ödemek zorunda kaldıkları bedellerden ötürü yakınmakta⁵¹, tüketiciler ise ödeyecekleri bedeller ile hakkın “bedelsiz” kullanılma özelliğinin zedeleneceğini düşünmektedir. Bu konuda Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un benimsediği tercihin, son tahlilde hukuk politikası tercihi olarak değerlendirilmesi gerektiğini saptayarak açıklamalarımıza başlayabiliriz.

Tüketici Hakları Yönergesi’nin hazırlanma evresinde de çok tartışmalı geçen bu konu en nihayetinde uzlaşma ile⁵² şöyle sonuca bağlanmıştır: Tüketici bu konu

⁵⁰ Kural bu olmakla birlikte tüketiciye, daha lehe olan iade imkânları da sunulabilir. Söz gelimi, tüketicinin kredi kartı kullanarak yaptığı sözleşmede girişimci iadeyi nakit vermeyi teklif ederse daha lehe bir görünüm oluşmuştur. Ancak tüketicinin bu hâlde yine de, iadenin kartına yapılmasına dair istemi olursa kabul görmelidir. Bkz. Kara, **a.e.**, s. 1036.

⁵¹ Aslında bu yakınlara bir de şu çerçeveden bakılabilir: Tüketici mağazaya giderek bir ürün satın aldığı anda; görme, inceleme ve deneme imkânlarından yararlanmaktadır. Mesafeli sözleşmelerde ise bu imkânlar sahip olmayan tüketiciye geri alma hakkı tanınmaktadır. Tüketici Hakları Yönergesi’nin geri alma hakkı tanımak suretiyle iki usul arasındaki farklılığı gidermek ve fırsat eşitliği sağlamayı da amaçladığı belirtilmektedir. Bu amacın gerçekleştirilmesine dair yapılan ekonomik analizde, hakkın iki usul arasında fırsat eşitliğini sağlama adına etkili bir düzenleme aracı olduğu saptanmıştır. Ayrıntılı analiz için bkz. Daniel Krähmer, Roland Strausz, “Optimal Sales Contracts with Withdrawal Rights”, **SFB 649 Discussion Paper 2014-045** (Çevrimiçi) <http://edoc.hu-berlin.de/series/sfb-649-papers/2014-45/PDF/45.pdf> E.T. 05 Nisan 2016, s. 1-39, s. 2 ve 31.

⁵² Can, **a.g.e.**, s. 256 dn. 524’deki yazarlar. Almanya’da 13 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren hükümler ise, yönergeyi takiben artan trafiği önlemek adına masrafların sözleşme ile bütünüyle tüketiciye yüklenebileceğini içermektedir. Ancak bilhassa önde gelen şirketler masrafları tüketicilere yüklemeyeceklerini açıklayınca acaba, bu durum uzun vadede monopole sebep mi olacak şeklinde tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu açıklamalar için bkz. <http://alman-hukuku.com/almanyada-online-alisverislerde-tueketici-haklari/> E.T. 12 Nisan 2016.

Engin, iade masrafları yönünden yaptığı değerlendirmesinde, masrafların tüketiciye yüklenmesinin tüketiciyi geri alma hakkını kullanmaktan alıkoyabileceğini ve fakat bütünüyle girişimciye yüklenmesinin de menfaatler dengesine aykırı olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, belirli bir meblağ sınırına kadar olan masrafların tüketicinin üzerinde bırakılması, sınırı aşan masrafların ise girişimcinin üzerinde bırakılması çözüm olarak düşünülebileceğini belirlemektedir. Bkz. Engin, **a.g.m.**,

hakkında bilgilendirilmiş olmak kaydıyla sadece gönderme masraflarından sorumlu tutulabilir (THY. m. 14 (1)). Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği ise bu tercihten ayrılmakta ve kural olarak gönderme masraflarından da girişimcinin sorumlu tutulmasını düzenlemektedir. MSY. m. 12 (3) uyarınca ön bilgilendirme kapsamında satıcının iade için belirttiği taşıyıcı aracılığıyla malın geri gönderilmesi hâlinde, tüketici iadeye ilişkin masraflardan sorumlu tutulamaz. Satıcının ön bilgilendirmede iade için herhangi bir taşıyıcıyı belirtmediği durumda ise, tüketiciden iade masrafına ilişkin herhangi bir bedel talep edilemez. İade için ön bilgilendirmede belirtilen taşıyıcının, tüketicinin bulunduğu yerde şubesinin olmaması durumunda satıcı, ilave hiçbir masraf talep etmeksizin iade edilmek istenen malın tüketiciden alınmasını sağlamakla yükümlüdür.

B. Geri Alma Hakkının Kullanılmayacağı Hâller

MSY. m. 15 geri alma hakkının kullanılmayacağı sözleşmeleri düzenlemektedir. Bu takdirde tüketici ve girişimcinin aksini kararlaştırmaları imkânı bakidir. MSY. m. 15 (1) uyarınca; a) Fiyatı finansal piyasalardaki dalgalanmalara bağlı olarak değişen ve satıcı veya sağlayıcının kontrolünde olmayan mal veya hizmetlere ilişkin sözleşmeler; b) Tüketicinin istekleri veya kişisel ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan mallara ilişkin sözleşmeler; c) Çabuk bozulabilen veya son kullanma tarihi geçebilecek malların teslimine ilişkin sözleşmeler; ç) Tesliminden sonra ambalaj, bant, mühür, paket gibi koruyucu unsurları açılmış olan mallardan; iadesi sağlık ve hijyen açısından uygun olmayanların teslimine ilişkin sözleşmeler; d) Tesliminden sonra başka ürünlerle karışan ve doğası gereği ayrıştırılması mümkün olmayan mallara ilişkin sözleşmeler; e) Malın tesliminden sonra ambalaj, bant, mühür, paket gibi koruyucu unsurları açılmış olması hâlinde maddi ortamda sunulan kitap, dijital içerik ve bilgisayar sarf malzemelerine ilişkin sözleşmeler; f) Abonelik sözleşmesi kapsamında sağlananlar dışında, gazete ve dergi gibi süreli yayınların teslimine ilişkin sözleşmeler; g) Belirli bir tarihte veya dönemde yapılması gereken, konaklama, eşya taşıma, araba kiralama, yiyecek içecek tedariki ve eğlence veya dinlenme amacıyla yapılan boş zamanın değerlendirilmesine ilişkin sözleşmeler; ğ) Elektronik ortamda anında ifa edilen hizmetler veya tüketiciye anında teslim edilen gayrimaddi mallara ilişkin sözleşmeler; h) Geri alma hakkı süresi sona ermeden

önce, tüketicinin onayı ile ifasına başlanan hizmetlere ilişkin sözleşmelerde tüketici geri alma hakkını kullanamayacaktır.

Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği'nde, geri alma hakkının kullanılamayacağı hâller arasında açık artırma usulüyle yapılan sözleşmeler sayılmamaktadır⁵³. Açık artırma, internet üzerinden kurulan sözleşmelerde büyük şirketlerin tercih ettiği bir usul olduğundan ayrıca ele almanın faydalı olacağını düşünüyoruz. Öncelikle istisnalar arasında yer almadığına göre, tüketicinin bu hâllerde geri alma hakkının bulunduğu sonucuna mı gitmek gerekir sorusuna yanıt aramalıyız. Bu bağlamda, mevzuatımıza kaynaklık teşkil eden yönergelere göz atmak gerekmektedir. AB 97/7 Sayılı Mesafeli Sözleşmeler Yönergesi'nde açık artırma usulü ile yapılan sözleşmeler yönerge kapsamı dışında tutulmaktaydı. Ne var ki, yönergede açık artırmanın tanımı yapılmamıştı. Bu sebeple de, üye ülkeler nezdinde farklı içerikli düzenlemeler şekillenmişti⁵⁴. Tüketici Hakları Yönergesi'nde ise "kamu müzayedesini" olarak anılan alt usul geri alma hakkının kullanılamayacağı hâller arasında düzenlenmiştir. Dolayısıyla sair hâller geri alma hakkının koruma kapsamında kalmaktadır.

Gerçekten, Tüketici Hakları Yönergesi taslak hâlindeyken de eBay şirketi özelinde yapılan değerlendirmelerde; mesafeli sözleşmelerde tüketicilerin malı inceleme ve işlevlerini görmeye duyduğu haklı ihtiyacın bu usulde de devam ettiğine vurgu yapılmaktaydı⁵⁵. Bu söylem, geri alma hakkının kötüye kullanılabileceği gerçekliğini gözden uzak tutmamaktaydı. Ancak, Yönerge'de öngörüldüğü biçimde, tüketicinin malın gönderim masraflarını üstlenmesi gibi önlemlerle menfaatler dengesinin sağlanabileceğine işaret edilmekteydi⁵⁶. Tüketici Hakları Yönergesi'ne ilişkin yapılan basın açıklamasında, geri alma hakkının eBay gibi internet üzerinden

---

⁵³ Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun zamanında açık artırma yoluyla yapılan sözleşmeler mesafeli sözleşmelerin kapsamı dışında bırakılmaktaydı. Ancak o zaman dahi internet üzerinden yapılan açık artırmalara hiç olmazsa koruyucu hükümlerin uygulanması gerektiği belirtilmekteydi. Bkz. Bozbel, *Mesafeli*, s. 803 dn. 69; Yılmaz, *a.g.m.*, s. 1019, dn. 25. Karş. Erten, *a.g.e.*, s. 43.

⁵⁴ Cristine Riefa, "A Dangerous Erosion of Consumer Rights: The Absence of a Right to Withdraw from Online Auctions", https://www.researchgate.net/publication/228224824_A_Dangerous_Erosion_of_Consumer_Rights_The_Absence_of_a_Right_to_Withdraw_from_Online_Auctions E.T. 13 Mayıs 2016, s. 1-11. Bu düzenlemelerin ayrıntılı incelenmesi için bkz. Riefa, *a.e.*, s. 2 vd.

⁵⁵ Riefa, *a.e.*, s. 9.

⁵⁶ Riefa, *a.e.*, s. 10.

yapılan açık artırmalara da teşmil edildiği özellikle bildirilmiştir. Hemen sonrasında, karşı tarafın “profesyonel satıcı” olması mecburiyeti de eklenmiştir⁵⁷. Nitekim bu mecburiyet, tüketici sözleşmeleri açısından en temel kriter olan, sözleşmenin karşı tarafının “ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi” ifade etmesi şeklinde algılanmalıdır.

VII. Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler

A. Geri Alma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları

Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde, geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları FHY. m. 10 ve 11 ile düzenlenmektedir. Bu sonuçların tüketiciye bakan yönü genel itibarıyla (FHY. m. 11) tüketici kredisi sözleşmeleri kapsamında incelenmiştir⁵⁸. Bu sebeple bu başlık sağlayıcının yükümlülüklerini içerecek, tüketicinin yükümlülükleri bağlamında ise şu hususa değinilmesi yeterli olacaktır. FHY. m. 11 uyarınca ödenmesi gereken bedel sözleşmede öngörülen hizmetin toplam bedeli ile karşılaştırıldığında, hizmetin ifa edilen payına düşen miktarını aşamaz ve herhangi bir şekilde cezai şart olarak yorumlanamaz. Mevzuatta yer alan tüketici lehine olan hükümler saklıdır. Dolayısıyla bu hüküm, bireysel emeklilik ve sigorta sözleşmeleri yönünden ilgili mevzuatların esas alınabileceğini içermektedir.

FHY. m. 10 (1) uyarınca, sağlayıcı geri alma hakkının kullanıldığına ilişkin bildirim kendisine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde, tüketicinin ödemesi gereken masraf ve bedeller hariç bütün ödemeleri tüketiciye iade etmekle yükümlüdür. Sigorta ve bireysel emekliliğe ilişkin sözleşmelerde ise iade süresi hakkında diğer mevzuatta yer alan tüketici lehine olan hükümler uygulanacaktır.

---

⁵⁷ “Consumer Rights: 10 ways the new EU Consumer Rights Directive will give people stronger rights when they shop online” http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-450_en.htm
E.T. 15. Mayıs 2016.

⁵⁸ Bkz. yuk. s. 151 vd.

Sağlayıcının bu geri ödemeleri, tüketicinin satın alırken kullandığı ödeme aracına uygun bir şekilde ve tüketiciye herhangi bir masraf veya yükümlülük getirmeden tek seferde yapması zorunludur (FHY. m. 10 (2)).

B. Geri Alma Hakkının Kullanılmayacağı Hâller

FHY. m. 13 geri alma hakkının kullanılmayacağı sözleşmeleri düzenlemektedir. Burada getirilen istisnalar, İDKSY. m. 14 ve MSY. m. 15 hükümlerinin aksine “*Tüketici aşağıdaki sözleşmelerde geri alma hakkını kullanamaz.*” şeklinde emredici biçimde kaleme alınmaktadır. a) Aşağıda sayılan hususlar başta olmak üzere, bedeli finansal piyasadaki dalgalanmalara bağlı olarak sağlayıcının kontrolü dışında değişen ve bu değişimin geri alma hakkı süresi içinde gerçekleşebildiği finansal hizmetlere ilişkin sözleşmeler: 1) Döviz işlemleri, 2) Para piyasası araçları, 3) Devredilebilir menkul kıymetler, 4) Yatırım ortaklığı payları, 5) Finansal varlıklara dayalı vadeli işlem sözleşmeleri ve eşdeğer nakdi uzlaşmaya dayalı finansal araçlar, 6) Vadeli faiz oranı anlaşmaları, 7) Faiz, döviz ve hisse senedi swapları, 8) Opsiyon işlemleri ve eşdeğer nakdi uzlaşmaya dayalı finansal araçlar olmaktadır. Bu hâllerde tüketiciye geri alma hakkının tanınmamasının temelinde yatan sebep, tüketicinin spekülatif davranışlarda bulunarak sağlayıcının zararına yol açmasını engellemek olmaktadır⁵⁹.

Bunun yanı sıra, diğer mevzuatta yer alan tüketici lehine olan hükümler saklı kalmak kaydıyla, geçerlilik süresi bir aydan az olan seyahat, bagaj sigortası poliçeleri veya benzeri kısa süreli sigorta poliçelerine ilişkin sözleşmeler (FHY. m. 13 (1) b) Tüketicinin geri alma hakkını kullanmasından önce, onun açık onayı üzerine taraflarca tamamen ifa edilmiş olan sözleşmeler (FHY. m. 13 (1) c).

VIII. Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri

Tüketicinin geri alma hakkını kullanmasıyla birlikte DTY. m. 8 (4) uyarınca; devre tatil, uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri ve bu sözleşmelerle birlikte düzenlenmiş olan yeniden satış, değişim ve ilgili diğer tüm sözleşmeler hiçbir cezai

---

⁵⁹ Yılmaz, a.g.e., s. 80.

şart ödeme yükümlülüğü olmaksızın kendiliğinden sona ermektedir. DTY. m. 9 girişimcinin yükümlülüklerini düzenlemekte, tüketicinin yükümlülüklerini düzenleyen ayrı bir hüküm ise bulunmamaktadır. Ancak böyle bir hüküm bulunmasa da, tüketiciye söz gelimi, taşınmazdan yararlanmasını temin için elektronik giriş kartı veya anahtar verilmişse bunların elbette iadesi söz konusu olacaktır⁶⁰.

Girişimcinin yükümlülükleri bağlamında ise, şayet peşin ödeme ve belge verme yasağına riayet edilmişse iade konusu olacak herhangi bir edim söz konusu olmaz. Ancak bu yasağa rağmen tüketiciden herhangi bir bedel alınmışsa, alınan bedel tüketiciye derhâl iade edilir. Ayrıca tüketiciyi borç altına sokan her türlü belge tüketici yönünden geçersizdir (DTY. m. 9 (1) c. 2 ve 3). Peşin ödeme ve belge verme yasağının söz konusu olmadığı tek sözleşme devre mülk hakkı veren sözleşmeler olmaktadır. Bu bağlamda, devre mülk hakkı veren sözleşmelerde tüketiciye iade edilmesi gereken tutar ve tüketiciyi borç altına sokan her türlü belgenin geri alma bildirimının girişimciye ulaştığı tarihten itibaren en geç on dört gün içinde tüketiciye geri verilmesi gerekir (DTY. m. 9 (3)).

TKHK. m. 50 (7) ve DTY. m. 11 uyarınca, tüketicinin ödeyeceği bedel kısmen veya tamamen girişimci ile kredi veren arasındaki anlaşmaya dayanılarak bir kredi veren tarafından karşılanıyorsa, tüketicinin geri alma hakkını kullanması ve buna ilişkin bildirimini geri alma süresi içinde ayrıca kredi verene de yöneltilmesi hâlinde, bağlı kredi sözleşmesi de herhangi bir tazminat veya cezai şart ödeme yükümlülüğü söz konusu olmaksızın sona erer.

DTY. m. 11 (2) uyarınca bağlı kredi sözleşmesi, sözleşmenin kurulduğu tarihte hüküm doğurmak üzere geri alma hakkı süresi sonunda yürürlüğe girmektedir⁶¹.

DTY. m. 11 (3) uyarınca bağlı kredi sözleşmesinde geri alma hakkının kullanıldığına dair bildirimini, kredi verene yapılması gerekmektedir.

---

⁶⁰ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 307.

⁶¹ Bu hüküm yönünden nitelendirme için bkz. yuk. s. 104.

DTY. m. 9 (2) uyarınca, tüketicinin geri alma hakkını kullanması durumunda, hakkın kullanılmasından önce sunulan hizmete ilişkin olarak tüketiciden herhangi bir bedel talep edilemez.

DTY. m. 9 (4) değişim sözleşmesinin devre tatil sözleşmesi ile birlikte ve aynı zamanda tüketicilere verildiği hâllerde, geri alma hakkının kullanımına ilişkin sürelerin her iki sözleşme için de geçerli olduğunu öngörmektedir.

DTY. m. 9 (4) girişimcinin yeniden satış sözleşmesi kapsamında satış işlemi gerçekleşmedikçe tüketiciden ödeme yapmasını istemeyeceğini düzenlemektedir.

IX. Geri Alma Hakkının Etkinliğine İlişkin Yaklaşımlar

Çalışma konumuz tüketiciyi koruyucu nitelikli geri alma hakkı ve konu olduğu sözleşmeler olunca, şu ana kadar yapılan açıklamaların seyrinden anlaşılacağı üzere, iki asli mesele merkeze yerleştirilmiştir. Geri alma hakkının hukuki temellerinin incelenmesi ve sözleşmelere bağlanan hükümlerin değerlendirilmesi bu meseleleri oluşturmaktadır. Şimdi ise geri alma hakkının etkinliğine ilişkin yaklaşımların sunulmasına çalışılacaktır. Ancak, bu yaklaşımların ayrıntılı tahlili hiç şüphesiz başlı başına bir çalışmanın konusunu oluşturabilir. Biz ise, sadece bu yaklaşımların varlığına dikkat çekmekle yetineceğiz.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hazırlanırken Avrupa Birliği Yönergeleri esas alınmış ve hükümlerin mevzuatımıza uyumlaştırılması sağlanmıştır. Avrupa Birliği Yönergelerinde son yıllarda yapılan düzenlemelerle geri alma hakkının çevresi genişletilmekte, akabinde üye ülkeler de kendi iç hukuklarına bu düzenlemeleri yansıtılmaktadır⁶².

Bu durum sebebiyle ele almak istediğimiz ilk yaklaşım tüketicilere tanınan geri alma hakkının ahde vefa ilkesini önemli ölçüde aşındırdığından yola çıkmakta, bu sebeple de tutarlı ve ikna edici bir gerekçelendirmenin zorunlu olduğunu

---

⁶² Jan M. Smits, “The Right To Change Your Mind? Rethinking The Usefulness Of Mandatory Rights Of Withdrawal In Consumer Contract Law”, **M-EPLI**, January 2011, (Çevrimiçi) <http://ssrn.com/abstract=1719104> E.T. 18 Ocak 2016, s. 1-12, s. 1. (Smits, bu durumu mantar gibi çoğalmış durumda olmak şeklinde ifade etmektedir.)

belirtmektedir⁶³. Bu bağlamda, geri alma hakkının sadece tek bir durumda tanınmasının kabul edilebilir olduğuna dikkat çekmektedir. Şayet hakkın tanınmasının faydaları onun yol açtığı maliyetlere ağır basıyorsa işte bu durumda kabul edilebilirlik kriteri gerçekleşmiş demektir⁶⁴. Bu kriterin gerçekleşmesi ise üç duruma özgülenmektedir. Ancak bu üç durumun dahi mevcut duruma göre farklılaştırılarak ya da daraltılarak kabul edildiği görülmektedir.

İlk durumu mesafeli sözleşmeler oluşturup bu takdirde geri alma hakkının tanınmasına bilgi asimetrisi temel olmaktadır. Ancak girişimcilerin bu durumda dahi tüketicilere seçimlik olarak geri alma hakkını tanınması gerektiği saptanmaktadır⁶⁵. İkinci durumu kapıdan satışlar oluşturup bu takdirde gafil avlanma tehlikesi, bir diğer deyişle dışsal çarpıtma geri alma hakkın tanınmasında esas alınmaktadır⁶⁶. Burada kapıdan satışlar kavramını kullanıyor olmamız, geri alma hakkının kabul edilebilir olduğu hâlin “dar” anlamda haklı kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Yani, girişimci tüketiciyle görüşükten sonra bu ilişkiye girmişse, istenilen bir sözleşme ilişkisi olarak değerlendirilmekte ve hakkın tanınması meşru kabul edilmemektedir⁶⁷. Üçüncü hâl ise, devre tatil/ tüketici kredileri ve hayat sigortaları olmakta, bu takdirde hakkın tanınmasına içsel olarak çarpıtılmış tercihler temel olmaktadır⁶⁸. Diğer bütün sözleşmelerde ise geri alma hakkının tanınmamış olmasının uzun dönemli faydalar sağlamanın bile söz konusu olduğu belirtilmektedir. Şöyle ki: Kişinin geri alma hakkına sahip olmaması ve dolayısıyla sözleşmeyle bağlı kalmak zorunda olması olumsuz bir deneyim yaşamasına sebep

---

⁶³ Eidenmüller, **a.g.m.**, s. 2.

⁶⁴ Eidenmüller, **a.g.m.**, s. 5.

⁶⁵ Eidenmüller, **a.g.m.**, s. 7 ve 11 vd. Girişimcinin tüketiciye gönüllü olarak sunacağı geri alma hakkı sayesinde tüketicide oluşacak güven ve malları almaktaki istekliliğin artacağına dair inceleme için bkz. Smits, **a.g.m.**, s. 8 vd. Tüketiciler kimi zaman peşi sıra aynı mal hakkında mesafeli olarak sözleşme kurmaktadır. Ancak, bu şekilde kurulan sözleşmelerde geri alma haklarını kullanmaya ihtiyaçları olmamakta ve bu sebeple de geri alma hakkının kullanılması ihtimali yönünden fiyata yansıttığı maliyet kalemlerine katlanmak zorunda kalmaktadır. Bu ve benzeri çok bileşenin aslında geri alma hakkının “ihtiyari veya seçimlik” olarak düzenlenmesini gerektiği belirlenmektedir. Can, **a.g.e.**, s. 248.

⁶⁶ Eidenmüller, **a.g.m.**, s. 3

⁶⁷ Eidenmüller, **a.g.m.**, s. 4.

⁶⁸ Eidenmüller, **a.g.m.**, s. 16 vd.

olabilir. Fakat bu deneyim sonraki vereceği kararlar açısından daha dirayetli bir biçimde davranmasına da olanak tanır⁶⁹.

İkinci bir yaklaşım ise uygulamaya bakıldığında tüketicilerin geri alma hakkını çok da kullanmadıklarından yola çıkmakta ve elverişli bir koruma aracı olduğuna tereddütle yaklaşılması gerektiğini saptamaktadır. Bu bağlamda “düşünme süresi” nin öne çıkarılması gerektiğini savunmaktadır⁷⁰. Alternatif olarak sunulan “düşünme süresi”nin, esasen Avrupa Birliği’nin mesafeli sözleşmelere ilişkin 97/ 7 sayılı yönergesi ilk tasarı hâlindeyken de teklif edildiği saptanmalıdır⁷¹. Ancak “düşünme süresi” sözleşmenin kurulmamış olmasını esas almaktadır. Dolayısıyla, tüketici malın teslimini isteyememekte, hâliyle inceleyip karar da verememektedir⁷². Oysa mesafeli sözleşmelerde en anlamlı koruma, tüketicinin görmeden gerçekleştirdiği sözleşmede, ona inceleyip isteklerine uygun olup olmadığını anlaması adına geri alma hakkının tanınması olmaktadır. Tüketicinin layıkıyla korunması da ancak bu şekilde mümkün olabilir.

Üçüncü bir yaklaşım ise, tüketicilerin psikolojik durumuna dair bulguların hesaba katılması gerekliliğinden hareketle mesafeli sözleşmelerde zorunlu geri alma hakkının etkinliğini sorgulamaktadır⁷³. Bu anlamda, bulgular tüketicilerin geri alma hakkını kullanmaları hâlinde pişmanlık duyacakları ve mutsuz olacaklarını düşündüklerinden haklarını kullanmaktan imtina etmeleri yönündedir⁷⁴. Hâlihazırda, tüketicilerin psikolojik durumunu gösterir bulguların dikkate alınmadığı görülmektedir⁷⁵. Bu sebeple de, Avrupa Birliği’nde karar alma mekanizmalarının mesafeli sözleşmelerde tüketicilerin korunması üzerine tekrar bir düşünmesi ve

---

⁶⁹ Eidenmüller, **a.e.**, s. 6.

⁷⁰ Can, **a.g.e.**, s. 245.

⁷¹ Gezder, **Konferans**, s. 340.

⁷² Gezder, **a.e.**, s. 340; Gezder, **Withdrawal**, s. 1191.

⁷³ Joasia A. Luzak, “To Withdraw Or Not To Withdraw? Evaluation of the Mandatory Right of Withdrawal in Consumer Distance Selling Contracts Taking Into Account Its Behavioural Effects on Consumers”, **Centre For The Study Of European Contract Law Working Paper Series**, No. 2013-04, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2243645# E.T. 15 Mayıs 2016, s. 1-38.

⁷⁴ Luzak, **a.g.m.**, s. 3 vd.

⁷⁵ Luzak, **a.g.m.**, s. 3.

hüküm tesis ederken tüketicilerin psikolojilerini de hesaba katmaları gerektiği belirtilmektedir⁷⁶.

---

⁷⁶ Luzak, **a.g.m.**, s. 33.

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Çalışmamız neticesinde vardığımız sonuçlar ve bizce vurgulanması gereken hususlar özlüce şöyledir:

1. Geri alma hakkı, tüketicinin korunması amacından hareketle hukuk düzenlerinin tercih ettiği en anlamlı koruma normları içerisinde yer alır. Tüketiciler bu sayede irade beyanlarını tekrar bir gözden geçirme imkânına kavuşurlar. Şayet sözleşmeyle bağlılıklarını sürdürmek istemezlerse herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşme ilişkisini sonlandırabilirler.
2. Geri alma hakkının konu olduğu sözleşmelerin, geri alma süresi içinde hüküm ve sonuçlarını doğurma meselesi doktrinde tartışmalı olagelmıştır. Bu kapsamda kimi sözleşmelerin askıda hükümsüz olarak nitelendirilmesine gerekçe yapılan hususlar; “tecrübe veya muayene” şartlı olarak kuruluyor olma ve peşin ödeme ve belge verme yasağına ilişkin düzenlemelerin neyi karşılaması gerektiği açıklanmıştır. Bu tartışmada kanaatimiz, sözleşmelerin geri alma süresi içinde hüküm ve sonuçlarını doğurduğu ve fakat bir askı hâlinin de bulunduğu şeklindedir. Bu kabul, geri alma hakkının niteliğine de etkide bulunmaktadır. Sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurduğundan, geri alma hakkını “bozucu iradi şart” ve “bozucu yenilik doğuran hak” olarak nitelendirilmek gerektir.
3. Geri alma hakkının varması gerekli irade beyanı ile kullanılması gerekmektedir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun geri alma hakkının süresi içinde yöneltilmesini yeterli görmektedir. Ancak, yeterli görülmesinden bildirim varmasını ortadan kaldıracı bir sonuç çıkarılmamalıdır. Kanun sürenin muhafazasını sağlamış olmaktadır.
4. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun geri alma hakkının kullanılması için geçerlilik şekli öngörmemiştir. Ancak yönetmelikler aracılığıyla geçerlilik şekli getirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda doktrinde kanuna uygun olmayan yönetmelik hükümlerinin kişisel işlemlere uygulanmaması gerektiğine dair görüş paylaşılmıştır. Zira, bu takdirde tüketicinin geri alma hakkını kullanması zorlaştırılmış olmaktadır. Kişisel işlemlere uygulanmama ile ifade edilen hükümlerin “ihmal”i olunca bu yöntemin öncelikle idare hukukundaki görünümü, sonrasında ise konumuza bakan yönü ortaya konulmuştur.

5. Geri alma hakkının mevzuatımızdaki tarihsel gelişiminin ele alınmasının temelinde birtakım pratik kaygılar da bulunmaktadır. Şöyle ki: Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un kapıdan sözleşmeleri, tecrübe veya muayene şartıyla satış şeklinde düzenlemesi ve geri alma hakkını sadece kapıdan sözleşmeler yönünden tanıması ile deyim yerindeyse tüketici mevzuatı aksak doğmuştur. Kimi aksaklıklar 4822 sayılı Kanun değişikliğiyle giderilmeye çalışılsa da uygulama benzer şekilde devam etmiştir. Öyle ki, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tekrar başlangıçtaki kimi hatalara dönülmüştür. Söz gelimi, iş yeri dışında kurulan sözleşmelere dair hükmün gerekçesinde, yine tecrübe veya muayene şartıyla satış nitelendirmesine gidilmesi gibi. Diğer bir temel aksaklık ise, başlangıçta geri alma hakkı, sadece kapıdan sözleşmeler yönünden öngörüldüğü için diğer sözleşmeleri de sırf haktan yararlandırmak amacıyla o nitelikte kabul etmek olmuştur. Hata fark edilip nitelendirmeye devam edilmemesi bir yana, hâlen aynı konular çevresinde değerlendirmeler süregelmektedir. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca çıkarılan yönetmeliklerde özellikle "kapsam" hükümleri ayrıntılı olarak tayin edilmek suretiyle bu değerlendirmelerin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.
6. Geri alma hakkının tanınmasına temel olan amaçlar Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile genişletilmiş durumdadır. Eski Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da geri alma hakkı kapıdan satışlar yönünden öngörülürken gafil avlanma tehlikesi esas alınmaktaydı. Ancak korunmaya duyulan ihtiyacın bu sebepten ibaret olmadığına anlaşılmasıyla birlikte, mesafeli sözleşmeler yönünden de geri alma hakkı tanınmıştı. Mesafeli sözleşmelerde tüketicilerin malı görme ve inceleme imkânından mahrum olması hakkın tanınmasına temel olmaktadır. Devre tatil sözleşmeleri açısından da genellikle girişimcilerin oluşturduğu büyümlü atmosfer nedeniyle tüketicilerin sağlıklı karar verememesi geri alma hakkının tanınmasına temel olmaktadır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile birlikte taksitle satış sözleşmeleri, tüketici kredisi sözleşmeleri, ön ödemeli konut satış sözleşmeleri ve finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler açısından da geri alma hakkının tanınmasına temel olan hususlar incelenmiştir. Ancak belirtmeliyiz ki, son tahlilde hakkın tanınmasına

tüketicilerin çok fazla düşünmeden sözleşme ilişkisine girmesi, sonradan ödeyemeyeceği bir durumla karşılaşması düşüncesi dahi yeterli olmaktadır.

7. Geri alma hakkına koruyuculukta eşlik eden kurumlar; sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü, şekil ve zorunlu içerik olmaktadır. Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü tüketicinin korunması alanında merkez kavramlardan olmaktadır. Zira, tüketicinin ancak bilgilendirilmiş olması hâlinde haklarının farkında olması mümkündür. Bilgilendirme yükümlülüğünün ne zaman yerine getirilmesi gerektiği, girişimcinin bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmemesinin sonuçları incelenmiştir. Bu konuda Kanun iş yeri dışında kurulan sözleşmeler ve mesafeli sözleşmeler yönünden aykırılığa sonuç bağlamaktadır. Geri alma hakkının konu olduğu diğer sözleşmeler yönünden değerlendirmenin ne şekilde olması gerektiği konusunda ise farklı çözümler paylaşılmaktadır. Kıyasen uygulanma yaklaşımının uygun ve bütüncül bir çözüm olarak benimsenebileceği belirtilmiştir.
8. Geri alma hakkının konu olduğu ve yazılı olarak kurulması öngörülen sözleşmelerde, şekle riayet edilmemesinin yaptırımı esnek hükümsüzlük olmaktadır. Dolayısıyla girişimci şekle aykırılık sebebiyle geçersizliği ileri süremezken tüketici geçersizliğe dayanabilmektedir.
9. Geri alma hakkının konu olduğu her bir sözleşme incelenirken sistematik bir görünüm oluşturması ve konuyu daha anlaşılır kılabilmesi amacıyla kademeli bir yöntem takip edilmiştir. Bu amaçla her bir başlığın da üstlendiği roller bulunmaktadır. Söz gelimi, ön ödemeli konut satış sözleşmelerinde kapsamın belirlenmesi sayesinde alt türlerin tespiti ve hakkın kullanılmasının bu türler yönünden farklı sonuçlarının tahlilini sağlaması gibi.
10. Geri alma hakkının kullanılmasının sonuçları bağlamında, her bir sözleşme açısından farklı düzenlemeler bulunmaktadır. İade yükümlülükleri, iadede sıra, masraflara kimin katlanması gerektiği, iadenin gerçekleştirilmemesine hangi sonuçların bağlanması gerektiği ve malın kullanılması bağlamında sonuçların tayini meselesi. İşte bütün bu hususlarda yapılan açıklamalar yoluyla geri alma hakkının her bir sözleşme açısından ifade ettiği anlam da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

11. Son olarak geri alma hakkının etkinliğine ilişkin var olan yaklaşımlardan bir kesit sunulmuştur. Burada amaç geri alma kurumu açısından var olan eleştirilere ya da olması gereken hukuk yönündeki farklı görüşlere de yer verebilmek olmuştur.

KAYNAKÇA

- Acar, Faruk: “Uzağa Satış Sözleşmesi Yapımında Tüketicinin Korunması Hakkındaki Avrupa Topluluğu Direktifi”, **İBD**, Y. 2000, C. 74, Sa. 1-2-3, s. 45-68.
- Acar, Hakan: “**Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**”, Kırıkkale Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi”, **FÜHFD**, C. 3, Sa. 1, Ed. İlyas Çelikleş, Ankara, Seçkin Yayınları, Ocak 2015, s. 11-40 (Konut).
- “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **ERÜHFD**, Prof. Dr. Doğan Soyaslan Armağanı, C. VIII, Sa. 2, Y. 2013, Aralık 2013, Kayseri, s. 825-843.
- Acar, Vedat: “Devre Tatil Sistemleri, Hukuki Niteliği ve Muhasebe Uygulamaları”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2013, 10 (2), s. 215-238.
- Açıkgöz, Osman: **Tüketicinin Korunması Çerçevesinde Mobil Haberleşme Abonelik Sözleşmesinde Genel İşlem Koşulları**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Haziran 2013.
- Akbulut, Kutsi: “**Türk Hukukunda Taksitle Satım Sözleşmesi**”, İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1988.

- Akçaal, Mehmet: “Borçlar Kanununa Göre Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”, **TBBD**, 2014, Sa. 110, s. 57-108.
- Akdağ Güney, Necla: “Tüketicinin Cayma Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler”, **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007**, s. 609-629.
- Akipek, Şebnem: “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması Hakkında Avrupa Birliği Direktifi ve Türkiye’nin Durumu”, **BATİDER**, **BATİHAE**, C. XXI, Sa: 4, Aralık 2002, s. 45-66 (Direktif).
- Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999.
- “Tamamlayıcı Olgunun Hukuki İşleme Etkisi”, **AÜHFD**, Y. 1995, C. 44, Sa. 1-4, s. 269-291.
- Akipek Öcal, Şebnem: “Tüketici Kredisi ve Kredi Kartları Bakımından Tüketicinin Korunması”, **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 57-65.
- Akkanat, Halil: “El Yazısı İle Vasiyetnamede Vasiyetname Metninin Özellikleri”, **Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. 2 , Yayına Hazırlayan Doç. Dr. Abuzer Kendigelen, İstanbul, 2001, s. 799-815.
- “Kefaletin Fer’iliği İlkesi ve Banka Ticari Kredi Sözleşmeleri”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004, s. 275-289.

- “Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının MK. m. 2 Hükümü Aracılığı ile Aşılması: Örnek Bir Yargıtay Kararı ve Değerlendirmesi,” **Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan**, C. II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 1655-1668.
- Akkayan Yıldırım, Ayça: “Kredi Kartı Sözleşmelerinin Bağlı Tüketici Kredisi Olarak Nitelendirilip Nitelendirilemeyeceği Sorunu”, **İÜHF**, C. LXXIII, Sa. 1, 2015, s. 261-278.
- Akyiğit, Ercan: “Yeni Yasa Çerçevesinde Kısmi Ödemeli Satışlar”, **Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan**, C. III, İstanbul, Beta Basım, s. 2547-2578.
- Akyol, Şener: **Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006.
- Altaş, Hüseyin: **Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1998.
- Antalya, O. Gökhan: **Türk İsviçre ve Alman Hukuklarında Tecrübe veya Muayene (Alıcının Onaylaması) Şartıyla Satım**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, No:126, 1993.
- Arıkan, Cengiz: **Türk Anayasa Hukukunda Yasama Yetkisinin Devredilmezliği İlkesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011.
- Arkan, Sabih: “Tüketici Kredisi ve Uygulaması”, **BATİDER**, C. XV, Sa. 1, Y. 1989, s. 19-47.
- Aslan, İ. Yılmaz: “Kapıdan Satış Sözleşmesinin Hukuki Mahiyeti ve Hükümleri”, **Yargıtay Dergisi**, C. 23, Ocak-Nisan 1997, Sa: 1-2, s. 329-340.

6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Bursa, Ekin Yayınevi, 5. Baskı, 2015.

Ataay, Aytekin:

Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, Birinci Yarım, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş Dördüncü bs., İstanbul, Der Yayınları, 1986.

Atabek, Reşat:

“Cayma Hakkı”, **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65 inci Yaş Armağanı**, s. 487-495, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Olgaç Matbaası, 1988, s. 487-495.

Atamer, Yeşim:

“Devletler Özel Hukukunda Tüketicinin Korunması”, **İÜHFİM**, Y. 1995-1996, C. LV, Sa. 1-2, s. 421-447.

Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2016 (Finansman).

“Taşınır Satımı Sözleşmesi”, **Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu Makaleler-Tebliğler**, Derleyen: Murat İnceoğlu, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2012, s. 187-221.

“TKHK m. 9/ A ve Mesafeli Sözleşmelere İlişkin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in AB Mevzuatı Uyumuna İlişkin Görüş ve Değişiklik Önerileri”, **BATİDER**, C. XXIII, Sa. 1, Y. 2005, s. 177-199 (Mesafeli).

“Tüketici Hukukunun Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını”, **Tüketicilerin Korunması Semineri**, Editör Ebru Ceylan, Ankara, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2-4 Kasım 2006, s. 21-33.

“Tüketici Kredisi Hukukunda Reform Projeleri ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyum”, **Türk-İsviçre Hukuk Günleri, Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2010, s. 241-274 (Reform).

“II. Oturum Soru Cevap”, **Tüketicilerin Korunması Semineri**, 2-4 Kasım 2006, Ankara, Ed.: Ebru Ceylan, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, s. 97-109.

Aydoğdu, Murat:

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Kapıdan Satışlar, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:85, 1998 (Kapıdan Satışlar).

“Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmeleri”, **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 87-94 (Konut).

Tüketici Hukuku Dersleri, 28.11.2013 Tarih ve 6502 sayılı (Yeni) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile İlgili Açıklamalar Mevzuat ve Tablolar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015 (Tüketici).

Tüketici Kılavuzu- Hukuk Rehberi, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2014 (Kılavuz).

Aydoğdu, Murat,

Kahveci, Nalan:

Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İzmir, İleri Yayınları, 2013.

Bak, Başak:

“The Right Of Withdrawal In Distance Contracts Under Law On Consumer Protection Numbered 6502, Law & Justice Review, Year 6, Issue: 11, December 2015, s.

129-143. (Çevrimiçi) <http://www.taa.gov.tr/yayin/law-justice-review-sayi-11/> E.T. 05 Nisan 2016.

Barlas, Nami: “Çerçeve Sözleşme Kavramı ve Çerçeve Sözleşmelerin Özellikleri”, **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, Beta, 1999, s. 807-828.

Barut, Cengiz: “**Tüketicinin Korunması Bakımından Taksitle Satım Sözleşmesi**”, Marmara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001.

Bayraktaroğlu Özçelik, Gülüm: “Yabancı Unsurlu Tüketici Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisinin Tayini”, **AÜHFD**, Y. 2014, 63 (4), s. 833-878.

Başıyigit, Özgür: “Devre Tatil Sözleşmesi ve Tüketici Hukukuna Yansımaları”, **LHD**, Haziran 2005, s. 2105-2127.

Baysal, Başak: “Tüketici Kredisi (TKHK m. 22-31)”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Makaleler-Tartışmalar, Derleyen: Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 273-325.

Becker, Herman: **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi**, Çev. A. Suat Dura, Yargıtay Yayınları No: 24, 1993.

Belen, Herdem: “Sözleşmenin Kurulması”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları**, 24-25 Mart 2012, İstanbul, C. I, İstanbul Barosu Yayınları, 2014, s. 48-79.

Ben-Shahar, Omri, Posner, Eric A. : “The Right to Withdraw in Contract Law”, **The Journal Of Legal Studies**, Volume 40 (1) / January

2011, (Çevrimiçi),
<http://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/658403> E.T. 18 Ocak 2016, s. 115-148.

Bozbel, Savaş: **Fikri Mülkiyet Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2015.

“Türk Hukukunda Mesafeli Sözleşmeler, -97/7 Sayılı AB Yönergesi Düzenlemeleri Işığında Bir Karşılaştırma-“, **AÜEHFD**,
http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2003_VII_2_27.pdf, E.T.: 12 Ekim 2015, s. 783-804 (Mesafeli).

Bozbel, Savaş,
Atalı, Murat: “Mesafeli Sözleşmelerde Cayma Hakkının Kullanılması ve Ortaya Çıkan Hukuki Sorunlar” , **AÜEHFD**, C. IX, S. 1-2 (2005), s. 451-474.

Bozkurt Yaşar, Sevgi: “6502 Sayılı TKHK’na Göre Tüketici Kredisi Sözleşmeleri”, **BFHD**, Legal Yayıncılık, Y. 2014, C. 3, Sa. 10, s. 107-162, s. 113.

Buhur, Oğuzhan: **Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartı Uygulaması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.

Buz, Vedat: “Akamete Uğrayan Sözleşme İlişkilerinin Tasfiyesi”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2010, s. 611-662.

Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Ankara, Yetkin Yayınları, Tıpkı Basım 2014 (Dönme).

“İrade Sakatlığı ile Malûl Bir Satım Sözleşmesinde Alıcının Ayıba Karşı Tekeffül Hükümlerine Başvurmasının Satım Sözleşmesine İcazet Verme

Anlamına Gelip Gelmeyeceği Sorunu –İsviçre Federal Mahkemesinin 14 Aralık 2000 Tarihli Kararının (BGE 123 III vd.) düşündürdükleri-” **Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006.

Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005 (Yenilik Doğuran).

Büyükay, Yusuf: “İnternette Kurulan Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, (Çevrimiçi), <http://www.eakademi.org/incele.asp?konu=%DDNTERNETTE%20KURULAN%20MESAFEL%DD%20S%D6ZLE%DEMELERDE%20T%DCKET%DDCN%DDN%20KORUNMASI&kimlik=265466054&url=makaleler/ybuyukay-7.htm> E.T. 04 Mayıs 2016.

Can, Hacı: **Avrupa Birliği Sözleşme Hukuku**, Ankara, Adalet Yayınevi, Aralık 2015.

Candan, Turgut: **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 6. bs., Haziran 2015.

Ceylan, Ebru: **Türk, İsviçre ve Avrupa Birliği Hukukunda Kredi Kartını Kullanan Tüketicinin Hukuki Durumu**, y.y., Beta Yayıncılık, 2010.

6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler, İstanbul, Leges Yayınları, Şubat 2015.

Cumalıoğlu, Emre,

Erverdi, Zeynep:

“Türk Borçlar Kanunu’nun Yayım Sözleşmesine İlişkin Hükümleri ile Yapılan Değişiklikler ve Getirilen

Yenilikler”, **Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 389-413.

Çabri, Sezer: “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Ön Ödemeli Konut Satışı Sözleşmesi”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 205-240.

Çağa, Tahir: “Rızadaki Fesat Sebeplerinden Biri veya Gabin ile Malül Sözleşmelerde Fesih Beyanı ve Bunun Süresi”, **DEÜHFD**, C. 1, S. 1, s. 39-49.

Çalışkan, Zeynep: “5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 26. Maddesine Göre Tüketici Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk”, **MHB**, Y. 28, Sa. 1-2, 2008, s. 27-50.

Çelebi, Funda: “**Devre Tatil Sözleşmesi**”, Marmara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006, (Çevrimiçi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> E.T. : 11 Ocak 2016.

Çelik, Abdullah: “**Türk Hukukunda Taksitle Satış Sözleşmesi**”, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.

Çetiner, Bilgehan: “Konut Kredilerinde Erken Ödeme”, **LHD**, Y. 2008, C. 6, Sa. 67, s. 2283-2294.

Çınar, Ömer: “Tüketici Kredisi Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği ve Hükümleri”, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları Külliyyatı 1. Cilt, Ed. : Hakan Tokbaş /Ali Suphi Kurşun, **Bankacılık Sektöründe Tüketici**

Hukuku Uygulamaları, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015, s. 37-69 (Tüketici Kredisi).

“Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna ve İlgili Yönetmeliğe Göre Devre Tatil ve Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmeleri”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 5. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2015-2016, Ankara, Bilge Yayınevi, Haziran 2016, s. 299-328 (Devre Tatil).

Dayan, Çiğdem:

“**Türk Hukukunda Tüketici Kredileri**”, İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992.

Demir, Mehmet:

“Finansal Hizmet Edimlerinin Mesafeli Sürümüne İlişkin Avrupa Birliği Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Durum”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C. 1, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, Şubat 2010, s. 689-718.

Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001 Aralık birinci baskıya değişiklikler eklenmiş baskı, Ocak 2003 (Geri Alma).

Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004 (Mesafeli Sözleşmeler).

“Mesafeli Sözleşmelerle İlgili AB Yönergesine Göre Tüketicinin Geri Alma Hakkı”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2003, C. 7, Sa. 1-2, s. 61-90 (Yönerge).

“4822 Sayılı Kanun İle Tüketici Sözleşmeleri Alanında Getirilen Yenilikler”, **BATİDER**, Haziran 2003, C. XXII, Sa. 1, s. 203-236 (Yenilikler).

“Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Tüketim Sözleşmeleri İle İlgili Hükümlerinin Eleştirisi ve Çözüm Önerileri”, **Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 397-419.

Demir, Remzi:

“Devre Tatil Sözleşmesi”, **THD**, Seçkin, Tüketici Hukuku Özel Sayısı, C. 9, Sa. 89, Ocak 2014, s. 88-96.

Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Demirbaş, Harun:

Yenilik Doğuran Haklar, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.

Deryal, Yahya,

Korkmaz, Yakup :

Yeni Tüketici Hukuku Ders Kitabı, Yeni Kanuna Göre Yeniden Yazılmış ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.

Develioğlu, Hüseyin Murat: “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Yer Alan “Ön Ödemeli Satım Sözleşmesi” ile İlgili İsviçre Öğretisinde Yapılan Bazı Açıklamalar ve Bu Açıklamaların Türk Hukuku Açısından Kısaca Değerlendirilmesi”, **GÜHFD, Doç. Dr. Melike Batur Yamaner’in Anısına Armağan**, 2014/2, C. II, s. 909-925 (Ön Ödemeli).

“6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu’nun “Taksitle Satım” Sözleşmesi ile İlgili Getirdiği Değişiklikler”, **LHD**, İstanbul, Y. 2011, C. 9, Sa. 98, s. 525-552 (Taksitle Satım).

- Dickie, John: “Consumer Confidence and the EC Directive on Distance Contracts”, **Journal of Consumer Policy**, 21, 1998, (Çevrimiçi), <https://www.deepdyve.com/lp/springer-journals/consumer-confidence-and-the-ec-directive-on-distance-contracts-wK00ehEejz> E.T. 10 Mayıs 2016, s. 217-229.
- Dural, Mustafa / Sarı, Suat: **Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri**, 10. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015.
- Eidenmüller, Horst: “Why Withdrawal Rights”, **ERCL**, 1/2011, s. 1-24, s.2, (Çevrimiçi) https://epub.ub.uni-muenchen.de/25816/1/Eidenmueller_25816.pdf E.T. 13 Mart 2016.
- Ekinci, Hüseyin: **Özel Hukuk Sözleşmelerinde Ceza Koşulu, Doktrin ve Uygulama**, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Mart 2015.
- Engin, Baki İlkay: “Uzaktan Pazarlama Yoluyla Kurulan Sözleşmeler”, **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu, -Acquis Communautaire’in Alınması-, Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler**, Proje Yöneticisi: Ünal Tekinalp, İstanbul, 2001, s. 463-483.
- Engin Öztürk, M. Büşra: **Tüketici Davranışları**, Bursa, Ekin Yayınevi, Şubat 2015.
- Erbek, Özge: “**Tüketici Satımlarında Satıcının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü ve İhlalinin Sonuçları**”, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2010. (Çevrimiçi)

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> E.T. 19 Mart 2016.

Erdem, Mehmet: “Pey Akçesi - Pişmanlık Akçesi - Dönme Tazminatı”, **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 663-684.

Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

“İsimsiz Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar”, **Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008, s. 85-111.

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Yetkin Yayınları, 19. Baskı, 2015.

Ergüne, Mehmet Serkan: “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Taksitle Satışa İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanının Belirlenmesi”, **Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2013, s. 515-539.

Erlüle, Fulya: **Türk Borçlar Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi Sempozyumu**, Üçüncü Oturum, Devir Borcu Doğuran Sözleşmeler ve İşgörme Sözleşmeleri (Satım, Bağışlama, Hizmet, İstisna, Vekalet Sözleşmeleri), LHD, İstanbul, Y. 2005, C. 3, Sa. 34, s. 3668-3675.

Ertlen, Alev: **Türk ve Alman Hukukunda Mesafeli Sözleşmeler**, (Avrupa Topluluğu Mesafeli Sözleşmeler Direktifi İle Karşılaştırmalı Olarak), Ankara, BATİHAЕ, t.y.

Evren, Çınar Can: “İdari Yargıda Uygulama İşlemi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, Y. 2013, Sa. 1-2,

s. 1405-1422, s. 1419. (Çevrimiçi), E.T. 05 Nisan 2016,
http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_1-2_46.pdf

Falcıoğlu, Mete Özgür:

Karşılaştırmalı Hukuk ve (Amerikan Hukuku ve Viyana Antlaşması) Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004.

Gezder, Ümit:

Erzurumlu Şerhi Mesafeli Sözleşmeler (Erzurumer Commentary of Distance Contracts), İstanbul, Beta Basım, Mart 2006 (Şerh).

“Mesafeli Sözleşmeler”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Makaleler-Tartışmalar, Derleyen: Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 327-342 (Konferans).

Mukayeseli Hukuk Açısından İnternet’te Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, “Consumer Protection in Contracts Concluded on the Internet from the Angle of Comparative Law”, İstanbul, Beta Basım, Mart 2004 (İnternet).

“The Right Of Withdrawal In Distance Contracts” (Çevrimiçi), s. 1185-1201

<http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/02/5-Ümit-GEZDER.pdf> E.T. 22 Şubat 2016 (Withdrawal).

Tüketici Kredisi Sözleşmeleri, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1998 (Kredi).

Giritlioğlu, Necla:

Yayın Sözleşmesi, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1253, Hukuk Fakültesi No: 269, Doktora Tezi.

- Gökyayla, K. Emre: **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2000.
- Gülver, Ender: **Emeklilik Sözleşmesi**, İstanbul, Der Yayınları, 2011.
- Gümüş, Mustafa Alper: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 3. bs., Eylül 2013 (Özel).
- Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Kısa Ders Kitabı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015 (Kısa).
- “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Genel Bir Bakış”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 20-26.
- 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Cilt 1 (Madde 1-46), İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014 (Tüketici).
- Gürses, Davut: “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Cayma Hakkı”, **LHD**, C. 12/ Sa. 140, Y. 2014, s. 265-304.
- Havutcu, Ayşe: “Devre Mülk Konusunda Avrupa Hukukundaki Gelişmeler”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, GÜHFD**, İstanbul, Ocak 2002, Y. 1, Sa. 1, s. 347-401.
- İkizler, Metin: “**Kapıdan Satım Sözleşmeleri**”, Marmara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998.
- “4822 Sayılı Kanun’la Değişik Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Işığında / Kapıdan Satışların Unsurları”, **DEÜHFD**, s. 77-108.

İnal, Emrehan:

“Açığa Atılan İmzanın Geçerliliği Sorunu”, **Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 161-175 (Açığa Atılan).

E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.

“İnternet Dolandırıcılığı Eylemlerine Karşı Bankanın Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”, **Türk-İsviçre Hukuk Günleri, Banka ve Tüketici Hukuku Sorunları Sempozyumu**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2010, s. 365-375.

“Koşullar”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları**, 26-27 Mayıs 2012, İstanbul, C. III, İstanbul Barosu Yayınları, Ekim 2014, s. 77-83.

“Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması ve Buna İlişkin Güncel Gelişmeler” , **24-25 Kasım 2011 Uluslararası Tüketici Hukuku Sempozyumu, Metinler Kitabı**, 2. Oturum/1. Gün, s. 118-131 (Mesafeli Sözleşmeler).

Sonuca Katımlı Sözleşme Kavramı ve Gelir Paylaşımli İnşaat Sözleşmesi, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2011.

İnal, Emrehan,

Baysal, Başak:

Reklam Hukuku ve Uygulaması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2008.

İnal, Tamer:

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku,

Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

İnceoğlu, M. Murat: **Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması**, İstanbul, Beta Basım, 1998.

İnceoğlu, Murat,

Baş Süzel, Ece:

“6502 Sayılı TKHK’un Yürürlüğü – Özellikle Genel Esaslara İlişkin Hükümlerin Bu Açıdan İncelenmesi”, **Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan**, İstanbul, Der Yayınları, 2015, s. 397-423.

İşgüzar, Hasan:

Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003.

Kabaş, Esen:

“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunla İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmelere İlişkin Olarak Getirilen Değişiklikler”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIX, Y. 2015, Sa. 3, s. 73-100, s. (Çevrimiçi)

http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_3_4.pdf

E.T. 13 Mart 2016.

Kabukçuoğlu Özer,

Fatma Dilek:

Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, Tamamıyla Yenilenmiş 2. bs., Ankara, BATİHAE, Sözkese Matbaacılık, 2014.

“Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Sigorta Sözleşmelerinin Durumu”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 436-440 (Kongre).

- Kahveci, Nalan: **Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- Kara, İlhan: **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku**, Engin Yayınları, 2015.
- Karahan, Sami,
v.d. : **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Seçkin, 2015.
- Karakocalı, Ahmet,
Kurşun, Ali Suphi: **Tüketici Hukuku (6502 Sayılı Kanun ve İlgili Yönetmeliklere Göre)**, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015.
- Kılıçoğlu, Ahmet: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Genişletilmiş 19. bs., Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2015.
- Kırmızı, Mustafa: **Tüketici Hukuku, Açıklamalı – İçtihatlı Dilekçe Örnekli**, Ankara, Bilge Yayınevi, 2011.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip: **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 2010 Tarihli 5. Bası'dan 6. Tıpkı Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014.
- Köksal, Mehmet: **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Açıklamalar, İçtihatlar ve İlgili Mevzuat**, İstanbul, Tüketiciyi Koruma Derneği –TÜKODER Yayını No: 2, Mart LTD Basımevi, 1995.

Köse, Ahmet: “**Devre Tatil Sözleşmesi**”, Selçuk Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2009, (Çevrimiçi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

E.T. : 11 Ocak 2016.

Krähmer, Daniel,

Strausz, Roland:

“Optimal Sales Contracts with Withdrawal Rights”, **SFB 649 Discussion Paper 2014-045** (Çevrimiçi) <http://edoc.hu-berlin.de/series/sfb-649-papers/2014-45/PDF/45.pdf> E.T. 05 Nisan 2016, s. 1-39.

Kuntalp, Erden:

Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. bs., Ankara, BATİHAE, Sözkese Matbaacılık, 2013.

Kurşat, Zekeriya:

Borçlar Hukuku Alanında Hile Kavramı, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları No: 168, 2003.

“Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda Öngörülen Şekil Kuralları ve Şekle Aykırılığın Yaptırımı”, **Prof. Dr. Zahit İmre’ye Armağan**, İstanbul, Der Yayınları, Haziran 2009, s. 455-468.

Kurt, Ekrem:

Tüketim Ödücü Sözleşmesi (Karz Akdi), Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.

Kurt, Leyla Müjde:

“TKHK Açısından Kapıdan Sözleşmelerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı”, **ABD**, 2011/2, s. 44-68.

Luzak, Joasia A. :

“To Withdraw Or Not To Withdraw? Evaluation of the Mandatory Right of Withdrawal in Consumer Distance Selling Contracts Taking Into Account Its Behavioural Effects on Consumers”, **Centre For The Study Of European Contract Law Working Paper Series**, No. 2013-04,

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2243645# E.T. 15 Mayıs 2016, s. 1-38.

Makaracı, Aslı: **Taşınır Mallara İlişkin Kampanyalı Satım Sözleşmesi**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007.

“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Ön Ödemeli Konut Satışı”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Makaleler-Tartışmalar, Derleyen: Murat İnceoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 239-259.

Makaracı Başak, Aslı,
Öktem Çevik, Seda:

“6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Taksitle Satım Sözleşmesine İlişkin Getirilen Düzenlemeler”, **LHD**, C. 10, Sa. 111, Y. 2012, s. 93-121.

Meriç, Nedim:

“Mesafeli Sözleşmelerin Kurulması ile Cayma Hakkının Kullanılmasına İlişkin 4077 Sayılı Kanunun Hükümlerinin TBK ve HMK Bakımından Değerlendirilmesi” , www.kazancı.com E.T.: 23 Mayıs 2015.

Nomer, Haluk Nami:

Vefa Hakkı, İstanbul, Beta Basım, Ocak 1992.

Aşırı Yararlanma (Gabin) Halinde Sömürülen, Kendisine Tanınan Haklardan Dilediğini Seçmekte Tamamen Serbest Midir?”, **Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan**, İstanbul, Der Yayınları, 2015, s. 637-649.

Oğuz, Cemal:

“Kapıdan Satışlarda Tüketicie Tanınan Cayma Hakkının Kullanılmasının Şartları ve Caymanın Sonuçları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. VIII, Sa. 1-2, Haziran-Aralık 2004, Baskı Nisan 2005, s. 33-47.

- Oğuzman, Kemal: “Dürüstlük Kuralına (MK. m. 2) Başvurma Hususunda Bazı Yargıtay Kararlarının Eleştirilmesi”, **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65 inci Yaş Armağanı**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1988, s. 407-415.
- Oğuzman, M. Kemal,
Barlas, Nami: **Medeni Hukuk, Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 21. bs., 2015.
- Oğuzman, M. Kemal,
Öz, M. Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 1, Gözden Geçirilmiş 13. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.
- Oktay, Saibe: “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması”, **İÜHFMD**, C. LV Y. 1995-1996, Sa.1-2, s. 263-296.
- Okumuş, Selmani: **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Aşırı Yararlanma (Gabin)**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.
- Oruç, Murat: **Satış Sözleşmesinde Riskin Geçişi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Nisan 2015.
- Ozanoğlu, Hasan Seçkin: **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Ankara, BATİHAE, Sözkese Matbaacılık, 1999.
- “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı” (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı), **AÜHFD**, Y. 2001, C. 50, Sa. 1, s. 55-90.
- “Yargıtay Uygulamasında TKHK’nun Uygulanma Alanı Bakımından İsimsiz Sözleşmeler”, **ABD**, 2000-3, 53-69(Çevrimiçi),

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tek-makale/2000-3/3.pdf> E.T. 10 Ocak 2016.

Öktem Çevik, Seda:

“Ceza Koşulu- Bağlanma Parası Cayma Parası”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları**, 26-27 Mayıs 2012, İstanbul, C. III, İstanbul Barosu Yayınları, Ekim 2014, s. 97-112.

Önder, Fahrettin,

Özkul, Burcu:

“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Bankaya Verilen Şahsi Güvence: Adi Kefalet Sözleşmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Y. 2013, C. 18, Sa. 3, s. 25-46.

Öz, M. Turgut:

“Borçlu Temerrüdünde Sözleşmeden Dönmenin Bu Sözleşme Gereğince Kazanılmış Aynı Haklara Etkisi ve Klasik Dönme Kuramı İle Yeni Dönme Kuramının Kısa Bir Karşılaştırmalı Eleştirisi”, **MHAD**, Y. 1985, S. 16, s. 131-172 (Kuram).

İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi, Bayındırlık İşleri Şartnamesinin İlgili Hükümleri ile Birlikte, Kazancı Hukuk Yayınları No: 66, İstanbul 1989 (Eser).

“Konusu Taşınmaz Olan Tüketici Sözleşmelerinde Geçerlilik Ve Borca Aykırılık” , **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 138-160 (Kongre).

Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları: 87, 1990.

“6502 Sayılı Kanunda İnşaat Sektörü Bakımından Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler”, **Yürürlüğe 5 Kala 6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları,** Ed: Hakan Topbaş, İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 83-114 (Sektör).

Özdamar, Mehmet: **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü,** Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.

Özdemir Kocasakal, Hatice: **Elektronik Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti,** İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003.

Özel, Çağlar: “Bireysel Emeklilik Sözleşmelerinde Cayma (Geri Alma) Hakkı, **Çimento İşveren Dergisi,** C. 18, Sa. 4, Temmuz 2004, s. 4-13.

Mukayeseli Hukuk Işığında Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1999.

Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara, Gazi Kitabevi, Kolay Hukuk Serisi: 16, 2005.

Tüketicinin Korunması Hukuku, 6502 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Kasım 2014.

Özel, Çağlar, Topcan, Utku: “Tüketicinin Korunması Açısından Mevzuatta Getirilen Son Değişiklikler Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmeleri”, **THD,** Yaşar Üniversitesi Hukuk

Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 47-56.

Özen, Burak:

“Tüketici Kredilerinde Cayma Hakkının Kullanılması”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 82-90 (Cayma Hakkı).

“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Çerçevesinde Tüketici Kredileri”, **Yürürlüğe 5 Kala 6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, Ed: Hakan Topbaş /İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, 31-44 s. (Tüketici Kredileri).

Özmen, E. Sabâ:

Devre Mülk Hakkı, Ankara, y.y., 1988.

“Türk Hukukuna Özgü Olarak Merkez Bankası Kanunu ve Buna Dayanılarak Çıkarılan Tebliğler Karşısında Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Kısmen Peşin Ödemeli Satışlarda Malın Tesliminde İfa Zamanına Bağlı Sorunlar”, **TBBD**, Sa. 1, Y. 1991, s. 47-76.

Özmen, Etem Sabâ,

Vardar Hamamcıoğlu,

Gülşah:

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ocak 2016.

Öztan, Fırat:

Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.

- Öztürk, K. Burak: **Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.
- Paksoy, Meliha Sermin: **Zamanaşımından Feragat (TBK 160)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Paslı, Ali: “Yatırımcı Mı Tüketici Mi?”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 412-416.
- Pekmez, Kadir Erk: **Tüketici Hukuku Çerçevesinde Paket Tur Sözleşmeleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.
- Poroy, Reha: “Tüketicinin Korunmasına İlişkin Bazı Özel Hukuk Sorunları”, **Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan**, İstanbul Üniversitesi, y.y., 1978, s. 513-550.
- Reisoğlu, Seza: **Bankacılık Yönünden Borçlar Hukuku Kuralları**, Türkiye Bankalar Birliği.
- Riefa, Cristine: “A Dangerous Erosion of Consumer Rights: The Absence of a Right to Withdraw from Online Auctions”, https://www.researchgate.net/publication/228224824_A_Dangerous_Erosion_of_Consumer_Rights_The_Absence_of_a_Right_to_Withdraw_from_Online_Auctions E.T. 13 Mayıs 2016, s. 1-11.
- Rott, Peter: “Harmonising Different Rights Of Withdrawal: can German Law Serve as an Example for EC Consumer Law?” **German Law Journal**, Vol. 07 No. 12, 2006, <https://researchgate.net/publication/46727371> , E.T. 09 Mayıs 2016, s. 1109-1136

- Sağlam, İpek: **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul, Legal Yayıncılık, Nisan 2007.
- Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması (CISG m. 14-24)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- Sanlı, Kerem Cem: **Hukuk ve Ekonomi Perspektifinden Sözleşme Hukuku ve Sözleşme Yaptırımlarının Ekonomik Analizi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Ekim 2015.
- Sarı, Suat: **Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2004.
- Savaş, Abdurrahman: **Network Marketing Sözleşmesi**, İstanbul, Der Yayınları, 2016.
- Sayın, Feyza Eren: **“Paket Tur Sözleşmesinde Tüketicinin Korunması”**, İstanbul Üniversitesi SBE Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.
- Schlechtriem/ Schwenger, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, Commentary On The UN Convention On Contracts For The International Sale Of Goods (CISG)**, Ed.: Ingeborg Schwenger ve Pınar Çağlayan Aksoy, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Mart 2015.
- Schwenger, Ingeborg,
Mohs, Florian: **“Sözleşmenin Kurulması”**, **Milletlerarası Satım Hukuku**, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması

(CISG), Ed. Yeşim Atamer, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, Mayıs 2012, s. 83-105.

Seliçi, Özer:

Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976.

Serozan, Rona:

“CISG’a ve TBK’na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları”, **İÜHF**M, C. LXX, Y. 2012, Sa. 2, s. 207-220.

“Darda Kalmış Kişinin Sözleşmeden Dönme Hakkından Feragatinin Geçersizliği”, **MHAD**, İstanbul, No: 19, 1993, s. 9-12.

Sözleşmeden Dönme, Gözden Geçirilmiş 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007 (Dönme).

“Sözleşme İlişkisinin Çözülmesi: Sözleşme Gereğince Elde Edilmiş Edimi Geri Verme Yükümü”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2004, s. 195-207 (Çözülme).

“Tüketiciyi Koruma Kanunu Değişikliğinin Artıları ve Eksileri” , **İÜHF**M, C. LXI, Sa. 1-2, s. 339-356, 2003 (Değişiklik).

“Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirisi” , **YHD**, C. XV, Sa. 173/4, Y. 1996, s. 579-598.

“Yeni Borçlar Kanunu’nda Hukuki İşlemin (Özellikle Sözleşmenin) Oluşmasıyla İlgili Kurallardaki Yenilikler”, **Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2011, s. 663-672.

Sirmen, Lale: Tüketici Sözleşmelerindeki Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi”, **Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu**, Ed. Başak Şit, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2011, s. 109-134.

Türk Özel Hukukunda Şart, Ankara, BATİHAE, 1992.

“Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Olarak Değerlendirilmesi”, **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 156-162 (Sempozyum).

Smits, Jan M. : “The Right To Change Your Mind? Rethinking The Usefulness Of Mandatory Rights Of Withdrawal In Consumer Contract Law”, **M-EPLI**, January 2011, (Çevrimiçi) <http://ssrn.com/abstract=1719104> E.T. 18 Ocak 2016, s. 1-12.

Sunay, Nesrin Akın: “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve İlgili Yönetmelik Taslağı Kapsamında Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 417- 433.

Şen, Hayriye: “**Devre Tatil Sözleşmesi**”, Anadolu Üniversitesi SBE Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2003.

Şen Doğramacı, Hayriye: “Devre Tatil Sözleşmesinin Kapıdan İşlem Niteliği”, **THD**, Y. 3, Sa. 21, Mayıs 2008, s. 25-48.

- Tandoğan, Halûk: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, Tümü Yeniden İşlenmiş ve Genişletilmiş Beşinci Basım'dan Altıncı Tıpkıbasım, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008.
- Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğünün Bu Açıdan Sınırlandırılması**, Ankara, AÜHFY, No: 416, Konferanslar Dizisi: 2, 1977.
- Tang, Soop-Tzi: **“The Statutory Right Of Withdrawal in E-Commerce, Comperative Study of European Law and Swiss Law”**, University of Neuchâtel Law Faculty, Master Thesis, (Çevrimiçi)
http://doc.rero.ch/record/258042/files/The_Statutory_Right_of_Withdrawal_in_E-Commerce_Comparative_Study_of_European_Law_and_Swiss_Law.pdf E.T. 07 Mayıs 2016.
- Taylan, Erbay: “Taksitle Satışlar”, **YHD**, C. 3, Haziran 1980, s. 797-824.
- Tek, Gülen Sinem: “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Bağlamında Ön Ödemeli Taksitle Satış Sözleşmesi”, **LHD**, C. 10, Sa. 118, Y. 2012, s. 41-85.
- Tekinalp, Ünal: **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, Güncelleştirilmiş, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Arıkan Basım Yayım, 2005.
- Tekinay, Selâhattin Sulhi,
v.d. : **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.
- Tiftik, Mustafa,

- Özcan, Zeynep: “Türk Borçlar Kanunu’na Göre Standart Sözleşmelerde İçerik Denetimi”, **BATİDER**, Y. 2015, C. XXXI, Sa. 1, s. 23-58.
- Tiryaki, Faik Metin: “**Tüketici Kredisi Sözleşmesinde Kredi Kurumunun Hukuki Sorumluluğu**”, Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Tokbaş, Hakan: “Tüketici Hukukunun Temel İlkelerinin Bankacılık Sektörü Açısından Değerlendirilmesi ve Eleştirisi”, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları Külliyyatı 1. Cilt, Ed. : Hakan Tokbaş /Ali Suphi Kurşun, **Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları**, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015, s. 29-35.
- Tokbaş, Hakan,
Özer, Emel,
İmrek, Mehmet: **Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Uluslararası Tüketici Mevzuatı**, Ankara, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Haziran 2014.
- Topaloğlu, Mustafa: “İnternet Yoluyla Yapılan Satışlarda Tüketicinin Korunması”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 4. Tüketici Hukuku Kongresi**, 2014-2015, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 268-271.
- Tscherner, Eva Maria: “Can behavioral research advance mandatory law, information duties, standard terms and withdrawal rights?” **ALJ**, 1/2014, (Çevrimiçi), http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2532931 E.T. 15 Mayıs 2016, s. 144-155.

- Tunçomağ, Kenan: **Türk Borçlar Hukuku I. Cilt Genel Hükümler**, İstanbul, Sermet Matbaası, Üzerinde Çalışılmış ve Geliştirilmiş Altıncı Bası, 1976.
- Tutumlu, Mehmet Akif: “Kapıdan Satışta Caymanın İspatı-Telefon Kayıtlarının İspat Gücü”, **THD**, Y. 7, Sa: 75, Kasım 2012, s. 64-66.
- “6502 Sayılı Kanuna Göre Maketten Konut Satış Sözleşmeleri”, **Yürürlüğe 5 Kala 6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, Ed: Hakan Topbaş, İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 125-152 (Konut).
- Tüzüner, Özlem: “Banka Kredi Kartı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Kart Hamili Bakımından Avantajlarının Sorgulanması”, **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları Külliyyatı 1. Cilt**, Ed. : Hakan Tokbaş, Ali Suphi Kurşun, **Bankacılık Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları**, İstanbul, Aristo Hukuk Yayınevi, 2015, s. 161-187.
- Ünal, Mehmet: “Devre Mülk Kavramı”, **Prof. Dr. Jale G. Akipek’e Armağan**, Selçuk Üniversitesi Yayınları No: 100, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 11, 1991, s. 387-403.
- Ünlütepe, Mustafa: **Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi**, İstanbul, Legal Kitabevi, 2011.
- “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, **ABD**, 2014/2, s. 293-355 (Tüketici).

- van der Hulst, Sophie: “Right Of withdrawal. Analysis of the provisions of Dutch and German Law in the light of the proposed Consumer Rights Directive, (Çevrimiçi), <http://dare.uva.nl/cgi/arno/show.cgi?fid=336727> E.T. 05 Nisan 2016.
- von Tuhr, Andreas: **Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı**, Cilt 1-2, Çev.: Cevat Edege, Ankara, Yargıtay Yayınları No: 15, Olgaç Matbaası, 1983.
- Yağcıoğlu, Burcu: “Periyodik Süreli Tatil Sözleşmeleri”, **DEÜHFD**, C. 16, Sa. 1, 2014, 193-250, (Çevrimiçi) <http://webb.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz-16-1/burcuyagcioglu.pdf>, E.T. 10 Ocak 2016.
- Yasin, Melikşah: “İdari Yargılama Usulünde Düzenleyici İdari İşlemlerin İhmali Meselesi”, **İHİD**, C. 16, Sa. 1-2, 2013, İstanbul, 2015, s. 9-27.
- Yavuz, Cevdet: **Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu**, İstanbul, Beta Basım, 1989.
- Yavuz, Cevdet,
Acar, Faruk,
Özen, Burak: **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 9. Baskı, İstanbul, Beta Basım, Ocak 2014.
- Yavuz, Levent,
Alıca, Türkay,
Merdivan, Fethi: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, 2. Cilt, 48-91. Maddeler, Seçkin, 2013.

Yavuz, Nihat:

Öğretinin ve Uygulamanın Işığında Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010 (Şerh).

“Yeni Türk Borçlar Kanunu Tasarısı (TBT) İle Karşılaştırmalı Olarak İsviçre Borçlar Kanunu (OR) Ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki (TKHK) Geri Alma Hakkı Üzerine Genel Açıklamalar”, **Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008, s. 757-765.

Yeniocak, Umut:

“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesinin Şekli”, **THD**, C. 10, Sa. 102, Şubat 2015, s. 43-53.

Yetimoğlu, Uğur:

“Devreli Tatil Sistemleri ve Tüketici Hukuku”, **TBBĐ**, Sa.55,Y.2004,364-382,(Çevrimiçi)
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-55-98> E.T. 10 Ocak 2016.

Yıldırım, Abdulkerim:

“ “Mesafe Satımı” ile “Mesafeli Satım” Kavramları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme” **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, Sa. 1-2, Y. 2005, s. 127-152.

Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Aralık 2009.

Yıldırım, Ahmet:

“Uygulamada Tüketici Mahkemelerinin Karşılaştığı Sorunlar”, **THD**, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Tüketici Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayıncılık, C. 9, Özel Sayı, Kasım 2014, s. 95-98.

Yılmaz, Canan:

“6098 Sayılı TBK Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi (TBK m. 253-262)”, **MÜHF-HAD**, Özel

Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 2011, s. 447-474.

Yılmaz, Süleyman: **Hukukî Açidan İnternet Bankacılığı**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.

Yılmaz, Oğuz Gökhan: “Tüketici Hukukunda Mesafeli Sözleşmeler”, **TAAD**, Y. 4, Sa. 14, Temmuz 2013, s. 1011-1034.

Zevkliler, Aydın: **Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Örnek Yargıtay Kararları ve İlgili Mevzuat**, İzmir 1996.

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001.

Zevkliler, Aydın,

Aydoğdu, Murat:

Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Örnek Yargıtay Kararları-İlgili Kanun Yönetmelikler ve Tebliğler Avrupa Birliği Direktifleri, 3. bs., Ankara, Seçkin, 2004.

Zevkliler, Aydın,

Gökyayla, K. Emre:

Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 13. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.

Zweifel, Von Paul:

“Kısmi Ödemeli Satışların Yeni Tanzim Şekli”, çev. Bedii Eğilmezler, **Adalet Dergisi**, Y. 54, Ocak-Şubat 1963, Sa. 1-2, s. 1292-1309.

Tüketicinin Korunması ve Tüketici Haklarına İlişkin Bilinç Düzeyi Araştırması, Ed. Müberra Babaoğul, E. Betül Sürgit, Yayıncı: Tüketici Çevre ve Eğitim Vakfı, Ankara, Mart 2010, (Çevrimiçi)

<http://www.tupadem.hacettepe.edu.tr/arastirmarapor1.pdf> E.T. 24 Kasım 2015.

“Evaluation Study on the Application of the Timeshare Directive 2008/122/ EC”,
Final Report, March 2015, European Commission, Centre for Strategy & Evaluation
Services, s. 1-168. http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/timeshare_study_2015.pdf E.T. 16 Mayıs 2016.

Elektronik Kaynakça

- <http://alman-hukuku.com/almanyada-online-alisverislerde-tueketici-haklari>
- <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2000-3/3.pdf>
- <http://www.arzum.com.tr/Listing/CustomListDetail/150>
- <https://www.beymen.com/Content/iade-kosullari-ve-sureci>
- <http://dare.uva.nl/cgi/arno/show.cgi?fid=336727>
- <https://www.deepdyve.com/lp/springer-journals/consumer-confidence-and-the-ec-directive-on-distance-contracts-wK00ehEejz>
- http://doc.rero.ch/record/258042/files/The_Statutory_Right_of_Withdrawal_in_E-Commerce_Comparative_Study_of_European_Law_and_Swiss_Law.pdf
- <http://www.eakademi.org/incele.asp?konu=%DDNTERNETTE%20KURULAN%20MESAFEL%DD%20S%D6ZLE%DEMELERDE%20T%DCKET%DDC%DDN%DDN%20KORUNMASI&kimlik=265466054&url=makaleler/ybuyukay-7.htm>
- http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/timeshare_study_2015.pdf
- <http://edoc.hu-berlin.de/series/sfb-649-papers/2014-45/PDF/45.pdf>
- <http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>
- https://epub.ub.uni-muenchen.de/25816/1/Eidenmueller_25816.pdf
- http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2003_VII_2_27.pdf
- <http://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/658403>
- <http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/02/5-Ümit-GEZDER.pdf>
- www.kazanci.com
- <http://www.mediamarkt.com.tr/tr/shop/neden-mediemarkt.html>
- http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2243645#

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2532931

https://www.researchgate.net/publication/228224824_A_Dangerous_Erosion_of_Consumer_Rights_The_Absence_of_a_Right_to_Withdraw_from_Online_Auctions

<https://researchgate.net/publication/46727371>

<http://ssrn.com/abstract=1719104>

<http://www.taa.gov.tr/yayin/law-justice-review-sayi-11/>

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-55-98>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

<http://www.tupadem.hacettepe.edu.tr/arastirmarapor1.pdf>

http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_3_4.pdf

<http://webb.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz-16-1/burcuyagcioglu.pdf>,